CAUTELARUM CRIMINALIUM SYLLOGE PRACTICA.

Consiliarijs, Maleficiorum judicibus, Advocatis, Inquisitoribus & Actuarijs lectu utilissima & pernecessaria,

Singulari studio ac labore adornata, ac in quinque distinctos, quos versa pagina indicabit, titulos speciatim tributa.

AUTORE
IUSTO Oldekop/ I. V. D.
& Advocato Hildeshemensi.

Clarissimo et Consultissimo Dno. Henrico V[illegible] [illegible] Praefecto Civitat. [illegible] amico ac affini suo plurimum honorando misit autor.

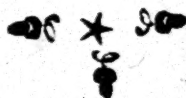

BRUNSVIGÆ.
Typis & sumptibus Gruberianis.

MDC XXXIII.

TITULUS I.

De Iudice, Advocato & Procuratore.

TITULUS II.

De Inquisitione & Accusatione.

TITULUS III.

De Captura & Carcere.

TITULUS IV.

De Indicijs, Tortura & Confessione.

TITULUS V.

De Pœnarum executione & gratià delicti.

Magnificis Amplissimis, Consultissimis Prudentissimisq; viris,

Dn. LAURENTIO Müllern/ I.V.D.
Dn. HENRICO Köhlern.
Dn. CHRISTOPHORO Gerdes/ I.V.D.
Dn. HENRICO Wedenhoff.
Consulibus.

Dn. HIERONYMO Schabbeln/ I.V.D.
Dn. OTHONI Tancken/ I.V.D.
Dn. BENEDICTO Winckelern/ I.V.D.
Syndicis.

Reliquisq; Senatoribus omnibus inclytæ & liberæ S. Romani Imperij Vrbis & Reipublicæ.

LUBECENSIS

Dominis ac fautoribus suis plurimùm honorandis.

MIrabitur forte quispiam, Viri Magnifici, Amplissimi Consultissi-

ſultiſſimi ac prudentiſſimi, me ex medijs turbis, maximis belli calamitatibus, varijsque affli-ctionibus, dum ubique arma, momenta legum & Juſtitiæ ſi-lere facientia, tractantur, hanc meam opellam emittere. Ve-rum hæc temporum iniquitas, inprimis multorum ad quæſtio-nem injuſta abreptio, & conſe-quenter ipſæ belli calamitates in cauſa ſunt, cur ego tenuem ca-lamum admoverim. Quis nam-que in dubium vocaverit, has eſſe iræ Dei ardentiſſimæ juxta ac juſtiſſimæ, peccatis noſtris accenſæ, atque â multis annis magis magisque incitatæ, flam-

mas

mas voracissimas? Quorum maximum, fermè est Sacrosanctæ Justitiæ, præsertim in caussis sanguinis, contemptus & vilipendium. Parvi, proh dolor, hac rerum tabe fieri judicia criminalia, palam est, usque adeo, ut ijs sæpenumero, non docti, periti, justi ac honestæ probatæque vitæ viri, prout sublimitas eorum expostulat & gravitas, sed simplices & imperiti, sordidi ac avari, libidinosi, Crudeles, vel effœminatè misericordes, & varijs affectuum generibus dediti præficiantur. Vndè aliud evenire nequit, quàm ut sæpe noxij liberentur,

innocentes, præſertim per vim tormentorum falſa confeſſi, ſupplicio afficiantur. Vnde porro divini numinis læſio, ejuſque ira infenſiſſima: Quam tandem inevitabiliter ſequuntur tot regionum devaſtationes regnorum translationes, Rerumpublicarum ruinæ & interitus. Vt itaque ſublata cauſa tollatur effectus ſincera pœnitudine ducti, non lacrymis & precibus ſolum, ſed pravorum emendatione, & recta collocatione talenti, in hac mortalitate cuivis concrediti, Deum reddemus placatum: Et ceſſabunt tandem illi iræ divinæ horribiles

& miſerabiles effectus. Quod ipſum ut & ego pro viribus anniterer, haſce cautelas, cum inſertis juribus criminalibus præcipuè notabilibus, comportavi, non ut ſint decipulæ, veluti hoc nomine cautelæ, propter malitiam abutentium, ſæpe ignominiosè audiunt [ſic enim non ſedare iram Dei, ſed incitare potius juvero] Sed ut inquiſiti vel accuſati â malitiâ, ruditate & inſcitiâ nonnullorum, noſtræ tempeſtatis judicum, ſuæ innocentiæ; Contra, ut judices â decipulis fucoſisq; adumbrationibus quorundam Cauſidicorum ſibi caveant, & benè conſulant,

ac inter Rempublicam & ſanguinem hominis non iniquè judicetur. Cum autem moris ſit, ut qui ſtudia ſua in publicum exhibent, ea fautoribus offerant, huic inſiſtere libuit. Quapropter hanc meæ tenuitatis operam vobis, ceu Clariſſimis & peritiſſimis Iuſtitiæ cultoribus, dedico, conſecro, veſtroque, ut & cujusvis dextri, judicio lubens ſubijcio, admodum rogans, ut eam, tanquam obſervantiæ teſtimonium, benevolè excipiatis, & mihi faveatis. Faxit Deus Optim. Max. ut quo hactenus S. S. Iuſtitiæ munimine Rempublicam veſtram ſartam te-

ctamq; conservastis, eam & in posterum inter tot fluctus & procellas conservetis incolumẽ atq; subditos vestros gubernetis feliciter: Valete Dabam Hildesiæ 14. Kal. Iunij Anno 1632.

VV. MM. & AA.

Officiosissimus

JUSTUS Oldekop/
J. U. D.

In Cautelas Criminales

Clariss.mi & Consultiss.mi Viri

Dn. JUSTI Oldekop/ J. V. D.

per Anagrammata.

VT vi ingenI POL DOCTUS ES,
Civile sic POL JUS benè
Et criminale TV DOCES:
Cautelæ id ordine optimo
Positæ, stylo & tersissimo
Scriptæ, ac ad æqui regulam
Iurisq; normam candidè
Factæ, vel inventæ recens,
Examinatæ vel novè,
Testantur, Actori, REO,
Et Advocato & Iudici
Quibus caves dexterrimè.
Hinc DVCET hoc IUS te ad POLOS,
Inter locans te sidera,
O TV POLIS eris DECVS!
O POL eris TVIS DECVS!

Ioannis Mejerus Hildes.
I. V. D.

Errata propterea anteposita, ut anteperlectionem omnino corrigantur.

prior numerus pag. posterior lin. significat.

78. 27. *pro num, pone dum.* 80. 26. *pro debeat debet.* 88. 20. *pro sed, si.* 192. 6. *pro paratio , par ratio.* 192. 10. *posterius ut deleatur.* 205. 4 *pro delatoriis, delato iis.* 252. 22. *pro numero* 2, *ponatur* 12. *pag.* 55. 26. *pro emaneat, emanet,* 77. 20. *expungatur* & 93. 7. *pro* &, *ut.* 115. 3. *pro notificatis, notificantis,* & *dele factis.* 118. 17 *pro ut, quod.* 134. *lin. fin. pro Marcta, Marta.* 139. 24. *pro pralaxandus, relaxandus.* 143. 8. *deleantur duo puncta.* 143. 25. *pro nullus, ullus.* 145-10. *pro iri, in,* & *dele comma* 146. 9. *pro islum, ipsum.* 155. *lin fin. ponatur punctum cum commate post verbum structa.* 156. 9. *pro fraudulento fraudulenta.* 162. 17. *pro potest, potes.* 164. 22. *pro fr, si.* 176 26. *pro* &, *ut. p.* 260. *lin.* 7 *pro visi nisi.* 270. 8. *pro est,* & *p.* 271. 14. *dele vis. ibid. lin.* 16. *pro subiicerat, subiecerat* 278. 21. *pro interrogatus, interrogatur. ibid. lin. pen. pro procationes probationes.* 282. 14. *pro* & *ex.* 289. 13. *pro famo, fama.* 290. 6. *pro status, statur ibid. lin.* 8. *pro pie valet, pravalet.* 291. 1. *pro famam fama.* 292 8. *pro* & *es.* 293. 13. *pro judicet, indicet.* 296 14. *pro tanda, notanda* 297. 17 *pro reum, rerum.* 299. *in init. cautela, pro reus, res.* 301. 19. *pro commiscuntur, comminiscuntur.* 304. 14. *pro culpasè, culposè;* 310 6. *pro ob, obvi. pag.* 315. *lin,* 13. *deest, verbosè monere. Alia quoq; est.* 325, 21 *pro ultimis, ultimi.* 328. *lin. fin. pro VVesenb, Gomez.* 336 *lin. fin. pro donec, donet.*

TITV-

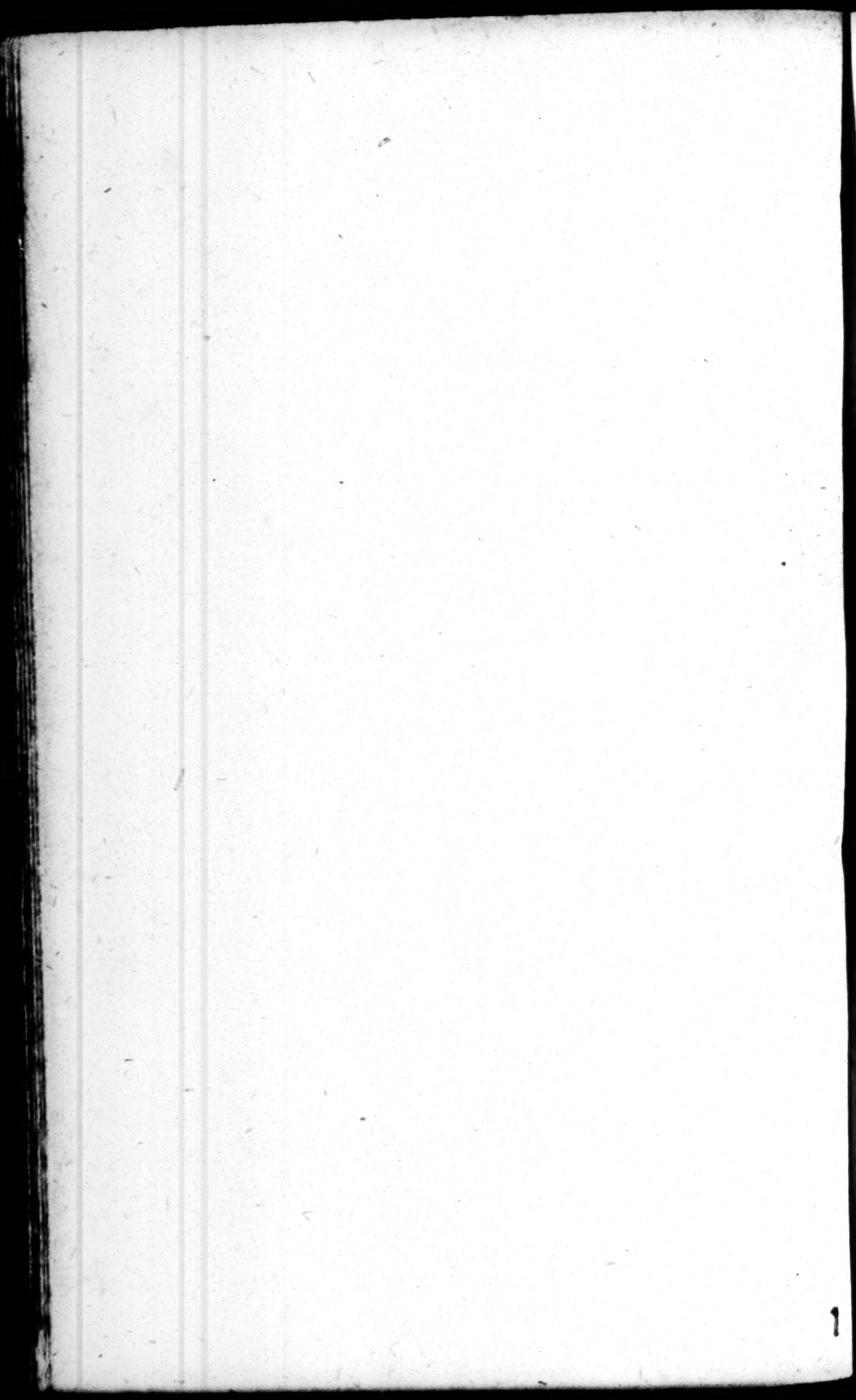

1

TITULUS PRIMUS.

DE JUDICE, ADVOCATO ET PROCURATORE.

CAUTELA I.

Pro Principe vel Magistratibus judices maleficiorum Constituentibus.

SUMMARIA.

1. Merum imperium in antiqua Repub. Romana semper resedit penes summam potestatem seu Majestatem.
2. Merum imperium Germaniæ Principibus cōpetit jure superioritatis hæreditario.
3. Vnde jura territorialia, die Landes Obrigkeit / sonderbahre Hoheit / etc.
4. Merum imperium ita viluit, ut vix umbra antiquitatis hodie supersit, & quare.
5. Dignitate conspicui sibi dedecori ducunt judicio publico præsidere.
6. Cum tamen illud honori vel nobilitati nihil detrahat, sed eam adaugeat.
7. Hodie præficiuntur judiciis criminalibus plerumqȝ idiotæ & imperitissimi.
8. Vnde duo vulnera Reipub. inferuntur, & quæ.
9. Judiciis criminalibus præfici debent viri sani judicii, religiosi, prudentes, integræ opinionis, &c.

10. Judex vel Assessor propter negligentiam vel imperitiam tenetur.
11. Vt & illi, qui horum operâ sunt usi,
12. Ad obeunda ministeria malo viro non utendum.
13. Ejus culpa utenti imputatur.
14. Principi â vitiorum contagine non tantum abstinendum, sed etiam officialium culpa est præstanda.
15. Quanta irrepserit nostro tempore jurium & constitutionis criminalis negligentia.
16. Constitutio Imp. Criminalis, rerum magis pondere, quam verborum disceptatione constat & est brevissima.
17. Propter nullitates, etiam sontes rei liberari possunt.
18. Constitutiones crimin. Iudex in judicio debet ad manus habere.

(1) Merum imperium sive potestatem cognoscendi & animadvertendi in facinorosos, tanti in antiqua Repub. Romana, habitam fuisse, ut nunquam jure magistratus in quenquam translata sit, sed penes summam potestatem seu Majestatem in solidum semper resederit, *testatur Livius, & videre est in l. 2. ff. d. orig. jur.* §. *14. 16. 18. & 23.* Initio Reipub. Romanæ Reges causarum capitalium cognitiones exercuerunt: Ejectis illis, Consules: Postea lege â Publicola lata, ne cui in caput civis Romani injussu Populi animadvertendi jus esset,

esset, Populus Romanus, qui ad hoc, quoties postulabat necessitas, Quæstores constituebat, qui appellabantur Quæstores Parricidij. Tandem jus pœnas irrogandi & delicta publica coercendi competiit Dictatoribus, quos penes erat summa & regia potestas. (2) Translato deinde ad Germanos Imperio, ipsa regalia communicari, ac Germaniæ Principibus, non jure magistratus, sed jure superioritatis, perpetuò ac hæreditario, cum nomine ac dignitate Ducum, Marchionum, Comitum &c. concedi cœperunt: (3) Vnde jura, quæ dicuntur territorialia, die Landsobrigkeit/ sonderbahre Hoheit/ vnd Oberbottmessigkeit: Quod quidam in disputatione pro honoribus habita, latius discussit. Postea ad liberas, immediatas & alias Imperii civitates potestas gladii devenit, qua nunc temporis quoq; notoriè utuntur. Conferantur autem priora secula cum hisce nostris temporibus, (4) & palam erit, quomodo, pro dolor, celsitudo judiciorum criminalium viluerit & defecerit, in tantum, ut vix umbra antiquitatis hodie supersit. Quod vero propterea non dixerim, ac si Comites, Barones, Civitates, ut sibi merum Imperi-

um usurpent, sint indigni censendi: minime gentium: Sed ex hac ratione: Quia (5) hodie, qui honorum titulis præfulgent, nobilitate & dignitate sunt conspicui, sibi dedecori ducunt, judicio publico præesse, vel ut ipsi causas criminales determinent ac sententias ferant: De quo videre est. *Constit. Crim. art. 1.* Vnd dieweil sich eine zeithero an etzlichen orten etzliche vom Adel vnd andere / denen solch Gericht eigener Person Amptshalben / vnd sonsten zu besitzen gebühret / sich bey solchen Gerichten zusitzen geweigert / vnd ihres Standes halben gescheucht / dadurch dann das Vbel mehrmahls ist vngestrafft blieben: (6) Cum tamen tantum absit, ut judicio criminali præsidere honori & nobilitati quicquam detrahat, ut potius eam adaugeat: Veluti porro *in dict. art.* Dieweil jhnen solch Gerichtbesitzung an jhrer Achtbarkeit oder Stand gantz kein Nachtheil gebehren soll noch kan: Sondern mehr zur forderung der Gerechtigkeit / straff der Boßhafftigen vnd denselben vom Adel vnd Emptern zu Ehren reichet vnd dienet. (7.) Exinde evenit, ut simplices idiotæ, vel alii, opinione quidem eruditionis inflati, sed imperitissimi,

mi, immoderato justitiæ Zelo ardentes, vel affectibus non moderatæ lenitatis, sed levitatis effoeminatæ, vel aliis sibimetipsis etiam incognitis fluctuantes, & jura vix extremis labris gustata, tanquam regulam Lesbiam, ad quemvis inscitiæ casum applicantes, causis sanguinis præficiantur ut plurimum. (8) Et porro hinc Reipub. duo infliguntur vulnera periculosissima & insanabilia: Quorum alterum est innocentes in vincula detrudere, quæstionibus temerè subiicere & immeritis pœnis afficere: Alterum, criminum verè reos diuturna & fraudulenta mora, subdolaq; elusione justæ condemnationi eximere & absolvere: De quibus querela est in proemio *Const. Carol. Crim.* Nach dem durch unsere und des heiligen Reichs Churfürsten/ Fürsten/ und andere Stände statlich an uns gelangt/ wie im Römischen Reich Teutscher Nation/ altem gebrauch und herkommen nach/ die minsten Peinlichen Gerichte mit Personen/ die unsere Käyserl. Rechte nicht gelehret/ erfahren oder übung haben/ besetzt werden/ und daß aus demselben an viellen orten offtmahls wider Recht und gute Vernunfft gehandelt/ und entweder die un-
 schuldi-

schuldige gepeiniget vnd getödtet/ oder aber die schuldige durch vnordentliche/ gefehrliche vnd verlengerliche Handelung den peinlichen Klägern / vnd gemeinem Nutz zu grossem Nachtheil gefristet/ weggeschoben vnd erlediget werden / quo pertinet etiam *artic. 150. const. crim.* (9) Quapropter cautela simul est, & præceptum, ut nimirum Principes vel Magistratus, potestatem judicia criminalia constituendi, vel á Cæsarea Majestate, vel suo jure habentes more majorum, omnibus viribus adnitantur, ut tribunali causarum capitalium, habito delectu, præficiantur viri sani judicii, religiosi, honesti, integræ opinionis, prudentes, mansveti & rebus forensibus exercitati, ne quid vel imperitè & improvide, vel malignè & crudeliter agatur: (10) Nam non solum Iudex vel Assessor, si jus aliter sit dictum quam oportuit, propter negligentiam vel imperitiam tenebitur, *l. de his in fin. C. d. cust. reor. dict. art. 1. const. crim.* Sed etiam (11) ij, qui ejusmodi imperitorum & socordium hominum operâ, in negotiis tam arduis sunt usi, pro ratione cõmissi: *dict. art. 1.* ubi hæc quoq; inseruntur: Dessen also alle Obrigkeit/ so Peinlich

Ge-

Gericht haben / hiemit ernstlich gewarnet seyn sollen. Cui conveniunt, quæ Regi Nicocli dixit Isocrates, relata *ab Hieron. Cagnol. in tract. de rect. Princip. Instit. n. 115.* Ad obeunda (12) ministeria malo viro non utaris: Quæ enim ille deliquerit, (13) eorum in te transferetur culpa: Et rursus: Negotiis, quæ per te non geruntur, viros ejusmodi præfice, tanquam omnium quæ illi commiserint, imputanda sit tibi culpa. Princeps (14) enim non modo in se ipso sanctimoniam exhibebit, verum in officialibus suis eandem quoq; requiret, haud quaquam ignoraturus, non tantum ab omni vitiorum contagione sibi abstinendum, sed etiam alienam culpam præstandam esse: Quæ tamen propria dici potest, cum eligendo aut cōstituendo magistratus, â principio peccaverit. Hactenus Cagnolus. Sed dixerit quispiam, quid est, ut hinc fiat specialis cautela, cum prædicta sint notissima, cuivis obviam & expressa constitutione dicti articuli primi nitantur? Fateor, sunt enim, vel debebant potius, ut superiori, ita cuivis judici maleficiorum esse planissimè cognita: (15) Verum (Experientia teste) tanta plurimis hoc

 nostro

noſtro tempore irrepſit ſegnities & negligentia jurium criminalium, etiam ipſius Conſtitutionis Criminalis Caroli & Imperij (16) quæ tamen rerum magis pondere, quam ampla verborum diſceptatione cõſtat, & propterea eſt breviſſima: ac porro tanta ruditas, ut ſi ad tempus ſinantur cum captis delinquentibus ſine interpellatione amicorum vel Advocatorum, agere, (17) propter hallucinationes & commiſſas nullitates, præſertim in puncto inquiſitionis, indiciorum & torturæ, facili negotio rei, etiamſi ſontes eſſent, poſſint liberari: Id palam fiet ei, qui hunc tractatum perlegerit. Et (18) quotus quiſq; eſt, qui in judicio ad manus habeat dictas Imperij conſtitutiones, prout idipſum mandatur *in art. 83.* Excuſabor itaq; merito, quod hæc primo limine præmiſerim, & in hanc cautelam redegerim.

CAUTELA II.

Vt in cauſa etiam capitali admittatur Procurator.

SUMMARIA.

1. In criminalibus procurator non admittitur.
2. Niſi adhoc, ut ſecreto det judici nomina teſtium de innocentia rei examinandorum.

3. Tunc

3. Tunc Iudex tenetur eum audire, alioquin Syndicatus reatum incurrit.
4. Sic reperta innocentiâ neq; ad capturam procedi potest, & ibidem exemplum.
5. Ne tamen appareat ex actis examinationem factam ad instantiam procuratoris, sed ex officio judicis.
6. Quinam pro suo interesse pro reo imputato intervenire possint.
7. Qui tamen in tribus punctis non admittuntur, scilicet contestandæ litis, torturæ & sententiæ.
8. Advocatus pro reo in judicio comparere potest.

(1) IN criminalibus judiciis, in quibus ex condemnatione Reo criminoso pœna corporis afflictiva est imponenda, procurator non admittitur, *l. pen. §. ad crimen ff. d. pub. jud. l. 1. ff. an per alium caus. appell.* Ad hoc tamen admitti debet, (2) Si nimirum secreto judici det capitula & nomina testium, quibus cognita est rei, forte propter metum carceris absentis, innocentia, ut illos ex officio examinet, *l. si non defendantur ff. d. poen. l. 2. C. de abolit. Bart. in l. 1. §. si quis, ultimo ff. d. quæst. Bald. in l. 2. in fin. C. de edend. Salyc. in l. 2. de abolit. Paul. Castr. in l. 4. §. si tibi, in fin. ff. de Cond. ob turp. caus. Bart. in l. 4. §. hoc autem judicium ff. d. damn. inf. Menoch. de arb. jud.*

jud. quæst. lib. 1. quæst. 88. n. 95. 96. Franc. Aret. in cons. 147. *Ioh. Ant.* Rubeus *Alexan. in tract. de potestat. procurat. & def. in crim. n. 154.* Qui non admittitur tamen tanquam procurator, sed tanquam instructor ad informandum judicem forte ex schedulâ aliqua articulatim conscriptâ, vel aliter de innocentiâ rei, & (3) Judex tenetur eum audire, & in veritatem ex officio inquirere *l. 2. ff. d. lib. caus. Cap. Caut. 255. n. 2. & ibidem allegati ICti.* Quod si neglexerit, facit se reum Syndicatus, *Vt tradit Iohan. de Anon. in capitulo veniens, colum. 7. vers. nunquid autem ext. d. accus. Imol. super eodem Hippol. de Mars. Cons. 43. n. 38. volum. prim. Fichar. caut. 82.* maxime si præcesserit protestatio. Et si postea (4) Iudex ex hac informatione, vel testium secreta examinatione, reperiat principalem esse innocentem, contra eum criminaliter, neq; ad capturam procedi potest: Id quod memini aliquando in Academia quadam practicatum in puncto moderaminis inculpatæ tutelæ: Ubi pro necessaria defensione quispiam Studiosus lethale vulnus inflixerat militi aggressori, & postquã testes, qui conflictui astiterant, de illius (viri

ri alias bonæ eruditionis, honestæ famæ & moderatæ vitæ) innocentiâ deposuerant, eum nemo apprehendere fuit ausus. (5) Sit tamen cautus talis procurator vel potius informator, ne ex processu appareat, quod Iudex illud fecerit ad alicujus procuratoris vel defensoris instantiam: sed ut ad acta scribi faciat examinationem factam esse ex officio, alias non valet: *Capol. cautel. 66.* Huic cautelæ, adjicere libet, ratione sui (6) Commodi aut interesse in ejusmodi criminalibus judiciis posse intervenire virum pro uxore: *Soc. Col. 46. vers. principaliter de accusation.* qui alia quoq; plura exempla retulit: Patrem pro filio, Dominum pro servo, Episcopum pro Clerico, Abbatem pro Monacho & similes. *Feliu. C. meminimus n. 12. d. accusat. Soc. de fall. reg. 322. fall. 6. & 15. Ruin. Cons. 9. n. 3. lib. 5.* Qui tamen proprie Procuratores dici non possunt: Neq; (7) admittuntur in tribus diversis punctis, scilicet contestandæ litis, examinis per tormenta, & ferendæ sententiæ, *Bald. ad l. Reos n. 22. C. de accus. Menoch. de Arbit. jud. quæst. Cas. 80. n.* 101. Hac quoq; cautela uti potest reus, ut (8) curet pro se in judicio criminali

com-

comparere Advocatum suum, is enim veluti procurator comparere non prohibetur, sed admittitur ad causæ defensionem. *Menoch. lib. 1. d. arb. jud. quæst. 80. n 73. Socin. de fallent. reg. 322. fal. 10. Blanc. in pract. Crim. in verb. verum quia n. 44.*

Cautela III.

Pro Assessoribus sive consiliariis Potestatum.

SUMMARIA.

1. Propter sententiam iniquam Assessores simul & potestas tenentur.
2. Qua propter Assessores ut sint tuti, debent protestari de dissensu.

(1) QUod si potestates terrarum ferunt sententiam iniquam ex consilio judicum de curia, Assessorum vel Consiliariorum, hi eadem pœna tenentur, qua ipsæ potestates in Syndicatu: Qua propter Cautela pro Assessoribus sive Consiliariis Maleficiorum, tum, (2) ut nunquam ad acta scribi permittant, sententiam suo consilio & deliberatione ita esse latam, tum etiam ut protestentur expresse, se non consentire nec approbare sententiam, ejusmodiq;

diq; protestationem ad acta redigi curent: Ne tacendo videantur consensisse & eam approbasse: *Cæpol. cautel. 35. & caut. 215. Bart. & Dd. in l. quæ dotis ff. solut. Matrim.*

Cautela IV.

Vt in causa criminali poßit comparere procurator & formatio proceßus differri.

Summaria.

1. Quomodo in causa criminali possit comparere procurator ex Ferratio.
2. Pro citato qui ivit ad partes longinquas, procurator comparere potest.
3. Qui debet se offerre absentiam in continenti probaturum, & si judex eum non admiserit, processus erit nullus.
4. Si autem procurator se probaturum non offerat, nihilominus reo salva manet inintegrum restitutio.
5. Limitatio Ferratii.
6. Affectatum vel procuratum non prodest.

(1) In causa criminali ut possit comparere procurator & formatio processus differri, ponit *Thom. Ferratius in suo tract. Cautelarum, cautelam 18.* Sic scribens: judex maleficiorum intendit vel ad instantiam partis, vel ex officio procedere contra ali-

aliquem, vigore alicujus delicti. Modo iste, contra quem debet procedi libenter differret processum per aliquod temporis spatium: Quia forsitan ille judex maleficiorum est homo nimis severus, & sumus in casibus arbitrariis, vel quia causa erat criminalis, in qua non poterat per procuratorem comparere & sic volebat se personaliter præsentare juxta *not. in l. pen.* §. *ad crimen. ff. d. pub. jud.* & *C. tua cum sim. d. proc.* Propterea volebat expectare successorem: Quia fortasse erat suus amicus, vel ad aliquem alium finem. Vnum est, quod libenter per aliquot menses differret formationem processus, quomodo faciet iste ad differendum hunc processum: Quia si citabitur, & in termino non comparebit, forsitan vigore statuti habebitur pro confesso. Dic quod cautela est, (2) quod iste talis antequam citetur, vadat ad aliquas partes longinquas, adeo quod verisimiliter de facili citatio non possit venire ad aures suas, & tunc, tempore, quo citabitur, compareat aliquis coram judice dicens, citatum fore absentem adeo in longinquis partibus, quod notitia citationis non potest ad eum pervenire, propterea contra ipsum

non

non velit procedere: Quia (3) tunc, si ille excusator offerret se in continenti probaturum, citatum esse in partibus longinquis, & judex non velit admittere talem probationem, processus erit nullus: Si vero (4) ille excusator non offerret se in cõtinenti probaturum, ut supra, processus valebit. Sed salvum erit jus ipsi reo petendi restitutionem in integrum, ex causa justæ absentiæ: *Ita notabiliter voluit Bart. in extravag. ad reprimendum in verb. neglexerit allegans not. in l. ab eo C. quomod. & quand. jud. & in l. fin. ff. d. in integr. restit. Ant. Rub. Alex. d. potest. procur. in crim. n. 319. & n. 320.* Quod dictum multum exclamando sequitur Maria. dicens esse menti tenendum & non esse per Dd. tactum (& paulo post ulterius dicit Ferratius) Adverte (5) tamen, licet in specie non reperiam tactum, quòd puto cautelam Maria. sano modo esse intelligendam, videlicet, quod si delictum commissum ab isto, qui vult se absentare, erat delictum occultum, puta unum maleficium, vel unum homicidium de nocte perpetratum, quod forsitan per aliquot menses ante, & de quo non erat diffamatus: Nunc autem præsen-

ſentiens, quod judex vult contra eum procedere, ſe abſentat, iſto caſu, Cautela Maria. poteſt habere locum: Quia poſſibile eſt quod iſte ſe abſentaverit ad partes ſemotas in fraudem, poſſibile eſt etiam; quod ad eas iverit aliqua juſta de cauſa: Vnde non eſt abſurdum, quod ei debeat concedi reſtitutio ex clauſula generali, propter juſtam abſentiam. Si vero illud maleficium fuit ab iſto publicè commiſſum, puta quia de die in publico interfecit hominem, iſto caſu non teneo cautelam, de qua ſupra, eſſe veram, & hoc per illam regulam, quæ eſt, quod quotieſcunq; aliquid de natura ſui habet prodeſſe, ſi illud fuit affectatum, vel procuratum, tunc non prodeſt *l. Spadonem §. fin. ff. d. excuſ. tut. §, item tria onera Inſt. eod. l. & qui data opera ff. ex quib. cauſ. major.*

CAUTELA V.

Quomodo Advocatus Conſcientiæ & honori cavere debeat.

SUMMARIA.

1. Aliis qui ſapit, ſapiat ipſe ſibi.
2. Sic autem rectè ſapit, ſi conſcientiæ cavet.
3. Quæ eſt Angelus humanæ vitæ præſidens.

4. A cau

4. A cautelis deceptoriis cavendum, & quare.
5. In extremo judicio non erit locus cautelis.
6. Quomodo Advocatus consulat honori.
7. Non est magni, qui saepe succumbit.
8. Quomodo Advocatus causam servare possit.
9. Brevissima facti mutatione totum jus mutatur; ubi de fumivenditoribus, remissive.
10. Advocatus non erubescat dicere, cum peritis & libris deliberabo, si causa est ardua.
11. Litigatores plurima de causae suae justitia, apud Advocatos inaniter jactitant.
12. Causâ deperdita culpam in Advocatum reiiciunt sibi propter falsam facti assertionem imputandam.
13. Monitio Quintiliani pro Advocatis, ne eos litis fallat eventus.
14. Cautela Speculatoris de vestibus.
15. De ea, sententia Fichardi.
16. Talis quis prima facie praesumitur, qualem eum indicant vestes.
17. Sententia authoris de cautela in vestimentis posita.

1 QUi aliis sapit atq; cavere studet, sibi ipsi ut sapiat & caveat, in primis est necesse, ne ei illud Ovidii contingat: Quiq;
2 aliis cavet non cavet ipse sibi: Sic (*) autem recte cavet sibi, quando cavit suae conscientiae: Quae omnium Advocatorum & Pragmaticorum suprema sit, & cautelarum cautela: prout piè monet *Raim. Fichard. caut. 6.* Nulla igitur cautelâ, quamvis speciose fucata, aut probabili, perpe-

ram, vel ad obruendam veritatem, vel ad necem alterius, remordente interim con-
3 ſcientia, utentur: Eſt (*) enim conſcientia Angelus humanæ vitæ præſidens: *Vide judicium Bald. & aliorum à Fichard. d. caut. citatorum. Sic Paul. d. Caſtr. in l. ſi per errorem ff. d. jurisdict. omn. jud:* Cave, ut ſæ-
4 pè dixi (*) à cautelis deceptoriis: Quia etſi in hoc ſeculo Advocatis honorem faciant, tamen in altero magnum animæ adferunt detrimentum: Quapropter Cœpolla primus cautelarum collector, quando refert aliquam cautelam ſuſpectam plerumq; admonet, ne illa quis niſi tum demum utatur, quando fovet juſtam cauſam, quam tamen vel favore, vel potentiâ partis adverſæ, obtinere diffidit: Vel ut ſciat aliis, cautelis improbis uti volentibus, obviare. Væ, inquit *Ieſaias c. 5. v. 20.* dicentibus malum bonum, & bonum malum, qui ponunt lucem pro tenebris, & tenebras pro luce, qui ponunt amarum pro
5 dulci, & dulce pro amaro. In extremo (*) Dei judicio quilibet debebit reddere rationem diſpenſationis ſuæ, nec ibi verſutiæ humanæ cavillis vel improbis amplius erit locus cautelis; Quod ipſum latius exten-

+ Si scirem omnes homines ignoraturos et omnes Deos ignoscituros, nihil tamen committerem contra honestatem. Seneca.

tendere non est necesse: Quotidie namq; hæc inculcantur, ut mirum sit, nonnullos, qui Christiani appellari cupiunt, in corrupto hoc seculo, tam fidelibus, & quotidianis dehortationibus minus, quam sancto denario moveri: Cum tamen Ethnici doceant in omni vita sua quenquam ne latum unguem à rectâ conscientiâ oportere discedere *Cic. ad Attic.* Porro dicendum,
6 quomodo (*) Advocatus consulat & caveat honori, quem si post bonam conscientiam fartum tectumq; conservare velit, in eo sit totus, ut causarum palmam sive victoriam reportet: Illud enim cuivis palam est, talem (*) qui sæpe & facile suc-
7 cumbit, non esse magni: Quid, itaq; cautelæ est, ut Advocatus ceu conscientiam
8 ita & causam servet? Abstineat (*) ab omni iniquo jurgio, nec litem desperatam suscipiat, si ei causa defertur aliqua, plenam à clientulo suo exigat facti informationem, eamq; in scriptis: Sæpe (*) namq; brevissima facti mutatione totum jus mutatur, vel potius applicatio eius ad factum: & facti ignorantia sæpe prudentissimos fallit *l. 2. ff. d. jur. & fact. ign.* sollicitè quærat eius probationes, in causis arduis

adſciſcat ſibi ſocium peritum, clientulo temerè victoriam, propter dubium litis eventum, vel Principis gratiam non promittat, ne incidat in poenas fumi venditorum: de qvibus *vide Menoch. d. arb. jud. lib. 2. caſ. 344. Ioh. Bonef. in tract. de furt.*
10 *§. aliena rei n. 108.* * Si cauſa tanti eſt momenti nō erubeſcat, de eius bonitate interrogatus dicere, volo mecum, cũ peritis & libris deliberare: quia tempore indigemus, ut aliquid maturius agamus: *Speculat. tit. de Advoc. §. nunc tractemus n. 6. Raim. Fichard. caut. 7. meminit patrem ſuum Ioh. Fich.* Speculatoris cautelas omnes, ut & hanc *in tit. d. Advocat.* commendaſſe plurimum: ut nimirum informationem de facto controverſo Advocatus, non obiter & oretenus, ſed in ſcriptis à cliente vel litigatore (in cauſis maxime gravioribus) exigat: Sæpenumero enim evenit Advocatis, ut
11 apud eos (*) litigatores plurima de cauſæ ſuæ juſtitiâ prædicent, & ſe probare poſſe jactitent, qvæ poſtea in proceſſu cauſæ præſtare nequeunt, & longè aliter ſeſe habere inveniuntur: Qua propter etiam cau-
12 ſa tandem cadunt, culpam (*) vero adverſæ ſententiæ in Advocati vel negligentiam,

tiam, vel imperitiam reiiciunt, & ea quæ prolixè & magnificè primum prædicarunt, postea, deplorata causa, diffitentur etiam omnia: Si itaq; plenam in scriptis facti informationem abinitio à litigatore receperit Advocatus, & ad finem judicii retinuerit, nihil est quod metuat exprobrationũ: Sed sibi imputet clientulus, qui ea falso asseruit, quæ ex probationibus postmodum non apparent. Ad scribere licet (*) huc eleganter facientia verba *Quintil. lib. 12. instit. Orat cap. 8.* in quo, quæ Oratori (hodie Advocato) in discendis causis sint observanda, scribentis: Nec semel audisse sit satis: Cogendus eadem iterum ac sæpius dicere litigator: Non solum quia effugere aliqua prima expositione potuerunt, præsertim hominem (quod sæpe evenit) imperitum, sed etiam ut sciamus an eadem dicat. Plurimi enim mentiuntur, & tanquam non doceant causam, sed agant, non ut cum Patrono, sed ut cum judice loquuntur. Quapropter nunquam satis credendum est, sed agitandus omnibus modis, & turbandus & evocandus: Nam ut Medicis non apparentia modo vitia curanda sunt, sed etiam invenienda quæ latent, sæ-

pe ipsis ea qui sanandi sunt, occulentibus: Ita Advocatus plura quam ostenduntur, aspiciat. Nam cum satis in audiendo patientiæ impenderit, in aliam rursus ei personam transeundum est, agendusq; adversarius, proponendum quicquid omnino excogitari contra potest, quicquid recipit in eiusmodi disceptatione natura. Interrogandus quam infestissime, ac premendus. Nam dum omnia quærimus, aliquando ad verum, ubi minime exspectavimus, perveniemus? In summa, optimus est in discendo patronus incredulus. Promittit enim litigator omnia, testem, populum, paratissimas consignationes, ipsum deniq; adversarium quædam non negaturum. Ideoq; opus erit intueri omne litis instrumentum: Quod videre non est satis: Perlegendum erit. Nam frequentissimè aut non sunt omnino quæ promittebantur, aut minus continent: Aut cum alio aliquo nocituro permista sunt: aut nimia sunt & fidem hoc ipso detractura, quod non habeant modum. Si causam perscrutatus, propositis ante oculos omnibus quæ prosint noceantve, tertiam deinceps induat personam judicis, fingatq; apud se agi causam, &

quod

quod ipsum movisset de eadem re pronunciaturum, id potissimum apud quemcunq; agetur existimet: Et sic eum raro fallet eventus, aut culpa judicis erit. Hactenus Quintilianus: Cujus consilium ut & antecedentia omnia tam in civilibus quā criminalibus apprime notanda: Quæ tamen pro Advocatis doctis & peritis in medium non adduxi, nec meæ tenuitati tale quid sumpserim: Illi namq; non hæc solummodo, sed longè majora noverunt: Quia autem eorum meminisse hic commoda incidebat occasio, nolui præterire. Hoc tamen certum est, si dictum consilium Quint. penes multos esset majoris, quam fuit hactenus, ingens litium multitudo cessaret, & non (ut dicit *Quint. dict. loc.*) deprehenderētur, causam quam discere ex suis litigatoribus noluerunt, ex adversariis discere. Pro authoritate Advoca-
14 to concilianda * suadet. *Speculat. tit. d. Advoc. §. sequitur 2.* ut accedens ad Advocationis officium exercendum, vestes talares habeat, & suo officio congruentes, allegans ad hoc sequentes versiculos.

Vir bene vestibus, pro vestibus esse peritus.
Creditur à mille, quamvis ideota sit ille:

 Si

Si careat veste, nec sit vestitus honestè, (audit.
Nullius est laudis, quamvis sciat omne quod

Cui alludit etiam Juvenalis *Satyra.7. sic scribens*:

Et tamen hoc ipsis est utile. Purpura vendit
Causidicum, vendunt Amathystina, convenit illis
Et strepitu, & facie, majoris vivere censûs.
Sed finem impensæ non servat prodiga Roma.
Ut redeant veteres: Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit nummos, nisi fulserit annulus ingens.
Respicit hoc primum qui litigat, an tibi servi
Octo, decem comites, post te an sit sella togati:
Ante pedes, ideo conducto Paulus agebat
Sardonyche, atq; ideo pluris quam Cossus agebat
Quam Basilus, rara in tenui facundia panno.

15 * Quos versiculos etiam enumerat *Raim. Fich. caut.8. addens. ibid. in fin.* Non esse nimium fidendum huic cautelæ de vestitu, esse enim pro imperitis potius hominibus, novis atq; obscuris, qui nec familiæ nobilitate, nec eruditione clarant, sed solò vestitu sibi authoritatem ac æstimationem conciliare coguntur, donec vel uxorem aliquam divitem, vel aliqualem functionem, illo vestitus hamo captarint: Sed re-

vera talis æſtimatio, ut exempla docent, poſtea indies vileſcit, & inſcitia tandem ſe ipſam prodit, atq; pudefit. Cures igitur potius, ut tu veſtem, quam veſtis te decoret: Hæc *Fichard.* Quanquam verum ſit illud
16 vulgare: Hunc * homines decorant quem veſtimenta decorant: Et talem prima facie præſumi, qualem eum indicant veſtes eſſe. *l. item apud 15. §. ſi quis virgines ff. d. injur.* Quemq; judex in ſuæ profeſſioni convenienti veſtitu, & majori ornatu inſpicier, majoris exiſtimabit eſſe authoritatis, & ei aſſurget ſalutatione delata, dicens: Sede apud me in loco nobiliori: Ad quod etiam tenetur, *ſecundum l. ult. & pen. C. d. off. divers. jud. Spec. d. §. n. 3. Ioan. Bapt. Magon. de rect. patrocin. rat. cap. 3. n. 36.* Hoc
17 tamen * proculdubio nulli, niſi de præclara eruditione noto, vel de ruditate, ſub egregio veſtimento operta, ignoto continget: Vbi autem ruditas etiam ſplendidè veſtita ſermonem facere cæperit, calamum admoverit, & fortè una vel altera cauſa ceciderit, nec aliunde inpoſterum, quam ex ſalario Advocaturæ, veſtes ſibi reparare poſſit, ejus authoritas cum primo veſtimento conteretur, & ecce, brevi ruditas

 tas

tas stabit nuda, & veste, & honore exuta: Quapropter ridicula est cautela in vestibus posita, quando deest scientia.

Cautela VI.

Vt pro accusato vel inquisito in causa capitali interveniat procurator.

SUMMARIA.

1. Reus ab alio judice incarceratus potest per procuratorem respondere in causa capitali.
2. Et judex tenetur in processu super sedere, donec liberetur.
3. Nisi rescisca incarcerationem esse procuratam.
4. Procuratorem constituere potest reus, si delictum est impunibile, & ibi exemplum.
5. Quando inquisitio est calumniosa procurator admittitur.
6. Vel quando inquisitio est inepta.

1 REus accusatus vel inquisitus in causa capitali, si ab alio judice alia de causâ est in carcerem coniectus, potest respondere per procuratorem. *Ang. in l. eos §. super his C. d. appel. Bart. in l. pen. §. ad crimen ff. d. pub. jud. Menoch. de arb. jud. lib.* 1. *quest.* 80 *n.* 87. *&* 88. *Hippol. d. Mars. in pract. crim.* §. *sequitur n.* 30. *& n.* 31. ubi exinde hanc exstruit cautelam. Vt nimirum accusatus vel inquisitus curet se in alia aliqua civitate

ve

vel loco, pro ficto vel asserto debito, vel delicto incarcerari: Et postea per literas Officialis illius civitatis, ubi detinetur, capturam notificare faciat judici inquirenti vel
2 contra eum procedenti: Tunc * erit necesse ut hic judex admittat procuratorem in causa ista capitali, & supersedeat in processu, donec inquisitus vel accusatus fuerit ê dicto carcere liberatus, ut in persona
3 comparere possit. Sed * si judex inquirens resciverit incarcerationem ejusmodi esse affectatam sive procuratam, proculdubio accusato vel inquisito non est profutura hæc cautela, propter identitatem rationis cautelæ quartæ *hoc tit. in fin. annexa. Clar. pract. Crim. §. fin. quæst. 34. vſ. 7.* Procurato-
4 rem * quoq; constituere potest reus, si delictum est impunibile: Exemplum, quod contigit *in facto Hippol. d. Marſ. ipse ita refert in dict. §. sequitur n. 27. in fin. & n. 28.* Nam quidam puer septem annorum casualiter percussit alium puerum, ejus vicinum, socium & benevolum, qui ex illa percussione intra quindecim dies mortuus est: judex formavit inquisitionem de homicidio, & procuratorem noluit admittere: Hippol. tandem comparens, dixit admitten-

mittendum esse procuratorem, propter exceptionem oppositam, nimirum, quod delictum, de quo inquiritur non sit punibile, & propterea impediatur litis ingressus, *secundum Bart. in l. si servus C. de his qui ad Eccles. conf.* quem refert & sequitur *Ias. in rubr. C. ut nemo priva: in princ. & in le. nam & postea, in princ ff. d. jurjurand.* admissus itaq; fuit procurator, & puer absolutus. Huc etiam quadrat exemplum, quod retuli *in cautela 2. hoc tit.* Porro * ubicunq; for-
5 mata est contra aliquem inquisitio calumniosa tunc in tali judicio admittitur procurator, non obstante quod judicium sit criminale: Ita notabiliter *dixit Cyn. in l. reos C. d. accus. Bald. in l. 2. C. ut nemo priva.* Sit
6 etiam * cautus reus inquisitus, ut advertat, an inquisitio aliquo respectu sit inepta: Tum enim in tali judicio admittendus est procurator: Ita singulariter *Bald. in cons. 100. incip. verba accusationis, in 1. vol.* quod est multum notabile, & sæpe in facto evenit: Et ego, dicit *Hippol d. § n. 30.* ita pluries practicavi cum honore & lucro: *Ioan. Ant. Rubeus, Alexandr. in tract. de potestat. procurat. & def. in caus. crim. n. 145. 146.* & alios idem recenset casus, quibus procurator comparere potest *n. 148. & seqq.*

CAUTELA VII.

Pro judice ad evitandam suspicionem.

SUMMARIA.

1. Quidam Causidici jactitant amicitiam cum judice, & quare
2. Ab illorum conservatione judices sibi caveant.

1 SOlent quidam causidici tam esse inepti, ut sæpenumero jactitent, se singularem cum judice colere amicitiam: Atq; hoc ad pecuniæ aucupium, & propterea ut frequentiores ijs adfluant clientes. Verum hoc ipso non illos decipiunt solum, verum etiam judici gravem inferunt injuriam, eumq; suspectum reddunt, ac propterea tenentur, *Prosp.* Farin. *in pract. crim. part. 2. lib. 3. quæst. 111. n. 284. Muscat. d. cognit. seu prob. delict. sub rubr. d judic. corrup. n. 23.* Ca-
2 veant * itaq; judices sibi ab illorum amicitia & conversatione, ne in suspicionem & periculum incidant *Angel. in l. apud Labeonem, §. item ait n. 3 ff. d. injur. Paris. d Put. d. Syndic.* in verbo corruptio. *Decian. in tract. crim. lib. 8. c. 35. n. 27. Exempla vide apud Muscat. ibidem n. 24.* vbi de Assessore refert, qui in magno, tali de causa, fuerat constitutus

tutus periculo : Et de quibusdam Regiis Consiliariis, qui depositi fuerunt ab administratione, officio & dignitate exuti : & aliqui Advocati condemnati ad poenam relegationis : Quapropter & his â detrimentosis ejusmodi ineptiis erat abstinendum.

Cautela VIII.

Ut judex tam in puncto torturæ quam sententia definitiva utatur consilio, sapientum, & quare.

SUMMARIA.

1. Causæ criminales sunt arduæ, ideoq; maturiori consilio opus est.
2. Tam in puncto torturæ quam sententiæ definitivæ, propter rationes adiectas.
3. Facilius est condemnare vel absolvere, quam in puncto torturæ benè arbitrari.
4. Tortura præparatio est ad mortem, & morte fere durior.
5. Judices imperiti vel occupati utantur consilio sapientum, & fidelissime acta conscribant.
6. Quod sæpe Principes faciunt, propter causas adiectas.
7. Laudatur mos civitatum, quæ per suos Syndicos acta reportata curant inspici & conferri.
8. Non semper excusatus judex, secundum consilium sapientum malè judicans.
9. Nisi ex lege vel partium consensu secundum consilium judicaverit.

10. Qui

10. Qui partium consensus ad acta notandus.
11. Iudices Germaniæ in capitalibus sequentes consilium sapientum, sunt extra periculum.
12. Assiduitas & circumspectio requiritur in criminalibus.
13. Imperitia nonnullorum Actuariorum.
14. Sententia à sapientibus concepta, simul ac lata est, executioni mandatur plerumq;.

1 CAusæ criminales sunt maxime arduæ, & agitur in illis de sanguine, honore & fama hominis: Ideoq; judex qui earum cognitioni præest maturiori consilio factum, singulas & omnes debet expendere ejus circumstantias *Constit. Crim. art. 150.* in eoq; esse totus, ut causâ satis deliberate perfectèq; cognita, cum intuitu religionis & humanitatis, ac sine severitatis affectu, sententiam ferat, ne sanguine innocentis polluat manus, ac homicidam quærendo,
2 ipse fiat homicida: Idq; non * in puncto definitivæ solum, sed etiam torturæ: Quippe quod totius fermè praxeos criminalis fundamentum in materia indiciorum & torturæ consistat. *Fran. Person. in tract. d. in-*
3 *dic. & tort. ab init.* * Facilius sit reum vel condemnare ad mortem, vel absolvere quam in puncto torturæ, secundum jura & æquitatem benè arbitrari: Vide *inf. taut. I. m.*

4 *tit.d.indic.tort.& conf.* Ea corpus * ita la-
ceret ut ipsa fere morte durior sit: *Bald. in l.interpositas n.6. C.d.trans.& in l. 1. in fin C.unde vi VVesenb.in parat ff.d.quæst.n.5* Atq; sit præparatio ad mortem vel civilem vel naturalem: *Ant. Fab. in Cod.lib.3. tit.4.def.2.in alleg.in fin.* illi itaq; judices
5 qui prudentiâ. * praxeos carent, & non sunt jurium criminalium usq; quaq; periti, vel qui negotiis publicis sunt impliciti, vel circa rem œconomicam vel alias occupati, caveant sibi â morsu conscientiæ & periculo syndicatus, ac propterea informationes recipere, omnes delicti circumstantias notare atque processum formare curent quam fidelissimè, Quod exigit *Const.crim.art. 143. 148. 160. 161. 165.* Nec fugiant judicia Academiarum (sicuti illi solent, qui in conscribendis & notandis actis, cum jacturâ æternæ salutis, sunt segnes & parum accurati) Et postea acta & actitata fideliter conscripta & consignata ad consilium sapientum, sive collegium Facultatis juridicæ, pro scribendo responso, sive sententiâ concipienda, transmittant: Quod ut in criminalibus fiat, hortatur *Damhoud.in pr.crim.cap.76.n.34.* Nec
ejus

ejus pudeat quenquam, etiam si sit vir doctus: Agitur enim de vita & famâ hominis & ratio suadet, ut tunc magis consilij perfugio utamur, cum majus instat periculum *Pac. Scala Patav. d. cons. sap. lib. 2.*
6 *cap. 22.* Sæpe (*) etiam Principes, quibus tamen egregij sunt & peritissimi à latere consiliarij, collegium juris peritorum consulunt: Nec id frustra, tum quia illi sunt in causis arduis & capitalibus versatissimi, eas quotidie tractant & alios docent: Tum, quia integrum est judicium, quod plurimorum sententijs confirmatur, & facilius invenitur, quod â pluribus senioribus quæritur *Cap. de quibus dist. 20. Cap. prudentiam de off. & potest. jud. deleg.* Non
7 tamen improbo, sed potius (*) collaudo istam quorundam locorum & civitatum consvetudinem, ubi per Assessores vel Syndicos acta reportata inspiciuntur & cum Consilio, ad præcavendum omne pericu-
8 lum, fideliter conferuntur: Interdum (*) enim judices ex consilio sapientum malè judicando non excusantur, præsertim quando iis asident periti & Syndici & possunt illud sequi vel non sequi: *Bart. in l. si convenerit n. 4. ff. d. re iudicat. Felin:*
C *cons.*

conſ.24.n.15. quos refert & ſequitur Cothm. vol. 3. reſp.29.n 403. Spec. d. requis. conſ. verſ. quid ſi judex. Pac. Scala Patav. lib. 4. d. conſ.ſap.cap 26.& lib.3.cap.25. Sed ſi ex
9 (*) lege, vel partium aſſenſu, ſecundum conſilium judicatum eſt, judex utiq; Syndicari non poterit: *Bart. in d.l. ſi convenerit:*
10 Vbi etiam dat judicibus cautelam, (*) ut nimirum in actis annotari jubeant, partes conſentire, ut ſecundum conſilium ſapientis ſententia feratur propterea, ne litem faciant ſuam: *Pac. Scal Patav. d cap. 26. lib.4.* ubi quoq; contraria ſententia, ex hac potiſſimum ratione refellitur, ne legis authoritate, vel litigantium voluntate judex decipiatur: *Et in ſin. cap. eiusdem annectitur*: Atquè hoc in uſu noſtrates judices quotidie ſequuntur, qui cum in prolatione ſententiæ ex lege noſtra conſilium ſequi debeant, ſive juſtum,, ſive in juſtum fuerit,
11 a conſilio ipſo non recedunt. Pari (*) modo tantum abeſt, ut judices Germaniæ ulli periculo ſint obnoxij, ſi cauſas criminales ex conſilio ſapientum, **der nechſten Hohenſchulen/Stedte oder** communen, ut *in art. fin. Conſt. crim.* determinant, (niſi notoriè

riè ſit injuſtum :) ut ad hoc potius teneantur, ſi dubitent: Id namq; mandat Ordinatio criminalis Carolina & quinquagies ſepties repetit & inculcat. Vnde etiam videre eſt, quantum Imperator & Imperij ſtatus ſapientibus & juris conſultis confidant: Qui in cauſis hiſce arduis conſulendo maximè ſunt aſſidui & circumſpecti: Id quod
12 etiam (*) ſumma juſtitiæ ratio expoſtulat
13 & neceſſitas: (*) Sunt enim nonnulli ſcribæ ſive Actuarii judiciorum criminalium, contra *conſtit. crim. art.* 1. (experientia teſte) tam imperiti ut ſæpenumero neceſſaria proceſſus vel quippiam, (unde reo ingens generatur periculum) negligant, præſertim in arduo torturæ, indiciorum & confeſſionis puncto: Quod attenta conſideratione advertere & avertere debent
14 conſulti juriſperiti, (*) cum ad hoc noverint, plerumq; ſuum conſilium ſive conceptam ſententiam in criminalibus, ſimul ac â judice prolata eſt, ſtatim & ſine morâ mandari executioni. *ſecundum l. cum reus 18. C. de poen. l. penult. in princ. C. de cuſtod. reor.*

CAUTELA IX.

Ad securitatem Advocati, pro accusato vel inquisito patrocinium suscepturo.

SUMMARIA.

1. Ex ratione naturali & legum reis Advocati non sunt denegandi.
2. Reo etiam non petenti de Advocato prospiciendum.
3. Advocati in criminalibus vix offensionem Principis vel Magistratus evitare possunt, & ibidem exempla.
4. Vnde miseri manent indefensi.
5. Advocatus quomodo odium evitare & libere patrocinari possit.
6. Non curanda est stulta & sinistra vulgi, de Advocatis causarum criminalium, opinio.
7. Quo causæ graviores, hoc honoratiores sunt earum Advocati.

1 QVamvis Principes, eorumve officiales sive magistratus, ex legibus, ratione naturali, & ductu æquitatis noverint, reis non esse denegandos Advocatos sed eos disputaturos audiendos *l. unius §. cognitururum ff. d. quæst. Bart. in l. fin. eod. tit. Brun. q. 9. part. 2. n. 51. Lancilot. d. off. Prat. in crim. sub rubr. d. negat. Crim. & torment. n. 12.*

2 (*) Quin etiam reo non petenti de Advocato prospiciendum, & excusationes innocentiæ ex officio quærendas, *l. si non defendans*

dantur 19. ff. d. poen. l. 1. in fin. ff. d. quæst. Innoc. in c. veniens n. 4. extr. d. accusat. Paul. *Castr. cons. 48. n. 36. inter criminal. vol. 1. Cothm. vol. 3. cons. resp. 29. n.* 180. 181. 183. *& ibid. cit. D D. Et in subscriptione Facultatis juridicæ Coloniensis dicto responso Coth. statim annexa n. 238. & seqq.* Vt propterea nemo Advocatorum, alicuius rei patrocinium suscepturus, propter suum officium, odium

3 metuere deberet. Verum (*) vix evitari potest, ne offensionem Principis vel odiũ Magistratus incurrat, qui fideliter, quæ causæ necessitas & utilitas exigit, prout decet, pertractat. Exempla sunt in promptu recentiora, quod Advocati & Notarii suum officium, in ejusmodi causis, modo planè licitissimo, exercentes, in squalidos carceres fuerint coniecti, & ibidem ad tempus non sine jactura vitæ & sanitatis detenti:

4 Vnde evenit, ut (*) miseri rei Advocatis, postquam vestigiis alii essent deterriti, & necessariâ innocentiæ defensione prorsus

5 destituerentur. Quapropter Cautela (*) pro Advocato est, si in causa criminali reo velit præstare patrocinium, ut nimirum curet ex officio, secundum prædicta jura, constitui, sibiq; dari literas reversales de securi-

curi-

curitate, salvo conductu & sarta tectaq; gratia, in quemvis causæ eventum conservanda, easq; sub manu & sigillo Principis, vel Magistratus: Tunc enim, nisi Princeps vel Magistratus sit extremè impius, secure
6 patrocinari poterit. (*) Nec curanda est stulta vulgi imaginatio & sinistra opinio de causarum criminalium Patronis: Nec ineptiæ quorundam, qui hac vanitate moti, in ejusmodi causis operam præstare re-
7 cusant: Certum (*) namq; est, quo causæ sunt graviores & magis arduæ, hoc honoratiores esse earum Advocatos.

CAUTELA X.

Pro Principe vel Magistratu Advocatos Fisci, vulgo Fiscales constituente.

SUMMARIA.

1. Advocati Fisci Officium est laudabile & necessarium.
2. Quod multi affectata severitate, & aucupio gratiæ contaminant, & exosum reddunt.
3. Qui quomodo propterea teneantur, & vindictam Dei devolvant in Rempub.
4. Principes fisco avarè non faveant, sed ei probos Advocatos seligant.

5. Reo doctior, vel æquè doctus Advocatus dandus.
6. Sumptibus ex ærario depromptis, si reo desint.
7. Perstringuntur latrunculatores secus facientes.
8. Qui & ipsi in extremo judicio Advocato Christo sunt carituri.

1 ADvocati Fisci, vulgo Fiscalis officium esse Reipub. utile, summopere necessarium, atq; in & per se laudabile & hone-
2 stum, nemo sanus ibit inficias: (*) Verum cum sint eorum multi, qui ex affectata severitate, aucupio gloriæ & gratiæ Principum, vel Magistratuum, quotidie excoriare homines, & carceratos sumptibus indebitè vexare quærunt, ut impleant illorum bursas: Fieri non potest quin se suumq; officium hoc ipso contaminent, & non rudi plebeculæ tantum, sed etiam viris honestis
3 & prudentioribus reddant exosum, (*) teneantur parti vexatæ de refundendis expensis & actione injuriarum, atq; insuper vivi sint comburendi: text. *in l. universi C. ubi causæ fiscales l. 3. C. d. Advoc. fisc. Gram. decis. 60. n. 21. Cravet. cons. 160. n. 7. & seqq. Fransc. Person. tract. d. indic. ac tortur. in fin.* Nec solũ hoc, sed propter eiusmodi miserorũ & innocentũ oppressionẽ, ipsi Principes

vel Magiſtratus in ſe & Rempub. culpam, & vindictam Dei Optimi Maximi devol-
4 vunt. (*)Caveant itaq; ne calumniæ conniveant, & Fiſco ſuo avare faveant (prout author eſt Principibus *Hieron. Cagnol. in lib. d. rect princ. inſtit. n. 108. ubi dicit*: Domitianus fiſcales calumnias magna calumniantium poena repreſſit, ferebaturq; vox ejus, Principem, qui delatores non caſtigat, irritare. Dignum verbum quod ſemper in ore regnantium hæreat. Nunquam enim (ut Plinius ait) Principibus defuerunt neq; deſunt, qui fronte gravi & triſti ſupercilio utilitatibus fiſci contumaciter ſuperbeq; adeſſent, niſi â bono reprimantur Principe Sed Officio Fiſcali viros, de animi integritate & vitæ probitate collaudatos, juxta ac peritos, præficiant. Poſtea (*)
5 ubi cauſa famæ vel ſanguinis cum aliquo delinquēte intervenerit, in eo anteomnia ſint ſolliciti, ut reus ſub doctioris Advocati, vel æquè docti munimine defendatur: Cum is, quo ad defenſiones ſit favorabilior, quam accuſator Fiſcalis, & ex officio, innocentiæ defenſiones quæri debeant: Secundum allegata jura in præcedenti cautela, adde *Spec. tit. de Advoc. §. 1. in fin.*

Et

6 Etsi propter (*) inopiam se defendere, & salarium expendere non possit, propriis sumptibus, vel ex ærario publico deprom- ptis eximios Advocatos ac causæ defenso- res illi assumant: *Cason. tract. d. torment. cap. 21. n. 20.* ubi ex ejusmodi, tum justitiæ tum misericordiæ opere, laudibus effert
7 Dominos Venetos. Hoc (*) tamen nonnul- li latrunculatores seu maleficiorum judi- ces floccifaciunt, obtrudentes miseris, & proculdubio, propter neglectam defensio- nem, & vitia processus, sæpe innocentibus reis jamjam decapitandis, causidicos, imo rabulas, quos in judicio habent juratos sæ- pe indoctissimos & imperitissimos, nullum præterea, etiam valde efflagitantibus, Ad- vocatum admittentes: Nec consideran- tes post latam sententiam definitivam, nullum (Quæ totius fermè Germaniæ di- citur consvetudo) superesse remedium suspensivum, quo condemnatorum jura innocentiæ resarciri posint. Sed sciant (*) tales bibuli bubulci (non enim sunt digni, qui judices appellentur) se propterea in extremo Dei judicio, omnium Christiano- rum Advocato, sive mediatore Christo, carituros, ac æterno Gehennæ supplicio affectum iri.

CAV-

CAUTELA XI.

Contra crassum & periculosum errorem judicum quorundam, in delictis atrocioribus sive exceptis imputatis reis Advocatos denegantium.

SUMMARIA.

1. Advocati reis optimi dandi.
2. Quidam judices Captis propter crimina atrprociora Advocatos cum injuria denegant.
3. Advocatum non esse concedendum in atrocioribus & exceptis, obtinet in notoriis vel satis jam probatis delictis.
4. Secus est quando de delicto non dum constat.
5. Indicia sunt communicanda etiam in atrocissimis.
6. Et consequenter Advocati non denegandi.
7. Incarcerati ita sæpe consternati sunt, ut de defensione cogitare non possint.
8. Advocatus Fisci in exceptis æque, atq; in vulgaribus tela in reum convertit.
9. Reus quoad defendendum favorabilior, Ergo ei Advocatus dandus.
10. Contrarium qui sentit, contra communem & inique sentit.
11. Hæc cautela rationibus & exemplis illustratur.
12. Judex promptior debet esse dando Advocatos in criminibus atrocioribus, quam in vulgaribus, & quæ sit ratio.

13. Absurdum est magnitudinem criminis obiicere, de quo non dum constat.
14. Nemini defensio justa est præscindenda, quæ ratio non cessat, etiamsi crimen sit exceptum, & ibidem perspicuitatis exempla.
15. Si quis se defendere potest à delicto minori, maxime hoc potest â majori.
16. Quæ bene sunt notanda judici, & aliis tam contra ideotas, quam peritos.

1 ADvocatos omnino dandos esse reis, qui haberi possunt optimi, ex cautelis duabus proximè antecedentibus liquet.
2 (*)Sunt tamen judices quidam, qui ex imperitiâ jurium & judicii defectu, (ne dixerim ex malitiâ) reis, de criminibus atrocioribus sive exceptis accusatis, simul ac capti sunt, Advocatos cum injuriâ denegant: Idq; ex eo, quod dicitur: In criminibus atrocibus & funestis (quæ autem sint talia *vide inf. in caut. 16. tit. d. indic. tort. & confess.*) Advocatos non esse concedendos: Et in specie notabiles esse sine veniâ, qui pro reis criminis læsæ Majestatis intervenire tentaverint *l. Quisquis 5. §. Deniq. C. ad leg. Iul. Maiest.* Caveant autem sibi judices ab hoc errore periculosissimo & perversa interpretatione, tam juri & æquitati naturali, quam

quam communi juriſconſultorum ſuffragio contraria: (*)Illud n. Advocatum non
3 eſſe admittendum in atrocioribus & exceptis, aliter non obtinet, niſi crimen ſit notorium (Cum omnibus notorii qualitatibus intellige. ut, *in caut. 14. & 15. inf. in tit. d. inquis. & accuſ.*) vel de eo aliter indubitatè conſtet: *Boſſ. in tit. de indic. & conſid. ant. tort. n. 76. & tit. d. inquiſit. n. 29. in fin.* ubi dicit, quod adhoc, ut quis dicatur latro famoſus, non ſufficit, quod per teſtes ſit probatum eum eſſe talem, niſi in ſpecie conſtet de ejus criminibus & latrociniis: *Paris d. Put. in tr. d. Syndic. verſ. tortus cap. 10. quidam latro famoſus.* Prosp. *Farin. in pract. crim. lib. 1. tit. 5. quaſt. 39. n. 107. n. 109. 111. Iul. Clar. in pract. crim. § hareſis n. 19. Facultas juridica Colonienſis in ſubſcriptione conſil. Cothm. vol. 3.* Resp. 39. *isti conſilio ſtatim annexa n. 242. ubi ita ſcribunt*:
4 (*)Id enim verum exauditur, quando jam conſtat, reum atrox exceptumq; crimen, de quo agitur, commiſiſſe, aliter vero ſentiendum, quando de eo nec dum conſtat, ſed inquiritur adhuc. Tunc enim dilationes ad deliberandum, & Advocatus permitti debet, Ad quod *ibid. alleg. Marc. Mant.*

Mant. sing. 15. Rol. à Valle cons. 12. lib. 3. n. 79. Collegium Patav. cons. 2. n. 151. Indicia
5 (*) esse communicanda, in criminibus etiam atrocissimis & læsæ Majestatis, probavi *inf. in caut. 2. tit. d. indic. tort. & confess. probat id Farin. dict. quæst. 39. n. 41. & quos ipse ibidem allegavit: Carer. in pract. crim. tit. de tortur. §. circa quintum n. 16. pag. 181. & §. circa quartum. n. 7. pag. 171.* Cui autem bono communicanda essent indicia, nisi ad
6 faciendas defensiones? Vbi (*) autem defensiones sunt permissæ, ibi quoq; nec Advocatus repellendus: Cum cæteris, ex hac
7 præsertim ratione, quia (*) Propter inopinatos carceres, & subitaneam status mutationem, rei ut plurimum ita sunt consternati, ut de ijs cogitare nec quicquam possint, præsertim si sint simpliciores. Ad
8 hoc (*) doctus Fisci Advocatus, in atrocissimis æquè, atq; in vulgaribus sua tela in re-
9 um convertit: Hoc (*) magis dandus est reo Advocatus, cum sit, quo ad defendendum, longè favorabilior: Qui si ei denegaretur, maneret indefensus, etiamsi habeat copiã
10 indiciorum vel maximè. Si (*) quispiam forte contrarium sentit, contra communem & iniquè sentit, nec ipsius sententia tan-

tanto errori patrocinium præbere debet.
11 Vt hæc cautela reddatur illustrior, eam (*) exemplo, una atq; altera ratione declarabo. Si quispiam latro est captus, latrocinii crimen quidem non negans, sed prætendens, exercere latrocinia esse licitum: Vel si saga sive venefica fatetur quidem magiæ crimen, sed se defendere & excusare intendit, artem esse liberalem, vel se à diabolo deceptam: Hisce defensiones & Advocati recte denegantur: Cum excusationes eiusmodi sint prorsus frivolæ, absurdæ & contra jura manifesta. Si autem latro vel venefica crimen, quod neq; aliter est manifestum, negarent: Defensiones & Advocati sunt omnino concedendi: Nec propterea denegandi, quia crimen est atrox vel exceptum, de quo reus captus
12 inquiritur: Sed hac (*) ipsa de causâ judex promptior debet esse ad concedendum, & dandum ex officio, etiam non petenti: Quo enim major est defendendi necessitas, hoc minus defensiones adimere licebit: Eo autem est major necessitas, quo majus malum est illud, contra quod se quisq; est defensurus. Absurdum
13 juxta (*) ac ridiculum foret magnitudi-

nem

nem criminis obiicere, ubi de eo non dum constat, & non est certum inquisitum vel accusatum ejus esse reum. Vt defensiones & Advocati non admittantur, non operatur atrocitas delicti, sed ejus notorietas, ut rectè dicit Farinac. *dict. quæst. n.109. Idem lib.1. tit 3. quæst. 21. n.77. & seqq. ubi etiam dicit*: Iudex denegare potest defensiones & copias indiciorum in delicto notorio, vel quando ex actis, vel confessione rei constat, & certum est, nullam ei competere defensionem & excusationem: Secus si constaret de contrario, vel essemus in dubio, secundum magis communem, & per totum mundum practicatam opinio-
14 nem (*) Porro, ex juris & æquitatis naturalis ratione nemini præscindenda est justa defensio: Hæc autem ratio non cessat propterea, quia crimen imputatum est atrox & exceptum. Nonnemo retulit nuper in aliquo scripto publico exempla elegantia, & ut quilibet ideota errorem palpare queat, satis perspicua: Videlicet, si concessum est à jure naturæ, ut prohiberi non possim, ne me defendam ab ictu

ictu cultri, multo minus igitur prohiber potero, ne me defendam ab ictu bombardæ. Res erit indigna ſane, quam nec infantes probare velint, ut ei contra vim peſtilentiſſimi ſerpentis manum liges, cui con-
15 tra morſum pulicis utramq; ſolvis (*) Vnde ſequitur, ut ſi jus nactus ſum â natura defendendi me & purgandi â crimine minori, maximè jus habeam me defendendi & purgandi â delicto majori ſive atroci; Idq; ſi ſolus præſtare nequeo, auxilio Advocati, quem habere poſſum, optimi. Quæ
16 (*) bene ſunt attendenda judici, ſi conſcientiæ & honori velit conſulere, & pœnam Syndicatus evitare: Notabunt quoq; illi, quorum vel maxime intereſt notaſſe, non tantum contra ideotas, ſed illos etiam, qui ſibi eruditionem tribuunt: Hodie namq; non raro, neſcio utrum ex errore (qui tamen judice erudito indignus eſt) an ex malitiâ potius exempla contingunt, quæ ſpeciatim tangere non attinet.

CAU-

CAUTELA XII.

Pro Principe, ne bona delinquentis confiscanda donet, vel donanda promittat Officialibus sive judicibus, ante delicti sufficientem probationem & legitime subsecutam condemnationem: Et ne officia habeat venalia.

SUMMARIA.

1. Ne donet princeps bona imputatorum ante criminis probationem, nec donanda promittat.
2. Illud enim est contra non auditum & indefensum exequi.
3. Ad promittendum Princeps inductus, cum reo cassibus nequitiæ involvitur, & plurimus malis.
4. Princeps reo non potest auferre defensiones.
5. princeps officia vel Magistratus non habeat venales.
6. Emens officium vendit.
7. Qui moribus sunt integerrimi, muneribus sunt præficiendi.
8. Ex publico est constituendum salarium, & quare.

1 CAveat sibi Princeps quam maxime & tanquam â Gehennâ, ne Officialibus vel judicibus, ad cognitionem & coercitionem publicorum delictorum constitutis, vel aliis etiam, qui reis nocere possunt,

 impu-

imputatorum bona, ante exactissimam criminis cognitionem & probationem donet, aut in eventum confiscationis donan-
2 da promittat. (*) Illud namq; , quid est aliud, quam præposterè contra æquitatem & rationẽ naturalem, reclamantibus omnibus juribus, ante causæ cognitionem contra reum non auditum & indefensum exequi? Quæ tamen immanitas de Principibus, quos Deus Optimus Maximus virtutibus, & naturæ dotibus præ aliis plerumq; adornavit, excellentissimis, non est præsumenda: Hoc autem creditu non est usq; quaq; difficile, cuius rei exempla, in quæ tædiosè indagare non attinet, forte re-
3 periuntur: Fieri (*) enim potest, ut interdum etiam bonus Princeps Officialibus suis multum confidens, in eos liberalitatem exerciturus, nihilque mali suspicans, inducatur ad promittendum, in eventum confiscationis & condemnationis, bona criminosi, vel omnia, vel partem eorundem: Idque antequam reus convincatur, vel delictum probatum sit. Sed hoc ipso ipse Princeps inscius & delatus reus etiam innocentissimus, cassibus sæpe nequitiæ involvuntur, ma-
lis

lis ad explendam avaritiam & crudelitatis libidinem panduntur feneſtræ, periculum creatur inſonti, eiusq; fortunæ bonis, famæ & vitæ innumeræ ſtruūtur inſidiæ, neceſſariæ defenſiones, quas tamen nec
4 ipſe (*) Princeps ex plenitudine poteſtatis auferre poteſt, reſecantur, ac tandem injuſta ſequitur condemnatio innoxii ſanguinis profuſio, & innocentum ſuppreſſio iniquiſſima. Hinc porro tot calamitates, devaſtationes, Rerumpub. ruinæ, & translationes regnorum de gente in
5 gentem. (5) Caveant quoq; Principes, ejusdem mali evitandi cauſa, ne officia vel Magiſtratus habeant venales, quæ eſt magna Reipub. & judiciorum corruptela: *Petr. Gregor. in tract. d. Repub. lib. 2. cap. 6. n. 17.* Namque dum ex vendi-
6 tione (*) eorum, compendium ſuum faciunt, non audent libere finem ſportulis imponere, & ut commodè dixit Alexander Severus Imperator: Neceſſe eſt ementem vendere, quomodocunque damnum ſuum ſarcire, cauponarique adminiſtrando, quemadmodum

negotiatione consecutus est: Quapropter etiam *Alex. Imperator* honorem juris & gladii nunquam passus est vendi: Quod refert *Hieron. Cagnolus in tract. d. rect. Princip. instit. n 115.* ubi hæc quoq; mo-
7 net principem: (*) Eos ascifcas, non qui plurimo emant, non qui inprobissimè ambiant, non qui cognatione vel gloriâ aliqua â te impetrent, Sed qui moribus sint integerrimis, & adfunctionem mandati muneris aptissimi. Succurat illud Claudiani in laudem Honorii:

Cumq; suo demens expellitur ambitus auro
Non dominantur opes, non corrumpentiâ sensus
Dona valent. Emitur sola virtute potestas

8 (*) Quapropter Princeps suis officialibus & judicibus ex publico salarium constituat sufficiens, ex quo commodè vivere & lucrari possint, & abstinere â subditorum loculis: *Speck. cent. 3. Class. 3. quæst. 21. n. 7.* Ne jurgia partium sint præda judicum.

TITV-

TITULUS SECUNDUS.

De Inquiſitione & Accuſatione.

Cautela I.

De Inquiſitione in genere pro judice, ne inquirat in levia.

SUMMARIA.

1. Tutius eſt ab inquiſitione delictorum levium abſtinere.
2. In eorum inquiſitione magis marſupia inquiruntur quam delicta.
3. Vnde impugnari poteſt, & judices parti vexatæ tenentur ad expenſas.

NOn raro vidi judices in levia crimina, quæ tamen nulla pœna ſanguinis vel corporis afflictiva coercentur, inquiſiviſſe quam accuratiſſimè: A
1 quo tamen (*) abſtinere tutius arbitrantur Iurisconſulti *Damboud in pract. crim. cap. 8. n. 6. & 7. Cothman. vol. 3. Reſp. 29. n. 130.* ubi adhoc allegat *art. 6. conſt. crim.* pro
2 hiſce enim delictis magis (*) marſupia inqui-

quiruntur quam delicta, & Deus avaros perdit judices: Insuper inquisitio regulariter est prohibita, & regulariter non debet judex inquirendo molestare subditos: *Bertrand. vol. 3. part. poster. cons. 64. n. 2.* quia facile contingit, ut inquiratur indebitè, &
3 tunc (*) judices parti vexatæ tenentur ad expensas & interesse, maximè quando apparet de culpa eorundem, *l. filius familias ff. d. judic. Cason. tr. de inquisit. cap. 8. n. 4.* quod ad novam editionem exscripsit. *Rosb. vel sub eius nomine alius in proc. Crim. tit. 1. de inquisit. cap. 12. n. 4. & 5.* Plura de eo vide in cautela *8. hoc tit.* Impugnari quoq; potest inquisitio ab inquisitis, quod nimirum crimina, de quibus facta est, sint levia & dissimulanda: Secundum *Speculat. tit. de inquisit. §. 1. ab init. Lancellot. de off. Prat. in caus. crim. rubr. d. inquisit. n. 39.*

CAUTELA II.

Pro judice ad cadaver suspectos deducente.

SUMMARIA.

1. Cadaver occisi, propter præsentiam occidentis sanguinem effundit.

San-

2. Sanguis clamat vindictam: Quanti id à judice faciendum.
3. Judex cur intra septem horas hoc indicio uti possit, sed ad inquirendum tantum.
4. Variant tamen exempla, & an tali indicio confidendum: usq ad fin.

SOlent judices in inquirendo suspectos
1 ad cadaver deducere, quod (*) propter præsentiam occidentis vel occidentium (ut ferunt) sanguinem effundit: Ab hac experientia non esse recedendum docet *Paris.de Puteo cap. Mandavit in fin. Blanc. de indic.n.408 & Arist.* ait hoc esse opus divi-
2 num & naturale: quia (*) sanguis clamat vindictam contra interfectorem, *vid. in problem.c de naribus*: Sanguis de terra clamat & exposcit vindictam *Gen.4.Boer.decis.166*.ab init. Quæ tamen tanti non faciat judex, ut sine aliis urgentibus indiciis ex hoc solummodo ad torturam properet, cũ sit levissimum & incertissimum: Fieri enim potest, ut sanguis, qui in venis delituit, agitato motoq; corpore, & venarum oris reseratis erumpat, vel casu sanguinolentus liquor per os, nares, oculos aures infernasq; sedes emaneat: *Matt. Steph. in cent.quæst. jur.ad instit.cent.4 quæst.17*. etiam præsentibus amicis vel quibuscunq; ut paulo post probabitur.

 Cum

Cum quoq; calor occisi non reservetur ultra septem horas, judex (*) intra hoc temporis spacium id indicii experiatur, sed ad inquirendum tantum *Cason. de indi. & torm. in proem. cap. 3. Hippol. d.* M*ars. pr. crim* §. *Diligenter n.181.* ubi refert aliquod exemplum, quod ipse, cum esset Gubernator civitatis Albinghanæ, vidit cum admiratione, & homicidam, postquam delictum esset plene probatum, condemnavit (*) *Boer. dict. decis.* adducit exemplum, quod post octiduum à matre occisus puer, ea inspiciente, sanguinem é naribus emiserit; Et aliud *ex Petr. d. Apon.* quod duobus mensibus post exhumatus, sanguinem, homicida supra eum transeunte, ex plagis emiserit. *Iac. Martin. in disp. d. cognitione sui, probl. 8. ex Crusio,* ita refert: Est Johannes Albuserus in Stultzbergio interemptus : latuit percussor post mensem : iterum die Martis fratres & propinqui cæsi duos aucupes Kelenbergicos in provinciale judicium rapuerunt & cædis accusarunt: Illi sese innocentes affirmarunt. Dicta est sententia ut jurejurando se purgarent, duobus digitis, inter quos lana alba, in vulnus impositis. Factum id à priore est, nec quicquam indicii

cii

cii conspectum: altero vero jurante rubere cœpit vulnus, & sanguis exire per pedes defluens, numeroso populo cernente. Cædis autor confirmatus, supplicium subiit. Verum *Iacob. Mart. dict. loc.* tali indicio nihil tribuendum censet: Idq; ex hac ratione, quia quando incipiunt humores cadaveris putrescere, illa putredo est à calore externo, & calor putredinis causa simul generat spiritus, spiritus illi calidi se permiscent sanguini in vasis contenti, eumq; frigore antea concretum iterum resolvunt & attenuant: Atq; hinc sæpius accidit, ut altero vel tertio die post mortem non tantum vividum repræsentet colorem cadaver: Verum etiam attenuatus & Spiritibus permixtus sanguis exitus atq; meatus quærat, donec tandem, vel per nares, vel per inflictum vulnus prorumpat & extra corpus profluat: quod certe contingere potest, tam præsentibus amicis, quam hostibus & homicidis. *Matt. Steph. supra dicta quæst.* sentit, quod aliis, iisq; urgentibus adminiculis concurrentibus, propter dictum judicium, judex accusatum torquere debeat, si modo præternaturali sanguis ex plaga exprimatur; Quæ quidem sententia non est

usq; quaq; spernenda : imo rationabilio
est ad torquendum, quam Opinio Cason
ad inquirendum : Namq; hic tantum e
eo, quod naturale est, & contingere potes
tam amico, quam homicida præsente; fal
libilius sumit indicium : Ille autem con
junctis aliis modo præternaturali, qui ali
quid divini operis exhibet : Verum quo
modo judex certo est sciturus, modo na-
turali, vel præternaturali sanguinem ef-
fluere, ne injuriam inferat reo ad quæstio-
nem abripiendo, etiam adhibitis peritis,
qui tam in occulto negotio, & titubant, &
discrepant? Quapropter tutius erit, sæpe di-
cto indicio nihil confidere & suspectum
ad cadaver non deducere : nisi forte in
hunc finem, ut aliud indicium eruatur, pu-
ta, si motum cadaver sanguinem effun-
dat, & inspiciens suspectus expavescat
ilico, & exalbescat : Ex eo tunc oritur in-
dicium, quod quibus conjunctis sit suffi-
ciens ad torturam vide apud *Cason. d. in-
dic. cap. 7. de pallore & trepid. n. 2.*

Cau

CAUTELA III.

Ad evitandam inquisitionem, quæ quomodo ex praxi hodierna obtineat.

SUMMARIA.

1. Inquirere solet plerumq; judex ex officio.
2. Quomodo evitari possit inquisitio.
3. Num accusatione, an inquisitione plenius sit consultum Reipub. judex respicere debet.
4. Ad accusandum si parti offensæ non fuerit præfixus terminus, judex ad inquisitionem progredi nequit.
5. Hodie id non obtinet.
6. Inquisitio hodie non est remedium extraordinarium sed ordinarium.
7. Fiscalis hodie in quocunq; crimine regulariter est accusator.
8. Cautelæ propterea cessantes indicantur.

IVdex in causis criminalibus procedere
1 (*) potest ex officio, & hodie plerumq; solet per modum inquisitionis, quod est notissimum *c. qualiter & quando d. accusatione l. 2. §. si publico & ibi Bart. ff. d adult* : Ad eam effugiendam (*) videat
2 at inquirendus, ut offensus de medio amicorum eum accuset. *Ant. Blanc. caut. 13.* quam tamẽ cautelam parum vel plane nihil profuturam in aprico est, ubi judex præ vari-

varicationem subolfecerit: Quapropter si
3 cautus ille, (*) & videat num accusato
suam, suorumve injuriam prosequatur
num Fisco & Reipub. sit per accusationem
an per inquisitionem plenius consultum.
Si per hanc non cessabit judicium inquisi-
tionis: Ad quod omnino videatur *Salicet.
in l. ea quidem C. d. accusat. Boss. tit. d. inquisit.
n. 18. 19. & 20. Et tit. d. deaunciat. n.* 17. ubi
de prævaricatione denunciatoris: vel num
inquisitus fecerit se accusari dolo in cu-
ria, in qua minor pœna imponitur. *Pacian.
cons. 4. n. 42.* vel opponatur, si exactis non
4 apparet (*) personam offensam vel aliam
cujus interest non esse citatam, nec ei sta-
tutus terminus deliberandi, utrum accusa-
re velit an minus: Hoc enim si neglexerit
judex, ad inquisitionem progredi nequa-
quam potest. *Gloss. in c. Præsbiter si à plebe 2.
q. 5. Bald. in l. Senatus C. qui accusare non poss.
Capoll. caut. 25. Boss. tit. d. inquisit. n. 68.*
Quamvis autem dicta cautela sit juribus
5 communibus suffulta: (*) Hodie tamen,
quia multa de juribus antiquæ accusatio-
nis iverunt in desuetudinem, ex consuetu-
dine & praxi criminali contraria, superflua
est & nullius effectus *Iul. Clar. in pr. crim.*

§. fin.

§. *fin. quaest. 3. vers. 9.* Ex ratione, quod hodie unus modus procedendi alterum non impediat, & in quocunq; casu permissum sit judici ex officio inquirere. *Clar. d. loc. Gand. d. malef. in tit. quomodo cognosc. d. malef. per inquisit. vers. sed hodie Bald. in l. ea quidem C. d. accusat. Card. Alex. in c. de accusatione q. 8. Ioan. And. in addit. ad Specul. in tit. d. inquisit. in princ. Iohan. Fab. Inst. d. pub. jud. in prin.* (*) Et processus inquisitionis non sit amplius remedium extraordinarium sed ordinarium, perinde ut accusatio *And. d. Pisis relatus per Bald. in l. 1. §. in initio, vers. sed nunquid ff. d. off. praef.* (*) Et in quocunq; crimine hodie regulariter fiscus efficiatur accusator. *Iul. Clar. d. quaest. 3. vers. 6.* Vnde si comparet accusator suam, suorumve injuriam prosecuturus, non quidem excluditur à prosecutione suae injuriae, pariter tamen procedit judex super inquisitione ex officio, accipiendo informationes, & examinando etiam testes non productos vel à parte subministratos: Propterea etiam cessat collusionis suspicio, atq; si accusator colludit, non colludit justus judex. *Iul. Clar. d. quaest. vers. 7.* (*) Consequenter cessat *cautela Bart. in l. inter ac-*

cusa-

cusatorem n.8.ff.d.pub.jud. scilicet, ut fact accusatione, judex faciat sibi dari licentiam ab accusatore ulterius procedendi *Vide Clar.dict.quaest.vers.8. & ult.* item cautela, ut praefigatur parti offensae terminus, intra quem si non accusaverit, amplius non admittenda: *Clar.ibid.Boss. in tit d.inquisit.n.68.& tit.de citat.n.41.*

Cautela IV.

Pro marito uxorem adulterii accusaturo ut lucretur dotem.

CRiminaliter potest uxor adulterii, accusari & civiliter: Si autem Maritus elegerit accusare civiliter, tunc, separatione facta quoad thorum, coram magistratu Ecclesiastico, lucratur dotem secundum *gl. fin. Auth. sed hodie ad l.* Iul. *C. de adult*: Si criminaliter secus est, secundum *d* Auth. *vide Bald. cons. 221. vol. 2. Castr. cons.* 127*.p.2. Ant. Guib. Costa d. dote cap. 6. n.24.*

Cau-

CAUTELA V.

Ad annullandum processum ratione inquisitionis, contra universitatem, & pro inquisitore ad id praecavendum.

SUMMARIA.

1. Quid observandum quando proceditur contra universitatem, ut processus valeat
2. Inquisitio contra universitatem non valet, nisi ab inquisitore vel accusatore articulatum & probatum sit, eam deliberato consilio deliquisse.
3. Etiamsi levato vexillo & pulsata campana juverint.
4. Practica Bartoli.
5. Etiamsi major pars, aut totus populus deliquerit.
6. Tenentur autem particulares homines intervenientes.
7. Quomodo dicatur universitatem ratificasse delictum.

QVando contra universitatem agere
1 quidam intendit, observet (*) de forma essentiali hoc in passu esse, ut incipiat inquisitio generalis in authores delicti, his demum non repertis devenitur contra universitatem :, alioquin si ex abrupto contra eam inquiritur, hoc non observato, processus non valet nec

nec condemnari poteſt univerſitas M*a-*
rant. de inquiſ. part. 6. n. 11. ubi dicit ſe ex
inde plures proceſſus feciſſe annullari &
univerſitates abſolvi. In eo quoq; cautu
2 ſit (*) Syndicus uniuerſitatis inquiſitæ ve
accuſatæ, utrũ ab Accuſatore articulatum
& probatum ſit, eã deliberato propoſito &
conſilio deliquiſſe, ſin minus, inquiſitio
contra univerſitatem non procedit, Sed
contra iſtos homines ſingulares, qui illud
fecerunt. *Bart. communiter approbatus in l.*
aut facta §. Nonnunquam fin. n. 9. ubi addit:
3 (*)Plus dico, quod ſi omnes homines de u-
niverſitate levato vexillo, & pulſata cam-
pana iverunt ad hoc faciendum (loquitur
in ſpecie de homicidio) quod non dicatur
delinquere univerſitas, ſi deliberatio non
præceſſerit, quæ eſt communis opinio:
Abb. in c. dilectus cl. 2. n. 13. Dec. conſ. 221. n.
2. verſ. hoc confirmatur. Hippol. de Marſ. in
pract. crim. §. conſtante. n. 47. Io. d. Lign. in
4 *cl. 1. d. poen* qui dicit (*) ſe ex hac doctrina
Bartoli, defendiſſe cum maximo honore
civitatem Bononiæ coram Papa, ut non
poſſet civitas tanquam rebellis puniri.
Boſſ. in pr. crim. tit. banniri qui poſſ. n. 1. Corn.
conſ. 224. lib. 4. Iul. Clar. in pr. crim. §. fin.

quaſt.

quaest.16.vers.ulterius quaero 7. Carer. in pr. crim. de homicid.§ circa secundum n. 1. & 2. ubi (*)dicit & probat, tunc non deliquisse universitatem, quando absq; praecedente consilio deliberato, habito tractatu, in loco & more solitis, etiamsi duae, aut major pars, aut fere totus populus & homines, deliquerunt, cum vexillis sono campanae, vel vocibus acclamando: Arma, arma, carnem, carnem, Propter infantes, impuberes & alios innocentes: Teneri (*) autem
6 particulares homines intervenientes tanquam seditiosos, non alios: Etiamsi intervenisset consensus consulis, & aliorum officialium vniversitatis. *Mascard. d. prob. Concl. 1421. incip. vniversitas. n. 7. & 8.* Quid si dicatur ab accusatore, vel inquisitionales
7 arguant (*) vniversitatem ratificasse delictum? Similiter advertat Syndicus eiusdem, delictum resultans ex ratificatione, esse delictum in faciendo (quod propterea notandum, quia delictum vniversitatis in omittendo, ut ea teneatur, non requirit aliquem actum extrinsecum sive convocationem) Cum ratificare sit factum: Ergo perinde requiritur convocatio, propositio, consilii, deliberatio & certa scientia: Quae

ſcientia eſt etiam articulanda *Dec. conſ. 437. n. 3. Cacheran. Dom. Oſaſc. in deciſ. Pedemont. deciſ. 138. n. 27. & 28.* Quæ bene ſunt notanda, ubi imprudens vulgus & rerum imperita plebecula limites exceſſerunt.

CAUTELA VI.

Pro militibus ne finito bello propter delicta in eodem perpetrata criminaliter inquirantur vel accuſentur.

SUMMARIA.

1. Quomodo â militibus impetranda gratia omnium delictorum bello mox finito.
2. Remitti poſſunt â Principe factæ extorſiones propter favorem pacis ineundæ.
3. Quæ autem Principis gratia generalis ad immaniſſima ſcelera non extenditur.
4. In dubio mens Principis talis eſſe præſumitur, qualis de jure eſſe debet.
5. Impetrantes veniam delictorum â Principe nihilominus habent Deum ultorem.

1 QVando (*) bellum mox erit finitum & tractatur de ineunda pace, tunc illi qui ſibi propter commiſſa delicta & aliis ſuis amicis metuunt, omnem moveant lapidem, ut generalem militibus impetrent gratiam omnium delictorum durante

rante bello perpetratorum, quod etiam ſuo tempore factum meminit *Boſſ. tit. Quomodo proceditur per action. in delict. n. 41.* ſi tamen in literis gratiæ dicatur quod ſolummodo remiſſa ſit criminalitas, intelligitur id reſpectu ſententiæ non proceſſus: Et tunc nihilominus poſſunt fieri in carcerem detruſiones & quæſtiones *Par. d. Put. in tract. Syndic. char. 64.* cautè igitur agant, qui haſce remiſſiones componunt ut clarè intentionem Principis aſſequan-
2 tur: (*) Poſſunt etiam â Principe propter favorem pacis ineundæ remitti militibus extorſiones â ſubditis factæ, & damna tempore belli illata ne remaneant actiones civiles nedum criminales. *Iaſon. in l. conventionum ff. d. pact. & in l. Gallus §. & quid ſi tantum ff. de lib. & poſthum. Boſſ ſupra dict. loc. n. 42. Pruk. d. Regal. § ſoluta poteſtas c. 4. membr. 2. eff. 3. fol. 41. Gail. 2. Obſ. 57. & d. Pac. pub. lib. 2. cap. 19. n. 25. Mynſ. 4. Obſ. 9. Cagnol. in l. idq; noſtrum d. R. I* modo pax publicæ utilitati expediens aliter haberi
3 nequeat, *Gail. dict. obſ. n 5* (*) Ego autẽ dictã Principis generalẽ remiſſionẽ & gratiæ

concessionem ad immanissima & omnem humanam cogitationem superantia, hodierni temporis perditissimi, scelera non extendi nullus dubito: quo faciunt *Rom. in l si quis in gravi §. hi quoq; ff. ad Syll. Mars. in pract. crim. §. diligenter n. 161. Io. Mar. Montic. in assert. pract. crim. reg. 8. n. 30.* Verisimiliter enim de illis Princeps non cogita-
4 vit: (*) in dubio autem mens Principis semper præsumitur talis, qualis de jure esse debet: *Ita Bald. in l. ex facto, in prin. in 3. notat. & ibi simpliciter Alex. ff. d. vulg. & pupill. substit.* Et Princeps nunquam concedit non concedenda. *Bald. in præludi. feud. in 9. col.* præsertim cum talia sint, quæ nec ipse remittere nec quicquam contra dispensare possit, sed potius ad sedandam
5 divinæ Majestatis iram ardentissimam sunt punienda quam severissimè: (*) Hoc quoq; meminerint milites, quamvis suorum enormium delictorum veniam à Principe sint nacti, nihilominus se Deum ultorem habituros, nec in foro conscientiæ, adversus quam nemo mortalium, nec summus Princeps, dispensare potest, tutos esse posse.

CAV.

CAUTELA VII.

Pro judice inquirente in casu homicidii.

SUMMARIA.

1. Qualitas & quantitas vulnerum, armorum genus & aliæ circumstantiæ ad acta scribi debent.
2. Inspectio cadaveris debet fieri per medicos vel peritos.
3. Alioquin processus redditur nullus.
4. Medici & Chyrurgi jurati & specialiter constituti in quovis casu ut jurent, non est necesse.
5. Nec tenentur deponere de veritate sed de suo judicio & credulitate: Et quando secus.
6. Alii testes non sunt idonei ad probandum, an vulnera sint lethalia.
7. Tutius tamen est, ut alii testes prius examinentur, de variis circumstantiis, quam artis periti.
8. Quod si est neglectum medici relatio non valet.
9. Quid de eo praxis Rom. Imperii observet.

QVo graviores sunt causæ criminales, eo circumspectiores debent esse judices & cautiores, ne homicidas inquiren-
1 do homicidæ fiant: (*)Cadaver itaq; occisi accurate inspiciatur, ut & qualitas & quantitas vulnerum, ~~qua sint corporis parte, quo armorum genere illata, quæ vul-~~

nerum, qua ſint corporis parte, quo armorum genere illata, quæ vulnera cauſam mortis præbuerint, cum aliis circumſtantiis, ſi quæ præterea apparent, ad acta ſcribantur: vide quæ tradit *Menoch. d. Arb. jud. lib. 2. caſ. 275. Iul. Clar. pract. crim. §. fin.*
2 *quæſt. 4. verſ. 4.* (*) Cum autem judices raro hujus rei ſint gnari, propter religionem judicandi & damnandi periculum, eiusmodi inſpectio fiat per Medicos ſive peritos, qui jurato ad acta deponant: *Did. lib. 2. reſolut. cap. 13. n. 4. Felin. in c. propoſuiſti n. 15. de probat. Bart. in l. fin ff. d. ſicar. n. 12. & in l. damni §. Sabini ff. d. dam. inf.* Inde cōſtabit facilius de vulnerum lethalitate &
3 occidendi propoſito. (*) Hoc ſi non ita obſervatum in proceſſu apparet, is tanquam propter omiſſionem formæ ſubſtantialis redditur nullus *Caſon. d. indic. & torment. cap. 2. n. 7.* Nec tamen neceſſe eſt, ut tales Medici ſive periti ſint Medicinæ Doctores, nam ad curam eiuſmodi vulnerum ſolent adhiberi Chyrurgi & Barbitonſo-
4 res *Boer. deciſ. 323. n. 12.* (*) Nec ut in quovis caſu viſitationis jurent, quando ſpecialiter ad hoc conſtituti ſunt, & in initio offi-

officii sese, semel juramenti nexu obstrinxerunt: *Mascard. concl. 1037. n. 36. Speckh. cent. 3 class. 2 quæst. 13. n. 10.* Sicuti civitates plerumq; habent Physicos & Chyrurgos juratos *vide Iul. Clar. lib. 5. sent. §. homicidium vers. 43.*
5 (*) Nec tenentur præcise deponere de veritate, sed de suo judicio & credulitate *Anan. in ca significasti n. 13. de homicidio. Ias. in rep l. admonendi n. 237. ff. de jureiur. Iul. Clar. dicto loco.* Cujus formula extat *in ord Cam. part. 1. tit. pen.* nisi forte vocentur in testimonium super eo facto, de quo possit haberi infallibilis veritatis notitia: quia tunc non sufficit eos jurare de credulitate, sed de veritate jurare tenentur: *Gail. 2. obs. 111. Myns. cent. 6. obs. 34. n. 12. & seqq.*
6 (*) Alii vero testes, præter peritos Medicos & Chyrurgos non sunt idonei ad probandum, utrum vulnera sint lethalia, nec ne *Muscatell. tract. de cog & prob. delict. in specie de vuln. lethal. vel non. n. 15. & seqq.*
7 (*) Quanquam prudenter agat judex, & secundum praxin hodiernam tutiorem, ubi alios testes prius examinat, an vulnus sit lethale, an leve, suo judicio, vel de fama, cujus

magnitudinis, faciendo interrogatoria de multis qualitatibus, videlicet an occisus fuerit percussus cum magno lapide, magno fuste seu ligno, ense vel alio instrumento: An in capite vel alia corporis parte, quibus precedentibus, sequantur Medicorum relationes: *Muscatell. dic. loc. n. 22. & seqq. usq; ad n. 28.*
8 (*) Et nisi hæc diligens inquisitio præcesserit, & ad acta redacta fuerit (quæ etiam cautela notetur pro judice vel assessore) Medici relatio non valet: *text. & ibi Bart. in l. semel C. d. re milit. Gothf. in not. ibid. allegans Corset. in singulari, Medicus.* Addit *Musc. dic. loc. n. 25.* Et ita credo observari in omni foro, ut experientia docet, nullam enim puto reperiri posse inquisitionem, quæ solo Medicorum testimonio fundetur, absq; alia depositione aliorum testium adminiculantium & comprobantium Medicorum attestationes: Quæ sententia hac fortasse nititur ratione præcipua, quam refert *Speckh. d. q. n. 16.* quod nimirum soli medici sive periti facile corrumpi possint, vel ita deponere, ut effugiant culpam malæ curationis *ex Iul. Clar. §. homicidium vs. 43.* Verum si procedat judex secundum *Constit. crim. Imper. art.*

art. 149. ut omnino tenetur, ut nimirum ipse, cum duobus Scabinis, judicii Notario & simul adhibitis medicis, vulnera occisi diligenter inspiciat, & ejus qualitates ad acta redigat: res caret periculo; Et tunc aliorum testimonia de circumstantiis vulnerum non sunt necessaria: quod etiam praxis Rom. Imp. observat.

Cautela VIII.

Pro judice, deficientibus legitimis indiciis, in aliquem de crimine atroci suspectum inquisituro.

SUMMARIA.

1. Vtile est multos in civitate accusatores esse.
2. Contra id imaginatio plebis vanissima.
3. Testes non deponunt de facili ad offensam.
4. De corpore delicti ante omnia constare debet, alioquin est inquisitio nulla.
5. Quando nulla sunt indicia ad inquirendum, judex procedere nequit.
6. Non creditur ei asserenti famam præcessisse.
7. Inquisitio nulla non convalidatur per testes, postea receptos, quibus delictum plene probatur.
8. Nec per subsequentem confessionem.
9. Pœna judicis indebitè inquirentis.
10. Inquisitio de conscientia Principis vel ejus qui Principis loco est, non invalidatur etiamsi fama vel alia indicia non præcesserint.

11. Tunc autem requiritur, ut delictum sit a- trox.
12. Et ut motu proprio non ad partis postula- tionem Princeps mandet procedi.
13. Et ut clarè asserat ad suam notitiam perve- nisse, inquirendum deliquisse.

1 MVltos in civitate accusatores esse, u- tile est, ut metu contineatur audacia
2 *Cic. pro Rosc. Amer.* Verum (*) hodierni se- culi mortales, præsertim de plebe, multo hæc occupat opinio vanissima, vt, nisi sin ipsi extremè offensi, opinentur, quicquid potius ferendum, quam facinerosum ju- dici deferendum vel accusandum, ne pro- ditores (quæ est ipsorum stulta imagina-
3 tio) passim audiant : Vnde (*) etiam te- stes non de facili deponunt ad offensam in causa criminali. *Iul. Clar pr. crim. §. fin quæst. 6. vers.* II. Quidam, ubi vident rixas suboriri, vel delictum percipiunt perpe- trari, subducunt sese, ne contra delinquen- tes postea cogantur testimonium perhi- bere : Quapropter sæpenumero contin- git aliquem magni, vere tamen commis-
4 si criminis (de (*) cujus corpore pro ra- tione delicti ante omnia judici constare debet: *const. crim. art. 6*. Hoc enim est de forma essentiali inquisitionis & accusa- tionis,

tionis, qua omissa ipsa inquisitio vel accusatio est ipso jure nulla, & omnia quæ sequuntur *Cas. in tract. de torment. cap. 18. n.*
5 *8*) esse suspectum, (*) adversus eundem autem non extant sufficientia indicia, ad inquirendum, exinde judex procedere ne-
6 quit (*) usq; adeo, ut nec ei credatur asserenti in inquisitione, famam præcessisse, nisi de ea aliunde appareat per testes examinatos: *Fulgos. cons. 107. col. 2. & cons. 136. in 6. column. Ang in l. si vacantia n. 182. C. de*
7 *bon vacant.* (*) Et cum talis inquisitio ob defectum famæ vel aliorum indiciorum sit nulla, ut etiam non convalidetur per testes postea receptos, quibus delictum plene esset probatum. *tex. in cap. inquisitionis § tertiæ dubitationis Decretal. d. accusat. Spec. in tit. d. inquisit. §. nunc videndum n. 6. ubi* Bald. *in addit. Gig. de crim. laes. Maiest. lib. 1. quaest. 9. n. 3. tit. qualit. in crim. laes. Maiest. procedatur Mars. cons. 25. n. 6. cons. 48. n. 12. cons. 49. n. 7. cons. 50. n. 2. cons. 53. n. 5. cons. 63. n. 3. cons. 64. n. 5. cons. 76. n. 9. cons. 79. n. 2. cons. 82. n. 17. & in pract. crim. §. constante n. 12. Grat. cons. 59. n. 7. vol. 2. & cōs.*
8 *74. n. 7. eod. vol.* (*) Nec cōvalidetur per subsequentē confessionē. *Grat. ibid. q. sequitur Rol. cons. 57. n. 25. vol. 4. & cōs. 3. n. 12. cons. 17.*

*vol.3. Ioan. Marian. Montic. in pract. crim. reg.1.n.32.Decian.cons.18.n.38.vol.*1. Nec statutum in contrarium valeat. *Marsil.in d. §.constante n.13. cons.79. n.5. cons. 78. n.5. Decian.d.cons.18.n.4.lib.*1. *Hieron. Magon. in terminis decis. Lucens.22.per tot.* (*) Te-
9 netur judex parti vexatæ in Syndicatu ad damna, expensas & interesse: *Amod. d. Syndicat.n.*139 *Bald.in rubr. C. d poen. jud. qui mal. judic. Farinac.d.inquisit. quæst.9.n.* *10*.Et criminaliter arbitrio judicis punitur. *Farrinac.d.accusat.quæst.25 & seqq. Bald.in rubric.C.d.ped.jud. in prin. Anton. d. But.in c.cum dilecti de dol.& contum.Cyn.& Bald. in l.Sancimus in quæst.3.Cod d. judic.* Cum tamen intersit Reipub. ne delicta, præsertim atrociora, maneant impunita notetur cautela A*ngel.in tract. d. malef. in verb. fama publica*: Vt nimirum judex faciat in-
10 quisitionem (*) de conscientia Principis vel Regentis civitatem, vel regionē quandam, qui Principis loco habetur, & curet idipsum scribi ad acta & quod Princeps expresse dixerit sibi de delicto & eius fama constare: *Hip. d. Mars.§. constante in pr. crim.n.22.Marant.part.6.tit. d. inquisit.n.25.Alex.cons.*180.*n. 11.2.vol.* R*oland. cons.*

94.n.31.vol.4. Talis inquisitio, etiamsi fama vel alia indicia non præcesserint, invalidari nequit: *Vide Bald. in l. nullus C. ad leg. Iul. Maiest. gl. in c. 2, de accusat. in 6. Innocent. in c. cum oporteat. d. accus. Ang. de malef. in verb. quod fama publica n. 5. Dec. cons. 18. n. 44. lib. 1. Hip. d. Mars. cons. 78. n. 8. vol. 2. & in pr. crim. §. constante dict. n. 21. & 22.* Hæc
11 autem (*) cautela ut adhiberi possit, requiritur ut delictum sit atrox, *addit Menoch. d. arb. jud quæst. lib. 1. quæst. 78. n. 4. & 5.* ut
12 Princeps (*) mandet procedi motu proprio, si enim ad partis postulationem id
13 fit, secus est: Item, ut (*) clare princeps, asserat, ad suam notitiam pervenisse, quod inquirendus deliquerit: Vide ibidem quoque allegatos Dd. & *Iul. Clar. in pr. crim. §. fin. quæst. 6. vers. 8.* ubi dicit & refert *ex Aug. ad Ang. d. malef. in verbo, Fama publica:* sæpe multos peritos & Advocatos in eo errasse.

Cautela IX.

Pro inquisitoribus & Actuario circa examinationem testium.

SVM-

SUMMARIA.

1. Notatur imperitia examinatorum testium Actuariorum, qui monent testes de co[n]tradictione.
2. Vnde testes dicta in consonantiam torquen[t] quod est in criminalibus periculosis[si]mum.
3. A suggestione abstinendum, & quare
4. Alii non scribunt dicta testium per exte[n]sum, unde impugnantur.
5. Testis dicens contenta in articulo esse ver[a] vel simile, non probat.
6. Constantia trepidatio & rationes annexæ c[on]siderandæ sunt;
7. Testis dicens veritatem esse sicuti alter test[is] deposuit non probat.
8. Contraria consuetudo irrationabilis maxim[e] in criminalibus, & male consulit consc[i]entiæ n. 10.
9. Licet in dicto testes convenire videantur, ta[]men circumstantiæ varietatem afferre po[s]sunt.

Vidi interdum & Audivi Actuarios & examinatores testium præter offici-
1 cium in ipso examine, ut (*) conciliaren[t] dicta testium fuisse curiosos idq; non tan[] ex malitiâ quam imperitiâ: Qui quand[o] testis dum forte facti circumstantias ali[] ter deponit, quam paulo ante deposuerat respicere soliti sunt ilico ad retrodicta, & ubi reperiunt ea non plane concordare
2 monent de contradictione testem: (*)

Qu

Qui exinde vel ante, vel postea dicta revocat, vel tunc ex quadam præmeditatione ita se explicat, ut depositiones suas in consonantiam torqueat : Quod si ad protocollum candide referretur, variis esset vitiis ejusmodi testimonium obnoxium: Nec importunè opponeretur, quod esset scilicet sibi contrarium *c. veniens 2. ext. d. testib. Ferrar. in form. oppon. cont. test. verb. invicem cont. l. 2.. & ibi gl. ff. d. test.* Præmeditatum vel compositum : *Spec. d. test. §. 1. n. 81.* Rosb. *in pr. civ. tit. d. excep. cont. dict. & pers. test.* Verum cum hoc sit in civilibus alterutri parti injuriosum, juxta ac periculosum, in criminalibus est longè periculosissimum, (*) ubi ab omni informatione & suggestione sanctæ sunt abstinendæ manus, ne homicidas quærens fiat ipse homicida : Huc repetantur quæ allegavi *in Cautel.* 11. *de indic. tort. & confess.* Quapropter cauti Actuarii & examinatores, Deum & justitiam suspicientes, ab iis sibi cavent vel maxime: (*) Contra pleriq; alij, ad evitandum laborem, non scribunt depositiones testiũ per extensum, quod fieri debeat, *Host.* *in*

in ca. nihil obstat n. 6. & 7. d. verb. sig. Rebuff. *in tract. d. testib. tit.* 1. *gl.* 10. *n.* 69. Farinac. *lib.* 3. *tit.* 8. *de oppos. cont. exam. test. quaest.* 80. *opposit.* 39. Vnde non raro impugnantur & invalidantur, quod tamen praecavere erat diligentis & fidelis Actuarii.

5 Testis (*) enim dicens, contenta in articulo vera esse, non probat: Cum eius dictum non sit scriptum per extensum: *Bertach. in repert. in verbo, testes deponunt*: Itidem male faciunt Notarii scribentes: Testis dixit vera esse quae in articulo continentur: Qui hoc modo non quaerunt de his, quae arti-

6 culis sunt inclusa, nec annotant (*) sermonem, vocem testis, annexas dicti rationes, constantiam & trepidationem: Quae tamen consideranda sunt judici *Viv. opin.*

7 *962. n. 1. Farin. dict. loc.* (*) Nec quicquam probat testis, in sua depositione dicens, veritatem esse, sicut alter testis deposuit: Scripto enim per Notarium testimonio unius testis per extensum, si in alio testimonio idem Notarius per pigritiam scripserit: Dixit & deposuit, prout primus dixit & deposuit, talis depositio relativa ad depositionem alterius, nō valet, nec â jure probatur; Veluti concludit *Host. d. c. nihil obstat n. 2. & seqq.*

& seqq. de verb. sig. Rebuff. d. tract. d. test. tit. 1. gl. 10. n. 69. Boss. in tit. d. opposit. cont. test. n. 23. & n. 87. Contrariam (*) consuetudinem esse irrationabilem iniquissimam & nutritivam innumerabilium fraudum & falsitatum, præsertim in criminalibus, dicit. *Viv. Opin. 962. n. 1. &* 3. Quam etiam improbat *Gail. 1. obs. 104. n. 5.* ubi, quod Notarii malè & imperite, cum periculo partium & causæ controversæ, studeant brevitati. (*) Quia licet testes in dicto convenire videantur, tamen circumstantiæ & qualitates varietatem afferre possunt, quæ multum ad judicis informationem conferunt. Quamvis autem non desint, qui contrariam consuetudinem sequendam statuant: (*) Attamen, cum illa sit fraudum nutrix & falsitatum, ab ea sibi caveant, maximè in causis criminalibus, inquisitores & Actuarii, prædicta bene attendant, & in examinatione testium sibi curæ esse sinant: Alioquin, præterea quod eorum dicta impugnantur & invalidantur, malè consulunt conscientiæ & discrimen æternæ salutis incurrunt.

8

9

10

CAUTELA X.

Pro inquisitoribus vel Accusator[...] in crimine assassinii.

SUMMARIA.

1. Assassinus quis dicatur.
2. Vnde Assassini dicantur, & unde extiteri[...] remissive.
3. Ad convincendum aliquem assassinii duæ r[...] quiruntur qualitates, & quænam.
4. Fiscalis sive accusator nisi velit succumber[...] debet istas qualitates articulare.
5. Iudicium Clari de eo comprobatur.
6. Qui in territorio Christianorum reperitu[...] pro Christiano habendus, præsertim i[...] gravi delicto assassinii.
7. Stante sententia Clari non est tutum artic[...] lare occisum fuisse Christianum.
8. Ad assassinium sufficit pretium esse promi[...] sum, Et pro pecunia rem, sive speciem, da[...] tam vel promissam.
9. Non interest an promissio sit generalis an re[...] certæ, nec quibus verbis mandatum in[...] tervenerit.

1 ASsassinus ille non tantum est qui ali[...] quem Christianum occidi preti[...] mandat alteri, sive infideli sive Christia[...] no: *Iul. Clar. pr. crim.* §. *assassinium ab init.* (ubi

(ubi post alios *n.3.4.& seq.* quæ hodie sit tanti criminis pœna) Verum etiã mandatarii, qui pretio ad occidendum sunt conducti *cap. 1. de homicid. in 6. Bart. in l. non solum §. si mandato l. sed si uniu. permissu §. servus meus n. 5.* Boss. *in pract. crim. tit. de for. comp. n. 141. Carer. in pr. crim. d. homicid. §. circa igitur n. 2.* (*) Vnde nomen hoc descendat, & unde assassini (abominabile & pessimum vitæ genus non tam Germanis quam Italis, nec ex jure communi cognitum (extiterint, vide *apud Menoch. d. arb. jud. quæst. cas. 360. n. 41. Carer. dict. loc. n. 3.* Vt itaq; (*) quis hujus criminis convinci & condemnari possit, ex posita defini- 3 tione sive descriptione colligere est, duas qualitates esse probandas: Primo quod occisus fuerit Christianus: Secundo quod pecunia, seu pretio mediante fuerit occisus: Alias inquisitio non procedit *Alex. cons. 166. in fin. vol. 7. Ioan. Andr. in c. 1. de homicid. in 6.* qui dicit, propter hoc se evasisse (ita enim loquitur) quendam imputatum de assassinio, ex quo in pro-

 cessu

cessu non probata fuerat qualitas, quod il-
le occisus esset Christianus: Quod etiam
allegat *Ioan.d.Arnon.caut.25.* similem cau-
sam ibidem referens, quam ipse, dum esset
judex, non probata ista qualitate, determi-
naverat. *Mascard.de prob.vol.1.concl.138.n.*
4 *13.* Quapropter (*) cauti sint inquisitores,
vel Fiscalis inquisitionales conficiens, ut,
nisi velit succumbere, articulet hanc qua-
litatem: Occisum fuisse Christianum: *Boss.*
in tit. d. mandat. ad homicid. *Muscatell. de*
cognit.seu probat. delict. de homicidio med.
5 *mand.n.53.* Sed admodum (*) compro-
bandum mihi videtur judicium *Iulij Clari*
in pr.crim.d.§.*vs.2.* dicentis: Sed certè cre-
do, quod hæc defensio apud nos parum
prodesset, modo ille fuisset occisus in ter-
ritorio Christianorum: Licet enim vere
non nascatur Christianus, tamen cum à
communiter contingentibus, infideles
non sint soliti inter Christianos conversa-
ri, (nisi, quod verbis Clari adiicio, in multis
Romani Imperii locis Iudæi, qui quoniam
circumcisi reperiuntur, propterea tales oc-
cisos non esse Christianos præsumitur, cui
præsumptioni standum, donec probetur
contrarium *Mascard.d.probat.dict. concl.n.*
14.)

14. (*)ille qui in territorio Christianorum 6
reperitur, habendus est pro Christiano,
præsertim in hoc tam gravi delicto, in quo
non est super hujusmodi subtilitatibus in-
sistendum. Vbi tamen reus probaret illum
fuisse infidelem, tunc utiq; esset ab hoc cri-
mine assassinii absolvendus? (*)Stante au- 7
tem hac sententia Iulij Clari, ego existima-
rim tutius esse pro Accusatore seu Fiscali,
ne articulet', occisum fuisse Christianum,
& forte propter defectum probationis
succumbat: Sed potius ut onus probandi,
quod nimirum occisus fuerit infidelis,
reiiciat in reum inquisitum. Obiter(*)ad
hanc cautelam adiicio, non esse necesse, 8
ut pretium fuerit solutum, sed sufficere, si
est promissum *Salyc. in l. non ideo minus* C.
d. accusat. Fran. d. Aret. in cons. 165. col. 11.
Capic. decis. 155. *n.* 17. ad tertiam dubitatio-
nem *Gram. vot. 9. n. 2.* Nec interesse, u-
trum pecunia numerata vel promissa sit,
an aliqua res, seu species. *Gram. d. loc.* quia
pecuniæ appellatione res & omnia cor-
pora continentur *l. pecunia d. verb. sig.* (*)
Nec referre an promissio sit certa, an vero 9
generalis vel incerta, contra *Bald. D. de*
Franc. in decis. 176. *incipit, Clericus protulit.*

Muscat. dict. loc. n. 58. & n. 59. lege etia
ibidem ulterius quæpiam de crimine a
sassinii. Nec curandum quibus verb
mandatum intervenerit, dummodo del
ctum commissum sit propter ipsum ma
dantem, & ad satis factionem eius volu
tatis: *Lancelot. de off. Prat. in caus. crim.*
Mand. homicid. n. 3.

CAUTELA XI.

Pro judice inquirente, subiuncta aliqua pro reo inquisito.

SUMMARIA.

1. Denunciator regulariter non est testis, & quando esse possit.
2. Iudex non habens testes alios, quam denunciatores, procedat per inquisitionem e officio & quare.
3. Ne tamen contaminet conscientiam fraudibus.
4. Querela Damhouderii de malitiosis judicibus.
5. Tales quoq; ferunt hodierna tempora.
6. Quomodo inquisitus sibi ab iis cavere possit.

1 DEnunciator criminis regulariter non potest recipi in testem, imo ipse debe testes idoneos producere, licet non tenea
tu

tur aſſiſtere, neq; litem proſequi ſuis ſumptibus, *Damhoud. in pract. crim. cap. 6. n. 10.* Poteſt tamen eſſe teſtis, quando judex non procedit propter denunciationem, ſed per inquiſitionem ex officio: *Caſon. de denunciat. cap. 7. n. 11. Hen. Bover. in ſingular. in verbo teſtis. n. 47. Farinac. lib. 2. tit. 6. quaeſt. 60 de teſte accuſatore n. 74. & ſeqq.* Vnde exiſtit cautela, ut (*) judex prævidens ſe 2
alios teſtes non habiturum quam denunciantes, ut procedat per inquiſitionem (intelige aliis forte indiciis quæ ad inquirendum ſufficiunt extantibus) & examinet denunciatores deputatos vel alios denunciaturos, quibus tunc creditur: *Caſonus dicto loco.* Niſi eorum interſit denunciatum eſſe: Tunc enim arcendi ſunt à teſtimonio *Boner. in dict. ſingulari.* Hortandus autem eſt (*) judex ne hac cautelâ ad perditio- 3
nem animæ ſuæ malè utatur, nec fraudibus (veluti quando delator crimen indicavit, jubetur ſilere & delationem celare, ut is poſtea in teſtem adhiberi poſſit, & ſimilibus) conſcientiam contaminet. (*) De 4
eiuſmodi malitioſis judicibus admodũ cõqueritur *Damh. in tr. d. teſtib. §. d. reprob. teſt. n. 22. & in pract. crim. cap. 50. n. 22.* dicens:

Hic tamen (quod acriter insectandum) vi-
deas plerosq; officiarios graviter peccan-
(ab ipsorum nomenclaturis prudens abst-
neo) quos non pudet contra omnem æ-
quitatem, eosdem ad testimonia, contr-
misellos ferenda, producere, quos priu-
habuerunt delatores: Non alia (metuo)
causa, quam ut vel hac ratione ex inno-
centium oppressione pecuniariam con-
demnationem assecuti, suis consulan-
5 marsupiis. (*) Tales nequam officiarios
multos tulerunt quoq; hodierna tempora
deploratissima: Sed perierunt illi turpiter
cum malè quæsitis, & peribunt ut de ijs
6 nec sit proximus hæres gavisurus. (*) Con-
tra sit cautus reus inquisitus, si male suspi-
catur de teste contra se producto & inter-
roget, sub fide præstiti juramenti num ipse
primum indicaverit vel detulerit, ut possit
eum reprobare, sed judex ad denunciatio-
nem inquisivit.

Cautela XII.

Pro judice ut celeriter inquirat ad evitandam subornationem.

SVM-

SUMMARIA.

1. Mora inquirendi dat ſpacium ſubornandi & deterrendi teſtes.
2. Quapropter cum celeritate inquirendum.

Sæpenumero in facto contingit ut propter(*) moram judicis non modo ipſe 1
delinquens ſe in fugam coniiciat, ſed etiam detur ſpacium ejus fautoribus ac amicis, teſtes de negotio ipſo informatos ſubornandi, & à veritatis diſpoſitione, præſertim ſi ſunt ſimplices, deterrendi: Prout refert *Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. quæſt. 5. ab init.* (*)Cautus itaq; judex ſimul ac conſtat 2
delictum eſſe commiſſum, inquirit ilico cum magna celeritate & diligentia in perſonam delinquentis, ut quam primum eam ſciat, & ejuſmodi ſubornationes & deterritiones evitentur.

CAUTELA XIII.

Pro judice ſeculari, ut ſine impedimento Eccleſiaſtici in concubinatum vel ſtuprum inquirere & procedere poſſit.

SUMMARIA.

1. Sub diſceptatione jurisdictionis judex ſecularis in concubinatum inquirens ab Eccleſiaſtico inquietari ſolet.

2. Quæ attendenda ſint ſeculari ut idipſũ evit
3. Sex qualitates quæ requiruntur ad concub
natum.
4. Quæ ſi non concurrant, non concubinatu
ſed ſtuprum dicitur.
5. Concubinatus mixtifori.
6. Jn Concubinas clericorum occultas non in
quirendum ex ſententia Nic. Everh.
7. An concubinatus ſit jure civili permiſsus.
8. Jn terris reformatæ Eccleſiæ non toleranti
tam concubinarii quam concubinæ.
9. Delictum non tribuit immunitatem.
10. Pauci Eccleſiaſtici hodie concubinatus po
nam irrogant, & quare.
11. Concubina clerici ſubeſt cognitioni judic
ſecularis.

1 Judicem ſecularem, adverſus aliquen clericum eiuſq; concubinam, de conc binatu vel ſtupro procedentem, Eccleſ aſtici inquietare ſolent & impedire conan tur ne inquirat vel pergat procedere, ſu colore diſceptationis, an ejus ſit jurisdictio Ajunt enim; concubinatum eſſe crimen merè Eccleſiaſticum: Ex *Gofred.* & aliis quos refert *Nic. Everhard. conſ. 202. n. 9 & 10. Doctor Mart. de jurisd. Eccleſ. part 4. cap. 44. n. 6.* ubi etiam ab initio ſcribit Oportet in hoc mundo cum fornicatori bus

bus & peccatoribus vivere, ſicut Chriſtus Dominus noſter cum Publicanis & peccatoribus converſatus eſt, & ſciens judam furem toleravit, nec perdidit (*) Vt itaq; 2
euitetur ejusmodi diſputatio, & judex ſecularis, reiectis remoris & ambagibus, tutò procedere poſsit, cautela eſt: Vt ſcilicet benè advertat num in quiſitæ fornicationi omnes qualitates concubinatus requiſitæ adſint, prout eas refert & declarat *Grammat. vot 4. n. 6. & ſeqq.* quem citat *Iul. Clar. in pract. crim §. fornicatio verſ. 10. unum tamen. Muſcat. in tract. de prob. & cogniti. delict. de adult. ſtupr. inceſt etc. n. 36. & ſeqq.* Nimirum ut (*) primo clericus & 3
focaria ſint tales, inter quos poſsit conſiſtere matrimonium. Secundo, ut hæc ſit unica in domo retenta: Tertio ut retineatur in domo in ſchemate concubinæ: Quarto ut ducatur à viro in domum ſuam, qui publice cum ea cohabitet Quinto ut concubinarius & concubina ſint in ſtatu impares, ut puta ille illuſtris, aut nobilis, hæc vero inferioris conditionis:

Sexto & ultimò, ut mulier sit talis, cum qua stuprum committi non possit: Idcirco nec virgo, nec vidua honestæ vitæ poterit esse concubina: (*) Quæ sex qualita-
4 tes si non simul adsint & concurrant, non concubinatus, sed stuprum dicitur. *Gram. d. loc. Clar. dict. loc.* Et tunc nullum est dubium, quin cognitio sit judicis secularis. *Muscat. dict. loc.* Alij, *ut Hostien. in c. lator.* qui filii sint legitimi. *Anton. d. But. in c. cũ sit*
5 *generale d. for. comp.* statuunt(*)concubinatũ esse crimen mixti fori, ut præventio locum habeat: Quam opinionem etiam approbat *Nicol. Everhard. d. cons. 202. n. 10.* addens *n. 11.* se tamen non credere judi-
6 cem laicum (*) contra occultas concubinas clericorum, posse procedere ex officio inquirendo, & sic detegere eorum crimina: Cum talibus enim in hoc mundo vivere oportere, & eos tolerare, sicuti Christus toleravit Iudam: *C. si sacerdos sciat. de*
7 *off. jud ord.* (*)Insuper notum est magnam esse controversiam an jure civili concubinatus sit permissus nec ne: Cujus negativam amplectuntur: *Alex. cons. 59. n. 3. in fin. lib. 4.* qui dicit communiter, ita teneri: *Felin. in C. cum sit generale. n. 13. d. for. comp.*

Ripa

Ripa in l. fin. n. 38. in fin. C. de revoc. donat. quos refert *Iul. Clar. in pr. crim. §. fornicatio n. 7.* qui tamen ibidem dicit veriorem esse opinionem quod concubinatus non sit de jure civili prohibitus, ex hac potissimum ratione, quia consuetudo est, quæ optima legum interpres, & judices seculares regulariter hoc crimen non puniant, nisi quatenus requirantur ab Ecclesiasticis (*) Hæc 8
autem ratio hodie, præsertim in terris reformatæ Ecclesiæ, notoriè cessat, ubi puniuntur & non tolerantur tam concubinarii quam concubinæ: Quapropter existimaverim non esse iniquum, ut judex secularis in crimen concubinatus inquirat, & illud puniat, sive delinquens sit laicus, sive clericus: (*) Quia delictum non tribuit 9
immunitatem, *arg. l. relegatorum §. fin. ff. de inter. & releg.* (*) & pauci hodie sunt ex 10
Ecclesiasticis, qui judices seculares requirant, vel ipsi concubinatus pœnam irrogent, ne id forte in aliis puniant, in quo ipsimet delinquunt: Prout animadvertit *Iul. Clar. pr. crim. §. fin. quæst. 37. vers. 4. Quæro etiam.* De (*) concubina Clerici, quin 11
subsit cognitioni laici judicis, eo minus dubitandum, præsertim quando delictum est

noto-

notorium *Nic. Everb. dict. conf. n. 12. & 1*
Ac proinde non esset prædicta cautela ic
attendendis sex qualitatibus usq; quaq; ne
cessaria.

CAUTELA XIV.

Pro judice in crimine, quod dicitu manifestum sive notorium procedente.

SVMMARIA.

1. Interest Reipub. ut delicta præsertim noto ria ocius puniantur.
2. Iuris ordine non servato.
3. Quotidie de notorio loquimur, & quid si ignoramus.
4. De eo variæ DD. opiniones, remissive.
5. Cæteris communior est, ut relinquatur arbi trio judicis quid sit notorium.
6. Nullum delictum tam est notorium, quin ha bere possit excusationes.
7. Vt crimen dicatur notorium, debent etiam ejus qualitates esse notoriæ, ad effectum procedendi tanquam super notorio.
8. Copia indiciorum non est delinquenti dene ganda, & quando denegari possit.
9. Hallucinatio alicuius imperiti judicis.
10. Iudex dubitans an crimen sit notorium, tu tius indicia communicat.
11. Satius est in clementia peccare quam in se veritate.

12. Non

12. Non sufficiunt informationes extrajudicialiter assumptæ.
13. Nec Iudici, nec Principi creditur dicenti crimen esse notorium.
14. Quomodo judex cautè procedat super notorio.
15. Informationes non de facto solum, sed etiam de persona delinquentis assumendæ.

INterest Reipub. ut malum de medio tol- 1
latur, ac delicta præsertim manifesta, notoria sive indubitata (quæ tanquam synonima, pro uno eodemq; pono, non attenta aliorum subtili distinctione, imitans modum loquendi Constitutionum Criminalium, in quibus idem est, **Offene/offentliche vnd vnzweiffentliche Missethaten**/veluti *Art. 16.*) ocius puniantur: Idq; non sententiæ criminalistarum communi solum est consentaneum, utq; notorietas delicti aperiat judici viam ad inquirendum, & ad executionem usq; procedendum ju-
ris (*) ordine non servato, *Iul. Clar. in pract* 2
crim. §. fin. quæst. 9. ab init. Carer. in pract. crim. de appellat in crim. §. secundus erit casus n. 21. 22. Cum ordinem juris non servare sit servare suũ ordinem: *Boss. in pract. crim. tit. quom proced. in crim. not. n. 2.* Sed etiam *in Imperij Constitutionibus criminalibus dict. art. 16* salubriter & expresse sancitum est:

So

So der Thäter die offen / vnzweiffent-liche Vbelthat freventlich wiedersprechen wolt / so sol jhn der Richter mit peinlicher ernstlicher Frage zu Bekantnus der Warheit halten / damit in solchen offentlichen / vnzweifflichen Missethaten / die endliche Vrtheil vnd Straff / mit dem wenigsten Kosten / als sein kan / gefordert vnd vollen-
3 zogen werden. (*) Verum enimvero, quotus quisq; est, qui sciat quid sit notorium? Quotidie de notorio loquimur, & quid sit notorium ignoramus: *gl. in c. manifesta caus. 2. quæst. 1.* Multa dicuntur notoria, quæ non sunt, *Abb. in c. consuluit n. 2. d. appellat.* Adeo ut etiam periti titubent *Mascard. d. probat. concl. 1109. n. 2.* Notorium
4 autem delictum quid sit, an probandum, & quot testibus, ut verè inducatur notorium variæ, cum legibus nihil certi in eo sit determinatum, sunt DD. opiniones, quas refert *Menoch. d. arb. jud. quæst. lib. 2. cas. 166.* ubi quidem eas recenset, sed nullam apertè amplectitur: *Mascard. de prob. concl. 1105. usq; ad concl. 1109. inclusive*, ubi de materia notorii multa utilia deducit: ut & *Odonell. Marcand. in l. si constante n. 41. & seqq. ff. solut. matr. Farinac. in pr. crim. lib. 1.*

tit.

tit. 3. de delict. & poen. quæst. 21. n. 47. & seqq. quo lectorem remitto: Jlla(*)autem 5
cæteris ut communior videtur prævalere, quæ est. Quod in hac opinionum diversitate, & stante eo, quod numerus testium non sit à jure definitus, sapientis judicis arbitrio remittatur, quando delictum dicatur notorium: Js enim juxta facti, loci, temporis & personarum intervenientium quantitatem, numerum & qualitatem, aut factum esse notorium, aut non esse, circumspectè judicabit *arg. l. aut facta §. 1. ff. de poen. cap. sicut dignum d. homicid. Bart. in l. scriptus n. 2. vers. alii remittuntur ff. d. religios. & sumpt. fun. Bald. in l. ea quidem col. 4. n. 25. c. de accusat. Menoch. Mascard. Farinac. dd. locis Bursat. cons. 43. n. 26. Gomez. tom. 3. d. delict. cap. 1. n. 42. Capr. in tract. de notor. memb. 2. n. 4. & 5.* jllud
autem omnino sciendum, nullum (*) deli- 6
ctum tam esse notorium, quin habere possit excusationes, vel occultas circumstantias excusantes: Jta ut regulariter notorium excusabile dicat *Boss. in pract. crim. tit. quom proced in crim. not. n. 6.* imo (*) 7
ut crimen dicatur notorium, debet etiam apparere qualitates ejusdem esse notorias,

 quod

quod ſcilicet nulla excuſatio ſeu defenſi competat delinquenti. Et hanc eſſe communem opinionem teſtatur *Collegium Florentinum inter conſ. Curtii ſenioris conſ. 11. n. 13.* quod allegat *Farinac. dict. loc. n. 49. ut & Iul. Clar. in pract. crim.* §. *fin. quæst. 9. verſ. ſed adverte*, 3. Quanquam *quidam* contraria nitantur ſententia: Tamen hæc æquior videtur, cui etiam robur addit *dict. art. 16.* (Qui de notorio loquitur) *in Conſt. crim.* his verbis: **Auſſerhalb rechtlicher Vrſache / die von peinlicher Straff rechtlich entſchuldiget offentlich vnnd vnzweifflich iſt oder gemacht würde:** Item, ſo **einer ohn rechtmeſſig vnd gedrungen Vhrſache.** Item, **vnnd daß mit keinem Grund wiederſprechen / oder aus rechmeſſigen Vrſachen wiederlegen müge.** Parum autem intereſt, ſi vel maxime concedatur contrariæ opinionis aſſeclis, notorium dici crimen, etiamſi non conſtet de dictis qualitatibus, dummodo in aperto ſit ipſum delictum principale, ſi hoc diſcriminis tantum attendatur, quod poſitum eſt in effectu notorii: Nimirum, judicem non poſſe procedere juris ordine non ſervato, niſi ſatis intelligat notoriè delinquentem care-

re

re excusationibus & defensionibus, prout hoc innuit sæpe dictus *art*. 16. Quod autem sciri minime potest, nisi reo monito & audito *Iul. Clar. in pr. crim.* §. *fin. quæst. 9. vers. quæro nunquid. 4.* Et communicationem
(*) indiciorum sive attestationum non 8
esse delinquenti denegandam, nisi constet eum circumstantiis excusationum sive defensionibus prorsus destitui, ut sit ridiculum ad nullum usum indicia communicare. *Boss. dict. tit. n. 12.* Propterea turpiter (*) hallucinatus est non ita pridem
aliquis judex, qui quendam simplicem, 9
tamen bonæ famæ rusticum, tanquam criminosum notorium, quem penes rem furtivam reperierat, sine communicatione indiciorum, non inquisitis, minime attentis excusationibus, torturæ subiecit. Forte quia non satis inspexerat vel non intellexerat multum dictum *articulum 16.* Et quanquam miser ille vi tormentorum varia erat confessus, tamen propter iniquitatem procedendi, quæstionem injustam, & inde secutam confessionem plane invalidam & nullam, secundum tradita *in caut. 2. inf. tit. d. indic. tort. & conf.* liberatus & dimissus est.

Cum itaq; ex deductis pateat cognitio
nem notorii esse difficilem & arduam
10 Cautela (*) est pro judice, si hæret, ve
qualitercunq; dubitat, an crimen sit ver
notorium, ut super eo tanquam notori
procedere possit: Ut potius indicia ad ex
cusandum, etiam reo non petenti, com
municet, & terminum ad defendendum
præfigat, quam ad torturam, eo minus ad
condemnationem festinet, ac consequen
ter sese in periculum Syndicatus præcipi
tet: *arg. l. si non defendantur 19. ff. d. poen*
Const. Crim. art. 47. Iul. Clar. in pr. crim. §
fin. quæst. 49. n. 1. Bart. & Alex. *in. l. 4* §
hoc autem judicium ff. de damno inf. Hipp. d
Mars. *in pract. crim.* §. *nunc videndum n*
19. zang. de tort. cap. 3. n. 3. & seqq. (*)
11 Satius est insuper in clementia peccare
quam in severitate *Novell. in tract. ad de*
fens. in tit. respons. reor. n. 54. H*ipp. d. Mar*
§. O*currarunt n. 6. 7. &* 10. *idem in* §. *ex*
pedita n. 85. Cravet. cons. 287. n. 6. & seq
12 Caveat (*) quoq; judex ne fidat informa
tionibus super delicto, quod dicitur noto
rium, extrajudicialiter assumptis, illæ e
nim non sufficiunt, veluti ex aliis deducit
& concludit *Clar. dict.* §. *fin. quæst. 9. vers*
item

item quæro 5. in fin. Debet enim constare judici ut judici de notorio: Alioquin (*) 13
nec ipsi asserenti creditur *Boss. d tit. quom. proc. in crim. not. n. 8.* Nec principi attestanti crimen esse notorium, quando agitur de ejus commodo vel præjudicio: *Boss. ibid. n. 17.* Quapropter cautus (*) judex su- 14
per notorio informationes ex officio assumit, easq; ad acta redigit, majorem partem viciniæ examinando super delicti commissione, ne incidat in linguas mordaces, ac ne damnum aut dedecus patiatur, in Syndicatu si ob mortem, vel aliquod odium superveniens, post depositionem officii, notorium non posset justificari: Prout bene consuluit *Salicet. in l. ea quidem c. d. accusat. Clar. d. loc. Boss. d. tit. n. 3.* Quæ cautela utilis est in notorio tam facti permanentis, quam facti transeuntis: (*) Nec 15
hic monendum sed quemvis facile perpendere posse arbitror, imo ex allegatis *Dd.* palam est, dictas informationes notorii non de ipso facto solum, sed etiam, & inprimis de personâ delinquentis, esse assumendas, ita ut notoriè constet judici hanc vel illam factum illud perpetrasse.

CAUTELA XV.

Pro reo, contra quem super qualitate notorii testes recipiuntur, ut scire possit, an sint subornati.

SUMMARIA.

1. Propter difficultatem notorii etiam periti titubant.
2. Ad probandum notorium duo testes sufficiu
3. Quod etiam est de observantia juris Saxon
4. Rationem tamen concludentem etiam n interrogati debent addere.
5. Quod judicis est discernere, si reus non opp nat.
6. Quomodo inquisitus super notorio confice debeat interrogatoria et n.8;
7. Testes deponentes super notorio debent sci ejus naturam.
9. Testis juris ignarus, si attestetur per verb facti & aliqualem descriptionem notori sufficit.

1 Difficilem esse scientiam notorii ex cautela præcedenti abundanter constat Adeo ut etiam periti titubent, quid sit notorium, nec corporis sensu facile percipiatur, *Mascard. concl.* 1109. *n.* 2. Propter han
2 rationem, quamvis duo (*) testes ad probandam notorii qualitatem sufficiant *g in c. Deus omnipotens* §. *quando autem*: *verbo judicis* 2. *quæst.* 1. *Spec. in rubr* d

d. notor. crim. n. 9. Mascard. d. concl. n. 1. (*) Quod etiam est de observantia juris Saxonici hodierna, Sachsenspigel *in addit. ad artic. 66. lib. 1. lit. B.* olim autem septem virorum testimonium requirebatur, *tex. d. art. 66.* illi tamen (*) causam dicti sui, sive rationem concludentem, etiam non interrogati assignare debebunt: *Io. And. ad Spec. tit. d. not. crim. §. fin. Franc. in c. consuluit de appellat. n. 3. ubi Abb n. 2. & in c. cum causam col. 1. d. testib. Ias. in l. si vero §. qui pro rei n. 14. ff. qui satis d. cog.* quos ut & plures allegat. *Mascard. d. concl. n. 2.* aliàs non probant. *Farinac. in pract. crim. lib. 1. tit. 3. d. delict. & poen. quaest. 21. n. 103.* (*) Quod ipsum etiamsi reus non advertat nec opponat, judicis tamen est discernere testibus fidem non habendam, ad effectum notorii, ne reo injuriam inferat, & semetipsum periculo syndicatus exponat: Et cum sit judicis cuncta rimari, ex officio in innocentiam rei inquirere *arg. l. si non defendatur ff. d. poen.* debet ex testibus quaerere, quid sit notorium ut intelligat ac eo magis percipiat rationes concludentes, tũ etiam, utrum sint instructi

3
4
5

vel subornati, ut statim dicetur: Cautela autem est pro reo ejusq; Advocato, si videt contra se testes super notorio examinatum
6 iri, ut nimirum (*) interrogatoria conficiat, an sciant quid sit notorium & quando factum de jure dicatur notorium: Quia isto in casu est potius ex testibus quærenda definitio quam definitum, *Felin. in c. cum contingat n. 15. d. rescript.* *Speculat. d. notor. crim.* §. *fin. n.* 16. *Ioh.* Mar. *Montic. in repert. test. pag.* 406. *col.* 2. *versic. fin.* (Quod etiam obtinet circa probationem famæ, consvetudinis, possessionis, ut possit interrogari, quid sit fama, consvetudo, possessio: Quod alii alibi tractant, idq; hic perstringere est præter institutum) Si tunc respondeant, se ignorare quid sit notorium: Vel si id scire dixerint, & nihilominus ex eorum responsione appareat, quod revera
7 illud nesciant, minimè probabunt: (*) Quia deponentes super notorio, debent scire naturam ejus & proprietatem. Quid si testis veram notorii definitionem reci-
8 tet, cum tamen sit juris imperitus? (*) interrogetur rursus, quomodo, & â quo istam definitionem didicerit: Et si respondeat: â producente, ejusve procuratore vel

Ad-

Advocato, præsumitur subornatus: Quid si dicat testis, se eam ex proprio cerebro, vel ex suo judicio cogitasse: Quæratur ex eo, quot hominum scientia & præsentia requiratur, ad constituendum notorium: Et si testis respondendo certum numerum deponat exigetur demum ab eo, unde noverit tot hominum sciētiam & præsentiam requiri ad notorii inductionem, cum tamen illud definire non potuerit, *Speculat. d. notor. crim. d. § fin. n. 16.*: Sic constabit utrum instructus & subornatus deponat, an vero ex certa scientiâ: *Mascard. d. prob. concl. 1109. n. 7.* Quamvis non negarim ea omnia, & si quæ præterea Advocati industria invenire poterit, huic esse usui, ut constet de subornatione: (*) Attamen si testis juris ignarus, ad prædictas interrogationes non ita accuratè & per verba juris respondeat, vel definiat notorium, ut definire & respondere posset juris peritus, sufficit tamen, si per aliqualem descriptionem, per verba facti attestetur, ex quibus intelligi possit eum naturam & proprietatem notorii non ignorare: *Bart. in l. 1. ff. si cert. pet. & ibid. Purpurat. Mascard. d. prob. concl. 749. n. 35. 36. & alii ibidem allegati.* 9

CAUTELA XVI.

Pro accusatore ex praxi Saxonica.

SUMMARIA.

1. Jure Saxonico accusator se debet offerre in libello ad delicti probationem, vel allegare notorium.
2. Hoc nisi fiat, accusatus sese juramento purgare potest.

1 QVi aliquem criminaliter in foro Saxonico accusat, hanc observet cautelam, vt nimirum in libello suo se expressè offerat ad delicti probationem, vel, si ita in facto contigit, dicat crimen esse notorium
2 & reũ in flagranti deprehensum: (*) Hoc enim nisi faciat, simpliciterq; litem contestetur, reus negans actionem & narrata accusatoris, juramento suo potest se purgare, *text.* Weichb. *art. 38. & ibi in gl. fin. gl. 39. n. 7. in notis ad artic. 66.* Sachsensp. *lib. 1. lit. B.*

CAUTELA XVII.

Ne inquirat judex per incantationes & sortilegia.

SUMMARIA.

1. Sortilegii indicia quidam opinantur sufficere ad inquirendum.
2. Inquisitio talis est impia & nulla.

Sunt

SVnt quidam eius perversæ opinionis, ut putent, quamvis indicia sortilegii & divinationis incantatorum (veluti quando incantator vel ariolus quispiam consultus de autore commissi criminis, hunc vel illum eum esse, per incantationem indicat) non sint ad torturam sufficientia, sufficere tamen ad inquirendum: Ex quibus est *Hippol. de Mars. in pr. crim.* §. *diligenter n. 181. Brun. tract. d. indic. part. 1. quæst 3. n. 35. 36.* Cujus sententiæ, patronum proculdubio habent *Baldum*, qui *cons. 364. part. 3. in fin.* scribit, quod maleficium unum possit tolli per aliud, puta per incantationem dæmonum, si alio modo tolli non possit: Quippe cum de aquâ interdum bibendum sit turbida, ubi stagnantis fluminis aqua deficit, & sæpe vulnus vulneri addatur, ut utrumq; rectè curetur. (*) Ab hoc reprobo & planè impio inquirendi modo sibi caveat judex, si velit sibi cavere à grandi reatu capitaliter puniendo, & videre ne processus annulletur: Talis enim inquisitio nulla est, & quicquid inde sequitur, cujus rei gratia remitto lectorem ad cautelam 10. *&* 15. *inf. in tit. d. indic. tort. & conf.*

CAV-

CAUTELA XVIII.

Pro judice inquirente in crimin[e] furti, ne inquisitio corruat, & pro Advoca- to inquisiti, si eam judex neglexit.

SUMMARIA.

1. Quid notandum in inquisitione furti, ne co[r]ruat.
2. Pertinere verbum latissimè patet.
3. Ad verbum subtraxit adiiciendum verbu[m] furto.

1 Caveat judex ne ponat in inquisitione Talis res furto sublata pertinebat a[d] Titium non adiiciendo, jure dominii ve[l] quasi: Sic enim non procedit inquisitio sed corruit, ut sequi debeat absolutio: (*) verbum namq; pertinere latissimè patet etiam sub suo significatu comprehendi eum, cui debetur actione personali, *secun- dum l. verbum illud pertinere: ff. d. verb. sig Marian. Soc. cons. 8. incip. visis & diligen- ter in 2. colum. Cyn. in l. si abducta C. d furt. Bart. l.* 1. §. *Scævola ff. si quis testam lib. esse jussus*: quos refert & sequitur *Hipp de* Mars. *in pract. crim.* §. *Constante, n. 78 Et in singular.* 275. *incip. statui omnino, ub* Advocato consulit & ita loquitur: Hoc te- ne

ne menti rogo, quia poteris evadere mille inquisitos, vel accusatos de furto, â poena mortis. Nec sufficit (*) in inquisitione ponere inquisitus subtraxit, nisi adiiciatur verbum furto. *jas. in l. sub prætextu C. d. transact. n. 7. Hipp. dict. §. n. 79.* Quod inquisiti Advocatus itidem bene notabit, si judex neglexit. 3

Cautela XIX.

Pro judice ad evitandas nullitates in auxiliatores inquirente, & pro inquisito sive accusato, si ea sit neglecta.

SUMMARIA.

1. Auxiliatores qui, & quomodo puniendi, remissive.
2. De dicto principali constare debet, ut inquiratur in auxiliatorem.
3. Ut in auxiliatores inquisitio subsistat, quæ judici notanda.
4. Et quando tres pluresve sunt accusati.
5. Auxiliatorem scienter opem præstitisse principali, in inquisitionem deducendum est, ut procedat.
6. Ignorantia præsumitur, nisi scientia probetur.

QUinam sint auxiliatores perpetrati delicti & quomodo puniendi, vide deductum à *Gomez. Tom. 3. resolut. cap. 3. de homi-* 1

homicid. n. 48. 49. 50. Iul. Clar. in pract. crim *§. fin. quæst. 90. Carer. in pract. crim. d. homicid. §. circa tertium, & ab aliis passim*: vide et-
2 iam omnino *Cæp. cons. 27. n. 9. & 20.* (*
Præposterum autem esse contra aliquem tanquam auxiliatorem procedere, quando non constat de delinquente principali quivis facile intelligit: *Bart. & Alex. in l. s. is qui §. si tu Titium ff. d. furt.* De quo tamen aliter debet constare quam ex contumacia: *Bart. ibid. Menoch. d. arb. jud. lib. 2. cas. 349. n. 13. & DD.* communiter: Laudat tamen praxin contrariam in provincia Mediolanensi *Iul. Clar. d. quæst. vers. 6.* dicens: Nam secuta condemnatione contra principalem contumacem, & quandoq; etiam ea non secuta, semper proceditur contra auxiliatores, nulla facta distinctione, an aliter quam per contumaciam constet principalem delictum ipsum commisisse: vide quæ non iniquè sentit *Farinac. in pract. crim. lib. 1. quæst. 3. n. 5. & seqq.* (*)
3 Ne autem impingat judex, ejusq; inquisitio in auxiliatores sive opem ferentes corruat, Cautela est, ut, quandocunq; inquiri adversus aliquem de auxilio præstito, in

inqui-

inquisitione: ita etiam in accusatione fieri debet: apponat verba Assistendo ut habilius vel facilius delictum committeretur Quando enim ex ope auxilio vel favore non est secutum delictum, neq; auctum, sed perinde fuisset patratum absq; auxilio auxiliator non poena ordinaria, sed judicis arbitrio pro modo culpæ, punitur. *c. felicis. in verb. simplici favore d. poen. in 6. Ang. in l. furti §. pe. & in l. 15. qui opem. ff. d. furt. Hipp. d. Mars. in pract. crim. §. constante n. 61. Menoch. de arb. iud. cas. 349. n. 20. lib. 2. Ioan. Bonef in tract. de furt §. contrectatio n.* 71. Si itaq; dicatur (exempli causa) talis inquisitus præstitit auxilium homicidio, vel tales sibi invicem tulerunt opem ac favorem, & non appositum sit, Assistendo ut habilius committeretur, inquisitio vel accusatio de jure non subsistit, nec ex ea sequi potest condemnatio de auxilio. Quia non exprimitur qualiter præstiterint auxilium & favorem, ut singulariter tradit. *Bart. in l. qui servo in §. fin ff d. furt. quem sequitur Alex in l. fin. ff de sicar. Ang. Aret. in tract. malef. in verbo,*

Et

et dicto maleficio semper astitit. Hipp. d. Mars. in pr. crim. §. *constante n.* 51. *Iul. Clar. dict. quaest. vers. adverte etiam* 5. Cautela
4 quoq; est, ubi tres (*) pluresve sunt accusati vel inquisiti, ne ponatur, alter alteri tulit opem sed unus, alii vel aliis: Inquisitio vel accusatio alioquin non procedit: Namque verba, alter alteri, non conveniunt nisi duobus: vt notabiliter *Bald. in l. ancilla C. de furt. Ang. Aret. dict. loc. Hippol. d. Mars. in pr. crim.* § *constante n.* 43. & 44. Quae, quia in Germanico idiomate non possunt discerni, Einer dem andern helffen/ an de duobus, an de pluribus sint dicta, hac cautela non est opus: Quis, cui & qualiter opem tulerit inquisitus, ut ponatur omnino tamen necesse est. In materia praestiti
5 auxilii (*) Inquisitor vel Accusator hoc quoq; Cautelae observet, ut nimirum in inquisitionem vel accusationem deducat, & probet, auxiliatorem scienter & non ignoranter delinquenti principali praestitisse opem: Alias inquisitio vel accusatio non procedit. *Bart. in l. omnes C. de agric. & censi Alex. in l. is qui opem ff. d. furt. Hipp. d.*
6 *Mars. dict.* §. *constante n.* 64 (*) Eo quod semper praesumatur ignorantia, nisi scientia

tia probetur *arg. l. verius ff de probat.* Et ad propositum *Gomez. dict. cap. 3. n. 50. prope fin.* Hæc quoq; notabit Advocatus inquisiti, si forte â judice sint neglecta.

Cautela XX.

Pro judice ad denunciationem inquirente ut evitet Syndicatum, nullitatem & fraudes inquisiti.

SVMMARIA.

1. Ad denunciandum homines sunt promptiores, quam ad accusandum, & quare.
2. Cur ex denunciatione cuiusvis, judices non debeant esse faciles ad inquirendum.
3. Diligenter introspiciantur & examinentur deferentis qualitates.
4. Schedulæ notificationis sine nomine notificantis, non sunt recipiendæ, & quare.
5. Quando non valet denunciatio, non valet etiam inquisitio.
6. Denuncians jurare tenetur, causæ gravitate id exigente.
7. An denunciator testes in fraudem datos nominaverit, judex advertat.

Promptiores sunt homines ad denunciandum quam accusandum: Hujus rei ratio palam est, ne teneantur assistere, neq; litem suis prosequi sumptibus vel alia subire quæ exigit *Constit. crim. Carol. art. 12. 13. 14. 15.* Ne ideoq; sint (*) faciles, qui judiciis crimi- 1 2

criminalibus præſunt, ad cujusvis delatoris narrationem in procedendo vel in inquiſitionibus formandis, ne ſeſe vitiis nullitatum implicent, incurrant forte periculum ſyndicatus, & condemnationem refuſionis expenſarum, de quibus quæpiam
3 dixi *in cautela octava hoc tit.* ubi vide: (*) Pro illis cautela eſt, ut prius nimirũ, quam denunciationem acceptent, diligenter animadvertant & introſpiciant, perſonæ deferentis qualitatem, ingenium, mores omnesq; conditiones, nec non ſtudioſe & accurate perſcrutentur ſingulas, tam denunciatoris, quam aliarum rerum pene omnium circumſtantias: *Damhoud. in pract.*
4 *crim. cap. 6. n. 12.* Neq; (*) ſchedulas notificationis, quas appellant, ſine nomine notificantis unde mille ſequuntur vexationes, recipiant: Nam comperta forte calumniâ, calumniator non poteſt damnari in expenſas, & aliter puniri, quod eſt impium & injuſtum *Bart. in l. 1. in fin. ff. ad Turpil. Felin. in c. accedens d, accuſat. Boſſ. in pract. crim tit. d. accuſat. n. 3.* inſuper
5 (*) ſi talis denunciatio maleficii non valet, non valet etiam inquiſitio propter eam formata, tanquam acceſſoria: *Hipp. d. Marſ. in pr. crim. §. quoniam n. 46.* Et

processus est ipso jure nullus, Etiam si in ejusmodi notificationibus, suppresso nomine notificatis, [redacted] essent nominati testes de ipso delicto informati *Iul. Clar. in pr. crim §. fin. quaest. 5. vers. 4.* Benè etiam facit judex, si (*) causae gravitas, vel aliae 6
denunciationis circumstantiae id expostulare videntur, ut adstringat denunciantem jurare, denunciationem esse veram, *Damhoud. dict. loc. n. 11.* In eo etiam cautus sit judex, (*) ut advertat, an denunciator no- 7
minaverit testes à delinquente sibi in fraudem datos, & ad finem eum defendendi, cum timeat forte accusationem vel inquisitionem: Et tunc ejusmodi denunciantem tanquam praevaricatorem puniat: *Bart. in l. Athletas §. calumniator ff. d. his qui not. infam Boss. in pract. crim. tit. de denun. n. 17. & 18.*

CAUTELA XXI.

Pro accusatore aliquem de crimine falsi accusaturo.

SUMMARIA.

1. Falsum etiam silentio committitur.
2. Quomodo cautè sit accusandus de falso, qui occultavit testamentum, vel aliud instrumentum.

1 FAlsum etiam committi occultatione sive silentio constat *ex l. eum qui C. ad leg. Cornel. de fals. Damhoud. in pr. crim. cap.*
2 *124.* Qui autem de(*)falso, propter occultationem testamenti vel instrumenti quempiam est accusaturus, ne ignorantis Advocati nomen subeat, & causa cadat, notet cautelam traditam â *Marco de Mantua in singul. 528. incipit, volo te docere*: Ne nimirum simpliciter dicat, testamentum, Codicillos vel instrumentum occultatum fuisse: Tunc enim succumberet, nec accusatus incideret, in poenam falsi: Sed narret testamentum vel instrumentum accusatum celasse, animo & intentione, ne veritas appareret: hinc est, ut dicit *Marc. d. Man. dict. sing.* quod qui idipsum fecisset adversus unum tantum, in dictum crimen non incideret, ex quo adversus omnes occultandum est, ne veritas quoquo modo appareat.

Cautela XXII.

Pro eo qui metuit accusari, vel inquiri.

SUMMARIA.

1. Natura famæ malæ describitur.

2. Lex

2. Lex Diffamari est securis omnium mendaciorum.
3. In civilibus &criminalibus locum sibi vendicat.
4. Metuens accusationem ab hæredibus vel pupillis interfecti ex l. Diffamari contra eos procedere potest.
5. Quod etiam facere potest contra quemvis alium, qui ita in oculo judicis est, ut litem metuat.

FAma mala eius est naturæ, ut pedetentim serpat, alimentum à credulis & malevolis, ac tandem tantas acquirat vires, ut si nulla contradictione impediatur, quodammodo veritatis fidem occupet: *Marq. Freh. in tr. d. fama cap. 17.* ubi alia huc quoq; conferentia scribit (*) Quapropter tanquam securis omnium injuriarum & mendaciorum constituta est saluberrima *l. Diffamari C. d. ingen. manum.* Quæ non (*) in civilibus tantum, sed etiam in criminalibus locum sibi vendicat, ut videre est *ex Bart. Blarer. Contard. ad dictam, l.* Quid autem si quis (*) metuat solummodo accusationem criminalem ab heredibus vel pupillis interfecti? Pro eo cautela est ut eos secundum praxin *l. diffamari* tanquam diffamantes ad agendum compellat quod facere potest, secundum

1

2

3

4

 Coler.

5 *Coler. decis. 263.* Vel quoties quis præter hunc casum, ob diffamationes, etiam publicæ famæ, ita est in oculo judicis, ut ipsi metuenda sit lis aut processus: Tunc ipsemet diffamatus prior poterit intentare litem, sive processum contra diffamatorem ipsumq; diffamantem in jus vocare, & eundem prævenire, sic ut sese prius actorem constituat: *Ioan. Bapt. Magon. d. rect. patrocin. rat. lib. 2. Cap. 55. n. 31.* Et sic evitabit inquisitionem & accusationem: in hanc sententiam videatur *Lancilottus d. accusat n. 12.* ita scribens: Et hic adde cautelam, ut timens accusari prius accuset, se accusaturum, ad eum repellendum *Cathald. Boncompag. in tract. d. syndic. n. 143.* subdens tamē ut judex possit recipere testes accusatos, si eos videat accusatos ex malitia. *Bart, in l. 1 §. si servus ff. d. quæst.*

Cautela XXIII.

Pro inquisito, ut absolvatur, vel saltem ne ordinaria poena, sed mitius, puniatur.

SUMMARIA.

1. In aliquem judex non potest inquirere, nisi aliquid sit quod ei viam aperiat.

2. Alio-

2. Alioquin processus est nullus, etiamsi deinde delictum esset plenè probatum.

3. Quomodo generaliter inquirendum, & generalis inquisitio transeat in specialem remissive

4. Si inquisitio est nulla, tenetur judex ad expensas & de Syndicatu:

5. Et inquisitus debet absolvi

6. Ad condemnationem deveniri potest non obstante inquisitionis ineptitudine propter propriam confessionem aut delictum notorium.

7. Non autem ad poenam mortis sed mitiorem.

8. Consilium Angeli quando inquisitio est inepta.

9. Quod reo non est capiendum.

10. Inquisitio inepta propter sequentem confessionem non convalidatur.

11. *Quæ* de notorio retro tradita sunt, ab inquisito hic bene attendenda.

Per modum inquisitionis judex procedere potest nunquam, nec informationes contra aliquem specialiter recipere, nisi prius quippiam præcedat, quod viam inquisitioni aperiat: scilicet vel diffamatio, vel querela partis, vel denunciatio, vel simile: (*) Alioquim enim processus est ipso jure nullus, etiamsi deinde (post formatam scilicet inquisitionem non ante) delictum esset plene probatum: Vide quos allegavi supra *cautela 8. hoc tit. Carer in pr. crim.* 1 2

crim. de appellat. in crim. §. *Decimus casus pag. mihi. 43. n. 6. & Iul. Clar. in pr. crim.* §. *fin. quaest. 6. vers. 3. & 4.* ubi etiam *vers. 5.*
3 docet, quomodo (*) generaliter inquirendum quando constat quidem, sed nescitur à quo, delictum esse commissum, nec est via judici aperta ad inquisitionem specialem: Et quomodo transeat generalis inquisitio in specialem vide etiam *Carer. dict. loc. n. 10. Marant. in spec. aur. part. 6. d. inquisit n. 7.* Ideoq; cautè circumspiciat inquisitus, an ea, vel alia aliqua ratione inquisitio & processus sit defectuosus vel nulliter institutus, cuius particulariter *in antecedentibus aliquot caut.* memini, ad hoc vide *Angel. in l. si vacantia C. d. bon. vacant. Marant. in spec. aur. de inquisit. requisit. n. 16 & aliquot seqq.* Hipp. *d. Mars. in pr crim.* §. *non. im n. 57. 58. & in* §. *& quia n. 10. 11.*
4 12. 13. Sic (*) enim non solum judex tenetur ad refundendas expensas, & syndicatui obnoxius est, ut supra *d. caut. 8.* sed etiam
5 (*) inquisitus debet absolvi, Exemplum refert practicatum *Iul. Clar. in. alleg. loc.* si
6 autem (*) non attenta inquisitionis ineptitudine ad condemnationem deveniatur, prout in certis casibus, videlicet propriae

confes-

confessionis, secundum non nullos, vel criminis manifesti, fieri potest: *Carer. in pr. crim. d. homicid. §. Trigesimo primo excusat. pag. mihi 447 n. 2. & 3.* reus tamen (*) taliter inquisitus nunquam ordinaria aut poena mortis debet affici sed mitius puniri 7
Carer. in pr. crim. d. app. in crim. supra dict. §. n. 33. Marant. cons. 117. n. 2. De inquisitione inepta & confessione inquisiti secuta, dicit
(*) *Angel. in cons. 178. incip. visis actis praedictis:* Tutius esse ut inquisitus ab observatione judicii absolvatur, & denuo postea aptè inquiratur: Quem citat *Marant. in 8
spec. aur. part. 6 d. inquisit. in fin.* Sed (*) an id 9
consilii capere possit judex, videat: Reo inquisito, cui propter processus invaliditatem poena erat mitiganda, forte non est successurum: Interea loci accedit *Angel. dict. cons.* illis, qui *supr. caut. 8.* allegantur & comprobant, inquisitionem (*) ineptam 10
per subsequentem confessionem non convalidari. Cum etiam paulo ante (*) dictum 11
sit, inquisitionem propter ineptitudinem invalidam subsistere, si crimen sit manifestum sive notorium: Huc repetat omnino inquisitus, & attendat quae de notorio continentur in *caut. 14. & caut. 15. supra hoc tit.*

CAUTELA XXIV.

Pro accusatore ne succumbat.

SUMMARIA.

1. Locus & tempus delicti in accusatione debent assignari.
2. Ita quoq; in inquisitione.
3. In quibusdam tamen illud non est necesse.
4. Quando necesse est adiicere locum & tempus, vel quando non: Accusator vel ponat, vel omnino omittat.
5. Si ponit & non probat succumbit.

1 CIrcumstantias delicti, præsertim loci & temporis asignare tenetur accusator *secundum l. libellorum 3 ff. d. accusat.* aliàs est inepta & non procedit: *Ang. in cons. 178. & cons. 297. Hipp. d. Marsil. in pr. crim.* § *quoniam. n. 57. 58. & in* §. *& quia n.* 10. 11. 12. 13.
2 Ita quoq; (*) ut subsistat inquisitio continere debet locum & tempus: Quia in ea requiruntur omnes solennitates quæ; requiruntur in accusatione: *Angel. in l. si vacantia C. d bon. vac. Marant. in spec. aur. part. 6. d. inquisit. n. 35. 36. 37. & alii ibidem allegati:*
3 (*) Sunt tamen quædam crimina, in quibus non est necesse ut asignetur

tur locus & tempus: Quale est crimen falsi, & tale quod habet tractum temporis successivum. *Bart. in l. libellorum n. 16. d. accusat. Menoch. cons. 100. n 85. 88. & 91.* Hinc (*) cautela est pro accusatore ut eo casu, 4
quo necesse est locum & tempus assignare, ponat: Eo autem casu, quo non est necesse in libello accusatorio ponere locum vel tempus commissi criminis, omittat: Namq; (*) si postea ea non probat, debet 5
succumbere, etiam præsupposito, quod testes alias de delicto deponant: *Steph. Bertrandus vol. 6. cons. 217. n. 2.* ubi dicit *DD. ita communiter respondere.*

Cautela XXV.

Pro delinquente, ne per inquisitionem & examinationem testium delictum contra eum probetur, sed ut absolvatur.

SUMMARIA.

1. Testes qui nihil sciunt de maleficio, sunt examinandi.
2. Sic inculpatus absolvetur.
3. Sed hæc non est cautela sed corruptela.
4. Pax quærenda ab occisi propinquis.
5. Testes accusatoris examinandi, quos velit producere super innocentia reus.
6. Quid judex contra hasce collusiones facere debeat.

Ca-

Cæpolla in suo tractatu cautelarum, *cautela 66. in fin.* hanc tradit cautelam
1 pro delinquente, & sic scribit: (*) Quando crimen debet renunciari per Syndicum vel Officialem contratæ vel villæ, & ille Officialis est amicus tuus: Tunc potes procurare, quod ille Officialis pronunciet reum, & det nomina testium, qui penitus ni-
2 hil sciunt de maleficio: (*) Quia tunc examinatis testibus, qui deponunt se nihil scire, de necessitate debebit illum inculpatum absolvere, ex quo nihil probatum est contra eum, per *leg. si non defendantur ff. d. poen.* Sed cave ne hac cautela utaris in perniciem animæ tuæ: Hactenus Cæpolla:
3 (*) Sed quis non videt hanc cautelam non esse cautelam, sed corruptelam, quamvis adiiciatur clausula finalis: Nunquam enim fieri potest, ut ea sine pernicie animæ quisquam uti, vel Officialis hoc modo reo sine conscientiæ vulnere favere possit, sed potius propter dolosam & fraudulentam eiusmodi denunciationem gravi dignus sit poena: *Hipp. d. Mars. in pr. cr. §. sequitur n. 48. in fin.* Similem cautelam, cujus hic quoq; mentionandi occasio incidit, scribit *Ant. Blanc. in caut. crim. 11. cuius verba sunt sequen-*

sequentia: Est & alia (cautela intellige) ut (*)quæratur pax ab interfectore, cum propinquis occisi, & omnino fiat si potest, & postea ea factâ, tu, quivis defendere absentem, fac, ut propinqui occisi dicant, se velle accusare absentem interfectorem, & proponant accusationem, & postea fac, (*)ut ipsi etiam producant eos testes quos vis examinari super innocentia, & isti testes recipientur à judice, & deponent super innocentiâ accusati, & judex postea cognita veritate, poterit absentem absolvere & ita solet aliquando practicari: huc usq; Blancus: (*) verum eiusmodi prævaricationes & collusiones quando subolfacit judicis prudentia, non solum procedat super accusatione sed etiam super inquisitione, ex officio accipiendo informationes, & examinando etiam testes non productos, vel à parte subministratos, atq; sic, si accusator colludit, non colludat justus judex: *Iulius Clar. in pr. crim.* § *fin. quæst. 3. vers. 6*. Hodie enim alterutrum remedium alterum non tollit: *vide supr. caut. 3. hoc tit.*

4

5

6

CAV-

CAUTELA XXVI.

Pro teste contra malitiam inquisitoris.

SUMMARIA.

1. Testis varians punitur.
2. Malitia judicum testes implicandi.
3. Qua potius utuntur ad nocentem liberandum, quam ad innocentem injuste trucidandum.
4. Prohibetur autem & improbatur id etiam in const. crim. sub pœna.
5. Contra ejusmodi judicum malitiam quid facere debeat testis, ut sit securus.
6. Quando testis depositionem possit corrigere.
7. Testis petere potest, ut prælegatur sua depositio.
8. Testis potest dicere, si aliter dicat per oblivionem, quam dixerit, se semper perseverare in prima depositione.

1 IN depositione sua (*) varians testis, maxime in causa criminali, punitur *l. eos ff. ad l. Corn. de fals.* atq; insuper sibi torturæ creat periculum. Illud non ignorantes
2 aliqui judices malitiosi (*) testes de eadem re sæpius, per intervallum, & sub diverso prætextu interrogant, id nimirum quærentes, ut si non semper eodem modo respondeant, pro variis, falsis vel su-
3 spectis habeantur: Quanquam (*) ego dubi-

dubitarim tam immanem & extreme malum nebulonem existere, qui idipsum faciat, vel ex mera testem illaqueandi libidine, eumq; in perjurii & quæstionis discrimen præcipitandi, vel ut innocentem injusto trucidet supplicio: Tamen creditu non est difficile, illud tentare interdum inquisitorem propterea ut reum inquisitum, sera & importuna condolentiâ ductus, liberet:

Dann es vermeinen etzliche einfeltige Leute/ sie thun wol daran/ daß sie demselben sein Leben retten: (*) Die sollen wissen/ daß sie sich schwerlich damit verschulden/ und sind dem Ankleger derohalben für Gott und der Welt wiederkehrung schuldig: Dann ein jeder Richter und Urtheiler ist bey seinem Eyd/ und bey seiner Seelen Seligkeit schuldig/ nach seinem besten Verstandnus gleich und recht zurichten. Const. Crim. art. 150. (†) Sed contra hoc, ut testis sit securus, cautela est, si tale quid sentiat, ut nimirum protestetur, se dixisse quæ sciat, & si plura, vel aliter dicat, illa ex metu comminationis & tormentorum falsa dicere; Hanc Cautelã tradit 4 5

Rai-

Raimund Fichard. caut. 81. alios ibidem al-
6 *legans.* (*) Admittitur etiam testis ut se i-
psum corrigat aliquando in depositione
sua, quando ex simplicitate & linguæ præ-
cipitantia forte locutus est: Sed ut id face-
re possit legitimè, & absq; suspicione cor-
ruptionis, cautela est, ut hoc faciat, ante-
quam ab Inquisitore seu examinatore re-
cedat, vel saltem brevi temporis interval-
lo, ut non verisimile sit, ipsum interea cum
alterutro partium collocutum esse: *Idem
Fichard. caut. 83. citans ad hoc l. Quod ait
lex. §. ult. ff. ad leg. Iul. d. adult. ubi porro*: Si
tamen testis ille juramento affirmare pos-
set, se interea de sua depositione, vel statu
causæ nihil cum partibus collocutum, ne-
que etiam ab aliis ad hoc instructum esse:
Sed memoriæ vel prolationis vitio, & non
studiose errasse: Censeo ipsum tunc etiam
post aliquot dies super correctione audi-
endum esse. Tradit etiam cautelam *Io-
seph. Cumia. in pract. Syndic. cap. 6. n. 13.* ut
7 testis (*) petat sibi exhiberi, vel prælegi de-
positionem prius à se factam: Nam judex
ad hoc tenetur *secundum Bart. in l. eos ff. ad*
8 *leg. Corn. d. fals.* (*) Est etiam hæc cautela
pro teste, ut nempe dicat: se dicturum, vel
dice-

dicere, ut prius dixerit, in prima depositione, & si aliter diceret per oblivionem, se semper perseverare in prima depositione: *Bart. Mars. in dict. l. eos. Fichard. caut. 84.*

Cautela XXVII.

Ad Sciendum furem ex instrumento in loco commissi furti relicto.

SUMMARIA.

1. Contra dominum sive possessorem instrumenti in loco furti relicti insurgit indicium.
2. Quomodo fur sciri possit si instrumenti relicti dominus sive possessor ignoretur.

SI in loco furti instrumentum ad furandum repertum fuerit, vel alia res à fure relicta, contra dominum sive possessorem ipsius rei insurgit indicium: *Grat. cons. 95. n. 20. Hippol de Mars. cons. 8. n. 2. & n. 5. Blanc. de indic. n. 427. v. res aliqua.* Sed quid si ignoretur dominus instrumenti? Cautelam (*) inquisitori (si illud est ferreum, quale plerumq; esse solet, quo fures ad effringendum utuntur) factum quoddam exhibet, à *Ioan. Bonefac. in tr. de furt. §. est. n. 50.* ita narratum. Quidam noctu furati erant ex apothecâ merces quam plurimas, 1 2

 ibiq;

ibiq; palo ferreo, quo oſtium fregerant relicto: Eo invento atq; in judicium perlato, judex inſpexit pali ſignum (ſolent enim fabri operibus ſuis proprium ſignum apponere, ut illius author recognoſcatur) evocatoq; pali authore, ex eo quæſivit judex, cuinam eum vendiderit, à quo nominatis quibuſdam, qui ab eo palos ferreos emerant, detentis illis qui erant ſuſpecti, delictum fuit in comperto, & fures laqueo ſuſpenſi.

TI

TITULUS TERTIUS.

De Captura & Carcere.

Cautela I.

Pro Iudice ad Capturam procedente.

SUMMARIA.

1. Sine judicis informatione & indicijs nemo capi debet.
2. Capitaliter delinquens, & lictoribus resistens, impunè ab illis occidi potest
3. Quomodo judex præcavere debeat ne in eiusmodi casibus teneatur de syndicatu.
4. Quæ requirantur ut judex possit mandare reum capi & adduci vivum aut mortuum.

AD (*) Capturam regulariter procedi non potest, sine judicis informatione, indiciis, & cognitione *l. 1. ff. d cust. reor. l. 3. C. de exhi. & transmitt. reis*: Et quando quis indebite captus est, nullus est locus torturæ: nec potest captura justificari supervenientib. probationib. *Fran. Purpuratus inter consil. feudal varior. cons.* 1

53. n. 3. & 4. ex Bald. lib. 4. conf. 338 Quod locum habet etiam in criminibus gravioribus *Bald. in l. si quis alicui C. ad. L. Iul. Maj. Purpurat. dict. loc.* Quæ (*) indicia si talia in delicto sine dubio capitali extant, ut jussiè aliquis capi possit: Comprehendendus autem cum armis resistit, & à familia Prætoris seu lictoribus, qui eum aliter capere non poterant, occiditur, illud homicidium (quanquam quidam contraria non usq; quaq; improbanda nitantur sententia, *quos refert. Farinac. in. pr. crim lib. 1. tit. 4. quæst: 32. n. 49. & seqq.*) est impunitum, & excusatur *Constit. Carol. V. Artic. 150.* ubì tamen monetur ut ejusmodi in casu, & aliis ibidem relatis, consulantur sapientes:

3 Propterea (*) cautus debet esse judex, & indiscretis apprehensoribus, ne carcerandū cum discrimine vitæ capiant, serio injungere: Si enim contra aliquem non constet de delicto capitali, & judex eum cum vitæ periculo curet capi, tenetur de syndicatu. *Cason de captur. & carc. cap. 9. n. 14.* Familia eitam Prætoris in capiendo injuste temerarie & de facto procedens & occidens, æquè tenetur de occiso atq; quilibet alius privatus *Hippol. d. Mars. pr. crim. §. dili-*

diligenter n. 55. idem in l. 1. n 64 ff ad l. Cornel. d sicar. & in. l. 1 in pr n. in 2. colum. ff. de quæst. Hoc magis, ad evitandum periculum syndicatus cavebit judex, ne mandet quempiam capi & adduci, aut vivum aut mortuum, nisi de tribus sequentibus sit certus: Primo, quod delictum commissum sit poena mortis dignum: Secundo, quod de tali delicto per capiendum commisso constet ex actis: Tertio, quod de eodem delicto constet notoriè & plenè, in tantum, ut sciatur capiendum nullam posse facere defensionem, aut in contrarium probare quicquam: Alias enim judex condemnaret innocentem, & exequeretur ante condemnationem: Ang. d. malef. in verb. quod fama publica n. 54. prope fin. Farinac dict. loc. n. 53. Nec relevabit judicem quod secundum vulgare pro eo præsumatur: *cap. in præsentia, de renun* Et quod quis iuste carceratus in dubio debeat præsumi secundum. *Hippol. Rimin. cons. 135. n. 24. vol.* 1. Nam pro judice præsumitur quidem quo ad iustitiam causæ, non autem quo ad ordinem processus, nisi quatenus ex eo appareat. *cap. quoniam contra. d. probat.* Idcirco antedicta & quod captura & incar-

incarcerario sit justa, ex actis debet constare, alioquin censetur injusta. *Prosp. Farin. in pract. crim. lib. 1. quaest. 30. n. 145. & n. 146.*

CAUTELA II.

Pro Iudice sive Officiali in aliquo casu si carceratus evadat.

SUMMARIA.

1. Officialis cui carceratus non satis bene custoditus evasit, conveniri potest super Syndicatu.
2. Cautela pro eo.

1 Officialis (*) interdum solet conveniri super Syndicatu, quod carceratum non detinuerit: Forte dum Nobilis vel alia egregia fuit persona, ei assignaverat locum amplum variis evasionibus obnoxiũ:
2 Pro(*)eo cautela est ut ad domum vel palatium det custodes, quod perinde est ac si captivum in carcere retineat, *Ioan. de Arnon. caut. 51. Ang. in l. si carcerem ff. quod met. caus.* Si princeps aliquem carceribus mandari jussit, satis illi obtemperatum dicitur, si palatium, vel tota civitas in carcerem assignetur. *Hieron. Magonius Rota Luc. decis. 90. Doct. Marta in Digest. nov. tom. 2.*

cit.

tit. de carcere & carcerat. cap. 25. vide etiam quæ dixi in cautela quarta hujus tit. in fin.

CAUTELA III.

Pro Iudice qui aliquem injuste in carcerem coniecit ne de Syndicatu vel injuriarum teneatur & pro taliter incarcerato ad illud præcavendum.

SUMMARIA.

1. Ex Bartoli opinione carceratus dans fidejussores ante relaxationem, videtur confiteri, se juste fuisse, captum.
2. Inde cautela pro judice.
3. Opinio Bartoli examinatur.
4. Si quis propter debitum dat fidejussores non fatetur illud.
5. Carceratus dans fidejussores ad relaxandum, videtur eos dare potius, ad tollendam carceris molestiam, quam ad approbandam capturam.
6. In libertate, animosius causa defenditur quam in mala mansione carceris.
7. Metus ulterioris retentionis major est, quam metus mortis.
8. Consensui & tacitæ confessioni nihil tam est contrarium quam metus & coactio.
9. Pleriq; carceratorum datis fidejussoribus jus suum adversus judicem injustum tacitè integrum reservare existimant.
10. Caute facit injuste carceratus si præstans fidejussionem protestetur, se ea, capturam ut justam, non approbare.
11. Protestatio conservat jus protestantis.

12. Cautela ut consanguinei vel amici carcerati pro ipsius fidejussione dent fidejussores.

Species facti posita in *disputat. quadam Bart. incip. Lupus* judex quidam fecit aliquem injustè capi, eumq; postea relaxavit accepto fidejussore de repræsentando ad ipsius requisitionem, Postquam autem captivus est relaxatus convenit judicem in Syndicatu, & de iniquitate incarcerationis conqueritur *ex leg. Nec magistratus*
1 *ff de injur*: in hoc casu (*) consultus Bartolus respondit: judicem excusari, propterea quod per dationem fidejussoris videatur reus confessus se justè fuisse captum, atq; ita capturam approbasse judicem proinde ex *d. l. nec magistratus ff. de injur. & ibi gl.* injuriarum non teneri quæ alioquin æstimantur juramento injuriati salva tamen taxatione æqui judicis: *gl. & Bart. in l. injuriarum æstimatio ff. de injur. Socin. cons.*
2 *146*. Inde (*) cautela in aprico est, judex qui injustè aliquem in carcerem intrusit, ne super syndicatu vel injuriis conveniri possit: ut antequam captivum dimittat curet ab eo sibi dari fidejussores de præsentando toties, quoties fuerit requisitus: Per ejusmodi enim fidejussionis præstationem car-

carceratus videtur approbare capturam, & confiteri se legitimè captum, secundum responsum Bartoli, quem etiam secuti sunt *Amed. de castell. in tract. de Syndicatu c. co. lum. penult. vers postremo dicendum est: Thom. Ferrat. caut. 14. n. 3. Cels. Hugon. in cons. 71. n. 10. vers. quoad vero capturam & cons. 121. n. 2.* vide etiam cautelam, quam annotat *Coler. decis. 164. n. 6.* Verum hanc
3 (*) dictam cautelam non usq; quaq; tutam esse arbitror, nec dictis authoritatibus movetur Hering. *de fidejuss. cap. 5. n. 158.* ubi
4 statuit, si quis (*) propter debitum dat fidejussorem, ipse non agnoscit nec fatetur eũ qui accipit, esse creditorem suum: quia possit alio animo fidejussorem dare, vitandæ puta tantisper instantiæ & importunitatis creditoris, cui tamen, postea se nihil debere monstraturus sit *l. litibus. § penult. & ult. c. d. agric. & censit. lib. 11. Cuiac. ad African. tract. 7 pag. 197.* Si itaq; hoc, eo
5 magis obtinebit, ubi quis (*) incarceratus seu propter prætensum debitum, seu insimulatum delictum, pro relaxatione carceris det fidejussores: possunt enim, imo videntur potius dari ad tollendam custodiæ molestiam, carceris, ejusq; squaloris

intolerabilitatem, & ad consequendam pristinam libertatem, in qua longe animo-
6 sius (*) causam tueri licet quam in mala carceris mansione, quæ libertati repugnat, ac motum usumq; membrorum impedit, *Iacob. Marchisetllus in sylv. practicar. quæst. quæst. 33. n. 1.* Ac proinde liquet rationem, ne scilicet posterior hæc fidejussio efficiat, ut carceratus se justè esse captum & detentum confessus censeatur, longè maiorem esse illâ, quæ aliquem neq; agnoscere, nec fateri debitum facere potest. Hanc enim præstitit incarceratus ex tædio capturæ,
7 metu (*) ulterioris retentionis, qui multis major est quam metus mortis *Ant. Fab. in c. pag. 495. def. 30. n. 7. &* aliis inde resultantibus modo dictis incommodis, & ita coactus: Illam, prætensus debitor, ut solummodo evitaret importunitatem creditoris, & sic magis voluntarie: Consensui
8 (*) autem & tacitæ confessioni seu approbationi nihil tam est contrarium quam
9 metus & coactio. Præterea (*) pleriq; mortalium hanc subtilitatem, Bartoli & sequacium non percipientes, datis fidejussoribus suum jus contra quemcunq; & adversus ipsum judicem injustè carcerantem tacite

cum

(cum expressam mentionem facere reformident) sartum tectũ reservare autumant: iniquum autem & semper injusti iudicis libido foret impunita, si iniuria per indebitam carcerationem alicui illata, per cautionem vel fideiussiorum dationem sublata, & relaxatus se justè captum confessus censeretur, Namq; sic, uti alias quoq; solitum est vulgus iudicum, indistincte nullum, nedum iniuste captum, sine præstita cautione & datis fideiussoribus essent dimissuri, & ansam delinquendi sæpe apprehensuri, quos admodum perstringit & eleganter refutat *Franz. Personalis d. indic. & tort. n. 102. & seqq.* quo lectorem remitto, Præterea, quod in favorem carceratorum in iure est introductum, non debet detorqueri in eorum odium. Præstatio autem cautionis est introducta in eorum favorem ut nimirum per eam libertatem recuperent, & ex mala mansione liberentur. Vide etiam Ludovic à Peguera decis. 74.

Hæc quamvis ita sint, caute (*) tamen 10
facit injustè, carceratus jam præ relaxandus, si præstans fidejussionem protestetur, se per hanc dationem fidejussorum capturam, ac si ea justa sit, non approbare, sed jus suum contra

contra quemcunq; reservare: tum postea eo magis erit ei integrum iniquum judicem super Syndicatu vel injuriis illatis post relaxationem convenire: Protestatio
11 (*)enim conservat jus protestantis. Cau-
12 telæ loco (*) & hoc usurpari posse existimo, si amici vel consanguinei in carcerem conjecti, pro eo relaxando dent fidejussores vel aliam præstent cautionem: Sic enim ipsi injustè carcerato, propter tacitam confessionem vel approbationem capturæ, ex responso Bartoli, nihil imputari nec, quo minus judicem convenire queat, impediri potest.

CAUTELA IV.

Pro Carcerato, qui accusatur de delicto poenam corporis afflictivam inferente, ut dato fidejussore è carcere liberetur.

SUMMARIA.

1. Quando pœna capitalis carcerato venit infligenda, nulla à judice debet acceptari cautio.
2. Ratio ejusdem.
3. Nemo pro alio potest se ad pœnam corporis afflictivam obligare.
4. Si vero fidejussor se obliget non ut fidejussor, sed ut custos carceris, carceratus liberari potest.
5. **Custos carceris** cujus negligentia reus evadit,

dit, eadem poena punitur, quâ carceratus puniri, debuisset.

6. Volenti nulla infertur iniuria
7. In delictis atrocioribus hæc cautela minime est admittenda.
8. Quid jure Saxonico hoc in casu obtineat.
9. Iudex carceratis potest favere, ut tempore feriarum sub fidejussione relaxentur.
10. Captus de crimine falsi etiamsi poena pecuniaria ei erit imponenda fidejussoribus non relaxatur.
11. Casus, quo judex captum, fidejussoribus vel militibus extra carceres custodiendum committere potest.
12. Reus sponte se sistens, præstitis fidejussoribus relaxatur, etiamsi de poena corporis afflictiva agatur.
13. Sponte comparens aliis inquisitis fugam capescentibus, debet absolui.

QVando pœna(*)corporalis, ubi delictum plene probatum fuerit, carcerato venit in fligenda, nulla â judice debet acceptari cautio, etiamsi reus mille fidejussores dare paratus sit, pro ut communi voto Dd. fere omnes præter eos qui ex textu contrarium disputant, tradiderunt: *Bald. in l. 2. colum.* I. *in fin. C. d. exhib. reis & l. eos §. super his C. d. appel. Menoch. cas.* 303. *d. Arb. jud n. 15. Hippolit. de Mars. in pr. crim. §. attingam n.* 1. *Neviza. Cons.* 61. *n. 22. Fichard.*

chard. Conſ. 66. n. 5. part. 1. Farinac. in pr. crim. tit. de car. & Carcerat. & alii quam plurimi; Et ab ea opinione tanquam communi in judicando & conſulendo facile, niſi propter evidentes & graves cauſas, forte teſtium diuturnam abſentiam, vehementem rei morbum, accuſatorum nimiam moram & ſimiles, non eſt recedendum: *Hering. de fidejuſſ. cap. 10. num. 410. Franc. de fidejuſſ. cap 3. n. 203. & ſeqq.* Ratio
2 eſt quia (*) fidejuſſor tenetur & fide jubere debet ad id, ad quod principalis eſt obligatus; Si itaq; poena corporali reus ſit afficiendus, in ſubſidium, ſi aufugiat, ad eandem fidejuſſor obſtrictus eſſet, quod tamen
3 fieri non poteſt: Cum nemo (*) ſit membrorum ſuorum dominus, ut pro alio poſſit ſe ad poenam corporis afflictivam obligare: Cautela tamen hoc in caſu eſt, ut carceratus præſtita fidejuſſione è carcere libe-
4 retur, ſcilicet: Si datur fidejuſſor, (*) qui ſe obligat non tanquam fidejuſſor, ſed tanquam commentarienſis & cuſtos carceris: tunc enim admitti poteſt, ſiquidem cuſtos (*) carceris, cujus dolo aut negligentia reus evaſit eadem pœna punitur, quam carceratus aufugiens delicto probato

bato dare debuisset *l. ad Commentariensem C. d. Cust. reor. & ibi Gothofr. in not. Menoch. de arb jud. lib. 2. cas. 303. n. 37.* Et quanquam *Constit. Carolin. Artic. 180.* propter ejusmodi negligentiam constituto custodi carcerum, seu lictori pœnam arbitrariam statuat, attamen hoc casu citra necessitatem officii, Volenti (*) & ad custodiam rei se 6
sua sponte offerenti & obliganti nulla injuria infertur: *Salic. in d. l. ad Comentariensem Hering. d. fideiuss: cap. 10. n. 421. & cap. 20. n. 56. videri etiam possunt* ibidem allegati Dd. Addit *Menoch. dict. loc*, quod judex sub hac notabili cautela amico possit favere: Verum eam (*) in delictis atrocioribus non satis tutam, imo minimè admittendam esse existimo: facili enim conatu ipse reus, ubi extremam videt sibi imminere perniciem, nec non eius commentariensis elabi, aufugere, atq; sic pessimo exemplo cum jactura venerandæ justitiæ & disciplinæ publicæ, publicum judicium reddere possunt uterq; elusorium. Hujus neq; cautelæ (*) in locis ubi viget jus Saxonicum, meo judicio, nullus potest esse usus: Nam aut delinquens est deprehensus in flagranti sive in manuali delicto vel fuga delicti 7

delicti, hoc est secundum Saxones, auff handhaffter That / oder auff der Flucht der That/aut post aliquod temporis intervallum, quam ad securitatem alicujus loci semel se receperat, vel postquam delictum erat pernoctatum da die Tag vbernechtig worden/carceri est mancipatus. Hoc posteriori casu indistincte, de qualicunq; etiam crimine fiat accusatio, carceratus vel plane non indiget cautione, fide jussoria si immobilia in loco iudicii ad valorem unius Wehrgeldii possidet, vel datis fide iussoribus relaxatur, qui postea ubi eum sistere nequeunt, unius Wehrgeldii præstatione liberantur (à quo tamen per contrariam Saxoniæ consuetudinem, propter adductas rationes *à Colero in pr. execut. part. 2. cap. 3. n. 84. & seqq.* quas ibi lector videre potest, est recessum, intantum, ut hoc in casu, quo fideiussoria cautio admittitur pro ratione circumstantiarum ad magnam pecuniæ summam extendatur) illo, statim & eodem die (quod tamen ad æquitatis normam interpretari videtur *Coler. dict. loc. n. 76. & seqq.*) condemnandus & plectendus est: Sachsenspiegel *lib. 1. art 70. & glos. in fin. & art. 66. lib. 2. art. 9. &*

art. 35. Obiter hic addo, Illum qui de proximo erit liberandus posse judicem præstita fidejussione dimittere. *Iason. in l. naturaliter § nihil commune n. 110. ff. d. acquir. poss Boss. d. carcerato fideiuss. committendo n. 15. 21. Menoch. d. Arb. jud. lib. 2 cas. 303. n. 34.* Favere (*) etiam potest judex carceratis, nisi propter crimina atreciora captivi detineantur vel confessi & convicti vel in flagranti deprehensi vel delictum notorium sit, ut tempore feriarum Pascatis & Nativitatis quidam sub fidejussione alii simpliciter relaxentur per *l. Nemo 3. c. d. Episc. aud.* Bartolus autem ad istum locum scribit, hoc in usu esse desiisse: Illa tamen magis pia consvetudo adhuc vigere in territorio Mediolanensi dicitur *á Iul. Clar. lib. 5. sent. §. fin. quæst. 46. vers. solent. etiam: Menoch. de Arb. iud. lib. 2. cas. 303. n. 12. 13. & n. 28. 38.* Hic obiter notandum quod Captus (*) & inquisitus de crimine falsi, etiamsi poena pecuniaria esset imponenda, fidejussoribus plane non sit relaxandus, id quod in hoc delicto, propter ejus enormitatem, est speciale. *Hippol. d. Mars. pr. crim. §. Attingam n. 7. idem in singul. 143. incip. crimen falsi. Dec. in cons. 142. in-* 9 10

 cip.

cip. in casu proposito. ab init. Muscatel. d. Cognit. delict. de falsis num. 38. Potest etiam
11 judex (*) reum committere militibus qui custodiant eum in aliquo loco tuto extra carceres, vel fidejussoribus, qui permittant eum in aliquo loco tenere vel statuere palatium vel civitatem pro carcere, sub fidejussione, quando personæ qualitas hoc requirit, & judex credit pro certo ipsum non fore culpabilem, pro ut se vidisse infinitis vicibus attestatur *Angel. in l. nullus n. 3. C. d. exhib. & transm. reis. Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fin. quæst. 46 n. 11.* Hac quoq; cautelâ uti potest bene sibi conscius, ut ni-
12 mirum sponte se sistat : Tunc enim (*) hoc beneficio dignus est, ut præstitis fidejussoribus relaxetur, etiamsi agatur de pœna corporis afflictiva : *Carer. in pr. crim. d. indic. §. incip. viso igitur n. 26. pag. mihi* 137. *Mascard. d probat. concl. 1337. vol. 3.* Ioan. *Bapt. Costa d. facti scient. & ignor. cent. 2.*
13 *dist. 96. n. 3.* Imo sponte (*) comparens, quando alij inquisiti fugam arripiunt, debet absolvi : Et constitutio spontanea diluit omnia indicia, quæ alioquin sufficerent ad inflictionem torturæ. *Mascard. dict. concl.*

concl. Bapt. Costa dict. distinct. n. 1. Bertatz. cons. crim. 38. n. 22. vol. 1. Vulpell cons. 95. n. 13. Decian. cons. 69. n. 44. vol. 3. Menoch d. praes. lib. 2. praes. 24. n. 14.

CAUTELA V.

Pro judice fidejussores recipiente, ad paratiorem contra eos executionem.

SUMMARIA.

1. Cautius fidejussores cum ipso Principali citantur & requiruntur.
2. Ut sine instantia exequi possit judex, stipuletur poenam apud acta.
3. Si extrajudicialiter fidejussores se obstringunt non est usq; adeo expedita executio.
4. Incusatio poenae obligationis, apud acta factae habetur loco sententiae.

FIdejussores, (*) qui intercedunt pro relaxando carcere & repraesentando reum toties quoties fuerit à judice requisitus, cautius cum ipso principali, inserta fidejussionis forma, citantur & requiruntur, sive fidejussoriae obligationes cõceptae sint apud acta Curiae, sive per instrumentum publicum extra judicium: ut autem in eventum sine instantia (*) & condemnatione contra fidejussores ad petitionen partis vel fiscalis statim realiter & personaliter exequendo pro- 1

2

procedere possit judex, prudenter facit, si stipuletur poenam vel curet eos promittere & sese obligare apud acta: si enim in
3 instrumento publico(*) extrajudicialiter confecto fidejussores se obstringunt, non est usq; adeo expedita executio, sed opus est instantia & condemnatione: qua de re latius disserit *Ioh. Bernh. Muscatellus in practica fidejussoria part.* 1.*modo* 1.*n.* 6. 7. *& seqq. & part.* 1.*modo* 10.*n.* 2. *& seqq. Affl. in const.*
4 *Clement. in fin*: Incusatio(4) pœnæ obligationis apud acta factæ habetur loco sententiæ & condemnationis. *Muscat. in d pr. fideiuss p* 1.*modo* 1.*n.* 9. *Ang. in l. frater â fratre col.* 3.*vers. in text. ibi ff. d. cond. indeb.*

CAUTELA VI.

Pro securitate judicis fidejussores accipientis.

SUMMARIA.

1. Iudex dimittens carceratum fidejussoribus idoneis non tenetur de Syndicatu.
2. Si fidejussor non est notoriè solvendo cautè facit judex, si curat sibi dari approbatorem, qui fidejussore non existente solvendo, ipse solvat.

1 Diligenter(*) advertere debet judex, quando quempiam sub fidejussionis

nexu

nexu relaxat, ut sibi dentur, fidejussores idonei, alioquin tenetur de syndicatu: *Iul. Clar. Sentent. lib. 5. § fin. quaest. 46. n. 12. Boss. in tit. de carcerato fideiuss. committ. n. 7.* narrat quod viderit in contingentia facti quẽdam magnum virum compelli etiam ante syndicatum ad solvendam poenam, quã promiserat fidejussor: Propterea cautus sit judex, ubi fidejussor (*) non est notoriè 2
plusquam solvendo ut faciat ei dare approbatorem seu collaudatorem qui illum collaudet & approbet pro idoneo: tunc enim in eventum, quo fidejussor existit non solvendo, ipse collaudator tenetur. *l. cum ostendimus §. ult. ff. d. fideiuss. & nom. tut.* quã bonam cautelam esse dicit *Marian. socin. c. qualiter & quando, post n. 236. Iul. Clar. dict. loc.* ubi etiam allegat *Ang. de malef. Alberic. in tract. statut. part. 1. quaest. 59. Hippol. in rubric. de fideiuss. n. 345. Gerard.* Marol. *cons. 16. n. 6. & 7.* Hering. *de fideiuss. cap. 8. n. 43. & 44.* Quomodo autem talis approbator eligi debeat, videri potest, *Hering. d. loc. n. 46. & seq. Menoch. cons. 179. n. 2. Fulgos. Alex. n. 4. & Iason. n. 2. in l. si vero §. qui pro rei ff. qui satisd. cog. Peregrin. d. iur. fisc. lib. 6. tit. 5. num. 39.*

Cautela. VII.

Alia pro judice cui dantur fidejusso-res ad relaxandum carceratum.

SUMMARIA.

1. Judex debet curare ut fidejussor promittat se quamcunq; condemnationem præstiturum etiam in instantia appellationis.
2. Fidejussio latâ sententiâ expirat.
3. A causis criminalibus pœnam corporis afflictivam inferentibus hodie appellare non licet.
4. Astuti advocati propter beneficium appellationis, causas criminales student reddere civiles.
5. A causis criminalibus si non ad Cameram tamen ad alia inferiora judicia appellare possumus.
6. Jus Saxonicum quid in hoc casu statuat.
7. Judices si in causa criminali procuratorem admittunt eam reddunt civilem.

1 CAutè agit judex (*) qui fidejussorem curat promittere vel suæ obligationi hanc clausulam adiicere quod præstare & solvere velit quamcunq; condemnationem contra suum principalem, etiam in instantia appellationis: Regulariter enim
2 talis (*) fidejussio expirat lata sententia & quando appellatũ est fidejussor nõ amplius tenetur: quæ est communis opinio ut dicit

Boer.

Boer. decis. 315. n. 1. Paris cons. 171. n. 30. lib. 4. Iul. Clar. n. 20. Ne autem quis putet, hanc cautelam esse inutilem & otiosam, cum â causis (*) criminalibus (quæ dicitur toti- 3
us germaniæ consuetudo) *ex ordinatione camerali part. 2. tit. 28. §. Item* nach deme auch hodie appellare non liceat: Hic monendum esse censeo, dictum §. ord. Cam. statuere de causis criminalibus die Leibstraffe auff jhnen tragen ut sunt formalia: inde intelligere est, â causis criminalibus pœnam corporis afflictivam non inferentibus appellare esse licitum: Præterea â causis corporaliter puniendis ad Cameram quidem (*) appellare prohibitum est, 4
interim non obstat, quo minus ad alia inferiora judicia possit appellatio interponi, nisi prohibeat illud inveterata loci consvetudo, quæ pro lege est: Nec prout ferunt multi, est totius Germaniæ consvetudo, ut ab ejusmodi causis non appelletur: In omnibus (*) enim ditionibus Electoris 6
& reliquorum Ducum Saxoniæ, quæ pars Germaniæ est non exigua, contrarium toto die observatur, es sey dann daß der Theter in hanthaffter that ergriffen

vide quæ eleganter deduxit *Møller. in semestr. lib. 4. cap. 33.* Rauchbar. *de quæst. iur. civ. & sax. quæst. 8. n. 45. Vult. lib. 2. iurispr. Roman. cap. 33. n. 25.* vide tamen omnino *Tolozan. lib. 2. cap. 8. de appellat.* Ac propterea hanc cautelam minimè esse inanem constat: Memini quoq; astutos Advocatos accusatis patrocinia præstantes, omni sæpe conatu iu hoc fuisse sollicitos, ut quovis prætextu & fucosis adumbrationibus causas & actiones criminaliter institutas, etiā vere criminales, propter beneficium appellationis, redderent civiles: velut in specie hoc quandoq; fieri potest per relaxationem carcerati sub fidejussoribus. *Hering. de fideiuss. cap. 15. n. 56.* Quod etiam ostendit *Colerus* tam ex jure communi quā Saxonico *in process. execut. part. 2. cap. 3. n. 95.* Sed contra id observari potest proxime sequens cautela â Colero *d. cap. n. 96.* tradita. Scio etiam id tentatum â quodam Reo,
7 (*)qui, ut per procuratorem una vel altera vice in judicio criminali compareret, â judicibus causarum criminalium non satis peritis obtinuerat, hac intentione ut ex illa parte, scilicet per comparitionem procuratoris, causam redderet civilem: Si

itaq;

itaq;, quovis modo id fiat, causa criminalis in civilem conversa, civiliter persequenda est, & lata sententia, quin ab ea appellari possit, nemo dubitabit.

CAUTELA VIII.

Pro Accusatore, seu Fiscali ubi videt accusatum vel inquisitum fideiussoribus relaxatum iri.

SVMMARIA.

1. Fiscalis videns reum fidejussoribus relaxatum iri, protestari debet & protestationem suam curet ad acta referri.

QVando Accusator seu Fiscalis (*) videt fidejussoribus reum relaxatum iri, cautela est ut curet ad acta scribi & protestetur nihilominus suam non esse intentionem à prosecutione pœnæ, vel pœnali judicio desistere: Hæc enim protestatio conservat jus protestantis *Coler. d. process. execut. part. 2. cap. 3. n. 96.* 1

CAUTELA IX.

Pro Iudice, ne liberetur fidejussor, quando reus propter aliam causam, quam pro qua fideiussor datus est, venit condemnandus.

SUMMARIA.

1. Clari & DD. communis est opinio, ut quando reus fuerit condemnatus ex secundo delicto, fidejussor datus in prima causa prorsus liberetur.
2. Inde cautela pro judice.

Julius Clarus *in pract. crim. lib. 5. sent. §. fin. quæst. 46. n. 22.* talem ponit casum: Præstitit aliquis fidejussorē in causa criminali, deinde fuit imputatus de alio crimine & bannitus: quæritur numquid fidejussor datus in prima causa, teneatur reum præsentare & consignare sub poena in fidejus-
1 sione contenta? RespondetClarus (*) quod non, imo secuta condemnatione contra reum, fidejussor remanet prorsus liberatus nec tenetur eum amplius præsentare: & hæc est sententia communis ut refert. *Alber. in 4. part. statut. quæst. 64. Boss. in tit. de carcerat. fidejuss. relax. n. 41.* Propterea
2 judex debet esse cautus, (*) ut priusquam condemnet reum ex secunda causa, citet fidejussorem ad illum præsentandum ex prima causa deinde procedat contra reum ex primo & secundo delicto: De quo plura videat lector apud Clarum *dict. loc. & ibidem allegatos DD. videantur omnino*

qua

quæ de hac cautela paululum prolixius tradit Farrinac. in pr. crim. lib. 1. tit. 4. quæst. 34. n. 69. & 79.

CAUTELA X.

Vt carceratus sibi ab insidiis malevoli iudicis, qui nulliter processum instituit bene caveat.

SVMMARIA.

1. Narratio alicuius facti.
2. Insidiæ, quas judices injusti captis & forte inique tortis, struere solent
3. Reus ex carcere auffugiens non solum nova contra se facit indicia, sed etiam pro confesso & convicto habetur, & perdit beneficium relaxationis sub fidejussione.

IN facto (*) scio contigisse, quod propter insimulatum delictum quidam non communicatis indiciis & plane indefensus, præter alias plures, propter imperitiam judicis, commissas nullitates, quæstioni subiiceretur: postquam autem reus eiusq;, consanguinei Advocatum consuluissent, deductum est, & judici cæpit constare de variis instituti processus nullitatibus, præsertim quod in tormentis facta confessio prorsus esset invalida: Hæ propterea sunt misero insidiæ, structæ; 1

Consti-

2 Constitutus (*) est ei certus locus pro carcere, evasionibus tamen obnoxius, & cum ipse sat diuturno tempore jura carceris non violaret, per tertium, proculdubio ad hoc instructum, fuit instigatus ut egrederetur secum, posset cito sine cujusquam offensione redire, sed carceratus ad hortationem alicuius amici mansit: Si esset egressus, denuo fuisset ex fraudulenta machinatione tanquam aufugiens appre-
3 hensus, (*) in pristinum vel duriorem carcerem cum perditione beneficii relaxationis sub fidejussione: *Menoch. de arbit. jud. cas. 303. n. 9. 10.* deductus, & periculum novorum indiciorum, quæ ex fuga oriuntur, non solum, sed etiam ut forte haberetur pro confesso & convicto *Hering. de fidejuss. cap. 5. n. 70. & 72.* & judex, quod imperitè neglexerat resarciret obiturus: Cautus itaq; sit incarcerati Advocatus, ne ejusmodi & similibus insidiis, judicem alioquin non decentibus, quibus imperitiam supplere conatur, simplex suus cliens illaqueetur.

CAUTELA XI.

Vt judex habeat rationem qualitatis carceris, pro ratione delicti & personarum & ne cum aliquo colloqui possint criminosi ad delicta palliandа.

SUMMARIA.

1. Qualitatem delicti, personæ & carceris prudens judex ante omnia considerare debet.
2. Persona egregia & quæ non atrox commisit delictum honestiori loco debet custodiri, quam vilis, vel quæ confessa & convicta est.
3. Si locus custodiæ est parum tutus & delictum atrox, etiam Nobilis in compedes conjici potest.
4. Senes non tam duro carcere detinendi sunt quam iuvenes.
5. Carcer est ad custodiam non ad poenam.
6. Jn id consentit etiam jus Saxonicum.
7. Si gravitas delicti postulat judex reum in ejusmodi carcerem includat ex quo cum nemine colloqui & de crimine palliando consultare possit.
8. Si plures sunt socii ejusdem criminis, separatis carceribus sunt custodiendi.

PRout generaliter judicem criminalem commendat sanum judicium prudentia & non nimis affectata severitas, ita quoque quoad qualitatem carceris magna ejus discretione opus est: Consideranda(*) 1

ci

ei veniunt, qualitas delicti, personæ & carceris: Si crimen est atrox vel persona vilis & judici suspecta, carcerari potest, adhibitis etiam vinculis maxime autem si con-
2 fessa aut convicta sit: si vero est (*) persona nobilis vel egregia & delictum non est atrox, poterit honestiori loco sub custodia detineri *l.1.& leg.3. Divus de Custod.& exhib.reor.* Tyraq.*de Nobilit. c. 20. n.31. idem in tract.d.pœnis leg.causa 31.n.10.12.* Si au-
3 tem delictum (*) est atrox vel persona suspecta, vel carcer parum tutus, quamvis nobilis sit, non in carcerem solum, sed etiam in vincula & compedes coniici potest. *Bald.in l.2.in fin.C.d.exhib.re.Menoch. d.Arb.jud.casu.305.n.7.* Rationem ætatis
4 (*) quoq; habebit judex, nec enim tam duro carcere detinendi sunt senes ut juvenes *gl.l.si ut certo §. custodiam ff.commodat. text.in l.ult. ff. d. cust. reor. Hipp. d.*Mars.*in pr.crim.§. Attingam n. 15.* Id in genere
5 re observandum, carcerem (*) ad custodiam non ad pœnam paratam esse debere: *Carol.V. in Const. Crim. Art. 11.& 218.* quod etiam in specie monet *Ius*

Saxon.

saxon.(*) *lib. 2. art. 3. in gloss. n. 3. in fin. his* 6
verbis: **Man sol jhm aber nicht wehethun / auch nicht finster oder vertumpffen halten / daß er nicht davon vnsichtig oder vnsinnig werde. Jn Ketten oder Fesseln sol man jhn also halten / daß jhm die Knochen davon nicht verderben / oder verwahrloset werden:** Hoc posterius intellige de eo qui propter criminis atrocitatem in vinculis servatur, cum quo coincidit *l. 1. C. d. custod. reor.* In eo autem cautus sit judex si gravitas delicti expostulet, ut reum in ejusmodi 7
carcerem includat, ne cum aliquo colloqui & de elabendo vel crimine palliando consultare possit: & ita practicari per judices peritos attestatur *Gomez. cap. 9. delictorum num. 6. in fin.* Quod in primis necessum est, quando reus in tortura est confessus, ne

in-

instruatur factam confessionem revocare, id quod perfacile fit in carcere ubi plures detinentur criminosi & se invicem tanquam in schola docent evadere: *Iul. Clar. lib. 5. sent. §. fin. quaest. 64. n. 40.* Si plutes
8 (*) sunt socii ejusdem criminis, separatis carceribus sunt custodiendi ad eundem finem, id quod etiam praecipit *Const. Carol. Art. 11.*

Nec tantum â collocutione rei incarcerati arcendi sunt tales, qui judici non immerito sunt suspecti, ut qui solent corda reorum indurare dicentes : Melius est semel in tortura pendere quam semper in furcâ stare :Quid si haberes brachia fracta, nonne sustineres medicum aptantem ossa cum dolore? Quid si dolore Jliaco uexareris nonne perferres ? Quid si Podagram haberes nonne sustineres dolorem? Ideoq; melius est dolorem chordæ brevi tempore perferre, quam mortem subire : Vel qui arte magica possent efficere forsitan, ne reus ad confessionem criminis moveatur. De quibus vide *cautel. V V. infr. tit. d. indic. tort. & confess.* Par. d. Put. *in tract. d. syndic.* §. *Tortura grauior* : Sed etiam confessarii (excepto eo tempore, quo confessionem

confeſſionem audiunt, abſolvunt & miſe-
rũ in doctrina ſalvifica inſtruunt) in quos
alioquin nulla debeat hac de re cadere ſu-
ſpicio. Nam illi quandoq; non tantum do-
cent reos judici æquiuocè reſpondere, de-
licta palliare, ſed etiam factam de ijs con-
feſſionem revocare: Quæ impia & Reipub.
detrimentoſa corruptela (pro ut ſolent ma-
li mores bonas facere leges) fuit cauſa ex-
preſſæ prohibitionis & ſanctionis *art 31. & artic. 103. conſt. crimin.* daß die Beicht-
väter die Armen/ Bekante Warheit zu
leugnen/ nicht weiſen ſollen: Dann nie-
mand geziemet den Vbelthäteren jre Boß-
heit wieder gemeinem Nutz vnd frommen
Leuten zum Nachteil mit Vnwarheit zu-
bedecken. Quanquam tale quid cuilibet
ſacerdoti pio & dextro non immerito diſ-
pliceat: Non tamen hæc conſtituta ſunt &
dicuntur fruſtra: Sunt n. quidam de po-
ſtremis ordinibus, qui non facto ipſo ſolum
demonſtrant, ſed etiam in publicis ſcriptis
tradunt, quod & quomodo reus variis
æquivocationibus & amphi bologiis judi-
cem eludere, commiſſum delictum ne-
gare iſtamq; negationem ſine conſcien-
tiæ vulnere (ut putant) juramento confir-

 mare

mare & complices celare poſſit ac debeat Idq; ſive judex ſecundum juris ordinem ſive non juridice procedat. Sic dicit *Sotus lib.5.d.juſt.q.6.art.2.* Enimvero cum voces ſint conceptuum ſigna, oratio illa, Neſcio recipere hunc ſenſum citra mendacium poteſt: Neſcio ut tibi modo dicam. Quare non adverſatur alteri veritati ſcio ſimpliciter, etiamſi proprijs oculis id, de quo interrogatur vidiſſet. Cum quo convenit *Toletus d.inſtruct.ſacerdot.lib.4.cap.21.* qui ibidem etiam dicit: Iurando licet aliquando uti æquivocatione & decipere audientem. *Leonard Leſſius lib.2.d.juſti. & jur. cap.43.* Si dum præcepto judicis juras te dicturum veritatem, quam noſti, reſtringas mente, quatenus jure teneor: Quare poteſt jurare ſenſu tibi commodo *Idem lib.2.cap.31.dub.3.n.16.* Dico quarto non eſt tamen improbabile, reum non peccare mortiferè negando crimen præſertim in cauſa capitali, quamdiu eſt ſpes evadendi, etiamſi juridice interrogetur: Idem ſentit *Petrus Navarra in cap.humanæ aures 22.q 5. Emanuel Sa.v.reus.* Hæc pro ratione propoſitæ cautelæ tetigiſſe ſufficiat: Similia plura lectu miranda videantur *in locis allegatis.*

CAV.

CAUTELA XII.

Pro custode carceris, ut sit tutus si aliquis captivorum moriatur.

SVMMARIA.

1. Quando carceratus moritur, præsumptio est contra custodem, ipsius culpa mortuum esse.
2. Cautela pro eo.
3. Judex cui morbus rei indicatur, suis sumptibus medicum adhibere tenetur.
4. Reus in morbo vehementi & lethali, datis fidejussoribus, etiam in delicto capitali relaxari potest.

1 QVando aliquis carceratorum (*) moritur præsumptio est, contra custodem, ut si non probet culpam abesse, sit præsumptio quod ipsius dolo aut culpa mortuus sit: *gloss. in l. cum ita § species ff. de legat. 2. Alex. cons. 156. vol. 2. Bossius in tit. de carcer. n. 7. Hippol. d. Mars. pr. cr. § Diligenter* 93. quod aliquando à judicibus susque deque habitum memini, in casu, quo custodes duo, seu lictores de aliqua

muliere, quæ propter crimen venefic in carcerem detrusa perierat, referebant diabolum ei fregisse collum, & se fragori strepitum ante carceris ostium audivisse. Imo si hodie quisquam in ejusmodi mal mansione moritur eum ob torturam, squa lorem, miserias carceris, vel incuriam cu stodis rarissime decessisse, sed sibi ipsi ma nus intulisse vel à dæmone, præsertim s ob magiæ crimen captus, jugulatus esse di citur, & referentibus lictoribus vel carnifi ce, infamibus & plerumq; nequam homi nibus, sine alia cognitione (miranda stu piditas) id creditur.

2 Est autem hæc cautela (*) pro custode quæ eum à periculo dictæ præsumptionis (si mortem Carcerati per testes probare nequit, quam si ita probaverit, non erit amplius molestandus *l. fin. ff. d. custod Reor.*) relevat, scilicet: si videt aliquem è captivis infirmum, ut statim ejus, ægritudinem no tificet judici, & si deinde moriatur, Actua rium criminalis judicii vocet, qui adhibi tis testibus visitet cadaver & recognoscat & hanc visitationem, adiectis circumstan tiis quomodo illud invenerit, ad acta redi gat, sic custos erit securus: Quod etiam obser

observari in Ducatu Mediolanensi innuit *Iul. Clar. lib. 5. sent. §. fin. pract. crim. quæst. 46. n. 5. vide quoq; quam cautelam exhibeat Ang. d. malef. in verb quod fama publica præced. n 81. vers. secundo quæro: Farinac. in pr. crim. lib. 1. tit 4. quæst 31. n. 44.* Iudex vero, (*) cui morbus indicatur, Medicum adhibere & necessaria suis sumptibus, si æger eos aliunde habere nequit subministrare tenetur, ut vel supplicio vel innocentiæ salvus, quantum fieri potest, remaneat: vel ad alium ad Medici curam aptum locum duci, vel pro ratione (*) morbi vehementis acceptis fidejussoribus, etiam in delicto pœnam corporalem inferente, relaxari potest *Hering. de fidejuss. cap. 10. n. 410. 411. Goddæ. d. contrah. stip. concl. 23. n. 424. 425.* In quibus tamen propter varietatem contingentium bona discretione & circumspectione uti, prudentis est judicis.

3

4

CAUTELA XIII.

Ad evitandam capturam & carcerem in causa criminali, quam omnino vide sub tit. de judic. Advoc. & Procurat. cautel. secund.

CAUTELA XIV.

Pro fidejussore rei sistendi.

SUMMARIA.

1. Si fidejussor sistat reum qui postea aufugit num ille ad huc teneatur.
2. Duos distinguant DD. casus.
3. Cautela pro fidejussore ut sit tutus.

1 AD requisitionem judicis (*) promisit fidejussor sistere reum, qui postea captus fuit & aufugit: quæstio est num ad huc teneatur fidejussor? Duo distinguendi sunt
2 casus, (*) aut fuit captus pro ea causa, pro qua fidejussor intercesserat, aut pro alio delicto: illo fidejussor liberatus est, hoc tenetur *Io. And. in addit. ad Spec. in tit. de accusat. § sequitur versic. item quæro:* qui ta-
3 men ibidem subdit: Si fidejussor (*) vadit, ad judicem, quando reus est captus, & protestatur, quod illum habet pro præsentato, & quod non vult teneri amplius ex sua promissione, tunc (intellige etiam in posteriori casu) tutus est: *Boss. tit. de carcerat. fidejuss. comm. n. 39. Ludo. de Piguera decis. 47.* quem omnino vide ut & latius disserentem *Fulu. Pacian. cons. 152.* atq; hac pro fidejussore nota.

CAU-

CAUTELA XV.

Vt delinquentes facilius capiantur nec in fugam se coniicere possint.

SUMMARIA.

1. Sine speciali mandato nemo capiendus est.
2. Lictores speciali mandato carentes, eo quod illud exspectent, delinquentibus sæpe concedunt spacium auffugiendi.
3. Cautela pro judice ad hoc euitandum.
4. Quibusdam in locis observatur ut cives lictoribus in necessitatis casu præsto sint, ne delinquens auffugiat.
5. Per talem actum fama nequaquam labefactatur sed publicæ utilitati & salutari justitiæ inservitur.

SIne (*) mandato speciali neminem capiendum esse præcipit lex *Neminem c. de Exhib. Reis*: Quanquam ab hac lege multi casus, quos hic numerare non est necesse sunt excepti, præsertim ubi delictum est atrox, & quispiam in flagranti deprehenditur, etiam si clericus sit, quem judex secularis capere & suo judici præsentare potest, *Bart. in l. si quis in servitute ff. d. furt.* 2. *colum. & ibi Angel. de Peru. Gomez. tom. 3. cap. 9. n. 4. in fin.* Aliquoties tamen contigisse scio, quod lictores (*) speciali mandato carentes in facinerosos etiam in flagranti 1 2

 granti

granti conspectos manum injicere noluerint, & dum illud expectarent, delinquen-
3 tes aufugerint id ut euitetur (*) & delicta non maneant impunita prudentes & cauti magistratus generaliter mandant apparitoribus si vident vel audiunt committi homicidium latrocinium vel id genus aliud publicum delictum, ut statim delinquentes absq; ulteriori jussu apprehendant & capturæ sistant: Addo cautius agi, sicuti e-
4 tiam quibusdam in locis (*) laudatissimè observatur, quando omnibus civibus in civitate vel aliis subditis serio & sub pœna arbitraria imponitur, ubi lictores non ilico præsto sunt, vel criminosos sine discrimine vitæ capere non possunt, vel etiam pars offensa aut cujus inter est, aut alius de populo facinorosum solus capere & ad judicem deducere non potest, quod omnino licet *arg. l. capite quinto ff. de adult. l. interdum §. qui furem ff. d. furt. Bald. in l. fin. C. d. exhib. re. in l. nec timorem ff. quod met. caus. Bald. in l. eum eod. ff. ad Leg. Iul. pecul. Gomez. de delict. tom. 3. cap. 9. n. 3.* ut ipsi in ejusmodi necessitatis casu opem ferant, delinquentes capiant & judici offerant, ne justam ultionem & vindictam publicam effuge-

fugere possint: Nec plebeculæ (*) vana o- 5
pinio alicujus habenda est, putantis si li-
ctoribus hac in parte auxilium præstent, suam famam admodum labefactari, cum tamen nihil minus accidat, sed potius salutari justitiæ inserviant, proximo & publicæ utilitati. In Repub. Venetorum beneficia & emolumenta, ultra impunitatem homicidii, illis conceduntur, qui capiunt delinquentes in flagranti: Cujus meminit *Ioan. Bonefac. Venet. in tract. d. furt.* §. 1. n. 31.

CAUTELA XVI.

Pro Iudicibus ut diligentem habeant curam captivorum ne in pœnam l. fin. C. de Custod. reor. incidant: & animæ salutem negligant.

SUMMARIA.

1. Iudex à commentariensibus designationem carceratorum, delictorumq; specificationem singulis mensibus exigere debet.
2. Vsum praxeos hoc non recipere quidam autumant.
3. Sed contrarium probatur.
4. Admodum pie & humaniter faciunt judices, si singulis hebdomadis sibi referri curent, de prospera vel adversa carceratorum valetudine.
5. Ratio cibi & potus habenda.
6. Carcer est ad Custodiam non ad pœnam.
7. Commentarienses quales esse debeant,

8. Pravitas officialium perstringitur.
9. Confessio propter frigus aut famem in carcere facta, est nulla.
10. Quam graviter Deus eos punire soleat, qui nullam habent curam captivorum.

1 Commentariensis (*) sive custos carcerum ut singulis mensibus numerum carceratorum, ætatem una cum designatione delictorum, propter quæ detinentur, eorumq; qualitate fideliter significet, judex exigat, ut curam & notitiam eorum habere & citius causas diffinire possit: alioquin punitur in 10. lib. aur. *l. fin. C. de custod. reor.*
2 Quamvis (*) autem hoc usum praxeos non
3 recipere quidam asserant: attamen lex (*) posita est, & salutaribus rationibus suffulta, adeo ut si quid contra eam introductum sit, id non tam consuetudinem quam corruptelam, qua carcerati in squalore marcescunt, redolere, quivis facile judicabit: Hanc quoq; legem optime observari Mediolani refert *Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fin. cap. 46. n. 4.* & in Hispania ut attestatur *Gomez. cap. 9. delict. n. 7. in fin.* ubi annectit, quod non tantum in curia Regali sed omnibus civitatibus & locis Regni cum incarceratis, certis diebus in qualibet hebdomada, ut brevius & melius eorum causæ determinen-

nentur, audientia publica instituitur. In præclara quadam Romani Imperii civitate aliquot januis & valvis curiæ inscriptum vidi majusculis literis: **Gedencket der armen Gefangenen:** Quod proculdubio propterea est factum, ne miserorum ulla magistratum istius loci caperet oblivio, sed semper præ oculis, curæ & cordi essent. Humaniter & pie(*) faciunt magistratus, si etiam singulis hebdomadis, 4
& ubi necessitas expostulat singulis diebus curent sibi referri de prospera vel adversa valetudine carceratorum, præsertim ubi eorum magnus est numerus, ut cibi
(*) & potus ratio haberi possit: non enim 5
iisdem ferculis tractandi sunt & ægri aut alias molles imbecillioris stomachi, atq; robusti, non & nobiles aut in dignitate constituti, ac plebei, Senes ac juvenes, ne
eorum custodia (*) in pœnam, cum iactu- 6
ra sanitatis & vitæ, pervertatur: Quod sæpe quam pessime neglectum â Deo Optim. Maximo quam severissime punitum memini: Nec minus pie quam prudenter agit judex, cum captivis seorsim, remoto paululum custode, conferre &

ex

ex ijs interrogare jubens, num etiam ab eo durius tractentur, cibus, potus panni albi aliaq; necessaria porrigantur? *Fran. Marc. ex Parlam. Delph. part. 1. Decis. 916.* Non excusabit incarceratorum multitudo, cujus sæpe causa est, quando Princeps vel Magistratus, in locum ubi resident, omnes fermè captivos convehi jubent: Quo enim eorum sunt plures, eo plures constituendi sunt probi, mites, humani & affabiles cu-
7 stodes ac diligentissimi (*) commentarienses qui libenter captivis necessaria subministrant, non tales, de quorum vitiis sceleribus & morum pravitate admodum conqueritur *Damhoud. in pr. crim. cap. 17. n. 3.* quo lectorem remitto ne & cura simul & causæ, quas tamen celeriter expedire interest Reipublicæ & divinis ac humanis sanctionibus consentaneum, cum incensione iræ Dei ardentissimæ postponantur: Id quod hac rerum tabe non raro
8 ex oculis fuit sepositum: Vnde occasionem (*) sæpe nacti sunt officiales iniqui juxta ac avari innocentibus præsertim in facultatibus fortunæ positis insidias struendi in carceres detrudendi injuriose in luto & squalore detinendi & pecunias extor-

torquendi, parui pendentes vel marcescant miseri vel vivant, & si quicquam obnimis durum (*) carcerem famem, frigus 6
confiteantur, talem confessionem non esse spontaneam sed ex tortura vel saltem formidine torturæ factam *Bart. l.* 1. §. *Divus. ff. d. quæst. Cason. d. torm. cap.* 19: Sunt qui recordantur tantam alicubi carceratorum irrepsisse negligentiam, ut illi post præterlapsum annum â tempore capturæ primum in terrogarentur, quibus de causis in carceres essent conjecti? Verum hæc (*) & similia causam dederunt extremo 10
malo, & ferme totali ruinæ quam subditi magno ejulato adhuc deplorant. Quam prædicaturus est curam & visitationem captivorum extremi judicii judex, *Matth.* 25. Quam terribiliter imo igne æterno. illam omittentes punituru? Sed hæc admonitionis potius quam Cautelæ loco adjicere volui.

CAUTELA XVII.

Pro judice seculari delinquentem ab Ecclesia extrahente.

SUMMARIA.

1. Qui delinquentem ab Ecclesia extrahit, dat poenam viginti librarum auri purissimi.
2. Hoc in desvetudinem venit.
3. Hodie criminosi non expectata Prælati licentia ab Ecclesia extrahuntur.
4. Non propter quodvis crimen leve delinquens in templo est capiendus.
5. Judex antequam ad capturam in templo procedat sit bene informatus.
6. Quomodo ea facienda cautè.
7. Ecclesiæ immunitas non violatur si contra mentem & gratiam prælati delinquens abstrahatur.
8. Qui capitaliter delinquentibus patrocinia præstant, sibi metipsis securitatem tollunt.
9. Reus si ex carcere aufugit, eo magis potest à judice capi & ab Ecclesia extrahi.

1 DElinquens (*) si ad Ecclesiam confugerit non est ab ea extrahendus C. inter alia. de immun. Eccles. hanc immunitatem violans dat pœnam viginti librarum auri purissimi *c. quisquis*. 17. 4.4. Sed
2 ista pœna (*) hodie non exigitur, & per desuetudinem illud jus exigendi perdidit Ecclesia ut attestatur *gl. in c. cum multa, in verb. Connubio* 15. *quæst. ult.* Ang. de

Castr.

Castr. inter. Consil. Pauli de Cast.. Cons. 458. circa fin. lib. 2. Porro ne (*) Ecclesiæ sint asijla delinquentium & speluncæ latronum communem esse Dd. opinionem & hodiernam consuetudinem, ut licite criminosi in iis non expectata licentia Episcopi aut prælati qui difficiles sese præbere solent & sæpe faciunt delinquentes auffugere, personaliter capiantur & extrahantur asserit *Iul. Clar. lib. 5. sent. §. fin. quæst. 30. n. 1. & 20. & Remigius de immunit. Ecc.* quem cum aliis *Clar. dict. loc. allegat*, dicentem hanc quoq; consuetudinem in Hispania servari: Quæ & in terris Imperii Romani plerisq; in locis observatur videatur etiam *Damhoud. in pract. crim. cap. 15. n. 16. & 20:* Prosp. *Farinac. in praxi Crim. lib. 1. tit. 4. quæst. 28. n. 75. & 76.* Cautus autem sit judex: Nam etiam si non possint nec debeant esse Ecclesiæ asijla delinquentium tamen non inique præstant miseris humana fragilitate in aliquod casuale incidentibus refugia ut sint ab injuria tuti vide, *Clar. d. loc.* Nec propter (*) quoduis, etiam crimen leve delinquens in templo est capiendus: *Damhoud. d. cap. 15. n. 22.* De perpetrato (*) igitur facto prius se bene 5

in

informet judex, quam ad ejusmodi capturam, quæ ſæpe cum tumultu fit, procedat, & quando quis comprehendendus eſt, ſerio apparitoribus imponatur, ut ſine tumultu, quantum fieri poteſt, & offenſa perſonarum Eccleſiaſticarum capiatur: Ne autem ſit, de quo Epiſcopus, vel ejus Vicarius vel Prælatus merito conque-
6 ri poſſit, cautelæ loco (*) obſervandum & hoc eſſe putarim, ut ſimul et eadem hora licentia ejus efflagitetur, & captura apprehenſoribus demandetur: Idq; propter fugæ periculum & ſemper ſuſpicandam denegationem: Quod ipſum nonnullibi locorum ſcio eſſe continuæ obſervantiæ:
7 Neq; templum (*) vel alius locus Eccleſiaſticus, ejusve immunitas propterea violatur, etiamſi contra mentem & gratiam Epiſcopi aut prælati fiat abſtractio: *Sal. in Auth. ſi quis c. ad l. Iul. d. adult. Damhoud. in pr. crim. d. cap. 15. n. 21.* Nec quicquã magis convenit viris religioſis, quam ut operam dent, nedum ad mittant, quo difficilius contra publicam utilitatem, honeſtatem & ipſam Eccleſiam graviter delinquentes elabantur, & condignis ſuppliciis afficiantur: Quibus ſi patrocinia præſtiterint,

rint, parum abest, quin & sibimetipsis securitatem omnem ab ejusmodi hominibus scelestis sustulerint. In capiendis iis qui ex carcere, uel aliter detenti ad Ecclesiam aufugerunt, eo minus dubitabit judex secularis, num iterum capi & abstrahi possint: Ipsi namq; nullo gaudent privilegio quia non fuerunt in sua libertate. *Gomez. tom 3. resolut. cap. 14. n. 6. in fin. vid & ibid. alios allegatos.*

CAUTELA XVIII.

Pro reo & fidejussore ne propter fugam ê loco carceris teneantur.

SUMMARIA.

1. Reo si dato fidejussore locus pro carcere assignat9 est & discedit tenetur ejus fidejussor
2. Aufugiens si ex fuga revertitur, non rupta fidejussio.
3. Cautela pro fidejussore.

SI alicui (*) domus vel alius locus pro carcere est assignatus dato fidejussore, & ille postea discessit, tenetur fidejussor: Sed pro fidejussore cautela est ut omni conatu aufugientem redire conetur: tunc enim si (*) rediit non est rupta fidejussio, ac neuter ad poenam tenetur: *Carer. in pr. crim. de indic. indic. 3, n, 30. pag. mihi* 130. ubi hoc no-

M tan-

randum esse monet. Verum cum non si semper in potestate fidejussoris, ut redire faciat fugientem, saltem studiosè procu-
3 ret,(*)ut is ad superiorem convolet,& pe nes eum de nimis judicis inferioris, injusta detentione, vel similibus conqueratur, sic non erit præsumptio criminis cotra eum, nec ad pœnam fidejussionis tenebitur; *Carer. dict. loc. n. 38.*

CAUTELA XIX.

Qua carceratus reus ante sententiam definitivam, etiamsi ne daco fidejussore relaxatur.

SUMMARIA.

1. Ante absolutionem per sententiam definitivam reus non debet ex carcere relaxari.
2. Quando patet ex processu, reum fore absolvendum ad petitionem ante sententiam definitivam judex eum tenetur, & sine fidejussore, relaxare.

1 PEndente agitatione processus criminis, regulariter reus (*) non debet ante ex carcere relaxari, quam secuta sit absolutio per sententiam definitivam *tot. tit. ff. & C. d. custod reor* Interdum autem dimittitur præstita cautione vel dato fidejussore.

jussore. Quomodo autem & quibus casibus hoc fiat, dixi retro in aliquot cautelis hoc tit. Sed num ne cautela est, ante sententiam absolutionis definitivam etiam sine fidejussore liberandi reum detentum? Hanc ex *Bald. l. sed si is ff. d. injus voc. l. nullus C. d. exhib. reis.* Iason. *l. naturaliter ff. de acquir. poss. tradit Hippolitus de Marsilis in pract. crim. §. quoniam n. 49. & n. 50.* dicens: Quando tu es Advocatus alicujus accusati, vel inquisiti de crimine capitali, & patet (*) ex processu quod ipse venit absolvendus & liberandus, ut quia plene est probata innocentia sua: Hoc casu tu potes petere à judice, ut dictum reum relaxet de carceribus etiam antequam sit liberatus diffinitivè per sententiam: & judex tenetur eum relaxare, etiam sine fidejussore: Quod pluries practicavi & obtinui in contingentia facti. 2

CAUTELA XX.

Pro fidejussore relaxati, qui post relaxationem aufugit.

SUMMARIA.

1. Quomodo fidejussor se contra judicem tuetur, si reum pro quo fidejussit repræsentare non possit.
2. Si reus ex metu novi cuiusdam perpetrati delicti aufugiat, fidejussor eum sistere non tenetur.
3. Ampliatur.
4. Nisi contra reum relaxatum, nova & prioribus fortiora indicia extant, non est iterum in carcerem conjiciendus.
5. Clausula, de repræsentando toties quoties quomodo sit intelligenda.
6. Iudici asserenti, se reum ex antiquo delicto revocare, non creditur, nisi mediante juramento.

PRo & contra fidejussores relaxatorum carceratorum, aliquot cautelis præcedentibus quædam innui: Cautelam nunc adiicio quam considerare habet necesse fi-
1 dejussor, si (*) contra judicem pœnam exigentem velit se tueri, in casu quo reum, contra quem nihil relevans erat deductum, è carcere ad fidejussionem suam dimissum, repræsentare non potest: Nimi-
2 rum ut (*) videat an novum delictum supervenerit, propter cujus inquisitionem vel metuendam condemnationem reus principalis aufugit: Tunc enim fidejussor ipsum sistere non tenetur, nec ad pœnam fidejussioni adiectam, est obligatus: Quod etiam

etiam obtinet (†) si propter hoc novum 3
delictum non dum est citatus vel accusatus reus principalis, multo magis si illud est notorium, ac propterea curiam metuens se conjicit in fugam *Prosp. Farinac. pr. crim. lib. 1 tit. 4 quaest. 34. n. 63. Thob. Non. cons. [illegible] n. 5. Hier. Gabr. cons. 181. lib. 1. n. 25.* vel an justa de causa judex reum revocaverit, quae est, quando super illo delicto,
(†) pro quo fidejussor intercessit, nova ex- 4
tant indicia, primis fortiora & urgentiora: Si enim ea deficiunt, reus non est iterum in carceres conjiciendus *Boss. tit. d. sent. n. 61.* nec revocatus comparere tenetur: Ergo neq; eum præsentare tenetur ipsius fidejussor, qui regulariter in plus non est obligatus quam principalis *l. Græce §. illud ff. d. fidejuss.* Etiamsi promissio facta [sit] de re-
præsentando cum clausula, toties (†) quo- 5
ties, quæ intelligitur secundum naturam judicij scilicet toties quoties opus fuerit, & donec opus fuerit, ut sistatur: Atqui novis non supervenientibus indiciis non est opus reum præsentare, *arg. l. 2 ff. si quis caut. & l. cum quærebatur §. pen. ff. iudic. solv.* Ac proinde, si in ejusmodi casu judex bursæ fiscali favens præsentationem rei, vel pro-

 pter

pter eam non factam, pœnam fidejussion annexam exegerit, obstabit ei exceptio *l. dolo facit ff d. dol. except.* Prosp. *Farinac. in pr. crim. lib. 1. tit. 4. quæst. 34. n. 64. & seqq. & n. 68.* refert exemplum quod obtinuit in
6 praxi. Prædicta in tantum obtinent, (*) etiam si judex dicat, se velle reum non ex nova causa sed antiqua, ut ei non credatur, nisi mediante juramento suam assertionem confirmaverit *Farinac. dict. loc. n. 32. & ibid. alleg. DD.*

TITULUS QUARTUS.

De Indicijs, Tortura & Confessione.

CAUTELA I.

Pro Iudice, ne arbitrio, quod in hac materia indiciorum & tortura dicitur habere, malè utatur.

SUMMARIA.

1. In materia indiciorum & torturæ fundamentum totius praxis criminalis consistit.
2. Ad condemnandum probationes debent esse luce meridiana clariores.
3. Satius est impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnare.
4. Quotidiè noviter emergentes casus faciunt, ut hæc materia plurimum æquo judicis arbitrio committatur.
5. Quale autem hoc judicis arbitrium esse debeat, exponitur hac cautelâ.
6. Quæstio lacerat corpus & ipsa fere morte durior est.
7. Quod demonstratur exemplis remisivè.
8. Tortura gravior pœna est quam utriusq; manus abscissio.
9. Arbitrium judicis, in hac materiâ vel expres-

ſis legibus vel DD. communi ſuffragio debet eſſe conformatum.

10. Iudici in lenitate potius & clementia, quam in ſeveritate peccare convenit.

11. Iudex à tortura propter ejus fragilitatem & periculum poteſt deſiſtere, non autem ſine ſufficientibus & legitimè probatis indiciis torturæ modum excedere.

12. Quemadmodum probationes ad condemnandum, ita quoq; indicia in ſuo genere luce meridiana clariora eſſe debent.

13. Iudex qualitatem delicti, perſonæ & tormentorum conſiderare debet.

14. Trepidatio & pallor non faciunt indicium ad torturam.

15. Pro crimine cujus pœna non eſt corporis afflictva nemo eſt torquendus.

16. In furto domeſtico tortura non habet locu.

17. Nec in furto minimo.

18. Pro ratione qualitatis perſonæ gravius vel levius torquendus eſt reus.

19. In tormentis non par ratio eſt hominis ægri & ſani.

20. Iudex ſemper inclinare debet in partem mitiorem.

21. Nimis ſeveriter in criminalibus procedentes, privari debent ſua jurisdictione.

22. Remedium à quodam Principe adhibitum, quo ſe multorum innocentium tormenta & neces redimere putaverat.

23. Abſurda excuſatio alicuius novelli judicis.

24. Iudices ex officio reorum defenſiones quærere tenentur.

25. Etiamſi reus omnibus defenſionibus renunciaverit.

26. Confeſſio propter ſqualorem & frigus carceris facta, non eſt ſpontanea, ſed extorta.

To

TOtius (†) ferme praxis criminalis 1
fundamentum consistit in materiâ indiciorum, & torturæ: *Franz.* P*ersonal. in tr. de indic. & tort. ab init.* Et facilius est reũ vel condemnare ad mortem, vel absolvere quam in hoc puncto secundum jura & æquitatem bene arbitrari: Ad condemnãdum (†) namq; probationes debent esse 2
luce meridiana clariores *l. ultima C. de probat.* Quales si sunt, judex intrepidè condemnare potest: sin minus, & is propter quasdam non satis plenas probationes in dubio hæret, etiamsi eius animus suspicionibus esset occupatus, reus est absolvendus: Tunc enim (*) satius est impunitum 3
relinqui facinus nocentis quam innocentem damnare *l. Absentem 5 ff. d. pæn.* An autem (*) indicia sint ad torturam sufficien- 4
tia, an sufficienter sint & legitimè probata, ut reus quæstioni subiici possit, an probata sint, elisa nec ne, certis legum præceptis, propter varios calliditati & malitiæ facinorosorum hominum obnoxios casus, & noviter quotidie fermè emergentes, comprehendi nequit, sed ut plurimum æquo judicis arbitrio committitur: Quale autem hoc judicis arbitrium esse debeat, ne is eo 5

 male

male utatur, in cautela hac prima, & se-quenti, propter negotii gravitatem, peri-culosum & tragicum sæpe innocentiæ e-ventum, monere operæ pretium esse exi-
6 stimo: Quippe (*) quod quæstio corpus laceret, & ipsa fere morte durior sit. *Bald. in l. interpositas n. 6. C. d. trans. & in l. 1. in fin. C. unde vi. VVesenb. in parat ff. d. quæst. n. 5.* Id quod eorum exempla satis com-
7 monstrant (*) qui in tortura perierunt, vel innocentes delictum fassi ultimo suppli-cio voluerunt potius affici, quam ejusmo-di cruciatum sustinere: Qualia, ut & con-traria eorum qui tantæ fuerunt duritiei ut vim tormentorum prorsus contempse-rint, legi possunt apud *Valerium Max lib. 8. cap. 4. d. quæst. Ex Paride de Put. adducit ex-emplum Boer. decis. 166. n. 3.* de quadam muliere in fenestra existente, & minas cui-dam, quem odio prosequebatur, inferente & dicente: Io te fero tagliere la gambe non sera longo tempo: quas minas au-diens quidam, etiam ejus inimicus, cui mulier minabatur, cogitavit illum occide-re, hac spe impunitatis, quòd mulier occi-so minata ac propterea infamata esset: Et postquam homicidium illud erat, com-mis-

missum, insurrexit contra mulierem propter minas fama, idcirco capta, torta, confessa & supplicio injustè affecta est. Plura elegantia refert *Menoch. lib. 2 d. Arb. iud. cas. 269. & cas. 270. & cas. 272. Iul. Clar. pr. crim.* § *fin. quæst. 64. vers. ult.* Quo lectorem remittere malo, quam ex scriptoris officio defungi: Hinc quidam torturam appellare solitus est omnipotentem: Item quod (*) tortura gravior sit pœna quam utriusq; manus abscissio: *Hippol. de Mars. in l. 1.* § *præterea n. 8. de sicar. & l. Divus n. 2. d. quæst.* Imo quod sit præparatio ad mortem vel civilem vel naturalem *Ant. Fab. in Cod. lib. 3. tit. 4. defin. 2. in allegat. in fin.* De varia vocis arbitrii significatione ac usurpatione hic non ero sollicitus, rem ipsam dicam: 8
Arbitrium (*) judicis in materia indiciorũ & torturæ debet esse vel expressis legibus, quæ de ea extant, vel sano præclarissimorum DD. & interpretum communi suffragio conformatum: *Prosp. Farinac. in pr. crim. lib. 1. tit. 5. de indic. & tort. quæst. 37. n. 194. & seqq.* qui addit, *n. 200. ibid.* melius posse, formari regulam in contrarium: Quod videlicet, indicia ad torquendum 9
non

non sint judici arbitraria : vel ubi casu ab iis nec dum decisus se offert, non ita u tatur suo arbitrio judex, ut tanquam belua sensu & cupiditate ducatur *Menoch. de arb.*
10 *jud. in proem. n. 6.* sed ut vir bonus, (*) æquus & prudens in lenitate potius & clementia, quam in severitate peccet, ut minus potius quam plus torqueat: *Novel. in tract. ad defens. in tit. respons. reor. n. 54. Hippol. de Mars. pract. crim. §. occurrunt n. 6. 7. & 10. idem in §. expedita n. 85. Cravet. Cons. 287. n. 6. & seq.* ut reus tortus salvus remaneat innocentiæ & supplicio. *l. quæstionis modum ff. d. quæst. Peregrin. 2. cons. 2. n. 118.* In quo sæpe cum injuria reorum turpiter hallucinatur vulgus judicum, quomodo tortura & indicia ad eandem sint arbitraria ignorans: Præterea jura loquentia de arbitrio intelliguntur contra accusatorem, nō
11 contra reum, videlicet (*) judicem posse desistere â tortura propter ejus periculum & fragilitatem, non autem sine sufficientibus indiciis iisq; legitimè probatis ad torturam procedere, vel excedere modum, prout intelligitur *l. quæstionis modum ff. d. quæst.* quod singulariter monet *Cason. d. torment. cap. 1. in fin.* Quomodo indicia

pro-

probentur exponunt, DD. passim, in eo autem potissimum conveniunt, Sicuti(*) ad 12
condemnandum probationes luce meridiana debent esse clariores *l. ult. C. d. probat.* ita quoq; indicia debent esse verisimilia, certa *l. milites §. Oportet. C. d. quæst.* hoc est, ut singula indicia saltem duorum testimonio sint probata. *Hipp. d.* Mars. *l. unius §. testes d. quæst. Menoch. d. arb. jud. lib. 2. cas. 270. n. 23.* non levia, perfunctoria quæ pluribus quis potest interpretari modis, & pro cuiuslibet inaniter assumpta sapientia, ex proprio cerebro judicantur sufficientia: Imo in suo genere tanquam luce clariora, ita ut nihil deficere videatur quam propria rei confessio. *Bald. cons. 259. n. 4. lib. 1. & cons. 78. n. 1. & cons. 364. n. 1. lib. 3. Alex. cons. 133, n. 12. lib. 7. Ioan. de Ami. cons. 7. n. 55. & cons. 27. n. 40. & seq. Natta cons. 42. n. 1. Menoch. de Arb. jud. lib. 2. cas. 270. n. 23.* Gandin. *in tit. de quæst. & torm. n. 41. Franz.* Person. *d. indic. ac tort. n. 12. Cravet. cons. 6. n. 12.* Nam eadem est ratio de toto, quo ad totũ, quæ est de parte quo ad partem, & contra: *Cason. d. indic, & torm. in præmissis cap. 5. n. 2.* Et judices orbis debent judicare secundum prudentiam, quæ cadit in hominem, relin-

relinquendo cætera judicio Dei: *Cason. in tract. ne reus per indic. convin. n. 30. & 31.* Eodem modo arbitrium judicis, quando probata sunt indicia, nec elisa, in quæstione habenda non oportet affectare severitatem sed juri æquitatiq; esse consentaneum: *Ioan. d. Ami. consi. 134. n. 2. Marsi. in pr. crim. § constante n. 30. Menoch d. arb. jud. cas. 270. n. 5.* etiam in crimine læsæ Majestatis *Pedemon. decis. 79. n. 13. Franz. Person.*
13 *dict, loc. n. 14.* Et prudenter (*) judex considerabit qualitatem delicti, personæ & tormentorum: sunt enim nonnulli mortalium adeo timidi, ut statim quando intrant aulam, & ducuntur ad præsentiam judicis, vocem vix exprimere possint, ut videantur quasi stupidi & stulti, cum tamen sint innocentes: *Boss in tit. d. indic. n. 41. Bald. in l. Presbyteri C. d. Episc. & Cleric.* Paris. *de Put. in tr. d. Synd. vers. viso. de indiciis n. 7. Fran.* Person *de ind. ac tort. n. 81. Iul. Clar. pr. crim. § fin. quæst. 21. vers. cæterum sola.* Quod & ad reorum defensam bene est notandū: de quo etiam videri potest *Cason. in tract.*
14 *d. indic. cap. 7. d. trepidatione* ubi de ea (*) & pallore non faciente indicium ad tortu-
15 ram, & similibus: Pro crimine (*) levi cujus

jus pœna non est corporis afflictiva nemo est torturæ subiiciendus, ne modus probandi sit suo fine severior, & plus acerbitatis ac vindictæ contineat quam ipsius pœnæ executio: *Grammat. cons. 15. n. 4. & cons. 37. n. 14. in fin. cum seq. in crim. & vol. 15. n. 11. Cravet. cons. 41. n. 9. & cons. 137. n. 11. Suarez. in commun. opin. verb. quæstio n. 1. & seq. Hippol. d. Mars. in pract. crim. §. Expedita n. 58. & seq. Iul. Clar. sent. §. fin. quæst. 64. versic. præterea debet.* Inde quoq; (†) tortura non habet locum in furto domestico scilicet quando liberi furantur parentibus, uxores maritis, qui tanquam fures non puniuntur: *Damhoud. in pr. crim. cap. 90. n. 42. 43.* Idem obtinet in familiaribus & domesticis, si bonæ probatæq; vitæ esse constiterit, secus si contra eos mala fama probata fuerit. *Fran. Vivius decis. 467. Doct. Marta in digest. nov. tom. 2. tit. de tortura cap. fin.* ut & (†) in furto minimo: *Gram. cons. 37 n. 16. Boss. in tit. de indic. & considerat. ant. tort. n. 92. Constitut.* Carl. *Art.* 157. quanquam in furto parvo cujus pœna est fustigatio aliter decidat *Petr. Caball. in resolut. crim. 28.* ubi dicit ita semper esse judicatum. Pro ratione (†) qualitatis personæ gra-

16 17 18

gravius vel lenius torquendus est reu
Constit.Carol.Art.58. nach Ermessung ei
nes vernünfftigen Richters / *& artic.59*
19 ac pro temporamento moderatæ rationis
l.de minore 10 § tormenta ff.d. quæst. Non n.
(*)paratio est in sustinendis tormentis ho-
minis debilis ac robusti, ægri ac sani: Exin
de ad torturæ repetitionem non nova in-
dicia & primis fortiora solũ, sed & hoc re-
quiritur, ut tortus ejus sit roboris, ■ qui tor
menta denuo perferre possit. *Guid. d. Su*
20 *zar. tract. d. indic. n. 3.* Et in eo. (*) judex
semper inclinare debet in partem mitiorẽ
Hippol.d. Mars in pr.crim. § expedita n. 85.
latius. Peregrin.2.cons.2.n.117. & seqq. Cra-
vet. Cons.287.n.6.&.seq. Menoch. *d.arb.*
jud. cas.271. n.1. & seq. ideoq; in interlo-
cutoria torturæ adverbio moderaté uten-
dúm est *Franc Marc p.1 decis.916.* Id quod
laudabiliter observant Facultates juridicæ,
quando, quod reus tortura sit afficiendus,
judici consulenti dant responsum, plerũq;
addentes: Doch Mensch oder Christlicher
weise. Qui contrarium faciunt, arbitrio
12 abutuntur, & severiter (*) in criminalibus
procedẽtes debent privari sua juris dictio
ne *Hippol. de Mars. d. §. expedita n. 86*
ub

ubi aſpere invehitur in tales judices, vocans eos iniquiſſimos & ſceleſtiſſimos, qui à fece levati omni ſcientia, virtute & ratione naturali carent: Facit ibidem etiam mentionem peſſimi alicujus judicis Bononienſis, & tragici exempli alicujus juvenis, qui in tortura pendens in fata conceſſerat *Hering. d. fideiuſſ. cap.* 10. *n.* 433. ejuſmodi judices merito appellat larvatos, ſtupidos bibulos, ne micam in ſe eruditionis habentes: Digni ſane (*) illi eſſent, ut ab eo 22
Principe cauſis criminalibus præficerentur, de quo fertur, quod judices delictorum primo limine ſuſcepti officii juſſerit etiam reluctantes in nervum coniicere, & ultra unius horæ quadrantem in tormentis pendere, ut vim eorum experirentur, nec plane iſtorum dolorum rudes eſſent: Quo ſe redimere exiſtimabat multorum innocentum tormenta & neces. Ex dictis plusquam manifeſtum eſt, non minus impiam quam abſurdam fuiſſe (*) excuſationem 23
alicuius tyronis & novelli judicis, qui ſine indiciis aliquem furti ſolummodo ſuſpectum duriter torſerat, & cum ei idipſum præter alias deductas nullitates exprobraretur,

retur, respondit: Quis omnia ista i
quolibet fure potest observare
Non possum quin & hoc adiiciam: Velu
24 ipsorum (*) judicum humanitatis & reli
gionis intuitu semper interest, quærere de
fensiones reorum (ad quod etiam ex offi
cio de jure communi tenentur *per l. si nm*
defendantur ff. d. pœn. ita maxime hoc ipsi
necessarium est in arduo puncto tortura
ne homicidas quærendo homicidæ fiant
Quapropter cauti & circumspecti sint ju
25 dices, etiamsi reus (*) omnibus defensioni
bus renunciaverit, quod tamen facere ne
quit, ex ratione, quod nemo membrorum
suorum est Dominus. *l. 1. § usq; adeo. de in*
jur. ut ipsi, antequam deveniant ad tortu
ram, cognoscant reum carere defensioni
bus, secundum *Bald. in l. servum quoq; ff. d*
procurat. Cason. in tract. ne reus per indic
convinc. n. 23. & de torment. cap. 4. in fin
Deniq; & hoc non est prætereundum
quod asperi judices dum vident indicia ad
torturam non sufficere, nec reos spont
confessuros, eos in squalore carceris reti
nent, ubi famem & frigus, quæ sunt tortu
ræ genus non exiguum, sustinere ac dein
de

de eorum tædio, fateri coguntur: Sed prudentes & pij judices ab eo sibi cavent: Nam talis (*) confessio non est spontanea, sed ex 26 tortura & ulterioris ejus metu dicitur facta: *Bart. in l. 1. §. Divus ff. d. quæst. Cason. d. torm. cap. 19.*

CAUTELA II.

Pro judice ne sit in causa, quo minus delicta propter iniquum, præsertim in puncto torturæ procedendi modum pœnis condignis puniantur, ac ipse teneatur de Syndicatu: Et pro reo etiam confesso, ubi imperitia judicis vel affectata severitas tale quid admiserit, ne ei confessio etiam ratificata noceat.

SUMMARIA.

1. Imperiti judices sæpe Reos sine sufficientibus & non communicatis indiciis torturæ subiiciunt, confessioně delicti ex illis extorquent, & eos statim ex illa confessione damnare solent.
2. Cautela pro inquisito eiusq; Advocato.
3. Confessio etiam ratificata quomodo reo non noceat, & ex ea damnari non possit.
4. Confessio extorta & ratificata etiam extantibus legitimis indiciis, si ea non ad elidendum reo communicata fuerunt, nulla est.
5. Judex ex officio inquirere debet in innocentiam rei, & indicia communicare ad defendendum etiam non petenti.

6. Si copiam indiciorum non dederit judex d
bet puniri.
7. Quicquid ex tortura illegitime adhibita s
qu tur,id nullum est.
8. Judex qui non præcedentibus indiciis reu
torquet, puniri debet, licet reus repertus
crimen objectum commisisse.
9. Si personæ,quæ propter privilegium quæstio
ni subi ici prohib entur, torquentur, earu
confessio nulla est.
10. Qui semel juste sunt torti,si non existentibu
novis indiciis iterum torquean tur, coru
confessio quoq; nulla est.
11. Quando contra reum est plena probatio, e
qua potest definitive damnari & nihilominu
torquetur,ejus confessio est nulla.
12. Quod ampliatur.
13. Reus immoderate tortus absolvi debet.
14. Casus qui ipsi autori in praxi contigit.
15. Turpes hallucinationes quomodo possint
vitari.
16. Omnis causa injusta propter quam reus e
tortus invalidat confessionem.
17. Rei quæstioni subiecti, si aliter veritas haber
potuit,confessio est nulla; nisi tortura adhi
bita sit ad sciendum complices delicti.
18 Judex antequam ad torturam procedat, pri
mum debet pronunciare, indicia ad torturam
esse legitime probata & non elisa.
19. Judex hanc interlocutoriam omittens tene
tur de Syndicatu.
20. Testes pro in formatione curiæ assumpti de
bent repeti, & iis juramentum deferri re
præsente,alias judicium redditur nullum.
21. Solennitates juris civilis possunt tolli, mini
me autem ea quæ sunt juris naturæ.
22. Si reus non existentibus indiciis fuerit tor
tus

tus, licet millies postmodum variaverit, tamen ex eo quod sit varius non potest torqueri.
23. Variatio talis non nocet, nec facit indicium.

RErum & Causarum criminalium judices imperiti (*) sæpenumero Reos suspicionibus quidem gravatos, sine tamen indiciis sufficientibus, iisq; ad defendendum, non communicatis torturæ subiiciunt, ut ex eius cruciatu sæpe contra se confitendo mentiantur vel etiam delictum inquisitum veritatem dicendo fateantur: Si fassi sunt & ratificarunt confessionem, ex generali illo, quod in confessum nullæ aliæ partes sint judicis, quam ut cōdemnet, & quod confessus pro judicato habeatur *l.1.ff.d.confess.* inscitiæ vestigiis magis magisq; insistentes, condemnandos ac puniendos esse putant. Contra tales judices (*) Cautelam tradit *Fichard. caut. 9. Hipp. d. Mars. cons. 46. vol 1. n. 13. & cons. 52. n. 6. & cons. 45. n. 5. vol. 1.* videlicet ut inquisitus eiusve Advocatus, si contingentia facti se offert faciat probari legitimis indiciis non existentibus (quod eo ipso probatum esse puto, quando ex actis contrarium non constat) quæstionem fuisse adhibitam: Sic, et-
1
2

 iamsi

3 iamsi (*) confessionem ratificaverit reus, illi tamen non nocebit nec ex eo processu damnari potest: Praeterea tenetur judex de Syndicatu *Iul. Clar. pract. crim. lib. 5. §. fin. quaest. 94. n. 12 & 13.* quod erat ei praecavendum: Contingit interdum, ut delictum propter eiusmodi iniquum & invalidum processum relinquatur digna morte impunitum, veluti de se dicit *Hipp. d. Mars. allegatus à Gomezio in commentar. var. resol. tom. 3. d. delict. cap. 13. n. 25.* quod hoc modo liberaverit duos homines à poena mortis, ex quo consecutus sit maximum com-
4 modum & honorem. Addo (*) ipsam extortam confessionem, nullam esse, nedum ratificationem eiusdem, si indicia non sunt sufficientia, vel etiamsi extant legitima indicia, si non sunt ante torturam ad elidendum & defensionem rei, etiam non petentis, communicata: Id quod ex actis con-
5 stare debet: Iudicis enim (*) est ex officio in innocentiam rei inquirere *l. si non defendantur 19. ff. de poen. Const. Carol. Art. 20. & art. 47. Rescriptum innocen. 3. in c. qualiter 24. §. debet igitur d. accusat. Zang. d. tort. cap. 3. n. 3. 4. 5. & 6.* quae ad hanc cautelam multum conferunt: Hic non im-

meri

merito improbo opinionem, ut singularem, ita crudelem *Ioseph. Ludovic. Conclus.38.n.114.* ubi censet bonum esse facere legem, ne detur copia indiciorum & optimum abrogare *l. absentem ff. d. poen.* in qua saluberrime est dispositum: Satius esse impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnare: Nec attendendos esse lubricos ejus prætextus & ratiunculas, ibidem positas, de justo judice & calamitate temporum, quivis judicabit dexter: Videri etiam potest. *Iul. Clar. pr. crim. §. fin. quæst 49. n. 1. Prosp. Farin. in tit. 5. lib. 1. pr. crim. q. 39. n. 41.* Si copiam (†) indiciorum nou dederit judex, debet 6
puniri: *Bart. & Alex. in l. 4. §. hoc autem judicium ff. de damno inf.*, maximé si dolose omiserit, prout indubio præsumitur. *Bart. & Alex. d. l. Hippol. d. Mars. in pr. crim. §. nune videndum n. 19.* Ratio, quod dicta confessio sit nulla, est: quia ut post alios eleganter disserit *Cason. d. term. cap. 4. & 5. ab init.*
Quicquid (*) ex tortura illegitimè & injuste adhibita sequitur est nullum: Vnde ju- 7

8 dex(*)qui non præcedentibus indiciis reum torquet, puniri debet, licet per talem torturam reus repertus ſit commiſiſſe crimen obiectum: Quod repetit, & ad id *plures DD. allegat Gomez. dict. loc. arg. l. non dubium C. d. legib. l. fin ff. d. constit. pecun. videatur ad hæc Mynsing. 3. obs. 80. Moller. in semestr. lib. 2. cap. 25.* Etiamſi ad banchum juris, vel cum juramento eſſet ratificatum, *Mars. in l. quaestionis modum ff. d. quaest. & cons. 20. n. 63. Menoch. d. arb. jud. lib. 1. quaest. 84 Hier. Gigas in* Rubr. *quom & per quos probetur Crim. Laes. Maiest. quaest. 1. n. 31. Cavall. com. opin. cont. com. 618. n. 2. Carer. in pract. crim. de confess. n. 1. qui ad hoc plurimos allegavit DD.* Ac porro (quæ cautelæ loco bene ſunt notanda) infert. *Gomez. dict. loc.*
9 Si perſonæ (*) quæ propter privilegium, minorem ætatem, vel ſenectutem quæſtioni ſubiici prohibentur, torquentur & confitentur, earum confeſſio, etiam ratifi-
10 cata, eſt nulla, ut & eorum (*) qui ſemel juſte ſunt torti ſi iterum, non exiſtentibus novis fortioribus & diverſi generis indiciis, torquentur: *Cravet. cons. 287. n. 7. Curt. Senior cons. 59. n. 6. Menoch. d. arb. iud cas. 272. n. 5. & seq. Mars. cons. 14. n. 24.* Proſp. *Fa-*

rin.

rin. pr. crim. lib. 1. *tit.* 5. *quæst.* 38. *n.* 76. 77. *Cothman. vol.* 3. *respons.* 29. *n.* 220. *&* 221. *Hipp. d. Mars.* §. *quoniam n.* 42. ubi asserit, non solum confessionem in tortura repetita factam, sed omnia alia, talem illicitam torturam secuta, esse nulla: Idem statuit, quando est (*) contra reum vera & legiti- 11
mâ probatio, ex qua possit definitive condemnari, & per judicem nihilominus torquetur (quod etiam est contra *Constit. Carl. art.* 69.) ad effectum, ne possit appellare: Si tunc confitetur & perseverat, confessio est nulla: Quod & locum sibi vendicat (*) e- 12
tiamsi ex intervallo confessio esset ratificata *Bald. cons.* 77. *n.* 2. *lib.* 3. *Alex. in l. qui aliena* § *Celsus n.* 11. *& seq. ff. d. acquir. hæred. Doctor Marta de jurisdict. p.* 4. *cent:* 2. *cas.* 139 *n.* 19. *&* 20. vel ratificata esset ad banchum juris etiam millies: *Alex. cons.* 1. *lib.* 3. *n* 2. *Mars. cons.* 22. *n* 8. *cons.* 12. *n.* 23 *&* 39. *Gram. cons.* 23. *n.* 21. *& seq. & cons.* 37. *n.* 6. *&* 39. *Roland. cons.* 12. *n.* 90. *& seq. lib.* 3. etiamsi postea indicia supervenerint *Bart. in l. Maritus n.* 2. *ff. d. quæst.* quam communē DD. opinionem & ab ea non recedendum esse dicit *Iul. Clar. pr. crim.* §. *fin. quæst.* 55. *vers. si vero, & quæst.* 64. *vers. dixi etiam*: ubi

hortatur potestates & judices, ut in eo admodum sint cauti & circumspecti, ne graviter in Syndicatu puniantur, addens hanc conclusionem locum habere non solum in minoribus delictis, sed etiam in majoribus, exceptis & atrocissimis, *Cothm. dict. loc. n. 221.* etiam in crimine læsæ majestatis: vide quoq; *Gram. conf. 21. n. 20. & seq. & dict. conf. 37. Franc. Marc. decis. 904. p. 1. &*
13 *decis. 92. p. 2.* Si reus (*) plus quam par est, & immoderate tortus, etiamsi extant legitima indicia, est confessus, debet absolvi *Boss. d. defens. reor. n. 6.* Propter rationis ante dictæ identitatem, nec testes indebite torti quicquam probant, nec faciunt indicium *Brun. in tr. de indic. & tortur. p. 2. quæst. 4. n. 9. Farinac. lib. 3. titul. 8. de opposit. contra exam. test. quæst. 79. ab init* ubi etiam, quando testis dicatur indebite tortus, per tot. Non possum, quin huc duobus vel tribus verbis referam casum qui mihi in praxi con-
15 tigit: Fuit judici (*) quispiam variis modis furti suspectus ac ab Officiali aliquo denunciatus, sed non extabant contra eum indicia ad torturam sufficientia, quæ autem pro talibus à tyrunculo judice reputabantur, nec insuper ad elidendum & ad

rei

rei defensionem erant communicata: is cruciatu torturæ nihilominus fuit affectus, & furtum inquisitum non solum, sed præterea multa alia confessus est, & ratificavit confessionem aliquoties, nominando generum suum ut complicem & criminis socium: Ostensis autem & deductis nullitatibus processus iniqui, & iniquæ adhibitæ torturæ, reus est plane liberatus, nec quisquam ausus fuit contra eum & nominatum generum tentare quicquam:
tanta autem vitia (*) nullitatum & tam 16
turpes hallucinationes facili negotio possent evitari, quamvis ejusmodi judicibus nullum sit studium pervolvendi multa jurium volumina, si modo introspicerent Constitutiones criminales Caroli Quinti in specie *Art. 20. & Art. 47.* Porro quic-
quid (*) etiam causæ sit, cur reus dicatur 17
tortus injustè, invalidat confessionem & quicquid eam est secutum, ut antea *ex Gomez.* retuli, veluti, ut supra memini, quando (*) judex quæstionem de reo habuit, cum tamen aliter de delicto constiterit: *Carer. in pr. crim. De tortur. §. 6. n. 29. pag. mihi 183.* nisi ad eum finem,

ut

ut reus socios criminis, mandatores & cō-
plices nominaret *Gram.cons.1.n.2.& seq.i.*
crim. quæ tunc moderatior esse debet: *Clar.*
pr. crim.§.fin.quæst.64. vers. veritas est i.
fin. (in crimine tamen notorio aliter præ-
cipit *Constit.Carol.art.16.*) Vel ad acta nō
scripsit, veritatem aliter nisi per torturam
18 manifestam esse non posse: Vel non (*)
pronunciavit ante torturam indicia esse
legitima, pleneq; probata, nec elisa, ideoq;
reum esse torquendum: pro ut hoc ipsum
jura communia *l.edictum & ibi Bart.ff.d.*
quæst.Castr.in l.1.n.7.C. de iureiuran. propt.
calum. Hip.d.*Mars.pr.cr. §. nunc videndum*
n.35.& Constit.Carol.crim.Art.184. expo-
19 stulant: ac præterea judex (†) contrariè a-
gens, & hanc interlocutoriam, vel dicta o-
mittens, (quæ ad securitatem judicis de-
bent ex actis constare tenetur de Syndica-
tu, à quo cavere debet tanquam ab igne
Hipp.d.Mars.in pr.crim.§.nunc videndum n.
22.& seqq.& cons.12.n.21.& cons.46.n.7.
vol.1. Fichard.caut.44.Iul.Clar.in pr.crim.§
fin.quæst.64. vers.debet etiam Boer. decis.
163.n.1.Boss. in tit. de indic. & consid. ant.
*tort.n.129.Franz.*Person.*d.indic.ac tort.n.1.*
qui & alia huc pertinentia lectu utilia con-
tinet

tinet *n.2.3.4.5. & seqq.* Testes pro(†) in- 20
formatione curiæ non citato reo assumpti, ne is fugam arripiat, si non repetiti sunt delatoriis juramento, præsente vel citato reo jam in carcere detento, judicium est nullum, nullamq; faciunt præsumptionē contra eum ad torturam. *Alex. cons. 180. n. 8. lib. 2:* Hipp. *de Mars. cons.* 101 *n.3. Iul.* Clar. *pr. crim. §. fin. quæst.* 11. *vers. item quæro Roland cons.* 12. *n.* 35. *& seq. lib. 3. Suarez. in comm. opin. verb. testium:* Quod etiam obtinet in crimine læsæ Majestatis *Mars. in pr. crim §. diligenter n. 175. Pedem. decis. 79. n. 18. & seq.* Et ubi sola facti veritate inspecta cognoscitur: P*aris d.* P*ut. lib. 4. cons. 2. n.*
158.166. Nam etiamsi (*) solennitates juris 21
civilis tolluntur, ea autem, quæ de jure naturali introducta sunt, ut est citatio & defensio, nec auferri possunt nec debent. *Pedem. d. decis. 79. n. 13. &* 19. *Franz.* P*erson. d. indic. & tort. n. 18.* Si reus (*) non existenti- 22
bus indiciis, vel non legitimè est tortus, licet millies variaverit, non potest torqueri iterum, ex eo quod sit varius: Insuper talis
variatio vel mendacium non nocet, nec 23
facit indicium: C*arer. pr. crim. d. indic. indicio quinto n. 2. pag. mihi* 107*. Mars. cons.* 15.

Thom.

Thom. Gramm. in voto 30. Purpurat. inter cons. feudal. varior. qui plures adducit, & contrariis respondet. Quæ ad hanc cautelam albo lapillo notanda.

CAUTELA III.

In crimine veneficii observanda.

SUMMARIA.

1. In crimine veneficii si accusator non probat qualitatem veneni, quod illud nimirum fuerit aptum ad occidendum succumbit.
2. Cautela ad annullandam confessionem accusati in hoc crimine.

CAutus sit Advocatus rei, in homicidio quod dicitur factum per venenum: Si
1 enim (*) Accusatoris Advocatus non curavit probari qualitatem veneni, quod nimirum illud sit aptum & sufficiens ad occidendum, succumbit. *Alex. in cons. 203. n. 4. & 5. lib. 2. & cons. 166. Gram cons 30. n. 6. & 7. Muscatell. de cognit. & probat. delict. de homicidio simplici n. 26. & 27.* Quod ubi est
2 neglectum etiam cautelam (*) exhibet *Muscat.* ibidem ad annullandam confessionem accusati vel inquisiti: Nam si dicta probatio, quæ per medicos & peritos fieri debet, non præcessit, etiamsi esset confessus reus se dedisse venenum, & ex

eo

eo mortem esse secutum, talis confessio tanquam erronea non noceret, cum ipse naturam veneni, & an ex eo necem attulerit, nesciat: *vide alleg. DD. & Petr. Caball. resolut. crim. 180. Boss. tit. d. delict. n. 8.* Et licet *Bossius* ibidem dicat, ipsum casum esse periculosum pro amico, præsertim ubi in continenti, vel paulo post assumptionem potionis datæ decessisset: Tamen, si de Medicorum depositione & fide non apparet, Confessio ad infligendam pœnam ordinariam non erit nocitura: *Farinac. tit. de inquis. quæst. 2. in fin.*

Cautela IV.

In confrontatione testis & rei observanda.

Summaria.

1. Confrontatio non est de essentia judicii, nec facile ad eam perveniendum.
2. Testes qui confirmant deposita sua, in præsentia rei & judicis probant contra reum.
3. Quomodo evitari possit subornatio.

Qvamvis (†) confrontatio sit odiosa & species suggestionis *Burs. consil. 201.* non necessaria, nec de essentia judicii, *Jul. Clar. pr. crim. §. fin. quæst. 45. num. 14.* 1

Ideoq;

ideoq; ad eam non facile perveniendum *Zanger. tract. de tortur. cap. 2. n. 49. & 50* præsertim si aliqua ratio id dissuadeat: forte quia confrontandus est servus cum Domino, Vasallus cum Patrono, filius cum patre, timidus cum potenti, homo vilis vel aliunde infamis, cum viro bonæ famæ eru ditionis: *Zang. dict. loc. Tranq. Ambrosin, de Process. inform. lib. 9. cap. 9. n. 5.* vide etiam *Cothm. vol. 3. Resp. 29. n. 152. & n. 458.* Tamen in usu est, & sæpe expostulat necessitas ut omitti non possit. Et si in præsentia (*) rei coram judice deposita sua confir-
2 mant testes, quæ ille negaverat, dicuntur recepti parte citata, & probant contra reū: Ne autem fiat subornatio, Cautela (*) pro
3 judice est, dum forte dicit testis se non novisse reum de nomine vel aliter, nisi devisu: Nimirum ut quatuor vel quinque ejusdem cum reo staturæ & ei similes vestibus & facie, quantum fieri potest, exhibeantur & reus inter eos ponatur: Sic tollitur subornationis metus:

CAUTELA V.

Ne transactio super delicto faciat indicium ad torturam.

SVM-

SUMMARIA.

1. Transactio cum offenso inita an judicium faciat ad torturam.
2. Ad præcavendum ne faciat judicium ad torturam.
3. Huic non usq; quaq; confidit Iason & alias cautelas meliores affert.

PAx sive transactio(†)cum offenso facta indicium exhibet ad inquirendum: Vtrum autem illud sit sufficiens ad torquendum, [2] cum per eam tacita videatur facta delicti confessio, non immerito quæritur: Distinguendi duo sunt casus: Aut inita est transactio super delicto, de quo transigere licet (quæ autem sint talia *vide in leg transigere C. de transact.*) aut inita est super eo, de quo non licet transigere: Illo non facit transactio indicium ad torturam: Quod enim fit jure permittente, nemini obesse debet: Hoc autem casu facit indicium ad torturam, & hanc communem esse opinionem dicit *Blanc. de indic n. 306. Villalob. in comm. opin. lit. T. n. 121. Iul. Clar. pract. crim. §. fin. quæst. 21. vers. 39.* Num autem cautela est in posteriori hoc casu ita transigendi, ne fiat indicium ad torturam? Ex *Tancredo de corneto* allegat hunc modum *Ias. ad l. transigere C. d. trans. n. 20.* scilicet, ut

2 reus (*) transfigens expreſsè proteſtetu quod faciat tranſactionem cum accuſato re, non eo, quia crimen, ſit verum, vel cri men confiteatur, ſed ut evitet diſpendia li
3 tis: Cui autem cautelæ (*) ipſe *Iaſon. d. l.* non usq; quaq; confidit, propterea aliam meliorem eſſe dicit *Alb. d.* Roſat. *ad d. l. transigere*, ut nimirũ Notarius aliquis ſimpliciter ſtipuletur tranſactionẽ vel concordiam cum accuſatore, nomine omnium quorum intereſt vel intereſſe poſſit, talem concordiam & tranſactionem fieri, non ſpecificando ipſum reum. Aliam quoq; dat cautelam *Iaſon. ad d. l.* ut fiat concordia gratis, per pactum gratuitum, quia paciſcendo non intelligitur reus confiteri, *l. in fiſci. ff. de jur. fiſc. l. furti § pactus ff. d. his qui not. infam.* Inſuper ſi Notarius vel tertius aliquis in ſpecie pacem faceret nomine ipſius rei, non deberet ei talis pax vel tranſactio obeſſe, prout in facti contingentia judicatum eſt in curia Neapolit. referente *Grammat. vot. 39. circ. fin. quem citat. Clar. d. loc. vide etiam latius Farrin. lib. 1. tit. d. inquiſ. 1. quæſt. n. 18. & ſeqq.*

CAV-

CAUTELA VI.

Ad sciendum criminosum si nec per tormenta veritas elici potest.

SUMMARIA.

1. Quomodo veritas â personis sanguine, vel alio amicitiæ nexu junctis, si ea per torturam elici non possit, eruatur.
2. Caroli Magni Exemplum.
3. Reliqui Magistratus & judices, qui superiorem recognoscunt illud imitari non possunt.
4. Terror mortis durior est morte ipsâ.
5. Exemplum ejus notabile notat Bossius.

SI contra (*) patrem & filium simul, vel contra fratres, vel uxorem eiusq; maritum vel similes proximo sanguinis nexu, & propensa voluntate sibi invicem junctos indicia homicidii, vel alterius delicti extant, ac â neutro, etiam per tormenta, veritas erui potest, Cautela est ut simulata sententiâ uterq; ad mortem condemnetur: sic nocens vbi viderit se supplicio affectum iri, & nullam superesse, spem liberationis, rem omnem manifestabit: Ita fecit, ad quandam imitationem exempli Salomonis *1. Reg. cap. 3.* (*) Carolus Magnus, Qui cum aliquando pater & filius homicidii accusarentur, adhibitis etiam gravibus torturæ cruciatibus 1

constare non posset, uter de duobus deli-
ctum perpetrasset, utrumq; laqueo suspen-
di jussit: Hoc cognito pater, nullam sib
spem vitæ considerans, rem omnem pate-
fecit, atq; se reum criminis detexit, filiũq;
liberavit, quod ex *And. d. Isern. c. 1. § publici
latrones. de pace tenend.* refert Menoch. *d.
arb jud. cas. 270. n. 15.* Quam cautelam etiã
commendat *Par. d. Put d. Syndic. in verb.
tortura vers. sequitur modo*, ubi ponit simile
exemplum de Rege Ladislao. Hanc quidẽ
3 (*) imitari posse Principes, vel Civitatem
quæ superiorem non recognoscit, ubi ur-
gentissimis indiciis accusati gravantur, nõ
abnuerim: Reliqui autem judices sive ma-
gistratus tutius ab eo abstinent, hi enim te-
nentur progredi secundum præscriptio-
nem jurium, & non ultra acta & probata:
4 Periculosum quoq; est (*) innocenti terro-
rem mortis, qui durior est morte ipsa, & ex
quo sæpe ipsa mors sequitur, incutere:
5 Quod exemplum (*) illud *Bossii tit. de
exam. reor. n. 4.* ostendit, ubi refert in civi-
tate Neapolis Johannem Capistranum fin-
xisse, filio æque ac patri caput amputan-
dum, propterea ambos condemnavit, cum
tamen filius esset innocens: Verum abscis-
so

so capite patris, tantus timor invasit filium, ut ilico decesserit: Capistranus autem deposito officio factus est propterea Franciscanus.

Prædictam cautelam non tantum apud reos consanguineos, sed & quosvis alios usurpandam, videri potest apud *Raimund. Fichard. caut. 41.* Vbi nimirum duo homicidii accusantur, quorum uterq; negat constantissimè, certo tamen constat, solos istos duos interfuisse homicidio, ita ut necesse sit alterum eorum esse noxium: Nam forte homicida stimulis conscientiæ ac morsibus adactus, ubi videt nullam vitæ spem superesse, fatebitur delictum, memor salutis æternæ ne animam simul cum corpore perdat: Atq; sic per spontaneam confessionem liberabitur alter, qui revocata illa simulata sententiâ statim absolvendus, confessus vero executioni mandandus erit. *Ias. in l. si is qui pro empt. in fin. ff. d. usucap. Hippol. d. Mars. in l. de minore ff. de quæst. Boer. decis. 166. n. 6. & seq.* Si tamen lata ista sententia simulata persisteret uterque in negatione, etiam usq; ad locū supplicii, tunc omnino præstat utrumq; dimittere: quia satius est nocentem absolvere,

quam innocentem condemnare *l. absentem ff. de pœn.* Possunt tamen tales rei in casu homicidii relegari, vel simili leviori pœna affici, ut evitetur scandalum, & delictum non maneat, etiam tali casu existente, prorsus impunitum *l. ita vulneratus §. quod si quis ff. ad leg. Aquil. Fichard. dict. caut. 41.*

Cautela VII.

Pro judice ad torturam procedente.

SUMMARIA.

1. Ista die qua reus est torquendus neq; cibus neq; potus ipsi est dandus.
2. Multi qui sumpto cibo torquentur, eum & nonnunquam proprium sanguinem evomunt.
3. Iudex cavere debet, ne reo porrigatur cibus suspectus, in quo incantationes poni possunt contra tormenta.

1 Ista die (*) qua quis torquendus est, ei cibum neq; potum esse dandum ante torturam, ne corpus ex cibo turbetur in tortura, Consulit judici *Milleus in pract. crim. mihi pag. 127. n. 51. Iul. Clar. lib. 5. sent. §. fin. quaest. 64. n. 30.* ubi addit hoc intelligi per decem horas: Et ita servare communem practicam attestatur *Mars. in l. 1. in princ. n.*
2 *29 ff. d. quaest.* Multi enim (*) reperiuntur, qui

qui, si post sumptum cibum torquentur, omnia quæ comederunt, interdum & proprium sanguinem evomunt, per quod cerebrum ita turbatur, ut per duas tresve horas non sint in plènitudine intellectus. Ante omnia caveat judex, (*) ne detur vnquã reo cibus suspectus, panis vel placenta: 3
nam in pane vel placenta communiter ponuntur incantationes contra tormenta: Propterea omnem cibum suspectum reiiciat & alium subroget de suo: *Hippol. d. Mars. in pr. crim. §. nunc videndum in fin.* ubi tanquam expertus loquitur, & mirabilia narrat.

Cautela VIII.

Ne inquisitus vel accusatus torqueatur.

SVMMARIA.

1. Quando reus potest probare, alium æque insimulatum crimen perpetrare potuisse, ac ipse, evadit torturam.
2. Indicia non concludunt si se veritas aliter potest habere.
3. Exemplum quo id illustratur.
4. Reus se sistens sponte, diluit omnia indicia ad torturam sufffectura.

DIligenter ponderet Reus inquisitus circumstantias cõmissi delicti: ubi enim

1 (*)probare poterit alium æque insimula-
tum crimen perpetrare potuisse, ac ipse, e-
vadet torturam *Cason. de indiciis ex caus.*
2 *cap. 4 n. 5.* Nam indicia(*)non concludunt
si aliter veritas se habere potest: *Idem Ne re.*
per indic. aliq. convin. n. 5. & 6. ubi refert
exemplum alicuius indicii quod à DD. in-
dubitatum plerumq; appellatur, scilicet:
3 quidam occidit (*)quendam, relicto ense
fugit: supervenit amicus interfecti, & ap-
prehendit ensem cruentum, sequens ho-
micidam, captus fuit & liberatus, quia ali-
ter veritas se habere potuit quam etiam
probavit: *Emeric à Rosbach. in processs. crim.*
tit. 5. cap. 8. (qui hæc ex Casono, vel sub eius
nomine alius, ad novam editionem etiam
Francofurti excusam, imo integros Casoni
tractatus de indiciis & tormentis ad ver-
bum usq; exscripsit, & plane alienis plumis
eam adornavit: Quod inspicienti & con-
ferenti palam fiet *Gomez. tom. 3. resolut.*
cap. 12. n. 25. Propterea prudentes Advocati
cauta & utili hac interrogatione exami-
nandi testis, qui aliquid vel affirmavit vel
negavit, uti solent: nimirum ut ex eo
quærant, num possibile sit rem aliter habe-
re? Si respondeat, quod sic, ejus dicto non
cre-

creditur, quia non concludit necessario *Cap caut. 74.* ubi ponit exempla. Eodem modo se defendere potest reus, si dicatur de causa, forte emolumenti, quod ex morte occisi esset nacturus, vel simili: præterea quod eam valde extenuabit, iniquum esse propter hanc in suspicionem maleficii devocari, probet, sibi nihil magis commodi quam aliis, vel aliis æque ac sibi resultaturum. *Cason ibid. cap. 5.* Hac quoq; cautela quis sibi bene conscius uti poterit ut (*) nimirum se sistat sponte: sic tanta erit innocentiæ præsumptio, ut diluat omnia indicia ad torturam suffectura: quod vide probatum in *caut. 4. supr. tit. d. capt. & carc.* 4

CAUTELA IX.

Ne quis torqueatur propter fugam.

SVMMARIA.

1. Fuga rei quando faciat indicium ad tortur.
2. Quilibet sciens se esse accusatum licet sit innocens, tamen propter metum carceris quærit fugam,
3. Quando reus dicit, se aufugisse ne ab occisi consanguineis offenderetur, num illa excusatio admittatur.
4. Quomodo fugam capescens, & eius Advocatus sibi tuto prospicere possint.

FVgam Rei indicium facere ad torturã, (*) nisi ea ex justa, & probabili causa ex- 1

cusari poterit, notum est: Ad hoc autem facit, si fugiens asserat se post querelam & inquisitionem formatam aufugisse *vid. Iul. Clar. lib. 5. pract. crim. §. fin quæst. 21. n.*
2 *22. 23.* Quilibet enim (*) rationabiliter sciens, se esse accusatum, imo suspicans informationes esse assumptas, & se inquisitum vel accusatum iri, licet sit innocens, quærit fugam propter metum carceris, in quem quadrat Saxonicum illud: Butten dem Staken is gut dingent: & tunc fuga recte dici non potest animi indicium sive conscientiæ signum. *Fulv. Pacian. cons. 119. n. 52. & seq. Decius. cons. 234. vers. nec obstat fuga col. 1. Mars. in §. diligenter n. 22. vers. quæro modo in pr. crim. Blanc. in l. fin. n. 281. vers. hæc conclusio restringitur ff. d. quæst.* Quidam in crimine homicidii hoc caute-
3 læ(*) suggerunt reis, ut dicant se aufugisse ne ab occisi consanguineis offendantur: Sed hanc excusationem cautus judex non admittit: Sic enim nunquam, indicium faceret fuga, cum quilibet hoc ipsum nullo negotio prætendere posset: Si autem ante fugam accusato vel inquisito consan-
4 guineos minatos fuisse (*) (id quod astuti delinquentes, antequam fugiant & capti

sint,

sint, facile queunt efficere) probatur, tunc recte potest dici ob præcedentes minas aufugisse, ac proinde à tortura liberari: Hoc quoq; cautus rei Advocatus considerabit, an judex suo clientulo minatus sit, & solitus de facto procedere: tunc enim ob sævitiam minantis, & illatum metum, fuga etiam ex carcere, non facit indicium, maxime (quod majoris cautelæ ergo notetur) quando fugiens accessit ad superiorem: Ac propterea ad pœnam non tenetur. *Carer. in pract. crim. de indic. 3. n. 38. pag mihi 104.* omnino vide quæ ad hanc cautelam dicit *Ludov. d. Piguera decis. 17. n. 35.*

CAUTELA X.

Ad evitandum errorem per sortilegia torquendi.

SUMMARIA.

1 Vitandi sunt judicum quorundam errores, qui per divinationes & sortilegia reos ad torturam trahere solent.

2 Opinio Hippol. d, Marsil. improbatur.

ASsumunt sibi quidam judices(*)(quod tamen nostro tempore usurpatum haud memini) per sortilegia & divinationes, sicuti Chaldæi soliti fuerũt, reos ad torturam 1

turam trahere : idq; forte ex consilio *Bal-di*, qui dicit licere maleficium tollere per incantationes dæmonum, dummodo animus non recedat à Deo : Sed quia hæc consuetudo est irrationabilis, & ex errore ortum traxit, præterea contra Dei præceptum & omnia jura, ac in specie contra *Constit. Carol. art. 21.* ideoq; Christiani judices ab hoc modo sese abstineant: Cum inquirens per hæc & similia, quamvis reus reperiatur culpabilis: possit puniri, & actus sit nullus: Nec puto(*) approbandam opi-
2 nionem *Hipp. de Mars pr crim.* §. *Diligenter n. 181.* statuentis ad inquirendum eiusmodi incantationem sufficere, & ubi magnum ex delicto imminet scandalum: Quod enim in, & per se malum est, id nulla consideratione bonum reddi potest: Et cum Diabolus sit autor mentiendi, & fallendi & calumniator, ex eius incantatione, non nisi mera ludibria & elusiones, quibus apud credulos innocentibus creat pericula, nasci possunt: Nec sunt facienda mala, ut inde eveniant bona: Nec Hippol. in se approbare debet, quod alibi in reis improbat. Veluti in §. *nunc videndum n. 52. vide* quæ scripsi in *cautela 15. h. tit.*

CAV-

CAUTELA XI.

Pro judice in tormentis interrogante, & ne examen committat indoctus.

SUMMARIA.

1. Imperitis examen torturæ non est committendum.
2. Judices longe cautius in criminalibus quam in civilibus procedere debent.
3. Interrogationes fiant, â viris doctis & circumspectis.
4. Ideotæ vix se â suggestionibus abstinent.
5. Quomodo ab iis possit caveri, remissive.

INdoctis scribis (*) & aliis imperitis examen torturæ committi, vidi quam sæpissime: Quæ corruptela inde procul dubio irrepsit: quod eiusmodi examinatorū officia in causis capitalibus hodie non habeantur (sed non nisi crasso errore) usq; adeo honorabilia. Verum quia (*) in hisce causis raro aut nihil negotii est de bonis fortunæ, sed agitur de famâ & sanguine hominis: judices itaq; humanitatis intuitu & religionis in iis, quam in civilibus procedant longè cautius, & si ipsi (*) interrogationes facere non vacant, committant illud viris doctis & circumspectis, *secundum Constit. Carolin. art. 72.* Cum hæc res sit magni momenti, ne innocentibus ex hallucinatione & implicatione impe-

Margin: 1 (beside line 1 of text); 2 (beside "adeo honorabilia"); 3 (beside "procedant longè cautius")

ritorum, nec non propria simplicitate, f
mæ vitæq; creetur periculum: Ideotæ (
4 nim (*) Præter alios periculosos errore
circa interrogationes faciendas vix abst
nere cavent â suggestionibus, contra *Con*
stit. Carol. Artic. 56. keinem Gefangenen de
Umbstende der Missethat vorzusagen/son
dern jhn die gantz von sich selbst sagen lassen
5 Quomodo autem (*) illæ fiant, & ab iis ca
veri possit ac debeat docet. *Clar. Pract*
crim. lib. 6 §. fin. quæst. 45. n. 11. & Casonus d
Torment. cap. 15. Qui omnino legantur
De ideotis & imperitis judicibus conque
ritur *Ioan. Bonefac. in tract. d. furt. §. fraudu*
losa n. 19. dicens: Sunt tamen quidam im
periti latrunculatores, qui peritiæ laudem
non expectantes, ex propria immanitate&
crudelitate gloriam affectant, & exultant
quando sophisticis argumentis, vel alii
decipulis possunt reos circumvenire, cre
dentes eorum officium in castigandis reis
ac subditis exterminandis, non in corri
gendis, & innocentibus absolvendis con
sistere, crudelissimo Nerone ipso crude
liores.

CAV

CAUTELA XII.

Pro Actuario ne scribat sponte Reum confessum, propter periculum falsitatis.

SUMMARIA.

1. Errores Actuariorum quorundam notantur.
2. Confessio terrore, minis vel promissione impunitatis elicita reo non praeiudicat.
3. Notarius quid attendere debeat, ut evitet periculum falsitatis.
4. An reus sponte vel ex metu confessus sit, non creditur assertione Notarij.
5. Nemo praesumitur sponte crimen capitale confiteri.

SOlent etiam in eo, quod magni est praejudicii, errare Actuarii vel Notarii scilicet, (*) quando extra actum torquendi Rei confitentur, scribunt sponte confessos esse, non observantes, an etiam aliquo terrore aut minis adacti vel promissione impunitatis inducti sint: Si enim (*) horum quicquam intervenerit, confessio aeque minus praejudicat atq; ea, quae facta est in tormentis. *Cason. d. Torm. cap. XVIII. n. 3. & 4.* Nam utrum sponte an vero ex metu confessus sit, in animo delinquentis remanet, neq; Notarius id semper coniicere potest nec debet, sed tantum scribere, (*) Reus est confessus cũ adiectione loci, temporis, verborũ quib. cõfessio & interrogatio facta est, & si praeterea quaedã appareant, aliarumq;

circumstantiarum : Tunc discreti judi
est ex eiusmodi circumstantiis cognosc
4 re, an Reus sit sponte (*) vel ex metu co
fessus: Et assertioni Notarii non creditu
Id quod pro cautela notetur, ad evitandu
5 periculum falsitatis: Nemo enim (*) pr
sumitur ita demens & fatuus ut confite
tur crimen sponte propter quod impon
tur pœna mortis, aut membri mutilati
nis, & præsumptio est pro reo in tali casu,
contrarium dicere sit quædam falsitat
imago *Hippol d. Marf. in pr. crim. §. expec*
ta n. 24. imò talis scriptura sit falsa, vide t
mē quomodo hoc ex *Baldo* & aliis declar
Brunus de indic. & tort. p. 2. quæst. 6. n. 24.
seqq.

CAUTELA XIII.

Ne lictores & carnifices reis, cu
tortura applicantur quicquam suggerant,
innocentibusq; creent periculum.

SUMMARIA.

1. Fraudes carnificum torquentium.
2. Inquisitores caveant ne carnifex cum sol reo loquatur.
3. Protocollum diligenter asservari oportet, quisquam ex eo quicquam resciscat.

1. NOn nemo (*) quorundam lictorum
carnificum nebulonum, sibi dedecu
esse

esse, si non tormentis confessionem eruere possint, delirantium, diabolicam versutiam nuper detexit: Qui interea temporis dum stupidum, simpliciorem & semianimem reum, jussu inquisitorum, ligant & torturæ applicant, ad hoc vel illo modo confitendum, & hos vel illos complices edicendos, instruere solent; suadentes ne cum suo periculo & dolore cruciatus tergiversetur, eosq; nominare differat, de quibus præterea satis constet & nihilominus non esse evasuros, qui etiam de ipso delictum fassi sint, & ut consilii hoc capiat, sese mitius torturos: Commissarii ad inquirendum, iisq; adiunctus Notarius interim confabulantur, vel rem susq; deq; habent, non advertentes ejusmodi lictorum nequitiã: Postea quando miser ille incipit in torturam elevari, tormentorum dolori cedit, & habet quod de sese & de aliis sæpe innocentibus cum suggestis circumstantiis effatur: Quæ cum ad protocollum apprime notantur, socordes & decepti inquisitores ambabus manibus se veritatem comprehensam tenere putant: Et ita in inquisitione & examinatione veneficarum quæ propter sexus fragilitatem tormentis superan-

tur facilius, aliquando contigisse quid
asserunt. Attamen cum per hasce pluso
diabolicas lictorum technas, gravite
puniendas, non solum innocentibus,
rum etiam judicum & inquisitorum æt
næ saluti præsentissimum creetur peri
lum, huc adscribere cautelam libuit: ut
mirum inquisitores, quando necessita
sufficientibus legitimeq; probatis indic
ita expostulantibus, ad quæstionem p
2 cedunt, vel etiam (*) ante quandocun
nunquam permittant lictores seu carni
ces cum reis solos esse & colloqui, vel qu
dicatur benè attendant, ac propterea re
ctis confabulationibus semper ligationi
toti actui astent, confessionem illis rem
tis ad protocollum fideliter excipiant
3 illud ipsum (*) ita conservent, ut præcip
Const. Carol. art. 189. ne etiam comment
riensis sive custos carceris vel quisqua
alius quicquam de facta confessione resc
scat: sic tolletur omnis suggestionis m
tus, à qua etiam ipsi judices & commissa
ad inquirendum ut sanctas semper abst
neant manus, humanum juxta ac religi
sum est.

CA

CAUTELA XIV.

Ne probationi per aquam frigidam credatur, & si quæpiam ex ea, sine aliis sufficientibus indiciis, adhibitis tormentis, confessa est, ut talis confessio annulletur.

SUMMARIA.

1. Quod in Germania veneficæ per aquam frigidam probentur, pessimus est mos & mera elusio Diaboli.
2. Sæpissime etiam fallit.
3. Neq; indicium facit ad torturam.
4. Confessio ex ejusmodi tortura injusta, nulla est.

MOs quædam (*) Germaniæ loca invasit hic pessimus, ut probent veneficas 1
sive magas per aquam frigidam, hoc modo: Carnifex eas manibus pedibusq; in crucem ligatas in proximum fluvium vel stagnum proiicit, si merguntur, opinione plebis & imperitorum judicum sunt innocentes, si natant, veneficæ sunt: Esse autem hunc modum probandi & similes prohibitas tentationes Dei Omnipotentis, & meras vafri diaboli elusiones â quibus sibi vel maxime cavere oportebat omnes Christianos magistratus, passim alii inculcarunt, nec mei est instituti id operose repetere, & huc conscribere:

Vnum hoc exempli loco, quod ipſe ann
proxime præterlapſo, hiſce meis oculi
conſpexi,lubens adiicio: Cum aliquot ſu
ſpectæ in aquam eiicerentur, & omnes ſu
2 pra eam fluitabant,aliquis ſpectatorum (*
ab ejuſmodi crimine habitus immunis
pretio accepto â nonnullis perſonis Illu
ſtribus, quæ etiam huic ſcenæ intererant
eodem ligatus modo, in eandem aquam
proiiciebatur: Natabat perinde hic, ac il
læ, ut etiam juvante carnifice non poſſe
ſubmergi: Poſtea extractus & dimiſſus eſt
& omnes aſtantes fallibilitatem iſtius in
dicii admirati ſunt. Quid itaq;, ſi judice
imperiti & ſuperſtitioſi nihilominus huic
probationi confidant non quidem ad defi
nitive condemnandum,ſed ſaltem ad quæ
3 ſtionem habendam: vel ut quidam,(†)qu
humaniores & ſubtiliores audire cupiunt
ut hoc cum aliis indiciis non ſufficientibu
conjungatur ad effectum torquendi, & e
facilius confeſſionem eruendi? Vtrumq
eſt improbum: Cum enim torturæ fun
damentum ſupra eluſione diaboli, vel to
tum vel ex parte ponatur, exinde nil ni
dibolicæ deceptiones, cum irreparabil
innocentum injuria,naſci poſſunt: Ac po
ro

ro(*)talis tortura propter defectum legitimorum & sufficientium indiciorum injusta, & si quæ secuta confessio, etiam ratificata, nulla est: per ea quæ tradidi, & huc repeti possunt ex cautela secunda, hoc tit: Et hæc ad invalidandam ejusmodi confessionem sunt notanda. 4

CAUTELA XV.

Contra incantationes, quibus delinquentes adversus tormenta utuntur.

SUMMARIA.

1. Reorum quorundam tanta est durities, ut veritas ab illis tormentis exprimi nõ possit.
2. Incantationibus asscribunt illud quidam, ex quibus Hippol. d. Marss.
3. Quando reus tormenta non timet cautela pro judice.
4. Solent rei aliqua verba dicere dum ligantur, quibus dictis dormiunt in tortura & nihil sentiunt.
5. Periculum traditæ cautelæ facere quis potest, sine tamen nimis severo impetu & injuria sexus.
6. Quid in facto contigerit Hipp. d. Marss.
7. Aliquid in eo improbatur.
8. Confessio quæ diabolicis artibus elicitur, nulla est, & omnia quæ inde sequuntur.
9. Qui sortilegos seu incantatores consulit capitaliter est puniendus: Et quomodo de jure divino & canonico remissive.
10. Similis culpa est prohibita discere & docere.

SVnt quidam (*) tanta duritiè, ut tor- 1

 men-

menta prorsus contemnant, ac propter
ab iis veritas exprimi non possit *l.1.§.23.*
d.quaest. Quod ingenii obstinacia & co
poris robur proculdubio, nec non inte
dum atrocioris supplicii metus præstan
Meminit. *Paris. de Put. d. syndic. §.tortu*
gravior: Socios criminum, in Sylvis u
conveniunt, mutuis sese tormentis exerc
re, ut â magistratu deprehensi & cruciat
bus assueti, vim tormentorum contemn
2 re posśint. Sunt autem (*) qui per incant
tion es contra tormenta indurescere sæp
torquendos certo statuant, & exempla hu
jus rei tanquam experti referant int
quos *Hippol. d. Mars.* qui contra ejusmo
incantationes cautelam tradit *in prac*
crim. §. nunc videndum n. ult. usq; ad fi
3 Nimirum: (*) si videt judex reum to
menta non timere, mutet ea, & adhibea
aliud tormenti genus, mutet carcerē, ex
at ei omnes vestes, etiam camisiam ut l
quitur *Hipp.* ne quicquam sinat de suo e
priori carcere exportare: Quia plurimu
habent incantationes suas, in vestibus v
in camisia: Item caveat judex super omni
ne aliquis det torquendo comedere: Im
vel

velit videre omnia; quæ sibi portantur ad comedendum:. Et si aliqua ex illis sunt suspecta, illa proiiciat & subroget de suo. Et non permittat modo aliquo, quod detur panis vel placenta aliqua: Nam in panibus & placentis communiter ponuntur incantationes contra tormenta: Item sit judex astutus & sagax, ne permittat reum, in quantum fieri potest, tacite & submissa voce loqui, maxime dum ligatur ad torturam, sed rumpat verba continuè interrogando: solent (*) enim rei, dum ligan- 4
tur, dicere aliqua verba á se submissa voce, quæ sunt in passione Domini nostri Jesú Christi; quibus dictis dormiunt in tortura & nihil sentiunt. Verba ista ut & Exempla *dict. loc.* refert *Hippol. de Marf.* ut expertus: Refert etiam quædam *VVierus de præstig. dæm. lib. 5. cap. 11. ex Paulo Gril. de quæst. & tort. quæst. 4. n. 13. & seqq.* mirabilia le-
„ctu; Quibus omnibus ego nec fidem
„tribuerim, nec detraxerim, eam animad-
„versoribus & experientiæ relinquens:
Cui tale quid (*) occurrit, periculum tra- 5
ditæ cautelæ, sine tamen affectu crudeli, impetu nimis severo, & injuria sexus, facere poterit:

Mei nõ est propositi hic omnia ad amussin
6 exigere: Hoc tamẽ miror, *ꝙ Hippol.* (*) *dict*
loc. in fin. de se apertè scribat his verbis: D
essem Capitaneus vallis Lugani, cum ma
gno labore habui à quodam ribaldo in car
cerato pro falsa moneta quædam verba
quæ si dicantur in aurem rei, quando li
gatus est ad torturam, vel positus ad aliud
tormentum, rumpunt omnes incanta
tiones: adeo quod dictis talibus verbi
sentit ipse reus tormenta, & in iis crucia
tur, sicut si nihil dixisset vel comedisset, ex
quibus verbis pluries consecutus fui ho
norem contra plures reos diversorum de
lictorum, in pluribus & diversis locis Ita
liæ in quibus fui Assessor & Officialis
Quæ autem ista sint verba, non exprimi
Hippol: Erunt forte, quæ leguntur apud
Griland. d. l. referentem ipsum Hippol. & a
pud VVier. allegat. loc: Meo judicio (*
7 *Hipp. de Mars.* in hoc postremo, & forte si
milibus, propter quæ audit egregius tor
tor, operam dedit rei illicitæ, imo impiæ
qua diabolicas artes, artibus diabolicis
quas à monetæ falsario, infamibus carnifi
cibus, & proculdubio aliis bipedum didi
cerat nequissimis, dilusit: Id quod Christia
nun

num judicem, & tam in criminalibus excellentem practicum non decet: Existimarim, si ita(*)confessio eliciatur, tali non 8
esse credendum, imo eam esse nullam & omnia quæ inde sequuntur: Si enim confessio, ad quam reus vel minis adactus, vel humana calliditate, sugestionibus & pollicitationibus inductus, est nulla, ut revera est, quod demonstravi infra *caut*. 18. Multo magis ea invalida & prorsus nulla erit, quæ versutiâ dæmonis, mille modis ejusmodi curiosos percunctatores fallendi artificis, mendacis & calumniatoris ab initio mundi maximeque delectantis in profusione sanguinis innocentis, est elicita & extracta: Quid huic veteratori facilius? Quid iucundius quam animos credulos, superstitiosos & novarum rerum cupidos ad quasvis nugas inducere, præsertim quibus innocentes in vitæ discrimen adiguntur? Sed hæc prolixius perstringere excedit limites instituti; tractantur ab aliis. Vide etiam quæ dixi *in caut*. 10. *& caut*. 14. *praced. hoc tit*. Et proculdubio examinator, qui sortilegos(*)
seu incantatores consulit, capitaliter est 9
puniendus *l. item apud Labeonem* §. *si quis Astrologus ff. d. injur. l. nemo C. d. malef. &*

mathem. Damhoud. in pr. crim. cap. 136. *de*
jur. verbor. in fin. Paul. Ghirlandus de sor
10 *leg. quaest. 11. n. 5.* Cum culpa (*) similis
tam prohibita discere, quam docere *l. cu*
8. C. de malef. & mathem. Quæ sit pœna s
tilegii & incantationum jure divino, vi
Deuter. 13. *& 18. Exod. 22.* jure Canon
quæ, *vide caus. 26. quaest. 7. cap. 15. admonea*
& caus. 26. quaest. 5. per tot. Grillandus d. s
tileg. quaest. 11. *n.* 14. *&* 15.

CAUTELA XVI.

Contra communem judicum err rem, arbitrio indiciorum & tortura in cri nibus occultis vel exceptis pessimè abutentium.

SUMMARIA.

1. In delictis enormibus, judex ad tortur promptior esse potest, quam in aliis c minibus.
2. Pleriq; hoc in perversum trahunt sensum
3. Communi huic errori nonnulli magni no nis Iurisconsulti adstipulantur.
4. Quis sit verus sensus hujus axiomatis exp catur & n. 6.
5. Nemo debet torqueri si veritas aliter hab potest.
7. Iudex propter fragilitatem torturæ dilig ter etiam cum aliqua mora alias prob tiones investigare debet.
8. Privilegia Nobilitatis aut alterius digni

tis, quæ reum à tortura eximunt, judicem in processu in delictis enormibus non debent remorari.

9. Indicia contra personas indignitate constitutas debent urgentiora esse.

10. Propter criminis atrocitatem jura licet transgredi, quomodo intelligatur.

11. Locum habet non in procedendo, sed in puniendo.

12. Iis Magistratibus qui superiorem recognoscunt non competit ut in puniendo jura transgrediantur.

13. Quæstio est fragilis & periculosa, quæ veritatem fallit, tam in crimine excepto quam vulgari.

14. Causæ, cur indicia ad torturam in suo genere luce clariora esse debeant.

15. Obtinet æque, imo magis in criminibus enormibus & exceptis, quam in vulgaribus.

16. Obiectio quædam refellitur.

17. Satius est impunitum relinquere facinus nocentis, quam innocentem damnare.

18. Non ex coniecturis & leviculis indiciis nec in occultis & exceptis delictis ad torturam est convolandum.

19. Iudices debent judicare secundum prudentiam humanam, cætera relinquendo judicio Dei.

VUlgatum & ferme in ore omnium est, in criminibus, (*) quæ occulte perpetrantur, vel exceptis (quæ etiam dicuntur enormia, dictu nefanda *l. decuriones C. d. quæst.* Qualia sunt: Venenatio, falsum, adulterium, parricidium, conjuratio, læsa Majestas, & alia

quæ enumerat *Zang.d.tortur.reor.n.6* *cap.1.*) judex ad torturam promptior e debet, quam in aliis delictis: Item propt criminis atrocitatem jura licet transgre
2 Quod pleriq; (*) in hunc perversum tr hunt sensum, ac si ad conjecturas & lev suspiciones liceret sine legitimis indic eorumq; probatione, in corpus accusa vel inquisiti irruere, idq; tormentis pro a bitrio, vel potius pro lubitu & libidine l cerare: Et si quid in procedendo interm serunt vel sunt transgressi, quod observa jura, justitiæ ductus, & naturalis dictitat r tio, ac propterea reprehenduntur: Ad i quod in occultis & exceptis judicem d ceat ad torturam promptiorem esse, quod in delictis atrocibus jura transgre liceat, confugiunt, eoq; solo, sine ration tanquam Clypeo abutuntur: Qui peric
3 losissimus, error (*) ita invaluit & tantas bi acquisivit vires, ut eum non vulgus j dicum solum erret, sed & quidam (quo bona cum pace eorundem dictum velin magni nominis Iurisconsulti: Ex quib est *Menoch.d.arb.jud.lib.1.quæst.84.n.* *Boss.d.indic.& considerat.ant.tort.n.2* *Mascard.concl.1385.n.13. Thom.* Gramm

vot.

vol.3. quos lector videre poteſt. Verum à tam noxio & Reipub. damnoſo errore admodum ſibi caveant omnes judices, Deum & juſtitiam culturi, & conſiderent dicta axiomata(*) in ſuo ſano ſenſu, qui non contrarius eſt æquitati & rationi naturali: Nã 4
quando dicitur, quod in delictis occultis & exceptis judex poſſit vel debeat eſſe promptior & celerior ad torturam, non hunc habet intellectum, ut minoribus habitis indiciis non ſufficientibus, vel non ſatis probatis, ad quæſtionem convolare liceat: Sed, quia aliæ tam claræ probationes & ad condemnationem ſufficientes, in his delictis non tam facile reperiuntur, ut in aliis vulgaribus: Propterea judex ad torturam, quæ in ſubſidium quando aliter veritas conſtare non poteſt, adhibetur, promptior & animoſior (præſuppoſitis tamen legitimis indiciis iisq; legitime probatis) procedit: Ut res fiat manifeſtior, paucis declaro: Hæc regula eſt generalis, quod nemo ad confitendum delictum poſſit ac debeat 5
torqueri, ſi veritas aliter probari & manifeſta eſſe poſſit. *Iul. Clar. in pr. crim. §. fin. quæſt. 64. verſ. debet etiam 5. Ang. in l. fin. C. d. quæſt. Boer. deciſ. 163. n. 1. ipſe Boßius in tit.*
de

de indic. & conf. ant. tort. n. 129. *Carer. in pract. crim. de tort.* §. 6. *n.* 29. *pag. mihi* 183. *Franz. Person. d. indic. & tort. n.* 1. Si judex secus fecerit, tenetur de Syndicatu, quod invenies apud allegatos DD. Huc etiam repete quæ hac de re dixi *in caut.* 2. *hoc tit.*

6 Porro pono duos (*) propter diversa crimina esse in carcerem coniectos, Titium videlicet & Seium: contra utrumq; sufficientia ad torturam extant indicia: Verum Titii delictum est de genere occultorum, quorum plena probatio est difficilis: Seii crimen est vulgare, cujus probatio plena videtur facile inveniri posse: Iam quæritur an cum utroq; æquè promptè ad torturam procedendum? Dico, quod non: Vtrumq; quidem quæstioni subiici posse nullum est dubium hoc tamen servato discrimine, ut cum Titio citius ad eam, ac animosius, sine metu pœnæ Syndicatus, procedatur, quam cum Seio: Nam hujus delicti plena probatio forte aliunde (quam

7 propter (*) periculum & fragilitatem torturæ judex diligenter & cum aliqua morâ & cunctatione, sine adhibitis tormentis potius investigare debet, quam ad Equuleum

ſcum ilico confugere, ſi velit vitare pœnam Syndicatus) haberi poteſt, quam per confeſſionem ab ipſo reo extortam: Illius autem, â Titio ſcilicet, commiſſi criminis plena probatio forte non expectanda, quã per ejus propriam, confeſſionem: Et hoc ipſum eſt quod dicitur: Iudex in delictis occultis & exc[illegible]is promptior debet eſſe ad torturam, quam in aliis: In qua acceptione convenit. *Iul. Clar. dict. quæſt.* 64. *verſ.* 5. *&* 6. Habet & illud hanc rationem: Quia privilegia (*) Militiæ tam togatæ quam armatæ, Nobilitatis aut alterius dignitatis, quæ reum â tortura eximunt ſecundum *l. milites & l.* Decuriones C. *d. quæſt.* non debent judicem, ſi forte opponantur, in proceſſu remorari, cum ea in enormibus & dictu nefandis nihil proſint reis: *ad ll. & l. 4. C. ad l. Iul. Maieſt. l. 7. ff. d. re militari, & ibid. gl. & DD. Hipp. d. Marſ. in* §. *Expedita n. 45. Chirlan. de ſortileg. quæſt. 11. n.* 13. (modo indicia (*) contra perſonas in dignitate conſtitutas, ſint urgentiora & graviora aliis, quæ quo ad alias perſonas legitima & ſufficientia eſſe cenſentur *Proſp. Farinac. quæſt. 41. n. 47. & 77. Zanger. d.* 8 9

Tort.

Tort.reor.cap.1 n.81.) In tantum, ut ante
præsuppositis, in ejusmodi criminibus sine
dilatione debeant torqueri die feriato etiã
ad honorem Dei *l. provinciarum C. de fe-*
10 *riis.* Alterum quod(*) propter criminis a-
trocitatem jura liceat transgredi, falsum
esse, nisi consulto Principe, & si ipse conce-
dit, ei non obediendum scribit *Farinac.*
quæst.37.lib.1.n.84.& 90. cui non refraga-
tur *Carer.in pr.crim.d.tortur.§.4.n.8.pag.*
mihi 171. Ac si dextrè intelligatur, & non
contra dispositionem & mentem jurium,
ac ipsam rationem naturalem accipiatur,
facili negotio errorum Casses evitabun-
11 tur: Obtinet autem istud axioma, (*) non
in procedendo, ut (exempli causa) sine suf-
ficientibus indiciis, aut iis non sufficienter
probatis, aut ad elidendum & defenden-
dum non communicatis, ad quæstionem
reum abripere sit permissum: quod esse
vel maxime iniquum, juribus & naturali
æquitati dissentaneum, *Carer. dict. loc. n.7.*
8.9.& 10. Sed in puniendo, quando scilicet
judex verè versatur in enormi delicto, non
in putatione enormis delicti, & de eo
nunc constat pleneq; probatum est, velut
in specie hoc asserit in crimine læsæ Maje-

stati

statis & assassinii *Carer. dict. loc. vide etiam ibidem allegatos DD. Francisc. Personal. in tract. de possessore, indic. & tort. quæst. 4. n. 57. vide tex. & ibi gl. Cyn. Bald. & Salycet. in l. si quis alicui C. ad l. Iul. Maiest. Alberic. in rubr. ff. eod. Petr. Ant. Angusolam in consiliis mat. crim. casu 24. n. 2. Afflict. in tit. quæ sint regal. in verb. & bona committentium n. 44. Gram. vot. 34 ad finem, Capic. decis. 126. n. 4. Foller. in pract. crim. in verb. & quod suffocavit uxorem n. 58.* asserens nullo jure reperiri, quod in enormi crimine procedatur ad torturam, non subsistentibus legitimis indiciis, quod repetit in crimine læsæ Majest. *n. 103. Peregrin. vol. 2. cons. 2. n. 94. & seqq. vide omnino Hipp. de Mars. in pr. crim. §. diligenter n. 169. 170. 175. 176.* qui dicit hanc considerationem sibi fecisse magnum honorem. Imo non omnibus(*) magistrati- 12 bus, sed iis solum qui superiorem non recognoscunt, hoc ipsum competit, ut in puniendo jura transgredi possint: Cum teneantur sequi præscripta legum *Bald. in auth. hodie C. d. jud. Hipp. d. Mars. dict. loc. n. 176. Carer. in pr. crim. de tortur. §. 4. pag. mihi 171. n. 9.* Et non, nisi quando evidens subest publicæ utilitatis ratio. Ad præcedentia plu-

rimum confert. *l* 1. §. 4. & §. 23. *ff. d. quæst.*
ubi dicitur argumentis causam examinan-
13 dam (id est legitimis indiciis) Item (*) quæ-
stio est fragilis & periculosa quæ veritatem
fallit: Nec ibi distinguit lex inter crimen
exceptum & vulgare: Itaq; nec nos distin-
14 guere debemus. Insuper quid (*) causæ est,
ut indicia in genere suo debeant esse luce
clariora, ut nihil deesse videatur, quam
propria rei confessio: Veluti hoc stabili-
tum, & jurium authoritate suffultum re-
periet lector in cautela prima hoc tit.? Nil
nisi torturæ gravitas, periculum ejusq; fal-
lacitas, qua mediante posset innocens pe-
rire: Iam nemo mortalium, nisi velit con-
tra rectam rationem insurgere, ibit infi-
cias, hoc periculum, gravitatem eandem
& fallacitatem non mutari aut cessare pro-
pterea: quia ctimen est occultum, exce-
15 ptum & enorme: Igitur (*) æquè urgen-
tia & fortia indicia requiruntur in crimi-
nibus exceptis, atq; in vulgaribus: Imo
quia facilius fallitur judex in criminibu
occultis & in eorum levibus conjecturi
ac suspicionibus, quibus plerũq; malignita
initium credulitas incrementum præbe
solet (qnod prolixius non deducam, se
cuilibet viro humano ac religioso cog

tandum relinquam ne præter mentem excreſcat hic meus tractatus) & gravius ſubeſt periculum in criminibus enormibus, ne innocens pereat ſolum, ſed ne diro & atrociori ſupplicio afficiatur: Itaq; in hiſce delictis graviora & urgentiora deberent eſſe indicia, quam in criminibus vulgaribus: *arg. c. ubi periculum, de election. in 6. Semeſtr. Moller. lib. 3. cap.* 17. Dixerit (*) quis- 16
piam: Sic de occultis multa manebunt impunita? Hoc nihil facit ad rem: Satius enim (*) eſt, impunitum relinquere faci- 17
nus nocentis, quam innocentem damnare, quod mediante cruciatu torturæ non raro fieri conſtat *ex l. 1. §. 23. ff. d. quæſt.* & ex iis quæ dixi ſupra *caut. 1. hoc tit.* Nec impunita ſane relinquentur â Deo judice ſcientiſſimo, juxta ac juſtiſſimo. Præterea, quis non exiſtimaverit de occultis, etiam acerrimis inquiſitoribus, vel nec minimam partem manifeſtari, ac temporaliter ab iis puniri: Non tamen propter hanc cauſam (*) ex conjecturis & leviculis indiciis ad 18
torturam convolandum, quam tunc nec quivis innocentiſſimus evitare poſſet. Sed obſervandum conſilium Caſoni, qui in tr. ne reus per indic. conv. monet: Judices

19 hujus (*) mundi debent judicare, secundum prudentiam, quæ cadit in hominem relinquendo cætera judicio Dei.

CAUTELA XVII.

Ne quis possit torqueri, etiamsi extent indicia.

SUMMARIA.

1. Si contra reum extant sufficientia indicia ad torturam quomodo illam possit evitare.
2. Quod cessat, ubi claræ & liquidæ probationes adsunt.

SI quisquenquam vulneravit vel inter-
1 fecit, (*) & multa contra eum homicidii extent, & talia indicia, ut torturæ subiici possit: Is summo studio conetur, ut ab ipso vulnerato, antequam vita decedat, exculpetur, & hujus exculpationis habeat testes: Sic postea præsumptæ eius innocentiæ nō prævalebunt indicia, ac proinde non poterit torqueri: quod singulariter notat *Bald. in l. 1. ultim. colum. C. Com. de legat. Iohannes de Arnono in tract. caut. caut. 3. Hipp. d. Mars. pr. cr. §. Diligenter n. 200.* Hoc tamē (*) nihil
2 efficit, ubi claræ & liquidæ probationes adsunt: & non obstante tali exculpatione reus potest condemnari ad mortem *Bald. in l. transigere C. d. transact. Carer. in pr. crim. de homicid pag. 435. n. 3.*

CAV

CAUTELA XVIII.

Ne aliquis possit torqueri etiam extantibus indiciis.

SUMMARIA.

1. Probatio bonæ famæ, relevat â tortura.
2. In personis malæ famæ, quæ triennium resipuerunt, idem obtinet.
3. Rigorosi judices, si in hoc casu contra communem sentiant, se periculo Syndicatus exponunt.
4. Probatio bonæ famæ ad evitandam torturam quando non habeat locum.
5. Mala fama sola non sufficit ad torturam.
6. Si duo vel plura admodum gravia indicia extant, sola bonæ famæ probatione non possunt elidi.
7. Rationibus & Exemplis id illustratur.
8. Bene famatus, si hoc vel illud ad sui defensionem se fecisse dicit, & pro veritatis certitudine offert se ad juramentum, illud judex debet acceptare.

QVod si contra aliquem militent indicia, ut non injustè quæstionibus subiici possit, probet (*) bonam vitam & famã: 1
sic evitabit torturam. Hanc cautelam tradit *Iohan. d. Arnon. caut. 59.* dicens quod teneat ita singulariter *Bart. in l. 1. § pen ff. de re militari*; quem sequitur *Bald. in l. fin. C. de probat. in fin. col. & l. 1 C. locat. Angel. in l. milites C. de quæst. Ias. in l 1. in fin. C. com de leg.* Quam tamen cautelam iis, qui propter

mores dissolutos cuivis sunt satis cogniti, parum vel plane nihil prodesse arbitror:
2 nisi forte (*) ante triennium proximum resipuerint, & tanto temporis spacio bonæ se fuisse vitæ, vocis & conversationis probaverint: tunc enim mala fama propter delictum aliquod exorta, nihil nocebit, sed censebitur in totum purgata. *Salyc. in l. si minorem post n. 2. C. de integ. restit. Ias. in l. si prius ff. d. nov. oper. nunc. Carer pr. crim. indicio 14. n 2. pag. mihi 121. Iul. Clar. pract. crim. lib. 5. §. fin. quæst. 21. n. 1.* ubi dicit hoc esse notandum, quia possit alicui facere magnum honorem. Nec proderit hæc cautela coram (*) judicibus rigorosis, qui ut
3 *Mantua. in praxi judiciaria casu 37.* ait, volunt plus sapere quam oporteat: Attamen ego putarim tales rigorosos judices, si in tali casu, contra communem sentiant, & quicquam tentent, sese periculo Syndicatus exponere. *Iulius Clarus pract. crim. lib. 5. §. fin. quæst 60. n. 23.* dicit, hanc probationẽ
4 (*) bonæ famæ ad evitandam torturam tunc procedere, quando contra reum nihil aliud esset probatum quam sola fama mala secus a. si ultra famam esset aliquod aliud indicium: nam eo casu, non obstante

tali

tali probatione, reus utiq; torqueri potest: Id quod regulariter subsistere non potest: Nullius n. effectus esset probatio bonæ famæ: cum etiam alias nunquam (*) sola fama mala sufficiat ad torturam, ut est opinio 5
communis. Si autem (*) duo vel plura extant ad modum urgentia & indicia gravia, 6
nemo extra dubium inficias ibit, quod ea sola bonæ famæ probatione non elidantur quæ etiam mens est ab *Arnono* allegatorũ *Bartoli. Bald. & alior DD.* ut inspicienti palam fiet: Nam alias (*) nunquam de se bo- 7
nam probans famam, cui tamen non raro causã dat simulatio honestæ vitæ, & ex moribus externis natus error hominũ, torqueri potest: ac proinde delicta interdũ multũ atrocia manerent impunita: exempla, præter alios delinquentes: in veneficis præbẽt sese obviã, quæ quo interdum sunt peiores, hoc majorem vitæ honestatem & pietatẽ affectant & ostentant: Sunt qui formidine pœnæ potius quã virtutis amore peccare cessant & manent probi usq; donec occasionẽ delinquẽdi sint nacti, & præsertim ubi nemini mortaliũ crimẽ manifestatum iri maxime sibi persuadent: Cuius rei horrendum exemplũ narrat *Bald. in tract. d. caut. & remed. quæst.* 14.

Quo lectorem remitto. Addo in specie: Quoties duo inter se pugna confligantur seorsim, nemine vidente, quorum alter incontaminatæ est famæ, alter minimè: Bene famatus(*) autem dicat, quicquid actū
8 est id à se factum esse ob necessariā defensionem: quod aliter docere nequit nisi suo juramento, quod pro veritatis certitudine præstare se offert: Hoc juramentum profecto acceptabile est judici, & talis propter famam illibati nominis absolvendus est indemnis. *Damhoud. in pr. crim. cap. 76. n. 29. 30.* Vnde non sine ratione dicitur, habeas bonum nomen, quia pluris erit tibi, quam mille thesauri. Et infamia sequitur hominem ut lepra leprosum. *Boss. tit. de inquis. n. 37.*

CAUTELA XIX.

Pro judice, ne confeßionem eruat promißione impunitatis, minis, terrore vel similibus, & ita eam reddat nullam.

SVMMARIA.

1. Non licet judici reum, promissione impunitatis vel aliis pollicitationibus allicere, ut delictum fateatur.
2. Judex summopere vitare debet ne reum fraude vel mendacio circumveniat.

3. Rei,

3. Rei, ejusmodi pollicitationibus inducti, facile contra sementiuntur.
4. Reus ex confessione per talia promissa elicita, non est condemnandus.
5. Iudex apud versutos facinorosos citra deceptionem, simulare & dissimulare potest.
6. Promissio impunitatis à Principe confitenti facta, est servanda.
7. Confessio extra torturam facta, verè debet esse spontanea.
8. Terror torturæ habetur pro torturæ gradu.
9. Imperitia actuarii in eo & similibus.

VIdi aliquoties & audivi sine cruciatu &
ante torturam Reos examinari, (*)
quibus ut eo facilius delictum confiteren- 1
tur, ab examinatoribus dictum est: Narra
veritatem, nihil mali eveniet, vel eo faci-
lius veniam delicti impetrabis: Vel etiam
impunitas promissa erat, & postea nihilo-
minus, ubi reus confidenter, proculdubio
spe promissæ impunitatis, confessus, con-
currentibus tamen aliis præsumptionibus
& conjecturis condemnatus, & ultimo
supplicio affectus est: Quanquam hunc
modum indagandi veritatem multi, quos
allegat *Iul. Clar. pract. crim. §. fin. quæst. 55.*
n. 8. & 9. approbent: Attamen, cum (*) 2
hoc sit illaqueare reum fraude & menda-
cio, quod cuilibet viro bono, præsertim ve-
ro judici, qui dexterrimus debet esse & ve-

ritatis amantissimus, summopere vitandũ, cum Iulio Claro dicto loco Censeo: Tum etiam propterea, quamvis atrocis cujusdam delicti impunitatem judices examinantes polliceantur, & præstare velint, id tamen salva justitia non possint, & ita fidem fallere cogantur, quam tamen servare decet *l. 1. in pr. l. jurisgentium* §. *Prator ait ff. d. pact. l. 1 ff. d. const. pec.* Imo hosti servanda fides *c. noli æstimare 23. q. 1. cap. ad au-*
3 *res extr. quod metus caus.* Rei insuper (*) ita inducti à judicibus ad suam liberationem facile contra se mẽtiuntur: Quapropter
4 neminem, (*) nisi aliis sufficientibus probationibus gravatus sit, ex ejusmodi confessione (quæ nulla est, *Gomez. tom. 3. resolut. cap. 12. num. 6.* etiam revocari potest. *Immol. cons. 109. Hippol. in l. 1. §. quæstioni ff. de quæst. & pr. cr. § postquam n. 16. Boss. d. exam. reor. n. 17. Carer. in pr. crim. §. homicid. ult. n. 43.* quod notandum) condemnandum venire cum *Claro d. l.* omnino arbitror: *vide etiam additionem ad. dict. loc. lit. B.* etsi perseveret tortus sive non tortus in eâ. *Gigas de crim. læs. Maj. Rubr. quom. & per quos crim. læs. Maj. probetur. quæst. 1. n. 21.* Hoc tamen
5 non abnuerim (*) posse judicem, imo eum decere, â versutissimis sæpe facinorosis in

dagandæ veritatis causa, prudenter, non tamen malitiosè & ad deceptionem, dolosa n. persuasio plus est quam violenta coactio *l.1. §. persuadere ff. d. serv. corrup.*) simulare & dissimulare, ad exemplum Salomonis 1. Regum cap. 3. Princeps (*) quando promisit 6
impunitatem confitenti, eam servandam omnino esse deducit *Boss. de confess. per tort. n. 9.* An autem talia delicta quæ majestatem divinam lædunt vel jura naturæ infringunt, remissioni Principis subsint, hic disputare non est mei instituti. Porro velut dixi non licere reos promissionibus ad confessionem faciendā inducere, ita quoq;
(*) nec metu torturæ vel aliis minis ad eā 7
impellere decet ubi nimirum examinatores amicabiliter â reis veritatem adhuc indagare satagunt, & si quid confitentur spōte confessos esse ad acta scribunt: Idq; propterea, ut talis confessio, ante & extra torturā facta, vere & ex omni parte spontanea sit, qualis esse nunquam potest ubi talis inductio pollicitationis aut minarum jactitatio præcessit: Cū & minæ vel etiā torturæ
(*) terror habeantur pro torturæ gradibus 8
Jul. Clar. lib. 5. sent. § fin. quæst. 64. n. 31. Confessio & quicquid inde sequitur reo nō præjudicet *Prosp. Farin. in pr. cr. lib. 1. tit. 5. quæst.*

37. n. 103. Marſ. in l. 1. n. 35. ff. d. quæſt. & in pr. crim. §. expedita n. 2. & ſeq. & n. 10. & ſeqq. Franz. Perſon. de indic. & tort. n. 73. ſic ubi locorum praxis in contrarium eſt, mala eſt, & cum injuria reorum conjuncta & invalida *Carer. pr. cr. d. confeſſ. n. 9.* nec ibi intelligitur quid ſit ſpontaneum aut ſponte factum, id quod ex diſciplina morali, ubi propria iſtius materiæ ſedes eſt, qui juris conſultorum authoritate non moventur petere poſſunt. Huc utiliter faciunt quæ *Dn.* Hornejus *in Ethicis lib. 3. cap. 4. de ſpontaneo & invito, in ſpecie de iis, quæ metu fiunt* tradidit: Et hæc cautelæ loco omnino notanda ſunt examinatoribus, præſertim autem judiciorum criminalium Actuariis(*)
9 ne ſcribant reos ſponte eſſe confeſſos, quando extra actum torturæ ſunt interrogati non habentes rationem ante dictæ promiſſionis, vel minarum vel aliarum circumſtantiarum: vide etiam quæ dixi ſupra *hoc tit. caut. 12.*

CAUTELA XX.

Quomodo Accuſatus à tortura & ordinaria pœna poſſit liberari in caſu homicidii.

CAV

SUMMARIA.

1. Accusatus legitimis indiciis existentibus, potest torqueri.
2. Quomodo á tortura possit liberari.
3. Tortura non fit ad probationem delicti, sed ut persona quæ delictum commisit manifestetur.
4. Lex non præsumit occidisse ad necessariam defensionem sed potius contrarium.
5. Si quis in probatione necessariæ defensionis succumbit, ille propter solam legis præsumptionem non est torquendus nec capitaliter condemnandus.
6. Reus si millies delictum à se commissum esse negaverit, postea autem de eo legitime convictus, ad sui defensionem id fecisse potest allegare.
7. Quomodo Advocatus hac cautelâ uti debeat.

LEgitimis(*) indiciis contra accusatum 1 existentibus, torqueri potest. *tot.t.t.ff.* & *C.d.quæst.* Vt autem â tortura, in casu homicidii, liberetur, confiteatur(*)se hominem occidisse, addens: Sed ad necessariam defensionem: *Ferrat.caut.5.* vel probet exculpationem ab occiso, ut *caut. 17.* dixi: Vel dicat non constare de corpore interfecti, ante enim quam de eo liquido cōstet judex procedere nequit. *Anton. Blanc. caut.4.* Cum tortura non fiat ad probationem delicti, sed ad hoc, ut persona, quæ delictum illud admisit, manifestetur *Fran. Brun.*

Brun. in tr. de indic. & tort. 2. part. q. 5. n. 9. & 10. Iul. Clar. pr. crim. §. fin. quæst. 64. n. 3. Cra. vet. conf. 260. Honded. vol. 1. conf. 107. n. 9. Bursat. conf. 225. n. 74. lib. 2. Gabriel Rom. commun. conclus. de crim. conclus. 17. lib. 7. Etiamsi reus sit confessus: Propterea judex debet mittere ad locum delicti, & si aliter processerit tenetur de Syndicatu, ut *ex Ang. Colerus decis. 108. n. 13. & 14. tradit:* vel sit vitæ perditæ & profligatæ *Aug. Arim. in addit. ad Ang. verb. etiam vestem cœlestem sub n. 26. vers. sed adverte, quia etiamsi fur esset malæ vita &c. Iacob. Schult. in addit. Modest. Pist. lib. 1. quæst. 63. n. 7. 8. & 9.* Periculosa tamen est apud judicem non propitium ejusmodi confessio, etiam qualificata: Quod occiderit ad necessariam suam defensio-
3 nem, quam (*) lex non præsumit, sed potius contrariũ: Itaq; omnino vide *Ferrat. dict. loco* latius hanc cautelam, & speciosis rationibus, post alios discutientem, qui de-
4 monstrat, etiamsi taliter confessus (†) in probatione necessariæ defensionis succumbat, eum nihilominus propter solam legis præsumptionem sine alio legitimo indicio ultionis & non factæ defensionis, qualia vide in *Const. Criminal. art. 143. & a-*
pud

pud Capoll. cons. 28. & 29. non esse torquendum, nec capitaliter puniendum sed arbitrarie, vel exilio, vel pœna pecuniaria. *Hippol. d. Mars. singular. 185.* *Ias. in §. item si quis 5. columm. vers. finem inst. de action. & in l. ut vim d. iust. & iur. Iohan. d. Arnon. caut. 55.* ut & *Iul. Clar. pr. crim. vers. 17. quæst. 55. § fin.* sequentem cautelam commendant, ut optimam & singularem: si nimirum Reus respondeat & confiteatur hoc modo: Nego me vulnerasse vel occidisse, statim adiiciendo: & si contrarium apparebit, dico me fecisse ad defensionem. *vide quæ disserat Fulv.* Pacian. *consil. 158. n. 9. 10. & seqq. & ibidem allegatos DD.* Doct. *Mart. in Digest. noviss. tom. 2. de confess. in criminal. cap. 12. Ioseph. Ludovic. in decis.* Rotæ *Lucensis* 19. Quia in criminalibus confessio non est dividenda *Thom. Trivis. part. 2. decis. 46.* Neq; ulli debet esse dubiũ, quin reus, si millies (*) delictũ se commisisse negaverit, si de eo postea legitimè convictus est, ad sui defensionem fecisse, allegare possit: Ac propterea audiendus, atq; mendacio ejus, non obstante ad probandum admittendus est. Quinimo judex valdè erraret, qui aliter faceret, sentẽtiamq; juxta fisci, vel accusatoris probationes proferre vellet *Petr. Cab. decis. 49.*

6

In contrarium ſentit *Bartolus in l. Aurelius §. idem quæſivit ff. d. liberat. leg.* cujus opinionem ſub diſtinctione recipit *Caſon. in tr. de torment. cap. 18. n. 13.* quam ibi videre
7 poteris. Caveat (*) autem Advocatus ne hac cautela ut & aliis male utatur, & lucrando cauſam perdat animam: Eum enim non tantum in conſilio cautum, in patrocinio fidelem, ſed etiam in iudicio juſtum eſſe oportet. Sit quoq; judex circumſpectus dum ſentit ſe difficulter teſtes, vel alia indicia inſultationis habiturum contra homicidam, ne quiſpiam admittatur qui eum ad reſpondendum inſtruat. Poſſet enim ſponte confiteri, vel ita de circumſtantijs reſpondere, ut indicia offenſionis vindictæ & ultionis ex ipſa conſtarent reſponſione.

Cautela XXI.

Quomodo reus in crimine furti à tortura & ab ordinaria pœna poßit liberari.

SUMMARIA.

1. Reus furti, quando videt contra ſe aſportationis extare indicia, quomodo evitet torturam & ordinariam pœnam.

2. Reu

2. Reus, si in hoc casu deficiant probationes, nihilominus tamen effugit poenam ordinariam.

3. Fraus in Inquisito bonae famae non praesumitur.

EX praecedenti cautela deducit aliam *Hippol. de Mars. in pr. Crim. §. postquam n. 24.* nimirum: (*) si reus in inquisitione furti videt de contrectatione & asportatione bonorũ contra se indicia extare, confitetur se bona in inquisitione nominata contrectasse, & exportasse, sed tanquam sua, & ad se jure dominii vel quasi spectantia (quae etiam interdum furto auferre licet *Menoch. d. praesumpt. lib. 1. praes. 80. n. 35 Didac. lib. 1. var. resol. cap. 3. n.* 15.) Qualia (*) etiam si postea non probaverit, â poena ordinaria nihilominus liberabitur: Quia curia inquirens non habet alias probationes de furto, nisi confessionem inquisiti: Quod menti perpetuo tenendum hortatur *Mars. d. l.* & ibi refert exemplum â se practicatum, quo ita confessum liberaverat â poena mortis: Quamvis ibidem non faciat expressam mentionem torturae, eam tamẽ, non esse adhibendam deficientibus aliis indiciis, propter solam confessionem qualificatam & identitatis rationem caute-

1

2

 lae

ſæ antecedentis ex mente *Hippoliti* & alle-
gat. *Dd.* facile colligitur: tum etiam ex ha
3 ratione: (*) Quia fraus in inquiſito bona
famæ non præſumitur, ſed potius ceſſa
omnis ſuſpicio furti *Menoch. lib. 3. præſumpt.*
141. n. 15. Si autem inquiſitus eſt malæ fa
mæ, vel alia contra eum extant fraudulen
tæ contrectationis indicia, hac cautela
tortura non liberabitur. *Menoch. d. præ*
ſumpt. l. 1. quæſt. 89. n. 141. Bart. in l. ult.
ff. d. quæſt.

CAUTELA XXII.

Vt extrajudicialiter delictum con feſſus evadat torturam, & pro alio metuente.

SUMMARIA.

1. Extrajudicialis confeſſio alicujus delicti præ bet indicium ad torturam.
2. Reus quomodo ejuſmodi indicium tollat.
3. Errorem aſſerens eum probare tenetur.
4. A minis judicum reus appellare poteſt.
5. Reus pendente appellatione non poteſt tor queri.

SOlent quidam adeo jactitantes eſſe, u
1 de delicto (†) extrajudicialiter glorien
tur, vel aliter illud confiteantur, ex quo na
ſcitur contra eos indicium ad torturam
2 quam ut (*) effugiat Reus, ante revocet iſ

co

confeſſionem, quam torturæ ſubficiatur, non allegato errore, quem probare nõ tenetur: *Bald.in l.vnic. C.d.confeſſ. Ferrat. caut.27. Ant.Blanc.caut.5.* cui tamen contrarius eſt *Clar.in pr.cr.§.fin.quæſt.21. verſ. 31.& verſ.33.* errorem (*) probandum eſſe 3
aſſerens, propter rationem ibidem adiectam atq; ei ſuffragatur *Petr.Caball. in reſolut.crim.81.* Si quis (*) præter hoc metuat 4
torturam, & fortaſſe judex ei ſit minatus ſecundum *l.ſi quis provocatione C. de appellat.* ab iſtis minis ſeu terrore appellet: Tunc judex, (*) niſi inique & nulliter procedere 5
tentet, torquere non poteſt, etiamſi ſuperior non dum inhibuerit, & ſi nihilominus torſerit, confeſſio facta in tormentis etiam ratificata non valet. *Cæp. caut.259. Franc. Marc.decif.60.p.2.* Ad quæ maxime faciunt quæ dixi in *caut.2.hoc tit.*

Cautela XXIII.

Ne judex confeſſioni in tortura factæ propter fragilitatis periculum etiam ſæpius ratificatæ credat, niſi per ſigna à reo ſit declarata & verificata.

SUMMARIA

1. Metus tormentorum tam diu durat, quã diu reus in carcere detinetur.
2. Iudex ne credat confeſſionibus reorũ niſi ſignis (verificentur.

 3.Si-

3 Signa & circumstantiæ recensentur, quas judex pro ratione delicti indagare tenetur.

4 Exempla narrantur, ubi innocentes cruciatu torturæ, delictum confessi condemnati fuerint.

Vide p. 387 Dubiorum de torturis.

Quam sit res fragilis & periculosa confessio in tormentis facta ex *l. 1. ff. d. quæst.* §. 23. & ex supra dictis constat: Cum
1 itaque (*) metus tormentorum duret, quam diu reus in carcere detinetur, ne credat (*) judex tali confessioni, etiam sæpius
2 ratificatæ, nisi per signa ita declarata, & verificata sit, ut tortum non propter cruciatum ejusq; durantem metum contra se mentitum fuisse, sed veritatem, quam innocens ita indicare nequibat *Constit. Carol. artic. 60.* dixisse, sat percipi possit: Id quod contra communem errorem judicum notandum monet *Cason. in tractat. De torment cap. I. n. 9.* Ejusmodi autem signa (*)
3 sive circumstantiæ pro ratione delicti variis modis scit indagare judicis prudentia veluti in delicto homicidii si ex Reo quæratur cur occiderit? ubi locorum? quibus armis? in qua parte corporis occisum percusserit? Et singulari juramento præstito debent Medici sive Chyrurgi inspicere cadaver, & deponere an ex vulnere, & si plu

ra inflicta, ex quo mors secuta sit : *Const. Carl. art.* 149 *jul. Clar. pr. crim.* §. *homicidium vers. scias autem* 43. ubi addit sufficere si Medici in initio officii ad hoc generale præstiterunt juramentum : Ex his & similibus veritas, interdum & innocentia (in quam judex ex officio diligenter inquirere tenetur *l. si non defendantur ff. de poenis*) confitentis facile elucesset : Sic in crimine furti interrogari debet, cui & quanti rem furto ablatam vendiderit ? & si quospiam reus nominaverit, ab illis veritas exploranda est : Sic in crimine veneficii quæratur ubi emerit ? à quo ? quando ? quanti & per quem dederit ? inprimis autem curet judex, ut de qualitate veneni jurati deponant Medici, an sit ad occidendum sufficiens: ne reus ex confessione erronea. cum vires dati veneni nesciat, damnetur : Huc repete quæ dixi *supra in cautela* 3. *h. tit.* Hæc si prætermittuntur, sæpe innocens condemnatur cujus rei extant exempla (*) *vide va-* 4
r. Max. lib 8. *cap.* 4. *d. quæst.* M. Agrii Argentarii servus Alexandrum C. Fannii servum occidisse insimulatus est, eoq; nomine tortus : Admisisse se id facinus constantissimè asseveravit : Itaq; Fannio deditus, sup-

plicio

plicio affectus est: Parvulo deinde tempore interiecto, ille, cujus de nece creditum erat, domum rediit: Præterea & alia, multũ notabilia refert *Menoch. d. Arb. jud. lib. 2. Cas. 269. Cas. 270. Cas. 272.* Quo lectorem remitto. Vide etiam exemplum, in cautelâ 1. *hoc. tit.* Refertur de foemina paucos ante annos ob insimulatum magiæ crimen in aliquo pago combusta: Quæ cum esset ab alia denunciata, ilico capta, ad quæstionem fuit abrepta & vi tormentorum confessa, se alicuius rustici vaccam illo tempore: Item ante duos annos, alterius infantem necasse: Toti autem pago, etiam pueris constabat, vaccam dicto tempore esse mortuam, & infantem contabuisse: Ista foemina cum alia non sciret, hæc edixit maleficia, & â multis dicitur innocens ad supplicium tracta: id quod creditu non est difficile: Quia imperiti & socordes judices in alias circumstantias non inquisiverant, illas dictas sufficientes esse sibi persvadentes. Verum hæc fuit incuria magna, & supina dictæ constit. Carol. negligentia cum illa delicta quivis istius pagi indicare & ita contra se mentiri potuisset.

Corn. Tacit. lib. 15. annal. horrendum refe-

refert & multum notabile exemplum, de ingenti multitudine Christianorum, qui quãvis essent innocentes, tamẽ vi tormentorum superati, de se incendium vrbis Romæ fassi, ac proinde suppliciis exquisitissimis sub Nerone, qũem ipsum fama constans in culpam vocaverat, affecti sunt & perierunt. *Verba eius hæc sunt.* Ergo abolendo rumori Nero subdidit reos, & quæsitissimis poenis affecit, quos per flagitia invisos, vulgus Christianos appellabat. Autor nominis ejus Christus, qui Tiberio imperãte, per Procuratorem Pontium Pilatum supplicio affectus erat. Jgitur primo correpti qui fatebantur, deinde jndicio eorum, multitudo ingens haud perinde in crimine incendii, quam odio humani generis convicti sunt. Et pereuntibus addita ludibria, ut ferarum tergis contecti, laniatu canum interirent, aut crucibus affixi aut flammandi atq; ubi defecisset dies, in usum nocturni luminis urerentur. Quam difficulter in re tam ardua casses evitentur & periculosum sit in ea iudicem versari imperitum hæc exempla ut & unum atq; alterum sequens, quod adjicere libet, commonstrant. Ministri & satellites justitiæ noctu inciderunt in

cadaver adhuc calidum, tunc enim fuerat homo occisus, cultro in vulnere relicto, ibiq; invento pistore, qui de more ibat ad excitandum vicinos, ut panem facerent, eum retinuerunt: Qui cum casu infelici vaginam vacuam ad cingulum haberet pendentem, cui optimè culter respondebat: Ex hisce indiciis acrius, quam par erat, tortus, doloris impatiens, delictum quod non patrarat confessus, innocens capite fuit punitus. Vetus ac memorabile exemplum est Palamedis Vlissis inimici, fraude extincti: Ulisses adulterinam epistolam Priami nomine Palamedi scripsit, in qua eidem de proditione gratias agendo, aurum ei clam transmisisse dicebat: Literis dolo ad Græcorum consilium perlatis, Palamedes proditionis accusatur, quem cum Vlisses tanquam amicus tueri simularet, dicebat literis fidem non esse ad hibendam, [cum de auro non constaret, instabatq; rei tentoriũ scrutari, ut auro nõ invento illius innocentia comprobaretur. Verum cum in tabernaculo aurum invenissent, quod clam Vlisses per servos corruptos infodi curaverat, innocens Palamedes tanquam proditor lapidibus obrutus fuit: Et sic indiciis urgentissi-

tissi-

rissimis, sed falsis innocens fuit damnatus. Hæc duo exempla refert. *Ioh. Bonefac. in tract. d. furt. §. 2. n. 30.* Quis deniq; dubitat, similia hodierno tempore non raro contingere, quo tanta est multorum latrunculatorum ruditas, (quicquid etiam sibi inaniter tribuant)ut vix sinistro oculo jura criminalia conspexerint,insuper ipsam constitutionẽ imperii criminalem, quæ tamẽ sat brevis est & perspicua, supinè negligant.

Cautela XXIV.

Ne torquendus appellare poßit.

SUMMARIA.

1. An judex decretum de torquendo reo palam, an ad locum ubi incipit ligari, interponere debeat.
2. An Rei appellatio, quando tormentis applicatur, attendatur.
3. Sententia authoris negativa cum annexis rationibus.
4. Tortura major est pœna quam utriusq; manus abscissio.
5. Iniquum est in causis quæ irreparabile damnum secum ferunt, reis beneficium appellationis adimere.
6. Iudex inferior non potest facere, ut â sententia sua non appelletur ad superiorem.

EX Maranta *Iulius Clarus lib. 5. Senten. §. fin. quæst. 64. n. 27.* hanc allegat cautelam, ne judices (*) interponant de- 1

 cretum

cretum de torquendo reo palam, sed du-
cto ad locum torturæ, & statim ubi incipit
ligari, utq; immediatè torqueant: Nec e-
2 nim (*) tunc attenditur appellatio rei, qui
jam tormentis applicatur: Verum hujus
cautelæ, in locis ubi per statuta vel consue-
tudinem â criminalibus appellare non li-
3 cet, nullus est usus: Ego autem (*) puto, e-
tiam extra dictam consuetudinem ubi ni-
mirum â criminalibus appellare est per-
missum, justum judicem hac cautela tutè,
& illæsa justitia uti non posse: Nam, præ-
terea, quod talis sententia ratione loci ubi
fertur, nimirum carceris & torturæ, vitio
nullitatis affecta sit, *secundum Bart. & Bald.
in l. 1. C. d. sent. ex brev. recit. & ipsum Na-
vant. in tit. d. sent. n. 48. 55.* iniquum est in
4 causis tam arduis, & cum (*) tortura major
sit pœna quam utriusq; manus abscissio
5 feratq; secum (*) damnum irreparabile
*Bart. & DD. in l. fin ff. d. appell. recip. Bald.
in l. 2. C. d. Episc. aud.* commune illud bene-
ficium, quod ad corrigendam judicum
tam iniquitatem quam imperitiam adin-
ventum est, *l. 1. ff. de appellat.* insidiose &
modo plane violento ac præpostero, qu
sententia fertur, postquam cepta est exe-
cutio

cutio, adimere: Nec judex inferior potest facere, quod á sententiis suis non appelletur ad superiorem *Bart. in l. 1. §. interdum ff. à quib. appell. non lic. & DD. Communiter.* Imo, interlocutoriâ torturæ lata, decem dierum lapsus expectandus est: *Francisc. Marcus decis. Parlam. Delph. 905. part. 1. Doct. Marta in Digest. nov. tom. 2. tit. d. tortura. cap. 26.*

CAUTELA XXV.

Pro judice, ne insimulari possit modum in torquendo excessisse, ac proinde tutus sit â pœna Syndicatus.

SUMMARIA.

1. Iudex, quando excedit modum consuetum in torquendo tenetur de Syndicatu.
2. Quomodo id judex possit præcavere.

DIligenter caveat judex (*) ne in torquendo excedat modum consuetum, qui adhiberi solet juxta qualitatem personæ & delicti, alioquin tenetur de Syndicatu: *Bart. in l. questionis modum, n. 1. ff. de quæst.* cujus opinio communiter approbata est, ut dicit *Mars. in pract. crim §. Expedit n. 89. in fin.* quem refert *Iul. Clar. lib. 5. sent. §. fin. quæst. 64. n. 37.* ubi & hoc cauti consilii dat judici, ut nimirum (*) curet per 1 2

Nota-

Notarium scribi in actis processus qualita tem, quantitatem torturæ & alia particu laria, in hunc finem, ut semper apparere possit, an intervenerit aliquis excessus ve culpa ex parte judicis: Et ita communite servari testatur *Gomez. cap. 13. de lictorum n. 6. versic. si vero judex vid. Menoch. d. arb jud. lib. 2. cas. 340. n. 10. & seqq.* Hanc Caute lam etiam vide apud *Hippol. d. Mars in pract. crim. § quoniam. n. 48. & Magon. deci 89. n. 8. Petr. Greg. Tholos. lib. 48. cap. 12. n. 25*

CAUTELA XXVI.

Pro judice, qui aliquem injustè tor mentis subiecit, ne possit conveniri super Syn dicatu: Et pro rei Advocato, ut ejusmodi judicis effugium impediat.

SUMMARIA.

1. Judex quenquam sine legitimis indiciis sub iiciens torturæ, tenetur de syndicatu.
2. Dolorem & damnum resarcire cogitur.
3. Quomodo possit effugere hoc.
4. Advocatus rei, quomodo sibi ab insidiis ejus modi judicis, caveat.
5. Tortus, si asserat ex metu confessionem fecis se, judex vero eam spontaneam dicat, præ sumitur pro torto.
6. Judex hoc in casu assertionem suam ex in strumento Notarii non potest probare.
7. Vtrum qu s sponte, an vero invitus confes sus sit, soli animo confitentis inhæret.

8. R

1. Rei ut plurimum jurium imperiti, discernere nequeunt num legitime sint torti nec ne.
2. Judex, quando, etiam ex legitimè torto confessionem blanditiis exigit, reddit se de injusta tortura suspectum.

IVdicem non posse (*) quæstioni quenquam subiicere, nisi contra eum legitima indicia delicti præcesserint, jura sunt plus quam manifesta *l. 1. in pr. l. fin. ff. d. quæst. l. milites §. oportet. C. eod. l. sicut C. de fals.* Quod ubi nihilominus fecerit tenetur de Syndicatu *Bald. in Rubr. C. d. poen. jud. qui mal. jud. Salic. in l. fin. quæst. 7. C. eod.* Damnum (*) & dolorem resarcire tenetur. *Constit. Carolin. Art. 20.* Ac propterea conveniri potest coram proximo superiori: *Art. 61. in fin.* Vt autem judex qui injuste reum torturæ apposuit, illud effugere possit (*) cautelam scribit *Ang. in l. injuriarum §. si quis quod decreto ff. d. injur. Ferrat. Caut. 14. n. 2. Catald. de Synd. n. 7.* nimirum ut in relaxatione torti, inducat ipsum blandiciis & aliis modis ad confitendum, se legitime esse tortum & faciat ut aliquis Notarius de tali confessione rogatus instrumentum conficiat, sic non tenebitur in Syndicatu: Ad vocatus itaq; torti

4 torti (*) ubi intelligit suum clientem non præcedentibus legitimis indiciis quæstioni fuisse subjectum, ilico ei consulat ne vel ante vel in relaxatione fateatur se legitime esse tortum: Vel ubi semel fassus est, det operam probare eam confessionem à suo clientulo esse factam ad obtinendam liberationem, ~~et~~ ex metu durioris & diuturnioris carceris qui dicitur species torturæ: *Anch. cons. 24. n. 4.* quam opinionem communem esse dicit *Alex. cons. 52. n. 5 lib. 3.* Et talis confessio judici non proderit *per. gl. in l. pen. & ibi Bart. ff. d. quæst. Ang. in l. 1. C. de confess. Claud. Battand. in tr caus. crim, regul. 48. n. 10.* vel, si potest probet dolum ex parte judicis inducentis tunc omnino super Syndicatu convenir

5 potest, ex juribus supra dictis: Quid si (* tortus asserat se ex metu ejusmodi confessionem fecisse, judex autem eam spontaneam dicat nec aliter quicquam appareat? In hoc dubio præsumitur per metum extorta: *Carer. in pract. n. 174. Hieron. Giachar. in Addit. ad Iul. Clar. lib. 5. sent. fin. quæst. 64. n. 40. in. fin.* Quid vero si judex fundamentũ suæ assertionis in instru-

9 mento contineri asserat? Nihilominus(*

mo

meo judicio, confeſſionem ſponte eſſe factam, eo non poteſt probari: cum Notarius hoc ignoraverit, nec ſcire unquam potuerit: Nam idipſum (*) ſcilicet utrum quis ſponte, an vero invitus ſit confeſſus, in animo relaxati, quem nemo mortalium introſpicere quivit, remanſit: Ad hæc vide quæ dixi *hoc. tit. caut. 12. & caut. 19.* Præterea rei (*) ut plurimum jurium & praxeos criminalis imperiti non norunt diſcernere utrum indicia ſint ſufficientia ad torturam, utrum ea ſint rite & plenè probata, an minus, ac proinde an juſte ſint torti, nec ne: Qualis itaq; eſt Confeſſio eius, quod [illegible] nõ intelligit? In ſuper ſi judex juſtæ torturæ relaxatum ſubiecerat, (quod acta docere debent) Cui bono ejusmodi confeſſionem exegit? Sanè cum illud ſit (*) extra uſum criminalis praxeos, & ubi quæſtio juſte fuit adhibita, plane ſupervacaneum & nullius efficaciæ, judex hoc ipſo potius ſe reddit de injuſta tortura ſuſpectum. 8 9

Cautela XXVII.

Ne confeſſus in tortura inſtruatur ad revocationem confeſſionis

SUMMARIA.

1. Confeſſioni in torturæ factæ non ſtatur, niſi ea à reo

à reo ratificata sit.

2. Quomodo judex præcavere possit, ne reus instruatur ad confessionem revocandam.

1 PRæcedentibus etiam legitimis indiciis (*) confessioni in tortura factæ non statur, nisi ea à reo ad banchum juris (quod vocant) ratificata sit; Quæ est sententia communis ut dicit *Boer. decis.* 163. *n.* 18. & ita servat consuetudo ut attestatur *Bart. in l.* 1. *in fin ff. d. custod. reor.* Ne autem reus instruatur ad confessionis revocatio-
2 nem, cautelam post alios tradit. *Jul. Clar. lib.* 5. *sent.* §. *fin. quæst* 64. *n.* 40 scilicet (*) ne post talem confessionem judex reum permittat duci ad illos carceres, in quibus sunt alii incarceratorum plures, sed ad quendam locum separatum: Quia in carcere ubi sunt multi Criminosi, est schola, quia de facili unus docet alium (ut sunt verba Clari) quicquid debeat dicere, ut evadat, & sic quod revocet suam confessionem: Exempla sæpe sunt obviam in mulieribus, edoctis, ut simulent se prægnantes quo minus possint torqueri, secundum *l. prægnantis ff. de poen. Præcipit. & constitutio Carol. Art.* 11. ut, quantum fieri potest, capti separatis carceribus custodiantur.

CAV

CAUTELA XXVIII.

Ne torqueatur apud quem res furtiva reperta est.

SUMMARIA.

1. Penes quem res furtiva reperitur, adversus eum extat indicium ad torturam.
2. Alleganti & probanti de se bonam famam, tale indicium non potest nocere.

QVem penes (†) res furto ablata reperitur, adversus eum indicium est ad torturam, nisi doceat (nec enim sufficit, nominare mortuum absentem, aut incognitum, aut negantem: *Mascard. de prob. lib. 2. concl. 833. n. 12. & seq. Ioh. Bonef. in tract. de furt.* §. 2. *n. 75.*) à quo eam habuerit, *Bart. in l. fin. de quaest. n. 5. l. incivilem* C. *d. furt. Iul. Clar. lib. 5. sent.* §. *fin. quaest.* 21. *vers. 41. & ult.* Pro eo cautela est (*) ut alleget se solitum esse ejusmodi res mobiles emere & vendere: *Ludov. de Peguera, decis. cons. Cath. 73.* D*octor Marta in Digest. novissimis tom. 2. tit. de furt. cap.* 11. *vel alleget* & probet de se bonam famam, sic tutus erit, & ei creditur sine hac justificatione: Ratio est, quia quantum gravatur ipsius rei furtivae inventione, tantum sublevatur bona sua existimatione: Indiciis enim indicia tollun-

 tur

tur contraria, & una præsumptio tollit aliã & fortior debiliorem. Si autem est malæ famæ, duobus gravatur indiciis: Et mala famâ, & inventione rei furtivæ, *Ioh. Bonefac. in tract. de furt. §. 2. n. 64. Iul. Clar. dicto loco: Vinc. Carocius de re furt. pen. tert. repert. quæst. 5. n. 2. & quæst. 6. n. 1. & 2. Francisc. Vivius Decis. 467. Doct. Marta in Digest. novissimus tom 2. tit. de tortura cap. final.* ubi deciditur, malam vitam & famam à Fisco esse probandam, alioquin simpliciter non esse torquendum, penes quem res furtiva invenitur.

Cautela XXIX.

Pro reo, testem de delicto nocturno deponentem, falso asseruisse convicturo.

SVMMARIA.

1. Testis de visu deponens, facit sufficiens indicium ad torturam.
2. Si delictum de nocte sit perpetratum, & testis affirmet reum illud commisisse, quid reus eusq; Advocatus observare debeant.
3. Testis, de actu aliquo noctis tempore facto deponens, facile fallitur.

1 TEstis (†) de visu deponens omni exceptione major habitus, facit sufficiens indicium ad torturam. Rom. *cons. 451. n. Iul. Clar. lib. 5. sent. §. fin. quæst. 21. n. 2.* q
etiam

etiam deponere debet quod ipse interfuerit alias non facit tale indicium *Cason. d. indic per vis. uni test. cap. 1. n. 4 fol. 50.* Quid si delictum aliquod (†) de nocte perpetratum sit, & testis affirmet, quod reus illud commiserit, se vidisse & de facie eum cognovisse? Cautela est ut consideret reus eiusq; Advocatus, an tempore & in loco delicti candela fuerit accensa, vel an luna conspecta locum illustraverit: Præterea quoq;, an testis idipsum deposuerit, an testis antea reum sæpe viderit, *Cravet. cons. 99. n. 8.* sin minus á seipso naturaliter reprobatur, nec ullam fidem facit. *Iul. Car. dict. loc. n. 3. Menoch de arb. jud. cas. 279 n. 3.* ubi etiã refert *ex Plutarch. in vita Alcibiadis* testes quosdam Athenis falsi fuisse convictos: *Addit Cravett. dict. loc.* quod testis deponens (†) de actu facto, de nocte ad lumen lunæ de facili fallitur Vide etiam *Boer. de cis. 165. n. 6.* Quæri, quoq; potest ex teste, utrum reus pallida vel rubea facie & cuius coloris vestitu indutus fuerit. *Boss. d. resp. á reo fac. n. 15.* 2 3

CAUTELA XXX.

Pro judice super nominandis complicibus vel novis criminibus torquente.

SUMMARIA.

1. Confessum vel convictum, si judex torturæ subiecerit, de Syndicatu tenetur.
2. Confessus vel convictus quando torquetur & in tormentis delictum negat, dicitur purgasse indicia contra se existentia.
3. Neq; in ordinariam pœnam potest condemnari.
4. Super nominandis sociis & mandatoribus vel etiam novis criminibus, quorum extant indicia, omnino potest torqueri.
5. Judex quomodo sibi caveat, ne in hoc passu reatum syndicatus incurrat,
6. Consuetudo, quod rei de aliis criminibus, de quibus non extant indicia, torqueri possint, non valere.
7. Ampliationes prædictorum.
8. In scriptis judex interrogare debet non oretenus.
9. Judex monens reum ad dicendam veritatem reus vero respondendo neget principale delictum, præsumitur interrogasse super delicto principali.

1 Confessum(*) vel convictum si judex contra *Constit. crim. Carol. Art.* 69 torturæ subiecerit, Syndicatus reatum incurrit: *Castr. l.* 1. *n.* 7. *C. d. jureiur. propt.* Ca[...] *Boss. d. indic & consil. ante tort. Mars. pr[...] crim.* §. *nunc videndum n.* 22. *& seq.* Et con[...]

(*) confessus vel convictus torquetur, ac 2
in tormentis delictum negat, inq; ea negatione persistit, dicitur purgasse indicia & probationes contra se existentes, ut veniat absolvendus. *Decian. vol. 2. cons. 92. n. 132.* vel (*) saltem in poenam ordinariam non 3
condemnandus: *Jul. Clar. in pract. crim. §. fin. quaest. 64. vers. veritas est & vers. illata* *ro. Alber. de Rosat. in rubr. c. d. quaest. n. 9. & in l. edictum n. 2. ff. d. quaest. Boer decis. 163. n. 12. & 13. Crav consil. 237. num. 4.* Verum enimvero in delictis, in quibus super nominandis, (*) complicibus, sociis vel 4
mandatoribus torquere licet, (quae autem illa sint vide prolixius *Speckhan. cent. 3. class. 2. quaest. 18.*) quo minus tortura examinari possit confessus vel convictus: Vel etiam existentibus indiciis legitimis super novis criminibus, nihil obstat: *Jul. Clar. d. loc. Gram. cons. 1. n. 2. & seq. in crim. & alii plures.* Pro judice autem in hoc passu cautela est, (*) ut protestetur, se sine praejudicio confessati & convicti criminis, vel (si reus cõdemnatus est) sine praejudicio condemnationis, super complicibus vel novis delictis, quorum extant indicia, torturam adhibere: Et curet hanc protestationem ad

acta scribi, caveatq; ne de principali delicto, interrogationes faciat alioquim dicta protestatio est contraria facto, nihilq; operatur: Sed potius in tortura reo crimen negante, ut memini, indicia existentia & probationes purgatæ sunt, judex audit fatuus & de syndicatu tenetur: *Alber. de Rosat. in Rubr. c d. quæst. Boer. dict. loc. Cravet. dict. loc. Clar. dict. loc.* Si forte imperitus dicat: cõsuetudi-
6 nem hactenus (*) contrarium observasse, ꝙ nimirum rei de aliis criminibus etiamsi non sint in promtu indicia interrogari possint: Scito talem consuetudinem non valere: *Carer. in pr. crim. de tort.* §. *8. n. 12 pag. mihi* 191. *Gand. rubr. d quæst. vers. sed quid de quæstione quæ quotidie occurrit.* Di-
7 cta etiam obtinent, (*) non solum quando reus interrogatur super ipso delicto principali sed etiam, quando interrogatur super ejus qualitatibus. Item quando de principa-
8 li crimine interrogatur (*) à judice non e scriptis, sed oretenus: & Notarius non scribit interrogationem, quæ est fraus impiorum judicum: Tunc enim talis protestatio perinde est facto contraria, & reus in negatione persistẽs purgat probationes. In quo Judices multum onerant suam conscient-

ſcientiam, ſibi gehennam ædificantes, cum præjudicio rei & reipub: Cum itaq; ejuſmodi interrogationes ſint plenæ doli ac periculi, ab iis judices ſibi, caveant maxime: *Vide Ioſeph. LudoW. in deciſ. Lucenſ. deciſ. 13. n. 64.* ita referentem: Sunt quidam malitioſi judices, qui mandant torqueri reum ad effectum eum interrogandi ſuper complicibus & mandantibus, & de hoc apud acta proteſtantur: quando tamen examinant reum in tortura, absq; eo quod ſcribi faciant, interrogant reum de delicto principali, contra proteſtationem factam, quod quidem delictum purgatum eſſet per torturam, vel ſaltem minoratum, ſi hoc redigi feciſſent in ſcriptis, juxta *deciſ. Grammat. 96. paulo poſt princ.* ideo judices habeant ſemper Deum & juſtitiam præ oculis, & abſtineant â prædictis. Nec ante memorata proteſtatio juvat, ſi judex monet (*) re- 9
um ad dicendam veritatem, & reus reſpondendo negat principale delictum: Præſumitur enim interrogaſſe ſuper delicto principali, *Proſp. Farinac. lib. 1. in pract. crim. tit. 5. quæſt. 40. n. 20. & ſeqq. uſq. ad fin. & ibid. allegati Dd. Burſat. conſ. 346. n. 4. ſub verſ. quia reſpondetur lib. 4.* Quæ pro cautela bene ſunt notanda.

CAUTELA XXXI.

Pro judice & judicii Notario ad variationem & trepidationem testis vel rei.

SUMMARIA.

1. Iudex variationem testium non curans scribi ad acta, punitur in Syndicatu.
2. Notarius, nisi jussu judicis scribat, nihil probat.
3. Cautela pro eo.
4. Variatio debet esse circa negotium principale delicti.
5. Talis variatio rei efficit indicium ad torturã.
6. Iudex debet curare ut eius Notarius statim ex rei ore omnia ad acta scribat, quomodo variaverit vel trepidaverit.
7. Iudex si ex sola sua scientia reum torturæ subiecit dicitur injuste reum torsisse.
7. Iudex si rei variationem ilico ex ipsius ore ad acta scripserit, eum & aliis indiciis non existentibus, torquere potest.
9. In eo autem judex cautè & prudenter se gerat.

1 TEstis (*) vel Reus quando variat, cautela pro judice est, ut curet variationem trepidationem & forte coloris mutation scribi ad acta, alias punitur in Syndicatu *Dec. in cap. quoniam contra n. 49. d. probat. & Felin. n. 49. Bart. in l. 3. n. 4. ff. d. testib. Bald. in l. cum Magistratus in fin. C. quando prov. non est necess. & in l. 1. §. curatores in fin. ff. d. Magistra*

ʃtrat. conven. Et Notarius (*) ex eius man- 2
ato & juſſu ſcribat alias non probatur, nec
acit indicium: *Bald. in l. qui falſa vel varia*
ff. d. teſtib. Vnde tabellio (*) ad tutiorem 3
autelam poterit ſcribere: Iudex mihi di-
it, ut ſcriberem talem variare, & videba-
ur mihi vacillare, ex quo audivi: *Marſ. in l.*
x libro n. 19. & ſeq. ff. d. quaeſt. Abb. in cap.
uoniam contra n. 35. d. probat. vel ita: dicto
nterrogatorio facto, interrogatus factus
ſt vultu pallidus, & trepidavit, vidente me
Notario, & commiſſario vel judice inter-
ogante, qui in præſentia ipſius inquiſiti au-
ientis & non contradicentis juſſit mihi,
ui ita in actis ſcriberem: Si autem Nota-
ius non percipiat trepidationem & colo-
is mutationem, non debet ſcribere quod
a ſit, ſed quod judex ita dixerit: *Purpurat.*
nter conſil. feudal. varior. conſ. 53. n. 27. Id
uod judex & Notarius caute, non in in-
uiſito tantum, ſed in teſte etiam obſerva-
it: *Cagnac. in C. quoniam contra n. 257. &*
262. de probat. Obiter autem addo (*) ut va- 4
iatio quæ vult attendi, ſit circa negotium
rincipale, locum & tempus delicti: Non
alis, quæ tantum eſt circa nomen, cogno-
men, originem & id genus alia *gl. in c. cum*
 eccle-

4 *ecclesia verb. vacillare de caus. possess. & prop.*
Bart. in l. eos vers. quæro qua dicatur ff de fals.
Spec. in tit. de test. §. 1. vers. item quod est va-
5 *rius.* Rei variationem (*) sive mendacium
circa causam principalem & circumstan-
tias, eam principaliter & directo respicien-
tes efficere indicium ad torturam, notum
est *ex l. De minore § plurimum ff. d quæst. &*
ibi Bart. idem in l. fin. d quæst. Calon. in tr. d
indic. d non dict. cap. 2 Iul. Clar. pr. crim. §
fin. quæst. 21. vers. mendacium 39. Cautel
6 hic est pro judice interrogante, (*) si paver
variat & trepidat reus, ut idipsum statim
per Notarium suum scribi curet, ~~&~~ ex ore e-
jus, quid nunc, quidq; paulo post respon-
deat, excipiat, & calamo non parcat: Si e-
nim ex actis non constant dicta rei vari
& quomodo variaverit vel trepidaverit, a
7 judex, (†) ex sua scientia sola reum tortur
applicuit, dicitur injuste eum torsisse & sin
indiciis, teneturq; de Syndicatu, ut ante
8 memini: Vbi autem judex (*) fideliter d
cta varia ad acta ilicò ex ore respondent
conscripserit, interdum aliis indiciis no
existentibus, eum torquere potest. *Bart.*
l. Ang. Aret. de malef. in verb. fama publica
verb. nono quæro, Hippolit. d. Mars. in pr. crim

§. D

6. *Diligenter n.74. & n.98.* cautus autem sit (*) judex, ut prudenter discernat. quantum fidei trepidationi & variationi tribuat: sunt enim quidam ita simplices & stupidi, ut statim, quando veniunt ad præsentiam judicis, vix vocem exprimere possint quamvis sint innocentes. *vide quæ dixi in caut. 1. hoc tit. n.*13. Et benè advertat, ne fallatur: Nō enim mirandum est, si vir honestus, & qui non apparet alias de vili facto reprehensus, insuper vel diffamatus, & sic de facto & inciviliter captus & abditus, ad præsentiam hominis de se confessi, in aliquo alteretur vel expavescat: Tum propter repentinam & gravem injuriam sibi illatam incarcerando & compeditando: Tum propter falsum testem: talia non contingunt, sine quodam animorum conflictu, ut ex *Boetio de consolatione Philos. tradit Bertrand. vol. 4. cons. 308. n. 6.* Cujus rei exemplum ex *Par. de Puteo* affert *Purpurat. inter consilia feudalia varior. cons. 53 n 27.* de nobili quodam inculpato de magno crimine. qui cum intravit aulam, statim cecidit in terram, minxit & egestionem emisit, cum tamen repertus fuerit innocens: Et dicit *Lucas de Penna in l. quotiens. C. de dignit.* Pallere, titubatuba- 9

tubare & in constanter loqui, in aliquibus contingere ob periculi magnitudinem, vel cordis debilitatem aut pusillanimitatem, allegando ad hoc Ciceronem: Et alios præmeditatos constanter loqui cum tamen sint criminosi.

CAUTELA XXXII.

Ne interroget judex, in tortura de aliis delictis, quorum non extant indicia: est enim de iis facta confessio invalida.

SUMMARIA.

1. Reus in tortura, super aliis delictis quorum non extant indicia, interrogari non potest.
2. Et ejus confessio super istis delictis est invalida.
3. Consuetudo huic contraria, est plane irrationabilis.
4. Hortatio ad judices.

NEmo super aliquo delicto torqueri potest nisi indicia legitima & sufficientia præcedant *l.1.in pr.ff.d.quæst. l. milites* §. *o-*
1 *portet* C.*de quæst*. Quæritur jam (*) an reus crimen, cujus extant indicia, confessus, in tortura super aliis, de quibus non sunt indicia interrogari possit: Dicitur quod non. Alioquin enim contra dictas leges injuste torqueretur & interrogaretur, & eius facta con-

(*)confessio de aliis delictis esset invalida: 2
Constit. Carol. art, 20. vide quæ dixi supra cautela secunda hoc tit. & Mars. cons. 120. n. 36. Tum etiam, si in tali tortura negaret principale delictum, quod antea erat confessus, vel de eo convictus: præsumeretur judex de eo interrogasse, & hac negatione probationes delicti principalis purgasse reus: vide quæ dixi *cautela 30. hoc tit.* ubi etiam, quomodo ad quæstionem habendam, super novis delictis, quando extant legitima indicia, judex prudenter procedat. Consuetudo (*) quæ huic est contraria, est irratio- 3
nabilis, juriq; adversatur: *Arim. in add. ad Ang. de malef. in tit. quod fama publica prac. n. 120. Mars. pr. crim. §. constante n. 13. & seq.* Nisi forte reus sit diffamatus ut fur magnus, vel latro famosus: Tunc enim, si aliquod furtum vel latrocinium est confessus, vel de eo convictus, de aliis furtis vel latrociniis, quorum non extant indicia, in tormentis interrogari posse tradunt: *Fran. Brun. in tr. d. indic. & tort. vol. 2. fol. 13.* Prosp. *Farin in pr. crim. tit. d. indic. & tort. quæst. 37. n. 163. 171. 167. Ioh. Bonefac. in tract. de furt. §. 2. n. 79.* caveant itaq; (*) judices tyro- 4
nes, ne, ut sæpe ex imperitia potius, quam ma-

malitiâ accidit, in eo hallucinentur, sed quæstionem habentes â quovis prætextu indagandi in delicta alia vel nova, quorum sufficientia indicia non præcesserunt, abstineant.

Cautela XXXIII.

Reum â tortura liberandi etiamsi contra eum extent indicia.

Summaria

1. Quando reus est utilis reipub. torqueri non potest quamvis legitima contra eum extant indicia.
2. Ratio ejus redditur.
3. Tortura est præparatio ad mortem.
4. Imo ipsa fere morte durior.
5. Multi ultimo supplicio malunt affici, quam torturæ cruciatus sustinere.

1 Quando reus (*) Reipub. est utilis torqueri non potest, quamvis adversus eum legitima præcedant indicia: *Arg. l. ad bestias ff. de poenis. Prosp. Farrinac. lib. I tit. 5. quæst. 41. d. tort & indic. n. 88. & ibi alleg. Dd. Hipp. d. Mars. in l. edictum n. 22 ff. d. quæst. Carer in pr. crim. de tortur.* §. *circa tertium n. 32. pag. mihi* 168. *Cajon. de torment cap. 10. sub. rubric. quæ personæ torqueri possunt. quæ non n. 4* Quod pro cautela notandum, & in contingentia facti allegandum: Cujus procul dubio (*) hæc est
2
idem

identitatis ratio: Nam sicuti quando indicatur judici, condemnatum esse alicujus artis perfectè peritum, vel Reipublicæ vel alicui civitati utilem, differtur executio, & Princeps consulitur pro ut videre est in *Cautela 3. tit. d. poen execut. & grat. deiict.* Rē postea perspecta etiam plane liberatur condemnatus: Ita quoq; â tortura liberandus reus Reipub. utilis: Cum ea gravior sit poena quam utriusq; manus abscissio *Hipp. d. Mars. l. 1. §. praeterea n. 8. d. sicar. & l. divus n. 2. d. quaest.* (*) Præparatio ad mortem 3
vel civilem vel naturalem *Ant. Fab. in cod. lib. 3. tit. 4. def. 2. in alleg. in fin.* Imo cum
(*) corpus ita laceret, ut ipsa fere morte 4
durior sit *Bald. in l. interpositas n. 6. c. d. trans. & in l. 1. in fin. C unde vi Wesenb. in parat ff. d. quaest. n 5.* Quod eorum exempla commonstrant (*) qui in tortura pere- 5
unt, vel innocentes delictum fassi, ultimo malunt suplicio affici, quam tormentorum cruciatus sustinere: Qualia refert *Menoch. libr. 2. d. arb. jud. cas. 269. & cas. 270. & cas. 272. Iul. Clar. in pr. crim. §. fin. quaest. 64. vers. ult.*

CAV-

CAUTELA XXXIV.

Contra errorem imperitorum judicum circa probationem famæ, ne faciat indicium ad torturam.

SUMMARIA.

1. Inscitia judicum, circa probationem famæ notatur.
2. Ad probationem famæ requiritur ut sit vehemens.
3. Causa & origo famæ bene attendenda.
4. Famam non facit numerus personarum decem dicentium.
5. Causæ famæ debent esse verisimiles & graves alias non faciunt indicium ad torturam.
6. Fama nisi sit eadem in toto populo, sed dicuntur varia & diversa, nec in civilibus nec criminalibus ullum cõsequitur effectum.
7. Deterior testis reperiri non potest quam fama.
8. Fama levis vel in ullo aliquo labefactata nihil operatur.
9. Famam exactè probare, est difficilium.
10. Fama non probatur nisi per testes omni exceptione majores.
11. Requisita in probatione famæ si non observantur, & reus nihilominus torquetur extorta confessio est nulla.
12. Et judex tenetur de syndicatu.

1 IMperiti sæpe judices (*) quando nacti sunt testes aliquot de fama deponentes sese ambabus manibus indicium ad torturam tenere autumant, ac miserum reum

ad eam ut beluæ abripiunt: Contra tales
hæc notanda est cautela: Scilicet, ut (*) 2
prima advertatur, an fama sit vehemens:
Qualis nunquam esse potest, cui maligni-
tas initium credulitas dedit incremẽtum:
sed quæ à personis honestis & fide dignis
ortum traxit: *Const. Crim. Carol. art. 25. §.* Erstlich ob der Verdacht etc. *Boss. d. indic. & consid. ant. tort n. 65. Masc. de prob. vol.*
concl. 754. n. 7. Secundo benè (*) atten- 3
datur causa seu origo ipsius famæ, non nu-
merus (*) personarum de ea dicentium: 4
Nam si etiam à mille fama sit orta, non u-
sq; est habenda in consideratione, mini-
mèq; indicium faciet ad torturam: Quod
pulchrè reliquit *Cason. d. indic. & tort. tract. cap. 2. sub rubr. de fama seu dicto gentium:*
ubi allegat exempla sanctorum virorum,
qui opinione vulgi perierunt & trucidati
sunt: Et Christi per voces populi crucifixi:
quod etiam sequitur *Prosp. Farinac. lib. 1. tit. 5. quæst. 47. n. 32.* addens *n. 33.* Quod cau-
sæ famæ (*) debeant esse verisimiles, gra- 5
ves & urgentes, alias non faciunt indiciũ
ad torturam: *Cravett. cons. 260. n. 7. Et Ca-*
son. dict. loc. Tertio consideretur an fama
sit (*) uni formis & eadem in toto populo: 6
Si enim est varia & diversa, & varii varia
T dicunt,

dicunt, nec in civilibus, ne dum in criminalibus consequitur suum effectum: *Farinac dict. loc. n. 163. Brun. de indic. & tort part. 1. quæst. 3. n. 32. in fin. Carer. in pr. crim. d. indic. § secundum indicium n. 13.* quando probantur duæ famæ contrariæ, statur testibus deponentibus de bona fama: *Cravet. cons. 275. n. 12.* Et favore rei, bona fama plus valet malæ *Bos. tract. Crim. tit. de fav. defens. n.*
7 *13.* in super & alias (*) deterior testis reperiri non potest quam fama cujus testimo-
8 nium facile prosternitur: Igitur si non (*) est solida, inconcussa, Crescens: Sed levis, vaga, contraria vel in ullo aliquo labefacta, nihil prorsus operatur: *Bald. Cons. 77. n. 6. lib. 3. Farinac. dict. loc. n. 104. Carer. in pr. crim. de indic. §. secundum indicium n. 13. & 14. Tiraq. de poen. temp. Caus. 26. n. 4. Masc. d. prob. vol. 2. concl. 748. n. 10.* Ex hisce colli-
9 gere est ad probationem famæ (*) multa requiri, earnq; exactè probare esse difficilium: *Iul. Clar. in pr. crim. §. fin. quæst. 6. vers. ult.* Adeo ut dixerit Grammat. *Cons. 42. n. 8. allegatus à Farrinac. dict. loc. n. 207.* quod toto tempore vitæ suæ, nunquam viderit processum, in quo reperirit famam publicam legitimè fuisse probatam: Idem quoque dicit *Iohan. d. Turri inter Cons. crim. di-*

versorum Cons. 81. n. 48. Fama [illegible] quartò non probatur nisi per testes bene moratos & ipsos bonæ famæ non per mulierculas & homines viles. *Bursat. cons. 35. n. 22. Nat. cons.* 473. *n. 22. Mascard. concl. 749. n. 37.* Fama porro(*)non probatur nisi per testes 10
omni exceptione majores: Quapropter cauti Advocati respiciũt an hæc quoq; testium qualitas sit articulata & legitimè probata: Sin minus, fama non est probata satis, nec facit indicium ad torturam *Bess tit. inquisit n. 38 39 40.* Nam testes omni exceptione majores ubi requiruntur, debet ista qualitas articulari & probari: Quia cũ ista qualitas non præsumatur nisi probata fuerit nihil relevabunt testes examinati: *Mascard. d. prob. concl. 1367. n. 6. & 7.* Simi- lia requisita (quæ huc congerere excedit limites instituti) ad probationem famæ latius deducit *Farinac. sæpe dicto loco n. 211. & aliquot seqq.* Hoc autem cauti Advocati etiam attendunt, num scilicet testes super famâ deponentes sint interrogati, quid sit fama, quod omnino scire debent: Ac si sunt interrogati, & responderũt, se nescire, nihil probant: quæ est opinio cõmunis *Mars. in l. de mino §. plurimum n. 104. & seq.* Vnde

ad famam recte probandam vix suffici-unt testes, qui sunt Iurisperiti: veluti dicit *Julius Clar. in pr. crim. §. fin. quæst. 6. vers. postremo suas* 18. Quæ omnia judici rigoroso, ad torturam festinanter prorumpenti sunt opponenda: Si autem ille tam sit stupidus
11 & inhumanus justitiæ contemptor, (*) ut nihilominus reum quæstioni subiiciat: Extorta confessio, & quicquid ex ea sequitur, propter defectum legitimorum indiciorum, & torturam injustam, est nullum, ju-
1 dexq; (*) de Syndicatu tenetur: Cujus rei gratia vide, quæ tradidi *in cautela 2. hoc tit.*

CAUTELA XXXV.

Ad cognoscendam rasuram in crimine falsi.

RAsura chartæ, quamvis sit subtiliter rasa, si aliter discerni non possit, ad solem elevari debet charta, & inter solem & oculos interponi, sic statim apparebit rasura. Quam suptilem investigationem esse putat *Muscat. de cognit. seu probat. delict. de falsis n.* 9. sed vulgaris est & simplitioribus nota.

CAUTELA XXXVI.

Contra communem judicum errorem, ne etiam in iis casibus in quib. de sociis & complicibus interrogare licet, nominatio socii criminis contra socium faciat indiciũ ad torturam

SUMMARIA.

1. Reus criminis nominando ſocium non facit indicium ad torturam.
2. Quando hoc non procedat.
3. Judices circa hoc communiter errant & decipiuntur.
4. Socius niſi deponat interveniente juramento præſente vel citato eo, contra quem deponit, nullum facit indicium ad torturam.
5. Socius proferens aliquid contra alium fungitur vice teſtis.
6. Item ſi nominaverit correum, ſine torturâ nullum facit indicium.
7. Similiter ſi quis indebitè eſt tortus & nominat alium nō facit indicium ad torturam.
8. Confeſſio ex tortura illegitime adhibita proveniens, nulla eſt, nec ipſi confitenti, nec aliis nocet.
9. Iudex, ſi neglectis iſtis requiſitis, â ſocio delicti nominatum torturæ ſubiicit, totum proceſſum reddit nullum.

REgulariter(*)reus, criminis nominando ſocium, non facit indicium ad torturam ſecundum *l. 1. §. Divus Antoninus l. 16. ff. de quæſt. l. Quoniam liberi C. d. teſtib.* imo dictum ſocii ne quidem facit indiciū ad inquiſitionem formandam. *Fulgoſ. conſ. 136. & conſ.* 107. quem refert & ſequitur *Ph. Dec. conſ. 189. incip. lætatus ſum. Hipp. d. Marſ. in pr. crim. §. diligenter n. 67.* Secus obtinet (*) in criminibus, in quibus reus de ſociis interrogari poteſt quæ autem ta- 2

 lia

lia sint vide post alios prolixius tractantem *Speckhan: Centur. 3. Class. 2. quæst* 18. observatis tamen quæ præcipit *Const. Carl. crim*
3 *art.* 31. Circa hoc autem (*) judices admodum, imo totus fere mundus errat, & plures doctissimi in eo decipiuntur, ut dicit *Hippol. de Mars. in pr. crim* § *diligenter n.* 62. *&* *n.* 66. & quod idipsum et fecerit magnum honorem, magnumq; attulerit lucrum, referens ibidem pulchrum exemplum, quod quendam furem, nomine Ludovicum de Parisiis, à morte liberaverat; putant enim, si crimen tale est ut super sociis interrogatio fieri possit, nil obstare quo minus nominatio rei contra socium faciat indicium ad torturam: Contra istiusmodi judices cautela est, ut advertatur ni
4 socius (†) deposuerit interveniente juramento, quod recipi potest ac debet vel ante vel post torturam, præsente vel citato eo, contra quem deposuit: alioquin non fa-
5 cit indicium ad torturā: Quando enim talis socius dicit quippiam contra alium, fungitur vice testis, ac proinde ei sine juramento non adhibenda fides *Hipp. d. Mars. dict. loc.* *Iul. Clar. pr. crim.* §. *fin. quæst.* 21. *n.* 10. *&* *quæst.* 45. *vers.* 13. *Gomez. in tract. var. resol. tom.* 3.
cap

cap.12.n.18.vers.advertendum tamen ad unum: Speckhan.cent.3.class.2.quæst.19.n.12. qua in quæstione latius disserit, pro & contra Dd.quosdam adducit *Boer decis. 319.n. 3.& 4.* Tum etiam, utrum (*) socium nominaverit sine tortura: Cum enim proprio delicto sit contaminatus ac infamis, non debet admitti in testem sine tormentis: Quanquam perinde esse judicet *Iust. Reuber.in tr.d.testib part.2.* vel tormentis adhibitis, vel sponte criminosus sit confessus: Ex rationibus legum, quod periculum sit, ne vel inimicum calumniosè iudicet, ut ejus pœna leviorem quodammodo suũ dolorem reddat, vel potentem & gratiosum quendam, propter cujus consortium se elapsurum speret, *l.ult.C.de accusat.l.1.§. cum quis latrones & seq.ff.de quæst l.sicuti 4.C.eod.c.1.juncta ibi gloss.de confess.* Quæ si sunt neglecta, nominatio non facit indicium ad torturam *Ludov. à Peguera decis.6.n.34.& seqq Boer.dict.decis.Iul.Clar.dict.quæst.n.11.* Item an socius (†) inculpans sit tortus, qui quæstioni subiici non debuit: Si enim is nominat alium, nullum facit indicium

(margin numbers: 6 beside "3.& 4. Tum etiam"; 7 beside "cius (†) inculpans")

Bald.in l.fin.C.de accusat.Carer.in pr.crim. de indic.indicio 8.n.2..pag.mihi 115. Bart. ad l.1.§.si servus bona fide & l.maritus in prin.ff.d.quæst. Hipp.d.Mars.in pr.crim.§.
8 *Diligenter n.135.*Imo, quia (*) tortura non est legitime adhibita, integra torti confessio est nulla, nec ipsi confitenti nocitura, nec aliis, etiam præstito juramento. Addo,
9 si hisce(*)non attentis, judex â socio delicti nominatum torturæ applicuerit, & cõfessionem ex eo quoq; extorserit, ipsam, & totum processum esse nullum, secundum ea quæ tradidi *caut.2.hoc tit.* Et hæc ad defensionem rei bene sunt,tanda,in quæ plerumq; impingitur. Huc etiam conferunt quæ deducit C*othman.vol.*3.R*esp.29.n.34* & *seqq.& n.162.*

Cautela XXXVII.

Pro excipiente contra socium criminis.

QVi excipit contra socium criminis. Pro eo cautela est, ne dicat: Excipio contra te, quia es socius criminis: Ita enim videtur delictum fateri: Sed dicat: Excipio contra te, quod non potes contra me testificari quia delictum commisisti, vel, quia

te

te tua confeſſione facis ſocium criminis *Jul. Clar. pr. crim. §. fin. quaſt. 21. vſ. 13. vide & alios allegatos â Carer. in pr. crim. de indic. indicio 8. n. 28. pag. mihi 116. Specul. in tit. de Accuſatore n. 10. Gomez. in tr. variar. reſol. tom. 3 cap. 12. n. 16. Speckhan. cent. 3. claſſ. 2. quaſt. 9. in fin.*

CAUTELA XXXVIII.

Pro Fiſcali, quando reus qualificate eſt confeſſus.

PRopter ſolam Confeſſionem hanc qualificatam: nego me occidiſſe, & ſi contrarium apparebit dico me feciſſe ad defenſionem neceſſariam, reus non eſt torquendus neq; capitaliter puniendus: quod probavi *cautela 20. hoc tit.* Caveant itaq; fiſcalis & reum fiſcalium fautores, ne in tali caſu urgeant torturam, imperitum vel nimis ſeverum Iudicem in periculum Syndicatus præcipitent, ac inſuper ſuam alioquin fundatam intentionem deſtruant: namq; ſtante dicta confeſſione qualificata, poterit reus ſtatim extraordinariè puniri: Si autem ea judex non velit eſſe contentus, ad quæſtionem reum abripiat, & is ſtet fortis ſuſtinendo illam & in confeſſione

ne qualificata perseverando, debebit in to-
tum absolvi: *Fulv. Pacian. conf.* 158. *n.* 15.

CAUTELA XXXIX.

Pro reo contra accusatorem.

SUMMARIA.

1. Testis unicus ut faciat indicium ad torturam sit omni exceptione major.
2. Quæ qualitas si ab accusatore non est probata, succumbit.

1 VNicus testis ad faciendum saltem in-
dicium debet esse omni exception
major, id est, contra quem nihil oppo-
possit: *Iul. Clar. in pr. crim.* §. *fin. quæst.* 2
vers. 2. quæ est opinio communis: *Rol. con*
3. *n.* 38. *cons.* 37 *n.* 9. *Cravet. cons.* 9. *n.* 11. E
quo pro reo existit cautela, ut nimirum vi-
2 deat, num accusator articulaverit & proba-
verit talem testem esse omni exception
majorem: Si enim ab eo hæc qualitas ne
articulata, nec probata sit, testis ille unicu
plane nihil probat. *Rol. cons.* 50. *n.* 17. *lib.*
Mascard. de probat. concl. 1367. *n.* 6. & 7. Vb
addit: quia cum ista qualitas non præsu-
matur, nisi probata fuerit, nihil relevabun
testes.

CAU

CAUTELA XL.

Pro judice ne utatur instrumentis insolitis, vel non consueto genere tormentorũ: Et pro Advocato, ad rei liberationem quando judex fecit contrarium.

SUMMARIA

1. Modum excedens in torquendo judex tenetur de Syndicatu.
2. Cautela pro securitate judicis.
3. Iudices tantæ impietatis existunt, qui nova & crudelissima genera tormentorũ excogitant.
4. Vnde sæpe vitam reis adimunt vel membra mutilant.
5. Iudicum ejusmodi epitheta & encomia.
6. Iudex à tanta immanitate cautè abstinet, & consueta tormenta imponit, ut evitet pœnam Syndicatus.
7. Iudicem novo genere torquendi utentem non excusat imperitia.
8. Dolose torquens judex morte secuta, punitur capitaliter.
9. Ne recedat judex à ministris torquentibus, & quare.
10. Excessum non intervenisse probet judex per inspectionem & relationem medicorum.
11. Novis tormẽtis utens præsumitur esse in dolo
12. Eiusq; tortura est injusta.
13. Confessio & quicquid ex illa sequitur propterea nullum.

Quam sit res fragilis & multũ periculosa reorũ quæstio, sat hactenus est inculcatum: Quapropter inter alia in eo quoq; cautum oportet esse judicem, ne in torquendo modum consuetum excedat, (*) alioquin tenetur de Syndicatu; *Bart. in l. quæstionis* 1

modum n.3.ff.d.quaest.Mars.in pr.crim.§.ex*pedita n.89.in fin.Iul.*Clar*.in pr.crim.*§.fi
2 *quaest.64.n.37.*Idcirco (*)hæc cautela,pr
ſecuritate judicis,communiter obſervatu
ut nimirum ille curet per Notarium ſcri
ad acta,torturæ qualitatem,quantitatem
alia particularia: Quam vide traditam ſu
3 pra in *caut.25. hoc tit.* (*) Exiſtunt nihil
minus quidam judices tantæ inhumani
tis,impietatis & neſcio cujus,affectatæ v
næ gloriæ,qui conſuetum non ſolum to
quendi modum excedunt, ſed etiam no
tormentorum genera, eaq; crudeliſſim
excogitant,qualia legi poſſunt apud *Dam*
in pr.crim.cap.37.n.38.& seqq. Brun. in t
d.indic.& tort.quaest.2.part.2.n.6. Grillan
in tr d.quaest.vers.secundo quaero : Et vers
quarto nunc videndum: C*othom.vol.3.Re*
*29 n.228.& aliquot seqq.*De quibus teſtim
nium ipſius torti usq; validum,donec pr
betur falſum. *Cothom.ibid.239.* iisq; co
feſſionem à miſellis reis, qui propter vi
tanti cruciatus quicquid ſæpe falſiſſimi c
4 fantur,extorquent:(†)Exinde ſæpe vita
adimunt:vel membrum mutilant, ut pe
petuo ſint inutiles, ut dicit *Gomez. tom.*
resolut.cap.13.d.tortur.reor.n.5.in fin. & e

perie

rientia teste, quando condemnati ad
pplicium ducuntur, ita sunt sæpe lacera-
ut vix pedibus consistere, nec incedere
ssint, vixq; sint apti ad supplicium susti-
ndum. (*) Tales judices comparantur 5
rnificibus, *Iul. Clar. dict. loc. n. 36.* vocan-
r ab H*eringio tr. d. fidejuss. cap. 10. n. 433.*
vati, stupidi, bibuli, ne micam in se eru-
tionis habentes: *Ab Hipp. d. Mars. in pr.*
im. §. expedita. n. 86. iniquissimi & sce-
tissimi, qui à fece levati omni scientia,
tute & ratione naturali carent: *Eman.*
arez. in annot. ad Gomez. dict. loc. acerbè
non immerito invehitur in eos, cujus
rba huc ad scribere libuit sequentia: Vix
quam certè satis pro dignitate repre-
ndi, atq; etiam diris devoderi judices il-
poterint, qui vel nova & in solētia quæsti-
um seu tormentorum genera commiscis-
ntur, vel diutius acriusq; accusatos reos
meritis vexant, quam jus fasq; discertè
poscit: Ecquid enim crudelius, atrotius
ab omni jure & ratione magis alienum,
am sub veritatis cruendæ prætextu mi-
os homines novis, & horrendis modis
aniare, & ad, quæ nunquam patrarunt
nquam dixerunt, nunquam vel cogi-
tatio-

tatione ipsa comprehenderunt confitenda adigere vel perducere? Quis enim non potius semel, atq; uno veluti temporis atomo, vitæ finẽ quocunq; modo imponere, & c-rialem horũ verius laniorum, quam judicũ tyrannidem effugere, quam se sub mille mortibus vivum discerpi eligat? Arbitror enim & id genus judices (si tam præstabile, & tã divinum exaggeratæ dignitatis nomẽ efferis, ijs hominum umbris, nec enim vel homines dici, duciq; debẽt, attribui potest) tum falsi, tum homicidii criminibus frequentissimè obnoxios fieri, dum falsa pro veris enunciari cruciatibus cogunt, & vel innocentes reos, vel innocentium loco habendos injustissimè trucidant, nec illis profectò aliam pœnam imponendã existimo, quã illam, quam Perillo horum planè simili Phalarides hac in re justissimus imposuis-
6 se fertur: *Hactenus Soarez.* (*) A tanta itaq; immanitate prudenter & cautè judex abstineat, nec insolita & inconsueta tormenta imponat, sed illa quæ inusu sunt & practica observat: *Gomez. dict. loc. Iul. Clar. dict. quæst. n. 36. 37.* eaq; cũ temperamento moderatæ rationis, ut reus salvus innocẽtiæ & supplicio remaneat *l. quæstionis modum ff. d*

quæst

quæst. l. de minore §. tormenta ff. eod. Qua-
propter ei utilis est cautela supra allegata 2. t.
hoc tit. maximè si in tortura vel propter
eam decessit tortus: Quam omnino judex
observabit, atq; sibi cavebit à periculo Syn-
dicatus & gravi pœna, (*) à qua cum non 7
excusabit imperitia, quæ in judice magna
est culpa quamvis propter hanc teneatur
solummodo pœna arbitraria; Gomez. dict.
c. n. 6. & pro modo culpæ Menoch. d. arb.
jud. quæst. lib. 2. cas. 340. n. 8. Boss. in pract.
crim. tit. de tortur. n. 32. si autem (*) dolo- 8
sè torsit, & mors secuta est, capitaliter pu-
nitur: Gomez. d. loc. n. 6. Menoch. dict. cas.
3. ubi etiam de arbitraria pœna propter
læsionem corporis & pro ratione diver-
sorum circumstantiarum. In eo quoq; sit
cautus judex (*) ne recedat à ministris 9
torquentibus, ut prohibeat si forte illi limi-
tes egreditentent: Nam etiamsi & ipsi, ubi
ultra jussum torquent, teneantur: Atta-
men cum judex semper adesse debeat,
dum reus subest quæstioni, præsumun-
tur ejus mandato & authoritate modum
excessisse Menoch. dict. cas. n. 13. Et
si contingat casu tortum vita decedere,
vel sua culpa, spretis medicamentis,
utile

utile fit judici ut probet excessum non in-
10 tervenisse(*) per inspectionem & relatio-
nem medicorum, qui inspecto cadavere, il-
lius signa & livores indicent, & referant an
ex tormentis perierit, an minus. Nemin-
porro, qui judicis officium gerat, tam im-
peritum & ignorantem arbitror, nisi plan-
hoc officio sit indignus, quin sciat ab inusi-
tato, novo & tyrannico tormentorum ge-
11 nere esse abstinendum: (*) Adeo, ut si eo
utatur, in dolo esse præsumatur, de quo cō-
stat ex evidentibus coniecturis. *Menoch.*
dict. cas. n. 13. in fin. Verum quicquid sit, sive
12 (*) judex dolosè sive culposè inusitata &
plusquam crudelia tormenta adhibuerit
tortura extra dubium est injusta ut patebi-
ex deductis, & aliis *Dd.* qui novos torquen-
di modos improbant, permultis: Vnde hæ
oritur cautela pro reo torto eiusq; Advo-
cato, si forte ille vi eiusmodi novorum tor-
mentorum delictum est fassus, ut dicat &
scribat confessionem esse nullam, & quic-
13 quid inde est secutum: (*) Quicquid enim
ex tortura illegitimè & injustè adhibita se-
quitur, est nullum: Veluti post alios ele-
ganter disserit & concludit *Casonus in tr.*
torment. cap. 4. Quem sequitur & ejusdem

sen

ſententiæ catalogum *Dd.* ex præcipuis apponit. *Gomez. in reſol. tom. 3. de delict. cap. 13. n. 25.* ubi poſt quasdam ſpeciales illationes, generaliter infert: Quod ſi ex qualibet etiam cauſa reus injuſtè torqueatur, ſemper confeſſio ejus etiam ratificata erit nulla: Ibidemq; contrariam opinionem refellit: Ad pleniorem hujus cautelæ extenſionem legatur *cautela 2. hoc tit.*

CAUTELA XLI.

Ad excuſandum officialem vel eius ſuperiorem qui ſine ſufficientibus indiciis reum quæſtioni ſubiecit vel modum in torquendo exceſſit ne teneatur de Syndicatu.

SUMMARIA.

Officiales ſine indiciis torquentes vel modum excedentes tenentur de Syndicatu.

Quomodo hoc poſſit evitari.

Vbi conveniatur officialis poſt tempus Syndicatus.

Quomodo ſe gerere debeat officialis vel eius ſuperior quando nemo contra eum tempore Syndicatus compareret,

Prætorum vel aliorum Rectorum provinciæ vel civitatis officiales, interdum rerum criminalium & jurium imperi- non præcedentibus legitimis indiciis iis non legitime probatis, vel aliis reſitis non recte obſervatis, reum torturæ

 ſubii-

subiiciunt vel modum in torquendo exce-
1 dunt,& propterea (*) conveniuntur super
Syndicatu: Quid cautelæ est ut ipsi non te-
2 neantur? Officialis(†)probet se ex jussu su-
perioris reum torsisse, sic enim erit excusa-
tus *l.ad ea ff.d.reg. iur.l. is qui puteum* §. *qui
tutoris,cum gloss.ff.quod vi aut clam l.furti* §.
qui iussa l. liberorum § *fin.ff.d. his qui not.in-
fam.cap. Quod quis mandato & ibi Dyn.de
reg.iur.in sexto*. Sic autem tenebitur ipse
Prætor vel superior mandans. Cautus itaq;
& ipse sit ut oblato libello contra suum of-
ficialem & elapso tempore Syndicatus ad
dandumq; libellum contra se curet proba-
ri, officialem quæstioni supposuisse reum
suo mandato, vel Prætor confiteatur idip-
sum. Sic uterq; erit securas: Officialis quia
fecit mandato superioris, superior quia ip-
sius tempus syndicatus effluxit: Quamvis
3 (*) autem non possit conveniri in loco of-
ficii: post tempus Syndicatus,tamen in pa-
tria vel loco domicilij poterit perpetuo
conveniri,*ut est gloss.singul.in l.1.ff. ad l.Iul.
repet Angl.in l. iubemus C. eod. nisi forte in*
Syndicatu fuisset absolutus, tunc enim op-
poni posset exceptio rei judicatæ: Propte-
re

rea(*) iterum sit cautus superior vel eius officialis, si tempore Syndicatus nemo contra eum comparet, ut petat & curet pronunciari, quod officium bene gesserit & de futuro non amplius sit conveniendus. Quod monitum est de tortura, idem quoq; obtinet in aliis ad officium Prætoris vel Officialis spectantibus. Hanc cautelam tradit *Cæpoll. caut. 214.* 4

TITULUS QVINTUS.

De Pœnarum executione & gratia delicti.

Cautela I.

Vt capitaliter delinquens evadat pœnam mortis.

SVMMARIA.

1. Filius delinquens oblatus judici á patre mitius est puniendus,
2. Idem obtinet si pater delinquens á filio offeratur.
3. Etiam in crimine læsæ Maiestatis.
4. Quod hodie judices non observant.
5. Practicari tamen potest ubi nulla alia est spes evadendi.

1 SI filius delictum ultimo supplicio dignũ commiserit, curet ne per lictores aut alios sed per patrem ad judicem ducatur, & eidem vel superiori offeratur, sic mitius & pœna mortis non est afficiendus, *secundum text. l. milites agrum §. desertorem ff. d. re militari:* Quod etiam (*) obtinet si pater de-
2 linquens á filio præsentatur: *Gothofr. in not.* a

not. ad dict. text. Cravet. cons. 309 n. 3. Tiraq. de pœnis legum caus. 18. Cæp. caut. 2. Menoch. de arbit. jud. quæst. Cas. 347. qui pluribus exemplis observatæ praxeos & authoritatibus id ipsum comprobant : Quæ autem pœna hoc casu sit indicenda *Menoch. ibid.* arbitrio judicis relinquit : Verum hanc cautelam, quamvis etiam (*) in crimine læsæ Majestatis procedere asseratur, periculosam esse existimaverim, cum hodie (*) judices eam non observent. ut scribit *Iul. Clar. lib. 5. sent. §. fin. quæst. 60. vers.* solent etiam: Attamen (*) quando facinorosus alias nullam effugiendi viam aggredi potest, vel cum majori periculo evasurus est, tentare licet, abundans enim cautela non nocet, atq; æquum judicem expresso juris textu tot authoritatibus non immerito motū iri arbitror.

3

4

5

CAUTELA II.

Vt ad mortem condemnatus liberetur.

SUMMARIA.

1. Damnatus ad supplicium qui Cardinali redditur obviam, liberatur.
2. Nisi commiserit crimen falsi.
3. Hic mos liberandi rarus est, & in terris Imperii planè inusitatus.

 Ad

AD locum supplicii quando condemnatus ducitur (*) procuretur per ejus amicos, ut illud fiat, unde transitus est alicujus Cardinalis, hic enim si redditur obviã, criminosus condemnatus liberabitur: Hoc privilegio fruuntur Cardinales, ut sibi obvi-antes ad mortem condemnatos liberare possint: *Bald. in l. addictos C. de appellat. Jul. Clar. in pract. crim. § fin quæst. 98. vs. ulterius quæro. 5. & ibidem relati Dd. Cæp. caut. 2.* ubi etiã mentionem facit solennitatis hoc modo liberandi *Tiraq. d. pœn leg. caus. 55.* qui autem propter commissum crimen
2 (*) falsi ad mortem condemnatus est, ut fieri potest *secundum l. 1. §. fin. ad l. Corn. de fals.* §. item lex Cornelia Inst. de pub. jud. hujus beneficii non est particeps *l. Lucius 17. ad Turpil. Muscatell. in pract. crim. de cognit. delict. de Falsis n. 27.* Præterea hic mos est
3 (*) quam rarissimus, & in terris Imperii plane inusitatus.

CAUTELA III.

Ad liberandum aliquem vel pœnam saltem minuendam & differendam executionem.

SVMMARIA.

1. Artis peritus si est damnatus, vel magni roboris

ris, vel utilis reipub. executi debet differri.

2. Nisi oriatur tumultus, vel plectendus sit publicus latro.
3. Si damnatus est egregius miles executio est differenda.
4. Merito de Principe vel Repub. interdum pœna remittitur vel minuitur.
5. Si delictum est antiquum pœna minuitur.
6. Clericus à judice laico non puniendus, sed prax s est in contrarium.
7. Delinquens Iudæus si baptizatur â pœnâ liberatur: sed contrarium recte servat consuetudo.

SI quis ex populo indicet, condemnatum esse (*) alicuius artis perfectè peritũ vel 1
magni roboris, vel etiam Reipublicæ sive alicui civitati admodum utilem, judex debet executionem supplicii differre, & Principem consulere, *per l. Ad bestias ff. d. poen. & ibi Dd. Gomez. tom. 3. resolut. cap. 13. d. tort. reor. n. 36*. Nisi forte (*) tumultus pro- 2
pter suspensam executionem oriatur; vel plectendus sit publicus latro, quia tunc potest fieri executio, *l. si quis filio exhæredato* §. *3. &* §. *hi autem omnes de inius. testam.* Vel si (*) quis dicat condemnatum esse egre- 3
gium militem (quæ cautela, quomodo hodie â militibus in pessimum detorqueatur abusum narrare periculosum est, attamen

toti fermè mundo constat) *gloss. in l. & si severior, in verb. certis rationibus C. ex quib. caus. in fam. irrog. Didae. Covar. lib. 3. resolut. cap. 9. n. 6. Iul. Clar. pract. crim. lib. 5. §. fin. quaest. 60. n. 25. & 26.* ubi in eandem sententiam plures allegantur, & exemplum *à Paris. de Put.* practicatum ut & Dyni adducuntur, qui à poena liberaverat insignem aliquem fabrum, cui manus erat amputanda.

4 Vtilis quoq; (*) est probatio meritorum in Principem vel Rempublicam collatorum. Nam quandoq; remittitur poena ei, qui multum servivit Principi: *Gloss. in §. plen. in verb. obmeritum instit. d. jur. Nat. Gent. & Civ. Iul. Clar. dict. loc. n. 27.* Alia quoq; non parum conducentia copiosè recenset *Tiraq. in tract. d poenis.* Princeps itaq; vel Respublica superiorem non recognoscens re perspecta & pro evidenti Reipub. utilitate, potest poenam remittere, vel arbitrariè minuere *Gomez. tom. 3. resol. cap. 13. n. 36.* Quod verum putarim, nisi crimen sit enormissimum *vide caut. 6. supr. d. inqu. & accus.* Tunc enim maximè utile erit Reipub. ut malum de medio tollatur: Potest e-

5 tiam reus allegare quod delictum sit (*) antiquum, scilicet commissum ante decem

an-

annos, isto enim casu non debet pœna mortis affici, sed mitiori per *text. in l. si diutino ff. d. pœn. & Dd. ad istam legem communiter Iul. Clar. pract. crim. lib. 5 §. fin. quæst. 60. n. 32.* restringit illud ad leviora, allegans exemplum furis absoluti: Id quod etiam obtinere putat in illis qui propter contumaciam sunt condemnati. Laicus delinquens fiat (*) Clericus, sic à judice seculari 6
puniri non potest *Cæp. caut. 2. n. 8.* qui tamen ibidem quosdam in contrarium & contraria exempla allegat. *Ferrat. caut. 23.* quæ cautela non est tuta, judices enim nostri temporis servant contrarium *dicit Ias. l. cum quædam puella ff. d. iurisdict.* Si (*) Iu- 7
dæus est, baptizetur & fiat Christianus, tunc enim secundum multos quos allegat *Ferrat. caut. 24. n. 4.* non solum à pœnâ spirituali quoad Deum, sed etiam à corporali quoad mundum liberatur, quod propter multas rationes (quas operose deducere non est mei instituti) verum non esse puto, praxis est quoq; in contrarium & communis opinio. *Iohan. de Ana. in c. d. hic. de accusat.*

CAUTELA IV.

Ad differendam executionem.

SUMMARIA.

1. Executio non debet differri, etiamsi damnatu dicat se revelaturum quicquam Princip eius personam concernens.
2. Damnatus si accusetur de majori crimin executio est differenda.
3. Executio modicè differenda, si damnatus a reddendas rationes alicui est obligatus.
4. Ab executione triginta dies debet judex ab stinere, si Princeps mandet aliquem puni ri pœnâ, præter solitum severiori.
5. Melius est pro veritate pati supplicium, qua pro adulatione beneficium.
6. Principaliores Civitatis sive consiliarii no possunt puniri pœna mortis, nisi ob m tum tumultus.

1 EXecutio (*) in criminalibus non deb differri *l. cum reis C. d. poen.* & alibi pa ssim, etiamsi condemnatus asserat, se hab re aliquid revelandum Principi eius pers nam concernens, statum & salutem: *tex est in l. si quis forte ff. d. poen. & ibi Bart. Dd. Gomez. in tom. 3. resol. cap. 13. n. 35.* (Cu quod obiter infero, ibidem in annotati nibus Eman. Soar. est contrarius, & mon judices, ut in ejusmodi casibus cautè se gerant, & operam obnixe dent, num p

sint aliquid veritatis expiscari: Nam pro conditione personarum hujusmodi allegationes & promissiones non esse susq; deq; habendas) Sunt tamen cautelæ, ut nimirum Condemnati, si volunt (*) executionem differre, forte ad impetrandam gratiam & veniam delicti, curent ut de graviori crimine accusentur, ex quo gravior pœna venit infligenda *l. unic. §. fin. nih. innovand. appellat. int. Bart. ad istum textum & in l. 2. §. fin. ff. d. cust. Reor. Lud. Rom. in singular. 566.* Quæ autem cautela quam sit periculosa operæ pretium non est, si nimirum (*) quis dicat judici, Condemnatum esse sibi obligatum ad reddendas rationes ex causa gesti officii, mercaturæ aut alia, petat & protestetur, ne de medio tollatur, antequam eas certo termino ad hoc præfixo, reddiderit: Hoc enim casu omnino debet suspendi executio, secundum *l. 1. C. d. bon proscript. & ibid. Ang. Ludov. d Piguera decis. 22. Ant. Gomez. tom. 3. cap. 13. de tort. reor. n. 36.* Quod tamen intellige de dilatione modica, & quando brevi temporis spacio rationes reddi possunt, Alias secus obtinet, nec differenda est executio favo-

favore Reipub, *arg. l. ita vulneratus ff. ad leg. Aquil. l. Provinciarum præsides C. d ferius Bart. in l. 2. §. 1. n. 4 ff. d. cust. reor. Ant. Gomez dict. loc.* Item si Princeps (*) mandet judic
4 ut puniat non puniendum, vel præter soli tam pœnâ severiori : Tunc enim in conti nenti non debet exequi judex, sed ab exe cutione triginta dies abstinere, eamq; du ritiam differre, & omni honesto modo re sistere *per l. si vindicari* C. *de pœn. & ibi An gel.* Quam divinam prope constitutionem *D. Ambrosio suasore promulgavit Theodosiu Imperator Gram. vot. 31. Cagnol. l quicqui calore n. 19. de reg. Iur. Cravet. cons. 319. Me noch. d. arbit. iud. lib. 2. cas. 334. n. 6. Nevisan in syl. nupt. lib. 6. n. 49. Cæp. caut. 2 n. 5.* Me
5 lius (*) est enim pro veritate pati suppli cium, quam pro adulatione beneficium Princeps quidem carcerem, sed Deus Ge hennam minatur.

6 Decuriones (*) civitatis, sive consiliari sive principaliores de civitate vel alii in di gnitate constituti non possunt condemna ri ad mortem, nisi prius Præses vel Præto rescribat Principi *per text. in l. Divi fratr §. 1. ff. d poen. l. 2 §. 1. ff. d bon. eor. qui si mort. Consci. l. 1. § simili modo quand. appella*

res

rese: l. si quis filio exhæredato §. ejus ff. d. iniust. testam. l. qui cædem. ff. ad leg. Corn. de sicar. Nisi aliter tumultus in populo sedari non possit d. l qui cædem Gomez. tom. 3 resol. cap. 3. n. 39. in fin.

Cautela V.

Ut alicui mitior im ponatur pœna.

SUMMARIA.

1. Delinquens mitoiri pœnâ punitus, ab alio judice puniri non debet.
2. Quod obtinet, nisi ita sit procuratum.
3. Mandatum in atrocioribus delinqnentem non excusat.
4. Propter Mādatum Tyranni pœna mitigatur.
5. Mandatum Tyranni delinquentem in foro conscientiæ non excusat,

Efficiatur ut Criminosus (*) pluribus legibus & diversis pœnis obnoxius, â judice favorabili mitiori poena puniatur, sic alibi graviorem dare non debet *l. qui de crimine C. d. accusat. & ad istam legem Ang. & Salyc.* Quæ autem cautela (*) nihil patrocinatur, si ipse delinquens ita procurasset, ut majorem pœnam, quam ab alio judice metuit, evitaret. Alia est quoq; cautela: in atrocioribus delictis(*)mandatum non excusat, si tamen jussu alicuius (*) Tyranni vel Domini sui ex ejus adhortatione & metu

metu quis aliquem interfecerit morti naturali non traditur, sed civili & extraordinarie plectendus est *l. Servos C. ad l. Iul. de vi pub. & priv. l. Gracchus C d. adult. Bart. & Salyc. ad dict. l. Servos*: Id quod etiam obtinere dicunt, si homicidium fiat ad preces Principis vel Tiranni, sunt enim secundum proverbium preces armatæ, & putant hoc probari *l. 1. ff. quod jussu & ibi gl. Menoch. de arbit. iud. quæst. cas. 354. n. 14. Tiraq. tract. de poen. leg. caus. 35. Afflict. decis. 69. n 5.* Quan-
5 quam autem tales mandatarii in (*) foro seculari ab ordinaria pœna subleventur, & quodammodo excusentur, non tamen erunt exculpari Coram Deo, & in eius extremo judicio, omnia enim mala potius imo mors ipsa sustinenda quam malo consentiendum: Nec in foro Ecclesiastico *Anton. Corset. Singul. 173. ut verb. metus.*

CAUTELA VI.

Pro judice, ut videat ne criminosum confessum vel convictum consanguinei vel amici ad carceres accedentes veneno interimant, vel ne ipse sibi manum inferat, atque ita executioni eximatur.

SVM

SUMMARIA.

1. Rei ita sunt in carceribus custodiendi ne de elabendo consultare possint.
2. Ad reos nunc confessos vel convictos facilior plerumq; patet aditus.
3. Quod non est extra periculum, præsertim si delinquens est de egregia familiâ.
4. Quare nobiles facinorosos sanguine junctos ante pœnam publicam conentur de medio tollere.
5. Violatores carcerum qua pœnâ puniendi.
6. Exemplum ex Menoch. quo frater fratrem ultimo supplicio afficiendum in carcere veneno necavit.
7. Hæc & similia diligenter judici præcavenda.
8. Delicta morte extinguuntur.
9. An judex in cadaver exequi possit.

1 REos ita (*) in carceribus esse custodiendos & separandos, ne ad delicta vel [n]eganda vel pallianda instrui, vel de elabendo consultare possint, *videre est ex cau[su]la II. supr. de capt. & carc.* 2 Postquam autē [v]el sunt confessi vel convicti, ita ut prope[d]iem lata sententiâ condemnatoria suppli[ci]o sint afficiendi, facilior plerumq; patet [a]ditus ad carceres, etiam sanguinis necessi[tu]dine junctis. 3 Verum (*) caveat judex, [q]uia nec tunc res erit extra periculum, [pr]æsertim si crimen sit atrox, & consangui[ne]i sint nobiles vel egregiæ familiæ: 4 Qui * [in]terdū conātur facinorosos occulto vene[n]o de medio tollere, ut evitēt pœnā ignominiosā publi-

publice inferendam, non timentes pericu-
5 lum quod ob id violent(*) carceres, & ea-
dem pœnâ sint puniendi *ut scribit Hippol. d.*
Mars. sing. 150 *n. 3. & sentiunt Ioan. de Ar-*
non. epitom. 60. Petr. Placa l. 1. Epitom.
delict. cap. 23. num. 12. *vers. illud pro-*
fecto. Imo *ex Baldo in l. libertas ff. de statu*
homin. refert *Iacob. Boulenc. in l. capitalium §*
famosos n. 123. *ff. de pœn.* quod si parentes in-
carcerati, qui mori debet, eum veneno in-
terficiant, ne vituperentur, debeant puniri
tanquam parricidæ: *vbi plura vide:* Memo-
6 rabile refert exemplum *Menoch. de arb. iud.*
lib. 2. cas. 285. n. 6. Ob grave (*) crimen erat
quis laqueo suspendendus, quod ægre ad-
modum ferens ipsius frater, exoptabat ma-
leficum fratrem veneno necare, sed dili-
gens adhibita custodia impediebat (nece-
nim permittebant custodes aliunde ei ci-
bum vel potum deferri) impetravit tand-
hic frater pridie, quam maleficus frater la-
queo esset suspendendus, ut eum alloqui &
deosculari saltem posset. Cum itaq; eum
allocutus esset, & deosculari fingeret, ore il-
li obtulit pillulam pessimi veneni, quam
maleficus ore excepit, intelligens quid es-
set, & dentibus fractam demisit, nocte q
sub

subsequenti vitam finivit. Caveat itaq; judex (*) ne hoc modo vel simili necentur 7
facinorosi, & condigno supplicio publico eximantur, inprimis si delicta eorum sunt atrocia, notoria & toti populo scandulosa. Et curet, ne forte illis instrumenta vel ligamina, quibus sibi vim inferre possint, relinquantur. Quanquam (*) autem delicta 8
& eorum pœnæ morte extinguantur: *l. defuncto ff. d. pub. jud. Menoch. dict. cas. ab init. Jul. Clar. in pr. crim. §. fin. quæst. 51. vers. 12. quero nunc. & vers. 15.* sed hic incidenter. Attamen (*) nihilominus judex maleficos 9
a vitâ defunctos laqueo suspendi, vel aliis ignominiis affici jubere potest secundum praxin communem. *Bald. in l. 2. n. 2. C. qui testam. fac. poss. Immol. in l. Raynutius n. 144. de testam. Cagnol. in l. pupillum qui §. in hæredes n. 2. ff. d. reg. iur. Immol. in l. defuncto ff. d. pub. iud. n. 1. & in l. 1 §. quoties ff. d. injur. Ant. Gomez. cap. 1. delict. cr. n. 79. Jul. Clar. & Menoch. in allegatis locis.*

Cautela VII.

Alia ad differendam executionem, & gratiam delicti impetrandam.

SUMMARIA.

Metuens accusari alium accuset.

 2. Exe-

2. Executio in damnatum, qui alium accusavit, suspenditur, donec ipsius accusatio perficiatur.
3. Principis lætitia vel festivitatis publicâ prodest ad reos liberandos.
4. Qui tunc temporis delicta remittere potest, & quæ
5. Homicidæ gratiam faciens, secundi homicidii reus censetur.
6. Gratiam delicti impetrat, qui uxorem ducit meretricem è lupanari.
7. Contrarium est verum, propter rationes annexas.
8. Propter flagitia publicè damnatus plerumque epuduit.
9. Sanctior res est matrimonium, quam ut causam ex impunitate delicti trahere debeat.
10. Damnatus ad capitale supplicium non liberatur à puella cum in matrimonium petente.
11. Delicta non debent manere impunita.
12. Laqueo rupto in actu supplicii liberatur damnatus, vel saltem executio differtur.
13. Contrarium rectè approbatur propter rationes annexas.
14. Condemnatio exequenda est juxta formam sententiæ.
15. Quomodo sententiam definitivam ad mortem judex rectè pronunciet.
16. Per pœnam capitis pœna mortis naturalis non intelligitur.
17. Triplex est pœna capitalis.
18. Rupto laqueo suspendendus nihilominus strangulari debet.
19. Improbatur ridicula opinio contraria Gomez. ruptionem laquei miraculum esse asserentis.

20. Ali

10. Alia ratio est eorum, quos Deus in afflictione Tyrannica servat incolumes, & alia eius, qui illæsus fracto laqueo in terra dec dit.
11. Si ruptio laquei pro miraculo esset habenda frequentiora erunt similia miracula & unde.

PRo eo qui(*) metuit, se brevi accusatum & condemnatum iri, cautela est ut aliū quempiam accuset: Si enim postea(*) condemnetur, executio suspenditur donec cōtra illum accusationem propositam perficiat & ad finem perducat *text. in l. si quis reus ff d. pub. iud. & ibi Bart. Imol. Angel. & alii Dd. Gomez. tom. 3. resol. cap. 13. n. 37. in fin. vide etiam Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. quæst. 14. vers. quintus est casus 15. & quæst. 97. vs est etiam 2.* Quæ tamen cautela quam raro sit practicabilis, & tuta expedentem non latebit. Ad (*) reos liberandos interdū prodesse potest imminēs magna aliqua festivitas sivè lætitia Principis publica, forte propter victoriam, nativitatem filii vel simile quid: Quapropter prospiciatur eo tempore, ut quispiam â Principe amatus eum penes intercedat ac veniam delictorum impetret: Tunc enim temporis (*) Princeps illæsa conscientiâ remittere potest *C. d. gener. abalit. l. 1. §. 10. ff. d. postulando. l. generalis C. d. sent. pass.* nisi sint atroci-

1
2
3
4

 cra

ora quæ communis etiam gentium ratio morte mulctari statuit, ad quæ sunt recensenda homicidia dolosa, vel commissa ex proposito *Num. pen. cap: l. 3. c. d. Episc. aud. Io. Balt. Post. in cons. crim. varior. 73. n. 46. & seqq. vol. 2 Farinac. lib 1 quæst. 6. n. 15. & seqq.* vel ad sit pars accusans dissentiens *Farin. d. loc. n. 18. & seqq.* vel remissio tendat in grave Reipub. detrimentum *Ant. Gomez. tom. 3. resolut. cap. 13. n. 38.* Huc repete etiam *cautelam. 4. supra. tit. d. cap. & carc.* Ne forte Principi idem accidat, quod

5 de Rege Galliarum fertur, qui cum (*) rogaretur, ut pœnæ gratiam faceret homicidæ, & responsum daret, se antea semel gratiam, eiusdem pœnæ fecisse eidem â quodam homine simpliciori admonitus dicitur, posterius delictum perinde habẽdum, ac si ab ipso rege fuisset commissum: Nam si statim justitiam administrasset, homicidæ porro peccandi facultatem præclusisset: Interdum & olitor est oportuna locutus. Aliam cautelam ad delicti gratiam impetrandam adducit *Gomez. tom. 3. resolut.*

6 *cap. 13. n. 37 prope fin.* Vt nimirum (*) condemnatus aliquam meretricem ê lupanari uxorem ducat: Quia per hoc videtur ei re-

mit-

mittenda pœna, cum exerceat actum maximæ charitatis, qui prodest in remissionē peccatorum *tex. in cap. inter opera de Spons. & matr. porro dicit* Gomez. & per istum textum aliquando ita fuit practicatum in nostro regno, ut dicit & refert *Par. de* Put. *in tract. syndic. in parte, an si judex, fol.* 116. & quæsivi à peritis judicibus, qui idem mihi dixerunt. Hanc etiam approbat *Emman. Soarez. in annotat. ibid. ad* Gomez. Plures de consuetudine attestantes refert *Iul. Clar.* §. *fin. quæst. 98. vs. 6.* Quam tamen turpem corruptelam, bonis rationibus destitutam 7
rectè improbat Gomez ratiunculam ex allegato textu refellens *ibid. ut & Tiraq. de pœn. caus. 56. in fin.* Cum tendat in grave præjudicium Reipub. Et viles ribaldi ac infames quotidie delinquerent sperantes veniam meritrices uxores ducendo. Insuper matrimonia debent esse libera, qualia non sunt spe evasionis ultimis supplicii coacta. Quid si condemnato honestas civilis tantillum cordi sit, vel ex conspicua familiâ sit, quis crediderit eum eiusmodi uxorem perpetuam ignominiæ memoriam, domi suæ retenturum, nec brevi post liberationē aliquo prætextu repulsurum vel desertu-

8 rum? Vel quid si condemnatus (*) epru-
duerit & callo frontem obduxerit, ut so-
lent illi qui semel limites ita sunt trans-
gressi, ut flagitiorum publicè sint damnati?
Numne de eo spes erit ad frugem redeun-
di, meretricem convertendi & cum ea
tranquille cohabitandi, an potius majus
malum & ulteriora flagitia metuenda?
Etsi vel maximè quippiam existant, qui e-
jusmodi conjuges ferre possunt & volunt:
9 Tamen (†) sanctior res est matrimonium,
quam ut ita debeat contaminari, & ex im-
punitate delicti, morte piandi, causari tra-
10 here. Quapropter damnatus (†) ad capita-
le supplicium nec potest liberari per virgi-
nem sive puellam, eum in matrimonium
petentem: Etiam per rationem *l. servos in
fin. C. ad l. Iul. de vi pub. Treutl. vol. 2. disp.
30. d. priv. delict. th. 3. lit. g.* & per rationem
11 generalem (†) ne scilicet delicta maneant
impunita: *l. 3. C. d. Episc. aud.* Nec praxis
Imperii contrarium admittit. Alius gratiæ
modi, quanquam insoliti mentionem
12 faciunt quidam I. D. Si nimirum (†)
condemnatus in loco supplicii, rupto la-
queo vivus in terram deciderit, eum libe-

rari

rari vel ſaltem executionem, donec Princeps conſulatur, ſuſpendi debere aſſerentes. Sed væ illi, cui præter hanc nulla alia gratiæ ſpes ſuper eſt. Quædam exempla narrat *Iul. Clar. in pract. crim.* § *fin. quæſt. 98. verſ. ultimo:*
Qui (†) tamen morem iſtum non approbat: Cum omnino exequenda ſit conde- 13
mnatio juxta (†) formam ſententiæ, in qua 14
communiter ſolent addi illa verba: Furcis ſuſpendatur ut moriatur. Quapropter etiam cautus judex (†) in concipienda ſen- 15
tentia condemnatoria ad mortem non ſimpliciter dicit & pronunciat, talem capitis pœnâ damnamus, omiſſis iſtis verbis, ut moriatur, vel ut anima â corpore ſeparetur: Vbi (†) namq; de capitis pœnâ ſim- 16
pliciter fit mentio, pœna naturalis mortis non intelligitur: *Marant. part. 4. diſt. 1. n 63. & diſt. 2. n 3. Chaſſan. in conſuet. Burg. tit. des juſtices* §. *5. n. 4. Mynſ. 2. obſ 45. & conſ. 59. n. 49.* Pœna enim capitalis eſt 17
triplex, alia mortis naturalis, alia qua perditur libertas, alia exilii *l. 2 ff. d. pub. jud. l. capitalium ff. d. poen.* Vnde in dubio intelligitur de mitiori pœna

l. si præses ff. d. pœn. l. pen eod. Ang. d. Malef. in verbo, & ibi caput à spatulis n. 32. Imol. in l. 2. ff. d. pub. iud. Ias. in l. transigere n. 9. C. d. transact. Hippol. d. Mars. in pract. crim. §. opportune n. 39. 40. Quam opinionem communem esse tradunt, quos refert *Iul.* Clar. *in pract. crim. §. fin. quæst. 67.* Hinc secundũ praxin Imperii Romani ita concipiuntur hujusmodi sententiæ: Daß Angeklagter mit dem Schwerdt vom Leben zum Tode gestrafft werden sol/ etc. Daß Angeklagter mit dem Strang oder Ketten vom Leben zum Tode zurichten: C*onst. Crim.* art. 102. quæ verba hunc aperte volunt effectum, ut mors sequatur: Propterea etiamsi
18 casus (*) ille insolitus, quo rupto laqueo damnatus incolumis, interram decidat, contigerit, nihilominus strangulari debet, ut moriatur Cagnol. *in l. favorabiliores de reg. iur. Papo lib. 24. tit.* 17. *arrest. 14. Muscorn. tract. d. iurisdict. n. 93 quos refert & sequitur Treutl. vol. 2. disp. 30. th. 3. lit. g.* Cui refragantur, & priorem opinionem amplectuntur: *Luc. d. Penna in l.* 1. C. *de desertor. Dec. in l. favorabiliores ff. de reg. iur. n. 8. Alc. 3 præsump. 44. n. 6. Par. de Put. in tract. Syn-*
Gomesi. *dic. in parte, an si judex,* [redacted]*. 3. resolut. dict.*

dict. cap. 13. n. 37. qui ibidem putat eiusmodi casum esse (*) miraculosum, dicens: Vnde in hoc dubio justius, & rectius erit executionem suspendere, quam fortè veritati & signo miraculi resistere: Quia (veluti ineptam & falsam hanc ratiunculam addit) refert scriptura sacra ex precibus Beatæ, Mariæ virginis & aliorum sanctorum hoc ita contigisse, & quosdam liberatos esse. Hæc *Gomez*. pro suo placito asserit, sed non probat, nec eius opinionem nec ridiculas rationes in dicto loco allegati textus tam Iuris Can. quam Civ. quicquam sublevant, sed planè perperam sunt citati (*) Alia 19
res est, quando suos propter innocentiam 20
& fidei constantiam, in extrema Tyrannorum afflictione miraculosè incolumes interdum conservat Deus Optimus Maximus: Veluti Sadrach, Mesach & AbedNego *Dan*. 3. & ipsum Danielem *Dan*. 6. & alios: Longissimè alia est, quando in ipso actu executionis, contra hominem flagitiosum, legitimè confessum, vel convictum, atq; damnatum aliquid insoliti, modo tamen naturali, accidit, Si dictus (*) casus pro mi- 21
raculo esset habendus, ac propterea criminosus liberandus, quis diffiderit istum & si-

 miles

miles carnificum, damnatis interdum fa-
ventium, fraudibus esse obnoxios, ac pro-
inde cum magna justitiæ & Reipub. jactu-
râ frequentiora fore ejusmodi miracula fi-
ctitia.

Cautela VIII.

***Pro reo in pœnam pecuniariam for-
te condemnando in delicto, quo propter defe-
ctum pecuniæ pœna corporalis est inferenda,
ut evitet carceres.***

SUMMARIA.

1. Delinquens ob defectum pecuniæ corpora-
pœnâ afficiendus rectè detinetur, etiam
offerat fidejussores vel depositū: & quare.
2. Consilium pro reo ut in ejusmodi casu carce-
res evitet.

1 DElinquens pœnâ pecuniaria, & in eju-
defectum, corporali afficiendus in car-
cerari & detineri potest, etiamsi fideiusso-
res de solvenda pœnæ qualitate dare vel-
let, vel eam deponere: Quippe quod in pe-
cuniariæ subsidium corporalis succeda-
dati fidejussores pendente inquisitione n-
solvendo fieri, & depositum forte perir-
possit: Vnde si reus præsto non esset, pœn-
atq; justitia deluderetur: *Bart. in l. 1. n. 2.
3. ff. d. cust. & exhib. reor. Ang. Aret. de m-
le-*

f. in verbo. quod fama pub. praeced. n. 67. & in verb pro quibus & quolibet n 10. Bart in l. nemo dubitat. de reg jur. Quam tamen sententiam restringit *idem Bart. in l. item liberatur ff. quib. mod. hypoth. vel pig solv.* Est autem cautela ut in ejusmodi casu accusatus vel inquisitus molestias (*) carceris effugiat: Si nimirum statim atq; convenitur, pœnam fisco solvat, dominium in eum transferendo, sub conditione condemnationis: *Bart. d. l. 1. n. 4. & l. item liberatur Ang. Aret. dict. loc.* Hæc cautela commodius referri posset *ad tit. de capt. & carc.* 2

Cautela IX.

Pro bonis fiscalibus augendis, & contraria, ne bona jure hæreditatis ad delinquentem ventura veniant in publicationem.

SUMMARIA.

1. Iudices condemnantes reos, quibus hæreditates erant obventuræ, antequam obveniant, male agunt causam fisci.
2. Bona post publicationem delata fisco non acquiruntur.
3. Differenda est condemnatio, usq; ad mortem eorum, quibus rei sunt successuri, ut acquirat fiscus.

4 Quan-

4. Quando bona publicantur, fisco non cedun ea, quæ non veniunt ad extraneos hæredes.
5. Consilium contra fiscum pro reo.
6. Favor ille fisci justitiæ est contrarius & quar
7. Custodia non debet degenerare in pœnam.
8. Fisco non ita favendum ut reo inferatur in juria.
9. Intra mensem vel absolvere vel condemnar debet judex.
10. Carceratorum causa est miserabilis.
11. Causæ criminales sunt celeriter expedienda
12. Quando ad faciliorem expeditionem origi nalia acta sint ad defensionem communi canda reis.

SOlent judices filiosfamilias aut alias per sonas, quæ successionis alicuius spen
1 habent, ante parentis(†) vel alterius perso næ mortem, cuius successio delinquenti bus obvenire potest, condemnare: Sed ip malè fisci causam agunt: Hoc enim mod portione, quæ mox ad damnatos hos veni
2 re deberet, fiscus ipse privatus remanet: (* Bona enim futura vel post publicationen & damnationem delata fisco non acqui runtur *l. si tibi mandavero* §. *in cuius ff. man dat. Bart. in l. 1. ad fin. ff. d. bon. damnat. Alex in l. ex facto* §. *Iulianus d. vulg. & pupil. sub stit. Boss. in pr. crim. tit. de bon. pub. n. 15. & 27*
3 *Qui n. 28. ibid.* suadet, (*) ut judices Princi pis aut fisci beneficium respicientes utan tur cautela & differant condemnationen

po

ost mortem patris vel alterius: Hoc mo-
o reo condemnato, bona transibunt in fi-
cum adita hæreditate, & non adita jus suc-
edendi transibit in eum, tunc scilicet si il-
ud jus ad hæredes extraneos poterit trans-
nitti: quæ est communis Dd. opinio in *l. si*
us mihi bona § *si quis planè ff. d. acquir. hær.*
in d. l. si quis mihi §. *servus municipii circa*
n Iul. Clar. in pract. crim. §. *fin. quæst. 78.*
ers sæpe contingit. Sin autem ad extraneos
æredes jus prædictum transmitti non po-
erit, neq; poterit fiscus quicquam præten-
ere, Fisco (*) enim quando bona publi- 4
antur, generaliter non cedunt ea quæ
onveniunt ad extraneos hæredes *Gloss.*
art. & Bald. in l. 1. C. d. bon. quæ liber. Con-
a hanc cautelam è diametro est alia quā
x *D. Nell. prima parte secundi temporis,*
uæst 30. refert. idem Boss. n. 29. ibid. Vt Ban-
iendus, vel cujus (†) bona erunt publican- 5
a, ante condemnationem renunciet juri
deundi cum consensu illius, ad quem eo
epudiante, devolvitur, de quo fiscus con-
ueri non potest: *l. Quod autem in prin. ff.*
æ in fraud. creditor. Cum juri adeundi pos-
renunciari: *tot. tit. C. d. repud. hæred.* Est
iam alia cautela contraria, ut nimirum
pater

pater antequam moriatur exhæredet filium maleficum cum causa *iuxta auth. non licet C. d. lib. præterit*. Et sanè causa est legitima, si filius forte molitus est contra patriã aut hominem occidit: *Bess ibid. n 30*. Vel est extraneus is, cujus bona ad delinquentem ab intestato devolverentur, alium instituat hæredem: *Laurent. Tennin. Rodulph in tract. caut. cap. 92. n. 19. & 20.* Sed quid

6 quid (*) sit, quis non satis intellexerit ante dictam cautelam fisco quidem favorabilem, sed reis captivis ut & expeditioni justitiæ esse maximè injuriosam? Carceris

7 (*) namq; custodia non debet degenerare in pœnam, ut sunt communia & præcipue *Const. Crim. art. 11. & art. 218.* Quod tamen fit, quando in nimis diuturno carcere delinquens detinetur, etiamsi ille non sit perpetuus, sed temporaneus, qui quoque tanquam pœna irrogatur *Farin in pr. crim lib. 1. tit. 4 quæst. 27. n. 104. & 105.* Insuper duplici pœnâ delinquens ac propterea inique punitur: Altera est quod longo temporis intervallo usq; ad alterius obitum in mala mansione retineatur: Altera, quod nihilominus publicatione bonorum

coer

coercitione delicto suo condigna afficia-
tur. Ad hac, quanquam fiscus sit(*) favora- 8
bilis, non tamen ita illi est favendum, ut
eo inferatur injuria: Imo reus favorabi-
lior est fisco: *Farinac. lib. 1. pract crim. tit. 5.*
quaest. 43. n. 13. per alleg. text. l. Arrianus ff. d.
obligat. & act. l. non puto ff. d. iur. fisc. Boss. in
tract. crim. tit. d. fav. defen. n. 2. Porro ju-
dex(*) omnes captivos, juris ratione, intra 9
unius mensis spatium absolvere debet, vel
sententia damnare *l. fin. C. d. cust. reor.*
Damhoud. in pract. crim. cap. 17. n. 17. Carce-
ratorum (†) enim causa tanquam misera- 10
bilium personarum, est summaria *Cyn. in l.*
un. C. si quis alteri vel sibi: Bart. in tract. de
carcer. ad fin. Damh. ibid. n. 18. Quanquã ex
consuetutidine hodierna illud tempus (*) 11
pro necessitate circumstantiarum & causæ
probationum, sit judici arbitrarium: Nihil-
minus ei incumbit ut causas criminales
celeriter expediat: C*onst. Crim. art. 77.* Exin-
de si crimen est notorium (*) vel alia justa 12
adest causa, judex statuere potest, ut loco
copiarũ dentur acta originalia Advocatis
reorũ: C*laud. Tertaz. in addit ad consilia Ber-*
tazoli patris sui, in cons. 130. lib 1. quem refert
& sequitur Farinac. in pract. crim. lib. 1. tit. 5.
quaest. 39. n. 115.

Vn-

Vnde colligitur justum & cautum esse ab ejusmodi cautelâ abstinere.

Cautela X.

Pro timente, ut forte bona sua aliquando applicentur fisco.

SUMMARIA.

1. Confiscatio propter multas calumniatorum delationes in frequentem venit usum.
2. Vt ditiores vix ab ea tuti esse possint.
3. Quomodo subveniendum ei, qui metuit bona sua aliquando confiscatum iri.
4. Donatio mortis causa confirmatur etiam morte civili.

1 CONfiscatio (*) bonorum (maximè in quibusdam regionibus, sub specie hæreseos vel rebellionis) in tam frequentem venit usum, ut etiam viri boni, propter falsas calumniatorum delationes, quibus nunc temporis Reges & Principes pronas
2 porrigunt aures, ac illis facillimè (*) credunt, vix tuti esse possint, præsertim ditiores parasitorum aulicorum gratiam parum curantes: Hæc conqueritur *Raimund. Fichard. in tractat. cautelarum. caut. 86. ibiq; refert cautelam Catel. Cotta, in memorab. sub verb. donatio causa mortis facta à marito:* Vt
3 nempe (*) timens bona sua aliquando fisco applicatū iri, ea mortis causa donet uxori suæ

suæ: Talis enim donatio est valida & morte confirmatur (*) etiam civili, Banni & exilii: *per text. l. sed si mors ff de donat. int. vir & ux.* Neq; tunc fiscus bona ista sibi vindicare nec ullam cum iis communionem habere, *iuxta tex. express. l. res uxoris 24. C. d. donat. int. vir. & ux.* nec interim donans factam donationem revocare potest: Mors namq; expectanda est, ut fiat irrevocabilis *d. l. sed si mors. Ias. in l si stipulatus fuerim §. 1. ff. d. verb. oblig. Paul. de Castr. in l. post contractum ff. d. donat.* 4

Cautela XI.

Ne propter avaritiam Officialium reis delatis inferatur injuria, & quædam aliæ cautelæ remissive.

SVMMARIA.

1. Princeps male donat bona rei in eventum confiscationis.
2. Nec in eventum condemnationis pœna pecuniaria alii promittenda aut donanda.
3. Aliquot Cautelæ remissive.

VT Princeps caveat ne (*) Officialibus vel judicibus, ad judicia publica constitutis vel etiam aliis, qui delatis reis nocere possunt, bona eorundem in eventum condemnationis & confiscationis donet, vel donanda promittat, propter rationes 1

 infer-

insertas, in *cautela* 12. *tit. d. Iud. Advoc.* & *proc.* monui: Quæ huc commodè repeti & referri potest: Idem quoq; propter rationum identitatem, quæ legere sunt *in dict.*
2 *caut.* monendum est, si (*) forte accusatus, vel inquisitus, ubi contra eum delictum contingeret probari, in pœnam pecuniariam veniret condemnandus, ne scilicet ante condemnationem ista pecunia cuiquam donetur, vel in eventum condemnationis promittatur: Remitto itaq; le-
3 ctorem ad dictam cautelam. Ad hunc(*) titulum etiam bene repetuntur & referuntur, *Cautela* 6. *in tit. d. inquisit.* & *accusat.* qua est pro militibus, ne finito bello propter delicta in eodem perpetrata criminaliter inquirantur vel accusentur: *Cautela* 23. e*iusdem tit.* Pro inquisito ut absolvatur, vel saltem ne ordinaria pœnâ sed mitius puniatur: *Cautela* 2. *tit. de indic. tort.* & *confess.* Pro judice ne sit in causa, quo minus delicta, propter iniquum præsertim in puncto torturæ procedendi modum, pœnis condignis puniantur, ac ipse teneatur de Syndicatu: Et pro reo etiam confesso, ubi imperitia judicis, vel affectata severitas tale quid admiserit, ne ei confessio etiam ra-
tis

tificata noceat. *Cautela 21. ejusdem tit.* Quomodo reus in crimine furti à torturâ & ab ordinaria pœnâ possit liberari. Item in casu homicidii, *Cautela 20 in fin. ejusdem. Cautela 38 ejusdem.* Pro fiscali, quando reus, qualificatè est confessus: *Cautela 40. ejusdem,* Pro judice ne utatur instrumentis insolitis, vel non consueto genere tormentorum: Et pro Advocato ad rei liberatione, quando judex fecit contrarium.

Cautela XII.

Pro delinquente ad impetrandam gratiam criminis.

SUMMARIA

1. Sponte comparens & delictum fassus gratiam impetrat.
2. Quod non est tutum, si delictum est atrox & ad effectum perductum.
3. Sed obtinet in casu l. quisquis C. ad l. Iul. Majest. & similibus.
4. Ex conspiratoribus, carceris futuram effractionem manifestans gratiam delicti consequitur.

DElinquens ut gratiam (*) impetret, sponte compareat, delictum fateatur & manifestet reos ejusdem criminis: *Bart. ad l. 1. §. cum quis latrones ff. d. quæst. text. l.* 1

non

non. omnes §. fin. d re milit. l. unic. §. qua legē damnatus ff. ad l. Iul. *d. ambit. gl. &* Dd. *ibid. Alberic. in l. quisquis C. ad l. Iul. maiest. Boss. in pract. crim. tit. remed. ex sol. clem. princ.*
2 Sed hæc cautela (*) non est tuta, si crimen est atrox & non amplius in conatu consistit, sed ad effectum perductum est, ac perpetratum. In casu autem *l. quisquis C. ad l. Iul. Mai § fin.* & similibus omnino (*) pro-
3 futura est, ubi expressè constitutum reperitur: Sanè si quis ex his in exordio initæ factionis studio veræ laudis accensus, initam prodiderit factionem, & præmio & honore à nobis donabitur. Is vero qui usus fuerit factione, si vel sero (incognita tamē adhuc) consiliorum arcana patefecerit, absolutione tantum ac veniâ dignus habebitur. Item quando quispiam ex carceratis
4 (*) conspiratoribus defrāgendo carcerem, forte pœnitentiâ ductus, vel alia de causa conspirationem judici revelavit, impunitate gaudet: *text. in l. in eos in fin. ff. d. cust. reor. & ibi gloss. & Dd. Boer. decis. 215. n. 22. Mars. in pract. crim. §. attingam n. 50. Claud. Battand. in pr. crim. reg. 142. Carcerum effractores n. 7. Iod. in pract. crim. cap. 18. sub rubr. de effract. carc. n. 3. ubi dict. l. in eos* ita

inter-

interpretatur, ut revelanti, non de conſpiratione effractionis ſolum, â Principe impunitas concedenda ſit, ſi illius fuit particeps, ſed etiam ipſius delicti, pro quo revelans detinebatur, dummodo id ſit remiſſibile *Proſp. Farinac. in pr. crim. quaſt. 30. n. 194.* eam interpretationem approbat, præſertim quando revelans non eſt conſpirationis particeps: Tunc enim verbum, relevandos in textu appoſitum, intelligi de pœnâ non conſpirationis ſed delicti, propter quod fuit incarceratus: *allegans ibid. Cyrill. in ſum. crim. part. 1. rubr. 12. d. cuſt. reor §. 2. n. 2.* Hanc poteſtatem remittendi in ejuſmodi caſu non ſolum Princeps habet, ſed & alii judices. *Petr. Premus de ſecurit. promiſſ. quaſt. 1.*

CAUTELA XIII.

Pro delinquente ut impetrata gratiâ ſine periculo uti poſſit.

SUMMARIA.

1. Petens gratiam non fatetur delictum, nec tenetur fateri.
2. Debet tamen exprimere id, pro quo gratiam petit cum ſuis qualitatibus.
3. Secus ſi fecerit, gratia eſt obreptitia, & quas impetrans pœnas mereatur.
4. Quomodo quis impetrata gratiâ ſecure uti poſſit.

5. Exempla contraria.
6. Quorum pro consecutione gratiæ Principi mentio facienda.

1 QVi petit(*) gratiam alicujus criminis, licet de jure non teneatur fateri se delinquentem nec judex possit dicere ei, fatearis prius delictum alioquin non uteris
2 gratiâ tamê (*) exprimere debet id ipsum pro quo gratiam petit, cum omnibus suis qualitatibus, quæ Principis animum verisimiliter retrahere possunt â gratiæ concessione, si illas sciat *Ias. in l. damnosa C. de prec. Imp. offer. Rom cons. 449. Anchar. Cons. 160 Boss. in pract. crim. tit. de remd. ex sol. clem. Prin n. 29. 33. & 38. Iacob. Boulenc. in l. capitalium §. famosus n. 207. ff. d. pæn. & Chassan. in consuet. Burgund. tit. des justices §. 5. n. 18. & seqq.* Quas si reticuerit
3 (*) gratia Principis erit sub- & obreptitia prorsusq; invalida *Mascard d. probat. concl.* 846. Quippe quod subreptio, maximè in gratiosis, ipso jure etiam parte non opponente vitiaret impetrationem: *Cap. ad audientiam d. rescript. cap. dilectus filius ibi gl. & Dd. Prosp. Farinac. in pract. crim. lib. 1 tit. 1. quæst. 6. n. 46. & seqq.* Vsq; adeo ut obrependo & veritatem celando impe-

trans pœnam temeratoris & falsi luat. *text. in l. si quis obrepserit, ubi gl. & Dd. ff. d. fals. & impune possit occidi Alex. Cons.* 114 *vol.* 1 *quem* sequitur: *Boss. dict. tit. n.* 37. Attende itaq; tu, qui gratiam à Principe (*) 4
cõfidis impetrare, ut exprimas in supplicatione omnia ea, quæ jure possunt avocare animum Principis à grâtiæ concessione, ne te subiicias periculo, sed ea securè uti possis, & ne tibi (*) cõtingat, quod ei quem 5
defendit *Cravet.* 2. *Cons.* & cuidam, qui impetrata gratiâ de secundo homicidio, primi in literis non facta mentione Bononiæ capitis supplicio fuit affectus Quod post alios refert *Iul. Clar. in pract. Crim.* §. *fin. quæst.* 59 *vers. debes autem* 9. Vbi etiam meminit alicuius sicarii insignis, qui obtinuerat literas impunitatis à Principe, neq; expresserat, quod tempore impetrationis erat in carceribus detentus, & fuit laqueo suspensus. Dixi, eorum quæ (*) jure 6
Principem à gratiæ concessione avocare possunt, mentionem faciendam: Vnde non omnia tacita, quorum expressio quidem posset movere Principem, sed non jure, ad gratiam denegandam, eam vitiant: *Boss. dict. tit. n* 34. *Farinac. dict. quæst. n.* 48.

CAUTELA XIV.

Ne quis veniæ petitione censeatur delictum fateri.

SUMMARIA.

1. Quomodo transigendum ne quis censeatur confessus, remissive.
2. Sola veniæ petitione nemo fatetur delictum, & quando id obtineat.
3. Quomodo gratia cautè petatur.

1 QVomodo(*)transactio sit ineunda, ne propter eam indicium fiat ad torturã, vel quis tacite confessus censeatur, dixi supra *in caut. 5. tit. d. indic. tort. & confess.* Hic addenda est cautela quomodo accusatus vel inquisitus reus veniam â judice petere possit, ne delictum dicatur fateri. Præmittendum autem est Dd. statuere, quod re-
2 gulariter sola supplicatione(*) seu petitione pro impetranda veniâ quis non censeatur delictum fateri *Rom. & Alex. in l. 1. ff. d. nov. op. nunc Ias. in l. decem ff. de verb. oblig. Boss. in pract. crim. tit. d. rem. ex sol. clem. princ. n. 29. Menoch. de arb. iud. lib. 1. quæst. 8. n. 37. Mascard. de prob. concl. 50).* Quo tamen non semper obtinet nisi in crimine transigibili: Si namq; in eo per compositionem non oritur confessio, quod videre est in supra dicta *caut. 5.* eò minus orietur ex simplici

lici supplicatione *Blanc. d. indic. n. 308. in fu. Farinac. in pract. crim. l. 1. quæst. 5. n. 25.* Cautela itaq; hæc observanda (*) est gratiã 3
elicti etiam non transigibilis sive veniam etituro, ne scilicet eam petat solemniter ve judicialiter, sed extrajudicialiter: Vel si videatur expedire ut judicialiter petat, xpresse dicat & modestè protestetur, se ex umilitate gratiam petere & ut magnis nolestiis & sumptibus sublevetur, non ut elictum fateatur *Farinac. dict. loc. ubi vide Dd.* quos ad hoc citavit.

CAUTELA XV.

Ad pœnæ mitigationem obtinendam.

SUMMARIA.

1. Bonam de se probans famam non est torquendus etiamsi extent indicia.
2. Nisi indicia sint admodum prægnantia.
3. Bona fama delinquentis & temporis diuturnitas efficit ut mitius puniatur.
4. Aliis sceleribus contaminato delinquenti temporis diuturnitas non prodest.
5. An excusent vel pœnam mitigent furor, ira senectus, minor ætas & similia, remissivè.

Bonam (*) famam rem inæstimabilem 1
hunc inter alios habere effectum, ut etiamsi contra aliquem extent indicia ad torturam sufficientia, nihilominus is si eã

de se probaverit, & quod proximè præterlapso triennio fuerit honestæ vitæ, bonæ vocis & conversationis, quæstioni subiici non debeat: Quippe quod indicia contra-
2 ria(*) hoc ipso sint elisa, nisi fuerint admodum prægnantia & gravia. invenies in *cent. 18. in tit. d. indic. tort. & confess.* Quid
3 autem si reus accusatus (*) vel inquisitus post diuturnum tempus reperiatur deliquisse, num ne bona fama & hoc operabitur, ut pœna mitigetur? Ita recte statuunt *Tiraq. d. poen. leg. temp. causa 29. n. 4. quem refert & sequitur Farinac. in pract. crim. lib. 1. quæst. 10. n. 9. propter veram rationem l. diutino ff. d. pœn. quæ est vita emendatio: Adde datur* Neviza. *lib. 1. sylv. nupt. n. 96. Covar. var. resol. 2. cap. 9. n. 2. vers. contrarium Corras. in miscel. 2. cap. 20. Gomez ad l. 76. Tau. n. 5. ubi hoc declarat: Fachin. lib. 9. contr. cap. 38.*

Quapropter cautela est pro delinquente, si eius delictum post longum temporis intervallum manifestatum, atq; is propterea captus sit, ut non temporis diuturnitatem solum alleget, sed ostendat etiam se tempore commissi delicti vitam vixisse semper honestam: Tunc enim, impetu p[...]

tiu

rius, vel infirmitate quadam lapsus, quam ex dolo & consuetudine deliquisse est præsumendus, iam satis emendatus habendus, ac ei propterea pœna minuenda. *Tiraq. & Farin. dict. loc. Tiraq. cauſ. 51. n. 1.* simpliciter dicit rationem vitæ ante actæ habendam circa mitigationem pœnæ. Vbi itaq; quis post (*) perpetratum crimen ulterius 4
inhoneste vixerit aliisq; sceleribus se contaminaverit, temporis diuturnitas diminutionem pœnæ non operabitur. *Ant. Theſ. deciſ. Pedem. 76. n. 5.* An & quomodo (*) excuset à pœna, vel eam mitigent, ira, 5
furor, amor, ebrietas, senectus, infantia, minor ætas, (quæ contra factam confessionē, etiam in delictis in integrum restitui potest. *Ant. Blanc. caut. crim. 6. Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. quæſt. 6. verſ. 4.*) reorum multitudo, nobilitas, & similia, hic operosè perstringere est supervacaneum, cum ista passim apud Dd. jura criminalia tractantes reperiantur.

CAUTELA XVI.

Pro judice, ne in defectum pœnæ pecuniariæ delinquens corporis afflictivam evitet, & sic remaneat impunitus.

SVM-

SVMMARIA.

1. Non habens in ære luat in corpore.
2. Ante, non post sententiam pœnæ pecuniariæ, pœna corporalis infligi potest.
3. Latam sententiam judex corrigere non potest
4. Iudex ante sententiam pœnæ pecuniariæ cognoscat, an damnandus sit solvendo & quare

VUlgatum & ferme in ore omnium il-
1 lud est: Qui (*) non habet in ære luat
in corpore *l. fin. ff. d. in jus voc. l. 1. §. fin. ff. d.*
pœn. & alibi passim. Coler. de process. execu
in præfat. n. 20. Tessaur. decis. 182. n 1. & decis.
232. n. 1. & 2. Et subsidiarium præbeat ter-
gum, cui non suppetit pecunia. *Valent.*
Franc. d. fideiuss. cap. 3. n. 217. Zas. in §. pœnale
n. 25. inst. de act. Menoch. arb. iud. cas. 44
2 *Peguer. quæst. crim. 6.* Sed notandum (*)
quod tunc demum judex propter pauper-
tatem delinquentis possit in locum pœnæ
pecuniariæ subrogare corporalem, quan-
do scilicet cognita ejus inopia id faciat an-
te sententiam, secus si postea: *Bart. in l. 1. §.*
1. n. 8. ff. ad Turpil. Blanc. in pract. crim. in §.
3 *verum quia quandoq; n. 112.* Quia judex (*)
lata sententiâ dicitur defunctus suo officio
ita ut eam amplius mutare & corrigere n-
possit *l. judex. posteaquam 55. ff. d. re judic.*
Hæc hanc suppeditant cautelam, ut jude-
4 sit cautus quando (*) versatur in casu, qu-
o

ob defectum pecuniæ pœnâ corporis affli-
ctiva delinquens venit afficiendus, ut ante-
quam pronunciet & ferat sententiam defi-
nitivam, cognoscat an damnandus sit sol-
vendo, ne post latam sententiam utraq;
pœna elabatur, & ita remaneat impunitus,
Quamvis contrarium verius esse dicat *Tes-
saur. decis.182. & decis. 232. n. 2.* Attamen
hanc cautelam, observare tutius esse ex-
stimo.

Cautela XVII.

*Pro magistratu vel judice, ne festi-
net inquirere, damnare & supplicio afficere
quenquam, ex sola ratione meri imperii
conservandi & actum eius exer-
cendi.*

SUMMARIA.

Ex sola ratione tuendi juris sui interdum Magistratus vel judex aurius inquirit.

Vnde contingit ut innocent quæstioni subiiciatur & damnetur, & ibi exemplum.

Abstinendum est judici â cupiditate aliquem delinquentem pro actu meri imperii quæritandi.

Secus faciens quam incurrat pœnam.

Quidam judex naturâ melancholicus, isto die, quo homines trucidabat, cuilibet apparuit blandus.

Non quis puniendus ut conservetur jurisdictio, sed ut malum de medio tollatur.

7. Invectio in secus facientes, cum insertis [...]tionibus.

8. Errores iniquissimi irrepserunt quæstione[...] habendi.

1 EVenit interdum(*) ut Magistratus, ju[...]dex vel Officialis, cui concessa est pote[...]stas cognoscendi & animadvertendi in fa[...]cinorosos, aliquod annorum intervallo[...] nullum meri imperii actum exercuerit, ve[...] ei de jure isto controversia mota sit: N[...] itaq; hæc potestas, per multos annos no[...] usurpata, temporis antiquitate obscuretu[...] in desuetudinem eat, vel forte auferatu[...] Magistratus, judex vel Officialis, ex sola[...] mera ratione tuendi juris sui, acrius & ma[...]gno conatu inquirunt, in quem actum m[...]

2 ri imperii exerecant: Vnde(*) contingit [...]liquando, ut innocens, vel qui leve com[...]misit delictum, capiatur, quæstioni subj[...]ciatur, damnetur & supplicio afficiatu[...] Memini alicujus exempli, quod nomin[...]tenus adducere nō attinet, ut pauper qu[...]piam (susq; deq; habita *Constit. Carol.* a[...] *160.* in illis verbis: Mehr sol ermessen w[...]den/der Stand vnd das Wesen der P[...]son/so gestolen hat/ vnd wie schedlich d[...] Beschädigten der Diebstahl sein mag/ v[...] die Straffe darnach an Leib vnd Leben [...] theile[...]

(hilen)laqueo sit suspensus,qui comestibilia,non admodum multa, furtim abstulerat & ablatio eorum Domino parum erat nocitura, nec is ullius præterea criminis reus fuerat factus, adeo ut extra dubium sub pœnâ levi fuisset dimissus,nisi prædicta ratio conservandi juris obstitisset.Sed proh Deum immortalem, quæ hæc est crudelitas & impia fatuitas? Caveat sibi (*)judex 3
ab ea & similibus caneq; peius & angue eiusmodi conatum & cupiditatem, delinquentem quæritandi & puniendi, fugiat, nisi velit Syndicatus (*) reatum incurrere 4
& jurisdictione privari: Prout debent judices sever iter (nedum injustè) in criminalibus procedentes *Hip.d.Mars.in pr.crim.* *expedita n.86. Bald.in l.2.d.cust.reor.* Huc repete quæ dixi *in cautela 1. tit. d.inquis.& accusat.* Nec à tramite justitiæ eum seducat prædicta ratio actum meri imperii exercendi: Vel affectatæ severitatis gloriola, ut illum.in (*)quem admodum invehitur 5
Paris.d.Put.in tract. Syndic. in verbo crudelitas offic. eum ferocissimam bestiam compellens & ut homicidam reprehendens, ibidemq; referens:

Quod

Quod licet ille judex esset naturâ melan-
cholicus eo tamen die, quo homines tru-
cidabat, omnibus alacer, iucundus, gau-
dens, blandus ac benevolus apparebat.
Non propterea(*) delinquens ultimo sup-
plicio afficiendus, ut conservetur jus ma-
leficia coercendi, seu, ut hodie loquimur,
jurisdictio criminalis: Sed ut malum de
medio tollatur. Lepida scilicet est sequela
jurisdictio criminalis est tuenda: Ergo hic
vel ille est suspendendus: Vel aliquis de-
linquens ad actum supplicii præter soli-
tum magno studio est indagandus. Qui-
tandem (*) erit innocens, qui vel leviter
est suspectus, vel â malis calumniose dela-
tus, & incidit in extensos casses ejusmodi
beluarum, qui, ceu diabolus, apertis fauci-
bus anhelant sanguinem hominis, ambi-
unt & quærunt quem perdant? Nonne si
ex leviusculis indiciis, dubiis sæpe & erro-
neis â monstris mortalium multi ad quæ-
stionem abripientur, vi tormentorum ce-
8 suri & innocentes peribunt? Quippe (*)
quod iniquissimi errores quæstionum ha-
bendi passim irrepserint quod palam fie-
tractatum, *in primis titulum d. indic. tort. &
confess.* per legenti. Væ itaq; tibi, qui ho-
modo

modo, jura jurisdictionemq; tuam tueri desideras, & actum meri imperii exerces: Exercebit in te vicissim actum justitiæ judex ille justissimus ultimo & æterno puniturus supplicio.

CAUTELA XVIII.

Contra malam consuetudinem quorundam locorum ubi criminosi morti traduntur antequam in fide salvifica sint satis instructi & conversi, atq; sic in pœnam simul præcipitantur æternam.

SUMMARIA.

1. Quando proximo die flagitiosus est plectendus, cur tunc primum ad eum mittantur confessarii.
2. Capti Christiani præsumuntur, & cum iis longe facilius, in conversione, quam cum ethnicis & infidelibus agitur.
3. Caveat judex ne damnatus cum temporali exitio æternè pereat.
4. Nostro tempore viluit pietas, & honesta vivendi ratio.
5. Malefici parum vel sæpe nihil sciunt de doctrina salvifica. & ibi exemplum.
6. Executio debet differri usq; donec damnatus sit conversus.
7. Episcopus debet prohibere executionem, ut dato temporis spacio miser convertatur.
8. Ante auditam sententiam condemnatoriam melior est conversio, & ad eam miseri sunt aptiores.

 9. Vi-

9. **Videre debet judex, ne inebrientur miseri, quando ad supplicium educuntur.**

1 QVando flagitiosi (*) proximo die sunt plectendi, tunc primum secundum multorum locorum consuetudinem confessarii ad eos mittuntur quibus confiteantur ac sacram eucharistiam accipiant. Isq; mos hanc proculdubio habet rationem: Tum, quod judex hucusq; versetur in puncto inquisitionis, torturæ & adipiscendæ plenæ probationis, nec dum noverit reum esse definitivè, pœna mortis condemnan-
2 dum: Tum quod in terris Imperii (*) vivatur inter Christianos, & capti Christiani præsumantur, ac tales quidem, quibuscum in convertendo, non tanquam cum ethnicis infidelibus & paganis est agendum. Se-
3 caveant (*) judices sibi à conscientiæ vulnere, ne sint in causa ut criminosi nō temporali exitio solum pereant, sed æternam quoq; luant pœnam: Hisce enim tempori-
4 bus (*) perditissimis juxta ac deploratissimis usq; adeo viluit pietas, institutio juventutis, & omnis honesta vivendi ratio, etiam
5 inter Christianos, ut reperiantur (*) plurimi præsertim malefici, qui vel parum vel prorsus nihil sciunt de doctrinâ salvificâ ab ethnicis non nisi nomine & baptismate

discr-

discrepant. Ante sesquiannum fuit quidam delinquens laqueo suspensus, qui vix recitare potuit orationem Dominicam, & interrogatus, â quo esset redemptus, dedit responsum: â sancto Petro. Tales si sint
condemnati executio(*)debet differri,&a- 6
liquod temporis spacium, pro pii & Christiani Iudicis arbitrio concedi, ut volentes de necessariis ad salutem, pœnitentiâ, fide & merito Christi informari, & ad benè moriendum præparari possint *Ant. Gomez. tom. 3. resol. cap.* 14. *ubi ex Bald. & Paul. d. Castr. ad l. Archigerontes C. d.* E*pisc. aud.* re-
fert, quod possit & debeat(*)Episcopus per 7
censuras Ecclesiasticas prohibere, ne judex secularis exequatur sententiam, nisi prius dato termino & spacio ad confitendum.
Quæ commodius(*) â judice fieri curan- 8
tur ante condemnationem & auditam sententiam condemnatoriam *Paris d. Put. tract. Syndicat. ver. judex. quo etiam tendit Constit. Crim. art.* 79. *& art.* 102. Sic enim non erit necesse propterea differre executionem, sunt miseri ad convertendum aptiores, atq; non ita confusi, consternati & cogitatione supplicii perturbati. Prospiciat
quoq;(*)judex, ne inebrientur miseri quā- 9
 do

do educuntur, & ita â sincera contritione, pietatis affectu & devotione avellantur: *Const. Crim. art.* 79. Quod sæpe vidi malè observari perversè intellecto textu biblico, *Proverb.* 31. *vers.* 6. Date siceram perituro, & vinum his qui amaro sunt animo: Quod quomodo ex fonte sit, & recte explicandum, Theologis relinquo.

CAUTELA XIX.

Vt plena impetretur gratia & ad omnia extensa.

SVMMARIA.

1. Quando gratia Principis ad solam pœnam restricta sit.
2. Quando ad famam, vitam & omnia gratia Principis extendatur.
3. Gratiam impetraturus curet ut in rescripto ponantur verba plenissimam restitutionem operantia.

1 PRinceps in rescripto dicens: facimus tibi gratiam, (*) vel facimus tibi gratiã pœnæ corporalis, vel vitæ, vel indulgemus tibi, gratia ad solam pœnam restricta est, nec latius extenditur. *l. 2. C. d. sent. pass. & restit. l. generalis* 7. *C. eod. Bart. in l. fin. & Salic. C. eod. Pergrin. d. jure fisci lib. 5. tit. 2.* la-
2 tius. Si autem dixerit (*) Princeps facimus tibi omnium gratiã, vel ad omnia ut prius

eras

eras, restituimus: Ad omnia quoq; restitutio extenditur, ad pœnam corporalem, famam & omnia reliqua: Quia Principis verba clara sunt, adeo ut de eius voluntate expresse constet: *arg. l. non aliter ff. d. leg. 3. l. continuus § cum ita ff. d. verb. obl.* Vnde cautus sit, qui (*) sibi vel amico gratiam intendit consequi, & curet, ut in rescripto gratiæ sive restitutionis, nō ponantur verba arida, veluti indulgentiæ & similia: Sed quod restitutio facta sit ad omnia: Idem quoq; erit, si ponantur indulgentia & restitutio plenissima: *Vide Gril. d. relax. carcer. sub tit. d. benef. & indulg. Princ. q. 1. Bart. in l. 1 §. si quis ultro ff. d. quæst. l. fin. in fin. C. d. ... it. pass.* 3

Cautela XX.

Ad differendam sententiam eiusq; executionem.

SVMMARIA.

1. Ad differendam sententiam eiusq; executionem accusentur testes eosq; producens.
2. Accusatio eorum testium, qui sunt ultra numerum probandi, non differt sententiam.
3. Testes absentes ad defensam nominantur, ut differatur sententia condemnatoria: quod quando obtineat.

VT differatur (*) sententia condemnatoria, 1

toria, atq; ſic etiam executio, cautela eſt, ut accuſentur teſtes, & producens eos de falſo: *Salic. in l. ſi docueris C. ad l. Corn. d falſ. Cæp. caut. 2 n. 16. ad quod ibid. citat. l. 3. C. ſi ex falſis inſtrum.* Quod verum eſt, ſi accu-
2 ſantur (†) teſtes neceſſarii ad probationē, ſecus ſi ſint alii, & ultra numerum eorum, qui probaverunt: Namq; per accuſation illorum non retardatur proceſſus neq; Criminalis neq; civilis. *Ang. Aret. in tract. ma lef. in gl. in verſ.* compareant dicti inquiſiti in termino.

Sed prædicta cautela procedit, niſi appareat de calumnia accuſantis *Cæp. ibid. n. fi* Alium vidi modum differendæ ſententia
3 (*) condemnatoriæ, quod nimirum accuſatus, poſt quam plures teſtes eſſent examinati & in cauſa utrinq; concluſum, nominaverit ad defenſam duos alios alienæ juriſdictioni ſubiectos diuq; abfuturos: Et ſi ſententiam condemnatoriam diſtulit, proculdubio illud Senecæ in Agamemnon cogitans: Quod ratio nequit, ſæpe ſanavit mora. Similia in dubio quidem obtinebunt ſecus ſi appareat accuſatum vel inquiſitum id facere animo executionem differendi.

CAV

CAUTELA XXI.

Pro judice qui ex causâ minuit pœnam ordinariam, â jure impositam.

SUMMARIA.

1. Iudex ex causa potest minuere pœnam.
2. An etiam minores Magistratus, & ex quibus causis.
3. Iudex pro delicto minorem imponens pœnam, quam de jure debebat, quomodo puniendus.
4. An causa mitigationis in sententia exprimi debeat.
5. Comites, Barones & liberæ Civitates usu veniam delictorum dare possunt.

IVdicem (*) ex causâ posse minuere pœnam â jure pro aliquo delicto impositam, communis est opinio, attestante *Dec. in c. de causis n. 18. de off. deleg. Vivi. in lib. com. opin. in verbo judex ubicunq;* Didac. *Covar. var. resol. cap. 9. n. 8. Iul. Clar. in pract. crim. § fin. quæst. 84. vers. vlterius quæro. 10. ubi ex Bald. in Auth. hodie jurant C. de jud.* dicit: Sed hæc quidem conclusio intelligenda est, ut procedat in (*) majoribus magistratibus: 2 Illi enim possunt, etiam pœnas statutarias minuere ex causâ, sive talis causa sit cohærens delicto, sive sit causa extrinseca: Sed minores magistratus pœnam possunt, minuere ex causâ cohærente delicto, si autem

volunt pœnam alterare ex causâ extrinseca debent Principem consulere: *Vide etiam Boss. in pract. crim. tit. de pœn n.* 10. Caveant tamen judices ne id sine causâ & in jure approbata faciant: Quippe (*) quod judex,
3 qui in causis criminalibus minorem imponit pœnam, quam de jure imponere debebat, sit infamis: *l. servos C. ad l. Iul. de vi publ.* & eadem pœnâ, qua reus puniri debebat, sit puniendus *l. 3. in fin. C. ne sanct. Baptism. reiteret. Iul. Clar. d. loc.* Sint quoq; cauti judices ab ordinaria (*) pœna recedentes, ut causam mitigationis in sententiâ
4 exprimant. Vel saltem dicant generaliter, se mutare seu minuere pœnam ex causis animum suum moventibus, quæ generalitas, ut est opinio communior, sufficit: *Iul. Clar. dict. loc. Boss. dict. loc. Gail. lib. 2. de pac. pub. cap. 9. n. 23. Bellovis. in pract. crim. in*
5 *rubr. de fuga rei n. 62.* Hic annecto (†) quod usu Barones, Comites & Civitates liberæ, etiam post sententiam delictorum veniam dare possint, ut testantur *Cyn. & Bald. in l. servos C. ad leg. Iul. de vi pub. Ias. in l. centesimus. §. fin ff. d. verb. obl. Belvis. in pract. de sentent. crim. n. 10. Zasius in l. acta §. 2. ff. de re judic. quos refert Petr. Bremus de securit.*
pro-

promiss. quæst. 1. Sed caveant ne gratiam delicti faciant alicui, quem lex divina & omnium gentium ratio statuit puniendum.

Cautela XXII.

Ad excusandum furem ac liberandum, ut & contraria pro judice ne justitia eludatur.

SVMMARIA.

1. Si dominus rei subtractæ protestetur, rem se volente fuisse ablatam, fur excusatur: Contra relativè.
2. Furum Advocati solent precibus vel pretio ejusmodi protestationem elicere.
3. Quæ judex debeat attendere, ne hoc modo justitia eludatz.
4. Fur probans dominum rei contrectatæ esse suum debitorem, seq; ab eo non vel difficulter debitum consequi potuisse, erit impunitus.

Traditur à quibusdam cautela ad excusandum furem, ut nimirum ille cui res est subtracta asserat & protestetur, sua voluntate rem sibi fuisse ablatam: Sic enim furtum, quod fit invito domino, commissum dici non poterit: Quam cautelam nihil prodesse scribunt: *Ang. in l. inter omnes §. rectè ff. de furt. Bald. in l. falsus C. de furt. Iul. Clar. lib. 5. §. furtum, vers. item excusatur 21. & ibid. allegati Dd.* Solent nihil-

omi-

2 ominus furum Advocati & protectore
ea uti, ad dominos rerum furti varum con-
fugere, eos precibus vel pretio placare, sæ-
pe etiam minis ejuſmodi proteſtationem
extorquere. Cautela itaq; eſt pro judice,
ne juſtitia eludatur, ut nimirum attenda
3 & conſideret potiſſimum rei ablatæ ma-
gnitudinem vel modicitatem, divitias do-
mini proteſtantis vel egeſtatem, hujus &
auferentis amicitiam, ſanguinis conjūcti-
onem, & mutuam inter eos confidenti-
am furisq; qualitatem: Difficilius enim eſ
creditu virum divitem, ingenuum, inte-
græ famæ furari voluiſſe, quam, paupe-
rem, vilem, famoſum ac furari ſolitum
Quæ prudenti judicis arbitrio commit-
tuntur: *Bart. in §. recte l. inter omnes ff. d*
furt. Sal. in l. ſi convitii C. de iniur. Boſſ. in tit
de furt. n. 10. I*ul Clar. dict. loc Menoch. de ar*
bit. jud. lib. 2. Caſ. 298. n. 3. Ioh. Bonefac. d
furt § invito domino n. 11. Hanc quoq; cau-
telam ſibi quandoq; uſurpant nonnulli, u
inducant dominum rei ablatæ ad conſi-
4 tendum (*) ſe auferentis eſſe debitorem
& ut eo facilius liberetur ad propriam al-
legandam turpitudinem, furem ſcilice
non, vel difficulter debitum conſequi po-
tuiſſ

tuisse: Quod enim si probetur, furtum erit impunitum, quæ est sententia communis: *Covar. 1. resolut. cap. 2. n. 15. Jul. Clar. lib. 5. sent. §. furtum vs. excusatur. Hipp. de Marss. in pract. crim. §. constante n. 36. 37. Ioan. Bonefac. in tract. de furt. §. animo lucrifaciendi n. 28. & 29.* Perinde itaq; sit contra ejusmodi cautelistas judex circumspectus, in qualitates tum furis, tum confitentis inquirendo, ut constet cui & quantum fidei sit adhibendum.

INDEX

Rerum & Materiarum, quæ in his tractatibus quinq; continentur secundum summaria institutus.

Itaq;

Amice Lector, reperies materiam seu quæstionem inter summaria, quæ adscripta sunt paginæ; quam indicat numerus prior; sicut posterior summarium.

A.

INDEX.

Ad-

Assas-

Con-

Deli

E

Idio

I

Iu-

Iu-

Iudi-

Iudi-

M

N

Omnis

Pro-

R

Re

S

Si

T

Te-

FINIS.